శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమద్వాల్మీకీయరామాయణస్య

॥ అరణ్యకాండం ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

విషయసూచీ

1	ప్రథమః సర్గః	**5**
2	ద్వితీయః సర్గః	**8**
3	తృతీయః సర్గః	**11**
4	చతుర్థః సర్గః	**14**
5	పంచమః సర్గః	**18**
6	షష్ఠః సర్గః	**23**
7	సప్తమః సర్గః	**26**
8	అష్టమః సర్గః	**29**
9	నవమః సర్గః	**32**
10	దశమః సర్గః	**36**
11	ఏకాదశః సర్గః	**39**
12	ద్వాదశః సర్గః	**49**
13	త్రయోదశః సర్గః	**53**
14	చతుర్దశః సర్గః	**56**
15	పంచదశః సర్గః	**60**
16	షోడశః సర్గః	**64**
17	సప్తదశః సర్గః	**69**
18	అష్టాదశః సర్గః	**73**
19	ఏకోనవింశః సర్గః	**76**

20 వింశః సర్గః **79**

21 ఏకవింశః సర్గః **82**

22 ద్వావింశః సర్గః **85**

23 త్రయోవింశః సర్గః **88**

24 చతుర్వింశః సర్గః **92**

25 పంచవింశః సర్గః **96**

26 షడ్వింశః సర్గః **101**

27 సప్తవింశః సర్గః **105**

28 అష్టావింశః సర్గః **108**

29 ఏకోనత్రింశః సర్గః **112**

30 త్రింశః సర్గః **115**

31 ఏకత్రింశః సర్గః **120**

32 ద్వాత్రింశః సర్గః **126**

33 త్రయస్త్రింశః సర్గః **129**

34 చతుస్త్రింశః సర్గః **132**

35 పంచత్రింశః సర్గః **135**

36 షట్త్రింశః సర్గః **140**

37 సప్తత్రింశః సర్గః **143**

38 అష్టాత్రింశః సర్గః **146**

39 ఏకోనచత్వారింశః సర్గః **150**

40 చత్వారింశః సర్గః **153**
41 ఏకచత్వారింశః సర్గః **156**
42 ద్విచత్వారింశః సర్గః **159**
43 త్రిచత్వారింశః సర్గః **163**
44 చతుశ్చత్వారింశః సర్గః **169**
45 పంచచత్వారింశః సర్గః **172**
46 షట్చత్వారింశః సర్గః **177**
47 సప్తచత్వారింశః సర్గః **182**
48 అష్టచత్వారింశః సర్గః **188**
49 ఏకోనపంచాశః సర్గః **191**
50 పంచాశః సర్గః **195**
51 ఏకపంచాశః సర్గః **198**
52 ద్విపంచాశః సర్గః **203**
53 త్రిపంచాశః సర్గః **208**
54 చతుఃపంచాశః సర్గః **211**
55 పంచపంచాశః సర్గః **215**
56 షట్పంచాశః సర్గః **219**
57 సప్తపంచాశః సర్గః **223**
58 అష్టపంచాశః సర్గః **226**
59 ఏకోనషష్టితమః సర్గః **229**

60 షష్టితమః సర్గః **232**
61 ఏకషష్టితమః సర్గః **235**
62 ద్విషష్టితమః సర్గః **239**
63 త్రిషష్టితమః సర్గః **243**
64 చతుఃషష్టితమః సర్గః **246**
65 పంచషష్టితమః సర్గః **250**
66 షట్షష్టితమః సర్గః **258**
67 సప్తషష్టితమః సర్గః **260**
68 అష్టషష్టితమః సర్గః **263**
69 ఏకోనసప్తతితమః సర్గః **267**
70 సప్తతితమః సర్గః **272**
71 ఏకసప్తతితమః సర్గః **278**
72 ద్విసప్తతితమః సర్గః **281**
73 త్రిసప్తతితమః సర్గః **285**
74 చతుఃసప్తతితమః సర్గః **288**
75 పంచసప్తతితమః సర్గః **293**
76 ..... **297**

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ప్రథమః సర్గః ॥

సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య తాపసాశ్రమమండలే సత్కారః

ప్రవిశ్య తు మహారణ్యం దండకారణ్యమాత్మవాన్ ।
రామో దదర్శ దుర్ధర్షస్తాపసాశ్రమమండలం ॥ **3.1.1** ॥ 1

కుశచీరపరిక్షిప్తం బ్రాహ్మ్యా లక్ష్మ్యా సమావృతం ।
యథా ప్రదీప్తం దుర్దర్శం గగనే సూర్యమండలం ॥ **3.1.2** ॥ 2

శరణ్యం సర్వభూతానాం సుసమ్మృష్టాజిరం సదా ।
మృగైర్బహుభిరాకీర్ణం పక్షిసంఘైః సమావృతం ॥ **3.1.3** ॥ 3

పూజితం చోపనృత్తం చ నిత్యమప్సరసాం గణైః ।
విశాలైరగ్నిశరణైః స్రుగ్భాండైరజినైః కుశైః ॥ **3.1.4** ॥ 4

సమిద్భిస్తోయకలశైః ఫలమూలైశ్చ శోభితం ।
ఆరణ్యైశ్చ మహావృక్షైః పుణ్యైః స్వాదుఫలైర్వృతం ॥ **3.1.5** ॥ 5

బలిహోమార్చితం పుణ్యం బ్రహ్మఘోషనినాదితం ।
పుష్పైశ్చాన్యైః పరిక్షిప్తం పద్మిన్యా చ సపద్మయా ॥ **3.1.6** ॥ 6

ఫలమూలాశనైర్దాంతైశ్చీరకృష్ణాజినాంబరైః ।
సూర్యవైశ్వానరాభైశ్చ పురాణైర్మునిభిర్యుతం ॥ **3.1.7** ॥ 7

పుణ్యైశ్చ నియతాహారైః శోభితం పరమర్షిభిః ।
తద్ బ్రహ్మభవనప్రఖ్యం బ్రహ్మఘోషనినాదితం ॥ **3.1.8** ॥ 8

బ్రహ్మవిద్భిర్మహాభాగైర్బ్రాహ్మణైరుపశోభితం ।
తద్ దృష్ట్వా రాఘవః శ్రీమాంస్తాపసాశ్రమమండలం ॥ **3.1.9** ॥ 9

అభ్యగచ్ఛన్మహాతేజా విజ్యం కృత్వా మహద్ ధనుః ।
దివ్యజ్ఞానోపపన్నాస్తే రామం దృష్ట్వా మహర్షయః ॥ **3.1.10** ॥ 10

అభిజగ్ముస్తదా ప్రీతా వైదేహీం చ యశస్వినీం ।
తే తు సోమమివోద్యంతం దృష్ట్వా వై ధర్మచారిణం ॥ **3.1.11** ॥ 11

లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్వా తు వైదేహీం చ యశస్వినీం ।
మంగలాని ప్రయుంజానాః ప్రత్యగృహ్ణన్ దృఢవ్రతాః ॥ **3.1.12** ॥ 12

రూపసంహననం లక్ష్మీం సౌకుమార్యం సువేషతాం ।
దదృశుర్విస్మితాకారా రామస్య వనవాసినః ॥ **3.1.13** ॥ 13

వైదేహీం లక్ష్మణం రామం నేత్రైరనిమిషైరివ ।
ఆశ్చర్యభూతాన్ దదృశుః సర్వే తే వనవాసినః ॥ **3.1.14** ॥ 14

అత్రైనం హి మహాభాగాః సర్వభూతహితే రతాః ।
అతిథిం పర్ణశాలాయాం రాఘవం సన్న్యవేశయన్ ॥ **3.1.15** ॥ 15

తతో రామస్య సత్కృత్య విధినా పావకోపమాః ।
ఆజహ్రుస్తే మహాభాగాః సలిలం ధర్మచారిణః ॥ **3.1.16** ॥ 16

మంగలాని ప్రయుంజానా ముదా పరమయా యుతాః ।
మూలం పుష్పం ఫలం సర్వమాశ్రమం చ మహాత్మనః ॥ **3.1.17** ॥ 17

నివేదయిత్వా ధర్మజ్ఞాస్తే తు ప్రాంజలయోఽబ్రువన్ ।
ధర్మపాలో జనస్యాస్య శరణ్యశ్చ మహాయశాః ॥ **3.1.18** ॥ 18

పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ రాజా దండధరో గురుః ।
ఇంద్రస్యైవ చతుర్భాగః ప్రజా రక్షతి రాఘవ ॥ **3.1.19** ॥ 19

రాజా తస్మాద్ వరాన్ భోగాన్ రమ్యాన్ భుంక్తే నమస్కృతః।
తే వయం భవతా రక్ష్యా భవద్విషయవాసినః।
నగరస్థో వనస్థో వా త్వం నో రాజా జనేశ్వరః ॥ **3.1.20** ॥ 20

న్యస్తదండా వయం రాజంజితక్రోధా జితేంద్రియాః।
రక్షణీయాస్త్వయా శశ్వద్ గర్భభూతాస్తపోధనాః ॥ **3.1.21** ॥ 21

ఏవముక్త్వా ఫలైర్మూలైః పుష్పైరన్యైశ్చ రాఘవం।
వన్యైశ్చ వివిధాహారైః సలక్ష్మణమపూజయన్ ॥ **3.1.22** ॥ 22

తథాన్యే తాపసాః సిద్ధా రామం వైశ్వానరోపమాః।
న్యాయవృత్తా యథాన్యాయం తర్పయామాసురీశ్వరం ॥ **3.1.23** ॥ 23

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ప్రథమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వితీయః సర్గః ॥

వనే శ్రీరామాదీన్ ప్రతి విరాధస్యాక్రమణం

కృతాతిథ్యోఽథ రామస్తు సూర్యస్యోదయనం ప్రతి ।
ఆమంత్ర్య స మునీన్ సర్వాన్ వనమేవాన్వగాహత ॥ **3.2.1** ॥ 24

నానామృగగణాకీర్ణమృక్షశార్దూలసేవితం ।
ధ్వస్తవృక్షలతాగుల్మం దుర్దర్శసలిలాశయం ॥ **3.2.2** ॥ 25

నిష్కూజమానశకునిం ఝిల్లికాగణనాదితం ।
లక్ష్మణానుచరో రామో వనమధ్యం దదర్శ హ ॥ **3.2.3** ॥ 26

సీతయా సహ కాకుత్స్థస్తస్మిన్ ఘోరమృగాయుతే ।
దదర్శ గిరిశృంగాభం పురుషాదం మహాస్వనం ॥ **3.2.4** ॥ 27

గభీరాక్షం మహావక్త్రం వికటం వికటోదరం ।
బీభత్సం విషమం దీర్ఘం వికృతం ఘోరదర్శనం ॥ **3.2.5** ॥ 28

వసానం చర్మ వైయాఘ్రం వసార్ద్రం రుధిరోక్షితం ।
త్రాసనం సర్వభూతానాం వ్యాదితాస్యమివాంతకం ॥ **3.2.6** ॥ 29

త్రీన్ సింహాంశ్చతురో వ్యాఘ్రాన్ ద్వౌ వృకౌ పృషతాన్ దశ ।
సవిషాణం వసాదిగ్ధం గజస్య చ శిరో మహత్ ॥ **3.2.7** ॥ 30

అవసజ్యాయసే శూలే వినదంతం మహాస్వనం।
స రామం లక్ష్మణం చైవ సీతాం దృష్ట్వా చ మైథిలీం ॥ **3.2.8** ॥ 31

అభ్యధావత్ సుసంక్రుద్ధః ప్రజాః కాల ఇవాంతకః।
స కృత్వా భైరవం నాదం చాలయన్నివ మేదినీం ॥ **3.2.9** ॥ 32

అంకేనాదాయ వైదేహీమపక్రమ్య తదాబ్రవీత్।
యువాం జటాచీరధరౌ సభార్యౌ క్షీణజీవితౌ ॥ **3.2.10** ॥ 33

ప్రవిష్టౌ దండకారణ్యం శరచాపాసిపాణినౌ।
కథం తాపసయోర్వాం చ వాసః ప్రమదయా సహ ॥ **3.2.11** ॥ 34

అధర్మచారిణౌ పాపౌ కౌ యువాం మునిదూషకౌ।
అహం వనమిదం దుర్గం విరాధో నామ రాక్షసః ॥ **3.2.12** ॥ 35

చరామి సాయుధో నిత్యమృషిమాంసాని భక్షయన్।
ఇయం నారీ వరారోహా మమ భార్యా భవిష్యతి ॥ **3.2.13** ॥ 36

యువయోః పాపయోశ్చాహం పాస్యామి రుధిరం మృధే।
తస్యైవం బ్రువతో దుష్టం విరాధస్య దురాత్మనః ॥ **3.2.14** ॥ 37

శ్రుత్వా సగర్వితం వాక్యం సంభ్రాంతా జనకాత్మజా।
సీతా ప్రవేపితోద్వేగాత్ ప్రవాతే కదలీ యథా ॥ **3.2.15** ॥ 38

తాం దృష్ట్వా రాఘవః సీతాం విరాధాంకగతాం శుభాం।
అబ్రవీల్లక్ష్మణం వాక్యం ముఖేన పరిశుష్యతా ॥ **3.2.16** ॥ 39

పశ్య సౌమ్య నరేంద్రస్య జనకస్యాత్మసంభవాం।
మమ భార్యాం శుభాచారాం విరాధాంకే ప్రవేశితాం ॥ **3.2.17** ॥ 40

అత్యంతసుఖసంవృద్ధాం రాజపుత్రీం యశస్వినీం।
యదభిప్రేతమస్మాసు ప్రియం వరవృతం చ యత్ ॥ **3.2.18** ॥ 41

కైకేయ్యాస్తు సుసంవృత్తం క్షిప్రమద్యైవ లక్ష్మణ।
యా న తుష్యతి రాజ్యేన పుత్రార్థే దీర్ఘదర్శినీ ॥ **3.2.19** ॥ 42

యయాహం సర్వభూతానాం ప్రియః ప్రస్థాపితో వనం।
అద్యేదానీం సకామా సా యా మాతా మధ్యమా మమ ॥ **3.2.20** ॥ 43

పరస్పర్శాత్ తు వైదేహ్యా న దుఃఖతరమస్తి మే।
పితుర్వినాశాత్ సౌమిత్రే స్వరాజ్యహరణాత్ తథా ॥ **3.2.21** ॥ 44

ఇతి బ్రువతి కాకుత్స్థే బాష్పశోకపరిప్లుతః।
అబ్రవీల్లక్ష్మణః క్రుద్ధో రుద్ధో నాగ ఇవ శ్వసన్ ॥ **3.2.22** ॥ 45

అనాథ ఇవ భూతానాం నాథస్త్వం వాసవోపమః।
మయా ప్రేష్యేణ కాకుత్స్థ కిమర్థం పరితప్యసే ॥ **3.2.23** ॥ 46

శరేణ నిహతస్యాద్య మయా క్రుద్ధేన రక్షసః।
విరాధస్య గతాసోర్హి మహీ పాస్యతి శోణితం ॥ **3.2.24** ॥ 47

రాజ్యకామే మమ క్రోధో భరతే యో బభూవ హ।
తం విరాధే విమోక్ష్యామి వజ్రీ వజ్రమివాచలే ॥ **3.2.25** ॥ 48

మమ భుజబలవేగవేగితః
పతతు శరోఽస్య మహాన్ మహోరసి।
వ్యపనయతు తనోశ్చ జీవితం
పతతు తతశ్చ మహీం విఘూర్ణితః ॥ **3.2.26** ॥ 49

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వితీయః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ తృతీయః సర్గః ॥

విరాధశ్రీరామసంవాదః శ్రీరామేణ సలక్ష్మణేన విరాధస్యోపరి ప్రహరణం విరాధస్య తౌ ద్వావపి భ్రాతరౌ గృహీత్వా వనాంతరే గమనం

అథోవాచ పునర్వాక్యం విరాధః పూరయన్ వనం।
పృచ్ఛతో మమ హి బ్రూతం కౌ యువాం క్వ గమిష్యథః ॥ **3.3.1** ॥ 50

తమువాచ తతో రామో రాక్షసం జ్వలితాననం।
పృచ్ఛంతం సుమహాతేజా ఇక్ష్వాకుకులమాత్మనః ॥ **3.3.2** ॥ 51

క్షత్రియౌ వృత్తసంపన్నౌ విద్ధి నౌ వనగోచరౌ।
త్వాం తు వేదితుమిచ్ఛావః కస్త్వం చరసి దండకాన్ ॥ **3.3.3** ॥ 52

తమువాచ విరాధస్తు రామం సత్యపరాక్రమం।
హంత వక్ష్యామి తే రాజన్ నిబోధ మమ రాఘవ ॥ **3.3.4** ॥ 53

పుత్రః కిల జవస్యాహం మాతా మమ శతహ్రదా।
విరాధ ఇతి మామాహుః పృథివ్యాం సర్వరాక్షసాః ॥ **3.3.5** ॥ 54

తపసా చాభిసంప్రాప్తా బ్రహ్మణో హి ప్రసాదజా।
శస్త్రేణావధ్యతా లోకేఽచ్ఛేద్యాభేద్యత్వమేవ చ ॥ **3.3.6** ॥ 55

ఉత్సృజ్య ప్రమదామేనామనపేక్షౌ యథాగతం।
త్వరమాణౌ పలాయేథాం న వాం జీవితమాదదే ॥ **3.3.7** ॥ 56

తం రామః ప్రత్యువాచేదం కోపసంరక్తలోచనః।
రాక్షసం వికృతాకారం విరాధం పాపచేతసం ॥ **3.3.8** ॥ 57

క్షుద్ర ధిక్ త్వాం తు హీనార్థం మృత్యుమన్వేషసే ధ్రువం।
రణే ప్రాప్స్యసి సంతిష్ఠ న మే జీవన్ విమోక్ష్యసే ॥ **3.3.9** ॥ 58

తతః సజ్యం ధనుః కృత్వా రామః సునిశితాఞ్శరాన్।
సుశీఘ్రమభిసంధాయ రాక్షసం నిజఘాన హ ॥ **3.3.10** ॥ 59

ధనుషా జ్యాగుణవతా సప్త బాణాన్ ముమోచ హ।
రుక్మపుంఖాన్ మహావేగాన్ సుపర్ణానిలతుల్యగాన్ ॥ **3.3.11** ॥ 60

తే శరీరం విరాధస్య భిత్త్వా బర్హిణవాससః।
నిపేతుః శోణితాదిగ్ధా ధరణ్యాం పావకోపమాః ॥ **3.3.12** ॥ 61

స విద్ధో న్యస్య వైదేహీం శూలముద్యమ్య రాక్షసః।
అభ్యద్రవత్ సుసంక్రుద్ధస్తదా రామం సలక్ష్మణం ॥ **3.3.13** ॥ 62

స వినద్య మహానాదం శూలం శక్రధ్వజోపమం।
ప్రగృహ్యాశోభత తదా వ్యాత్తానన ఇవాంతకః ॥ **3.3.14** ॥ 63

అథ తౌ భ్రాతరౌ దీప్తం శరవర్షం ववర్షతుః।
విరాధే రాక్షసే తస్మిన్ కాలాంతకయమోపమే ॥ **3.3.15** ॥ 64

స ప్రహస్య మహారౌద్రః స్థిత్వాజృంభత రాక్షసః।
జృంభమాణస్య తే బాణాః కాయాన్నిష్పేతురాశుగాః ॥ **3.3.16** ॥ 65

స్పర్శాత్ తు వరదానేన ప్రాణాన్ సంరోధ్య రాక్షసః।
విరాధః శూలముద్యమ్య రాఘవావభ్యధావత ॥ **3.3.17** ॥ 66

తచ్ఛూలం వజ్రసంకాశం గగనే జ్వలనోపమం।
ద్వాభ్యాం శరాభ్యాం చిచ్ఛేద రామః శస్త్రభృతాం వరః ॥ **3.3.18** ॥ 67

తద్ రామవిశిఖైశ్ఛిన్నం శూలం తస్యాపతద్ భువి।
పపాతాశనినా ఛిన్నం మేరోరివ శిలాతలం ॥ **3.3.19** ॥ 68

తౌ ఖడ్గౌ క్షిప్రముద్యమ్య కృష్ణసర్పావివోద్యతౌ।
తూర్ణమాపేతతుస్తస్య తదా ప్రహరతాం బలాత్ ॥ **3.3.20** ॥ 69

స వధ్యమానః సుభృశం భుజాభ్యాం పరిగృహ్య తౌ।
అప్రకంప్యా నరవ్యాఘ్రౌ రౌద్రః ప్రస్థాతుమైచ్ఛత ॥ **3.3.21** ॥ 70

తస్యాభిప్రాయమాజ్ఞాయ రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్।
వహత్వయమలం తావత్ పథానేన తు రాక్షసః ॥ **3.3.22** ॥ 71

యథా చేచ్ఛతి సౌమిత్రే తథా వహతు రాక్షసః।
అయమేవ హి నః పంథా యేన యాతి నిశాచరః ॥ **3.3.23** ॥ 72

స తు స్వబలవీర్యేణ సముత్క్షిప్య నిశాచరః।
బాలావివ స్కంధగతౌ చకారాతిబలోద్ధతః ॥ **3.3.24** ॥ 73

తావారోప్య తతః స్కంధం రాఘవౌ రజనీచరః।
విరాధో వినదన్ ఘోరం జగామాభిముఖో వనం ॥ **3.3.25** ॥ 74

వనం మహామేఘనిభం ప్రవిష్టో
    ద్రుమైర్మహద్భిర్వివిధైరుపేతం।
నానావిధైః పక్షికులైర్విచిత్రం
    శివాయుతం వ్యాలమృగైర్వికీర్ణం ॥ **3.3.26** ॥ 75

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే తృతీయః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుర్థః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణకర్తృకో విరాధస్య వధః

హ్రియమాణౌ తు కాకుత్స్థౌ దృష్ట్వా సీతా రఘూత్తమౌ ।
ఉచ్చైఃస్వరేణ చుక్రోశ ప్రగృహ్య సుమహాభుజౌ ॥ **3.4.1** ॥ 76

ఏష దాశరథీ రామః సత్యవాంఛీలవాఞ్శుచిః ।
రక్షసా రౌద్రరూపేణ హ్రియతే సహలక్ష్మణః ॥ **3.4.2** ॥ 77

మామృక్షా భక్షయిష్యంతి శార్దూలద్వీపినస్తథా ।
మాం హరోత్స్సృజ కాకుత్స్థౌ నమస్తే రాక్షసోత్తమ ॥ **3.4.3** ॥ 78

తస్యాస్తద్ వచనం శ్రుత్వా వైదేహ్యా రామలక్ష్మణౌ ।
వేగం ప్రచక్రతుర్వీరౌ వధే తస్య దురాత్మనః ॥ **3.4.4** ॥ 79

తస్య రౌద్రస్య సౌమిత్రిః సవ్యం బాహుం బభంజ హ ।
రామస్తు దక్షిణం బాహుం తరసా తస్య రక్షసః ॥ **3.4.5** ॥ 80

స భగ్నబాహుః సంవిగ్నః పపాతాశు విమూర్చ్ఛితః ।
ధరణ్యాం మేఘసంకాశో వజ్రభిన్న ఇవాచలః ॥ **3.4.6** ॥ 81

ముష్టిభిర్బాహుభిః పద్భిః సూదయంతౌ తు రాక్షసం ।
ఉద్యమ్యోద్యమ్య చాప్యేనం స్థండిలే నిష్పిపేషతుః ॥ **3.4.7** ॥ 82

స విద్ధో బహుభిర్బాణైః ఖడ్గాభ్యాం చ పరిక్షతః ।
నిష్పిష్టో బహుధా భూమౌ న మమార స రాక్షసః ॥ **3.4.8** ॥ 83

తం ప్రేక్ష్య రామః సుభృశమవధ్యమచలోపమం।
భయేష్వభయదః శ్రీమానిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.4.9** ॥ 84

తపసా పురుషవ్యాఘ్ర రాక్షసోఽయం న శక్యతే।
శస్త్రేణ యుధి నిర్జేతుం రాక్షసం నిఖనావహే ॥ **3.4.10** ॥ 85

కుంజరస్యేవ రౌద్రస్య రాక్షసస్యాస్య లక్ష్మణ।
వనేఽస్మిన్ సుమహచ్ఛ్వభ్రం ఖన్యతాం రౌద్రవర్చసః ॥ **3.4.11** ॥ 86

ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం రామః ప్రదరః ఖన్యతామితి।
తస్థౌ విరాధమాక్రమ్య కంఠే పాదేన వీర్యవాన్ ॥ **3.4.12** ॥ 87

తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవేణోక్తం రాక్షసః ప్రశ్రితం వచః।
ఇదం ప్రోవాచ కాకుత్స్థం విరాధః పురుషర్షభం ॥ **3.4.13** ॥ 88

హతోఽహం పురుషవ్యాఘ్ర శక్రతుల్యబలేన వై।
మయా తు పూర్వం త్వం మోహాన్న జ్ఞాతః పురుషర్షభ ॥ **3.4.14** ॥ 89

కౌసల్యా సుప్రజాస్తాత రామస్త్వం విదితో మయా।
వైదేహీ చ మహాభాగా లక్ష్మణశ్చ మహాయశాః ॥ **3.4.15** ॥ 90

అభిశాపాదహం ఘోరాం ప్రవిష్టో రాక్షసీం తనుం।
తుంబురుర్నామ గంధర్వః శప్తో వైశ్రవణేన హి ॥ **3.4.16** ॥ 91

ప్రసాద్యమానశ్చ మయా సోఽబ్రవీన్మాం మహాయశాః।
యదా దాశరథీ రామస్త్వాం వధిష్యతి సంయుగే ॥ **3.4.17** ॥ 92

తదా ప్రకృతిమాపన్నో భవాన్ స్వర్గం గమిష్యతి।
అనుపస్థీయమానో మాం స క్రుద్ధో వ్యాజహార హ ॥ **3.4.18** ॥ 93

ఇతి వైశ్రవణో రాజా రంభాసక్తమువాచ హ।
తవ ప్రసాదాన్ముక్తోఽహమభిశాపాత్ సుదారుణాత్ ॥ **3.4.19** ॥ 94

భువనం స్వం గమిష్యామి స్వస్తి వోఽస్తు పరంతప।
ఇతో వసతి ధర్మాత్మా శరభంగః ప్రతాపవాన్ ॥ **3.4.20** ॥ 95

అధ్యర్ధయోజనే తాత మహర్షిః సూర్యసన్నిభః।
తం క్షిప్రమభిగచ్ఛ త్వం స తే శ్రేయోఽభిధాస్యతి ॥ **3.4.21** ॥ 96

అవటే చాపి మాం రామ నిక్షిప్య కుశలీ వ్రజ।
రక్షసాం గతసత్త్వానామేష ధర్మః సనాతనః ॥ **3.4.22** ॥ 97

అవటే యే నిధీయంతే తేషాం లోకాః సనాతనాః।
ఏవముక్త్వా తు కాకుత్స్థం విరాధః శరపీడితః ॥ **3.4.23** ॥ 98

బభూవ స్వర్గసంప్రాప్తో న్యస్తదేహో మహాబలః।
తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవో వాక్యం లక్ష్మణం వ్యాదిదేశ హ ॥ **3.4.24** ॥ 99

కుంజరస్యేవ రౌద్రస్య రాక్షసస్యాస్య లక్ష్మణ।
వనేఽస్మిన్సుమహాఞ్ఛ్వభ్రః ఖన్యతాం రౌద్రకర్మణః ॥ **3.4.25** ॥ 100

ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం రామః ప్రదరః ఖన్యతామితి।
తస్థౌ విరాధమాక్రమ్య కంఠే పాదేన వీర్యవాన్ ॥ **3.4.26** ॥ 101

తతః ఖనిత్రమాదాయ లక్ష్మణః శ్వభ్రముత్తమం।
అఖనత్ పార్శ్వతస్తస్య విరాధస్య మహాత్మనః ॥ **3.4.27** ॥ 102

తం ముక్తకంఠముత్క్షిప్య శంకుకర్ణం మహాస్వనం।
విరాధం ప్రాక్షిపచ్ఛ్వభ్రే నదంతం భైరవస్వనం ॥ **3.4.28** ॥ 103

తమాహవే దారుణమాశువిక్రమౌ
స్థిరావుభౌ సంయతి రామలక్ష్మణౌ।
ముదాన్వితౌ చిక్షిపతుర్భయావహం
నదంతముత్క్షిప్య బలేన రాక్షసం ॥ **3.4.29** ॥ 104

అవధ్యతాం ప్రేక్ష్య మహాసురస్య తౌ
శితేన శస్త్రేణ తదా నరర్షభౌ।
సమర్థ్య చాత్యర్థవిశారదావుభౌ
బిలే విరాధస్య వధం ప్రచక్రతుః ॥ **3.4.30** ॥ 105

స్వయం విరాధేన హి మృత్యుమాత్మనః
ప్రసహ్య రామేణ యథార్థమీప్సితః।
నివేదితః కాననచారిణా స్వయం
న మే వధః శస్త్రకృతో భవేదితి ॥ **3.4.31** ॥ 106

తదేవ రామేణ నిశమ్య భాషితం
కృతా మతిస్తస్య బిలప్రవేశనే।
బిలం చ తేనాతిబలేన రక్షసా
ప్రవేశ్యమానేన వనం వినాదితం ॥ **3.4.32** ॥ 107

ప్రహృష్టరూపావివ రామలక్ష్మణౌ
విరాధమూర్ధ్వం ప్రదరే నిపాత్య తం।
ననందతుర్వీతభయౌ మహావనే
శిలాభిరంతర్దధతుశ్చ రాక్షసం ॥ **3.4.33** ॥ 108

తతస్తు తౌ కాంచనచిత్రకార్ముకౌ
నిహత్య రక్షః పరిగృహ్య మైథిలీం।
విజహ్రతుస్తౌ ముదితౌ మహావనే
దివి స్థితౌ చంద్రదివాకరావివ ॥ **3.4.34** ॥ 109

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుర్థః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచమః సర్గః ॥

లక్ష్మణసీతాసహితస్య శ్రీరామస్య శరభంగమునేరాశ్రమే గమనం తత్ర దేవాన్ దృష్ట్వా తస్య మునినా సమ్మానం శరభంగస్య బ్రహ్మలోకే గమనం చ

హత్వా తు తం భీమబలం విరాధం రాక్షసం వనే ।
తతః సీతాం పరిష్వజ్య సమాశ్వాస్య చ వీర్యవాన్ ॥ **3.5.1** ॥ 110

అబ్రవీద్ భ్రాతరం రామో లక్ష్మణం దీప్తతేజసం ।
కష్టం వనమిదం దుర్గం న చ స్మో వనగోచరాః ॥ **3.5.2** ॥ 111

అభిగచ్ఛామహే శీఘ్రం శరభంగం తపోధనం ।
ఆశ్రమం శరభంగస్య రాఘవోఽభిజగామ హ ॥ **3.5.3** ॥ 112

తస్య దేవప్రభావస్య తపసా భావితాత్మనః ।
సమీపే శరభంగస్య దదర్శ మహదద్భుతం ॥ **3.5.4** ॥ 113

విభ్రాజమానం వపుషా సూర్యవైశ్వానరప్రభం ।
రథప్రవరమారూఢమాకాశే విబుధానుగం ॥ **3.5.5** ॥ 114

అసంస్పృశంతం వసుధాం దదర్శ విబుధేశ్వరం ।
సంప్రభాభరణం దేవం విరజోఽంబరధారిణం ॥ **3.5.6** ॥ 115

తద్విధైరేవ బహుభిః పూజ్యమానం మహాత్మభిః ।
హరితైర్వాజిభిర్యుక్తమంతరిక్షగతం రథం ॥ **3.5.7** ॥ 116

దదర్శాదూరతస్తస్య తరుణాదిత్యసన్నిభం।
పాండురాభ్రఘనప్రఖ్యం చంద్రమండలసన్నిభం ॥ **3.5.8** ॥ 117

అపశ్యద్ విమలం ఛత్రం చిత్రమాల్యోపశోభితం।
చామరవ్యజనే చాగ్ర్యే రుక్మదండే మహాధనే ॥ **3.5.9** ॥ 118

గృహీతే వరనారీభ్యాం ధూయమానే చ మూర్ధని।
గంధర్వామరసిద్ధాశ్చ బహవః పరమర్షయః ॥ **3.5.10** ॥ 119

అంతరిక్షగతం దేవం గీర్భిరగ్ర్యాభిరైడయన్।
సహ సంభాషమాణే తు శరభంగేన వాసవే ॥ **3.5.11** ॥ 120

దృష్ట్వా శతక్రతుం తత్ర రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్।
రామోఽథ రథముద్దిశ్య భ్రాతుర్దర్శయతాద్భుతం ॥ **3.5.12** ॥ 121

అర్చిష్మంతం శ్రియా జుష్టమద్భుతం పశ్య లక్ష్మణ।
ప్రతపంతమివాదిత్యమంతరిక్షగతం రథం ॥ **3.5.13** ॥ 122

యే హయాః పురుహూతస్య పురా శక్రస్య నః శ్రుతాః।
అంతరిక్షగతా దివ్యాస్త ఇమే హరయో ధ్రువం ॥ **3.5.14** ॥ 123

ఇమే చ పురుషవ్యాఘ్ర యే తిష్ఠంత్యభితో దిశం।
శతం శతం కుండలినో యువానః ఖడ్గపాణయః ॥ **3.5.15** ॥ 124

విస్తీర్ణవిపులోరస్కాః పరిఘాయతబాహవః।
శోణాంశువసనాః సర్వే వ్యాఘ్రా ఇవ దురాసదాః ॥ **3.5.16** ॥ 125

ఉరోదేశేషు సర్వేషాం హారా జ్వలనసన్నిభాః।
రూపం బిభ్రతి సౌమిత్రే పంచవింశతివార్షికం ॥ **3.5.17** ॥ 126

ఏతద్ధి కిల దేవానాం వయో భవతి నిత్యదా।
యథేమే పురుషవ్యాఘ్రా దృశ్యంతే ప్రియదర్శనాః ॥ **3.5.18** ॥ 127

ఇహైవ సహ వైదేహ్యా ముహూర్తం తిష్ఠ లక్ష్మణ।
యావజ్జానామ్యహం వ్యక్తం క ఏష ద్యుతిమాన్ రథే ॥ **3.5.19** ॥ 128

తమేవముక్త్వా సౌమిత్రిమిహైవ స్థీయతామితి।
అభిచక్రామ కాకుత్స్థః శరభంగాశ్రమం ప్రతి ॥ **3.5.20** ॥ 129

తతః సమభిగచ్ఛంతం ప్రేక్ష్య రామం శచీపతిః।
శరభంగమనుజ్ఞాప్య విబుధానిదమబ్రవీత్ ॥ **3.5.21** ॥ 130

ఇహోపయాత్యసౌ రామో యావన్మాం నాభిభాషతే।
నిష్ఠాం నయత తావత్ తు తతో మాం ద్రష్టుమర్హతి ॥ **3.5.22** ॥ 131

జితవంతం కృతార్థం హి తదాహమచిరాదిమం।
కర్మ హ్యనేన కర్తవ్యం మహదన్యైః సుదుష్కరం ॥ **3.5.23** ॥ 132

అథ వజ్రీ తమామంత్ర్య మానయిత్వా చ తాపసం।
రథేన హయయుక్తేన యయౌ దివమరిందమః ॥ **3.5.24** ॥ 133

ప్రయాతే తు సహస్రాక్షే రాఘవః సపరిచ్ఛదః।
అగ్నిహోత్రముపాసీనం శరభంగముపాగమత్ ॥ **3.5.25** ॥ 134

తస్య పాదౌ చ సంగృహ్య రామః సీతా చ లక్ష్మణః।
నిషేదుస్తదనుజ్ఞాతా లబ్ధవాసా నిమంత్రితాః ॥ **3.5.26** ॥ 135

తతః శక్రోపయానం తు పర్యపృచ్ఛత రాఘవః।
శరభంగశ్చ తత్ సర్వం రాఘవాయ న్యవేదయత్ ॥ **3.5.27** ॥ 136

మామేష వరదో రామ బ్రహ్మలోకం నినీషతి।
జితముగ్రేణ తపసా దుష్ప్రాపమకృతాత్మభిః ॥ **3.5.28** ॥ 137

అహం జ్ఞాత్వా నరవ్యాఘ్ర వర్తమానమదూరతః।
బ్రహ్మలోకం న గచ్ఛామి త్వామదృష్ట్వా ప్రియాతిథిం ॥ **3.5.29** ॥ 138

త్వయాహం పురుషవ్యాఘ్ర ధార్మికేణ మహాత్మనా।
సమాగమ్య గమిష్యామి త్రిదివం చావరం పరం ॥ **3.5.30** ॥ 139

అక్షయా నరశార్దూల జితా లోకా మయా శుభాః।
బ్రాహ్మ్యశ్చ నాకపృష్ఠ్యాశ్చ ప్రతిగృహ్ణీష్వ మామకాన్ ॥ **3.5.31** ॥ 140

ఏవముక్తో నరవ్యాఘ్రః సర్వశాస్త్రవిశారదః।
ఋషిణా శరభంగేన రాఘవో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.5.32** ॥ 141

అహమేవాహరిష్యామి సర్వాన్ లోకాన్ మహామునే।
ఆవాసం త్వహమిచ్ఛామి ప్రదిష్టమిహ కాననే ॥ **3.5.33** ॥ 142

రాఘవేణైవముక్తస్తు శక్రతుల్యబలేన వై।
శరభంగో మహాప్రాజ్ఞః పునరేవాబ్రవీద్ వచః ॥ **3.5.34** ॥ 143

ఇహ రామ మహాతేజాః సుతీక్ష్ణో నామ ధార్మికః।
వసత్యరణ్యే నియతః స తే శ్రేయో విధాస్యతి ॥ **3.5.35** ॥ 144

సుతీక్ష్ణమభిగచ్ఛ త్వం శుచౌ దేశే తపస్వినం।
రమణీయే వనోద్దేశే స తే వాసం విధాస్యతి ॥ **3.5.36** ॥ 145

ఇమాం మందాకినీం రామ ప్రతిస్రోతామనువ్రజ।
నదీం పుష్పోడుపవహాం తతస్తత్ర గమిష్యసి ॥ **3.5.37** ॥ 146

ఏష పంథా నరవ్యాఘ్ర ముహూర్తం పశ్య తాత మాం।
యావజ్జహామి గాత్రాణి జీర్ణాం త్వచమివోరగః ॥ **3.5.38** ॥ 147

తతోఽగ్నిం స సమాధాయ హుత్వా చాజ్యేన మంత్రవత్।
శరభంగో మహాతేజాః ప్రవివేశ హుతాశనం ॥ **3.5.39** ॥ 148

తస్య రోమాణి కేశాంశ్చ తదా వహ్నిర్మహాత్మనః।
జీర్ణాం త్వచం తదస్థీని యచ్చ మాంసం చ శోణితం ॥ **3.5.40** ॥ 149

స చ పావకసంకాశః కుమారః సమపద్యత।
ఉత్థాయాగ్నిచయాత్ తస్మాచ్ఛరభంగో వ్యరోచత ॥ **3.5.41** ॥ 150

స లోకానాహితాగ్నీనామృషీణాం చ మహాత్మనాం।
దేవానాం చ వ్యతిక్రమ్య బ్రహ్మలోకం వ్యరోహత ॥ **3.5.42** ॥ 151

స పుణ్యకర్మా భువనే ద్విజర్షభః
పితామహం సానుచరం దదర్శ హ।
పితామహశ్చాపి సమీక్ష్య తం ద్విజం
ననంద సుస్వాగతమిత్యువాచ హ ॥ **3.5.43** ॥ 152

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షష్ఠః సర్గః ॥

వానప్రస్థమునీనాం రాక్షసాత్యాచారతః స్వరక్షణార్థం శ్రీరామం ప్రతి ప్రార్థనా, శ్రీరామకర్తృకం తేషామాశ్వాసనం

శరభంగే దివం ప్రాప్తే మునిసంఘాః సమాగతాః।
అభ్యగచ్ఛంత కాకుత్స్థం రామం జ్వలితతేజసం ॥ **3.6.1** ॥ 153

వైఖానసా వాలఖిల్యాః సంప్రక్షాలా మరీచిపాః।
అశ్మకుట్టాశ్చ బహవః పత్రాహారాశ్చ తాపసాః ॥ **3.6.2** ॥ 154

దంతోలూఖలినశ్చైవ తథైవోన్మజ్జకాః పరే।
గాత్రశయ్యా అశయ్యాశ్చ తథైవానవకాశికాః ॥ **3.6.3** ॥ 155

మునయః సలిలాహారా వాయుభక్షాస్తథాపరే।
ఆకాశనిలయాశ్చైవ తథా స్థండిలశాయినః ॥ **3.6.4** ॥ 156

తథోర్ధ్వవాసినో దాంతాస్తథాఽఽర్ద్రపటవాససః।
సజపాశ్చ తపోనిష్ఠాస్తథా పంచతపోఽన్వితాః ॥ **3.6.5** ॥ 157

సర్వే బ్రాహ్మ్యా శ్రియా యుక్తా దృఢయోగసమాహితాః।
శరభంగాశ్రమే రామమభిజగ్ముశ్చ తాపసాః ॥ **3.6.6** ॥ 158

అభిగమ్య చ ధర్మజ్ఞా రామం ధర్మభృతాం వరం।
ఊచుః పరమధర్మజ్ఞమృషిసంఘాః సమాగతాః ॥ **3.6.7** ॥ 159

త్వమిక్ష్వాకుకులస్యాస్య పృథివ్యాశ్చ మహారథః।
ప్రధానశ్చాపి నాథశ్చ దేవానాం మఘువానివ ॥ **3.6.8** ॥ 160

విశ్రుతస్త్రిషు లోకేషు యశసా విక్రమేణ చ।
పితృవ్రతత్వం సత్యం చ త్వయి ధర్మశ్చ పుష్కలః ॥ **3.6.9** ॥ 161

త్వామాసాద్య మహాత్మానం ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలం।
అర్థిత్వాన్నాథ వక్ష్యామస్తచ్చ నః క్షంతుమర్హసి ॥ **3.6.10** ॥ 162

అధర్మః సుమహాన్ నాథ భవేత్ తస్య తు భూపతేః।
యో హరేద్ బలిషడ్భాగం న చ రక్షతి పుత్రవత్ ॥ **3.6.11** ॥ 163

యుంజానః స్వానివ ప్రాణాన్ ప్రాణైరిష్టాన్ సుతానివ।
నిత్యయుక్తః సదా రక్షన్ సర్వాన్ విషయవాసినః ॥ **3.6.12** ॥ 164

ప్రాప్నోతి శాశ్వతీం రామ కీర్తిం స బహువార్షికీం।
బ్రహ్మణః స్థానమాసాద్య తత్ర చాపి మహీయతే ॥ **3.6.13** ॥ 165

యత్ కరోతి పరం ధర్మం మునిర్మూలఫలాశనః।
తత్ర రాజ్ఞశ్చతుర్భాగః ప్రజా ధర్మేణ రక్షతః ॥ **3.6.14** ॥ 166

సోఽయం బ్రాహ్మణభూయిష్ఠో వానప్రస్థగణో మహాన్।
త్వన్నాథోఽనాథవద్ రామ రాక్షసైర్హన్యతే భృశం ॥ **3.6.15** ॥ 167

ఏహి పశ్య శరీరాణి మునీనాం భావితాత్మనాం।
హతానాం రాక్షసైర్ఘోరైర్బహూనాం బహుధా వనే ॥ **3.6.16** ॥ 168

పంపానదీనివాసానామనుమందాకినీమపి।
చిత్రకూటాలయానాం చ క్రియతే కదనం మహత్ ॥ **3.6.17** ॥ 169

ఏవం వయం న మృష్యామో విప్రకారం తపస్వినాం।
క్రియమాణం వనే ఘోరం రక్షోభిర్భీమకర్మభిః ॥ **3.6.18** ॥ 170

తతస్త్వాం శరణార్థం చ శరణ్యం సముపస్థితాః।
పరిపాలయ నో రామ వధ్యమానాన్ నిశాచరైః ॥ **3.6.19** ॥ 171

పరా త్వత్తో గతిర్వీర పృథివ్యాం నోపపద్యతే।
పరిపాలయ నః సర్వాన్ రాక్షసేభ్యో నృపాత్మజ ॥ **3.6.20** ॥ 172

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు కాకుత్స్థస్తాపసానాం తపస్వినాం।
ఇదం ప్రోవాచ ధర్మాత్మా సర్వానేవ తపస్వినః ॥ **3.6.21** ॥ 173

నైవమర్హథ మాం వక్తుమాజ్ఞాప్యోఽహం తపస్వినాం।
కేవలేన స్వకార్యేణ ప్రవేష్టవ్యం వనం మయా ॥ **3.6.22** ॥ 174

విప్రకారమపాక్రష్టుం రాక్షసైర్భవతామిమం।
పితుస్తు నిర్దేశకరః ప్రవిష్టోఽహమిదం వనం ॥ **3.6.23** ॥ 175

భవతామర్థసిద్ధ్యర్థమాగతోఽహం యదృచ్ఛయా।
తస్య మేఽయం వనే వాసో భవిష్యతి మహాఫలః ॥ **3.6.24** ॥ 176

తపస్వినాం రణే శత్రూన్ హంతుమిచ్ఛామి రాక్షసాన్।
పశ్యంతు వీర్యమృషయః సభ్రాతుర్మే తపోధనాః ॥ **3.6.25** ॥ 177

దత్త్వా వరం చాపి తపోధనానాం
ధర్మే ధృతాత్మా సహ లక్ష్మణేన।
తపోధనైశ్చాపి సహార్యదత్తః
సుతీక్ష్ణమేవాభిజగామ వీరః ॥ **3.6.26** ॥ 178

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షష్ఠః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తమః సర్గః ॥

సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమం గత్వా తేన సహ వార్తాలాపస్తేన చ సత్కృతస్య తస్య తత్రైవ రాత్రౌ నివాసః

రామస్తు సహితో భ్రాత్రా సీతయా చ పరంతపః।
సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమపదం జగామ సహ తైర్ద్విజైః ॥ **3.7.1** ॥ 179

స గత్వా దూరమధ్వానం నదీస్తీర్త్వా బహూదకాః।
దదర్శ విమలం శైలం మహామేరుమివోన్నతం ॥ **3.7.2** ॥ 180

తతస్తదిక్ష్వాకువరౌ సతతం వివిధైర్ద్రుమైః।
కాననం తౌ వివిశతుః సీతయా సహ రాఘవౌ ॥ **3.7.3** ॥ 181

ప్రవిష్టస్తు వనం ఘోరం బహుపుష్పఫలద్రుమం।
దదర్శాశ్రమమేకాంతే చీరమాలాపరిష్కృతం ॥ **3.7.4** ॥ 182

తత్ర తాపసమాసీనం మలపంకజధారిణం।
రామః సుతీక్ష్ణం విధివత్ తపోధనమభాషత ॥ **3.7.5** ॥ 183

రామోఽహమస్మి భగవన్ భవంతం ద్రష్టుమాగతః।
తన్మాభివద ధర్మజ్ఞ మహర్షే సత్యవిక్రమ ॥ **3.7.6** ॥ 184

స నిరీక్ష్య తతో ధీరో రామం ధర్మభృతాం వరం।
సమాశ్లిష్య చ బాహుభ్యామిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.7.7** ॥ 185

స్వాగతం తే రఘుశ్రేష్ఠ రామ సత్యభృతాం వర।
ఆశ్రమోఽయం త్వయాఽఽక్రాంతః సనాథ ఇవ సాంప్రతం ॥ **3.7.8** ॥ 186

ప్రతీక్షమాణస్త్వామేవ నారోహేఽహం మహాయశః।
దేవలోకమితో వీర దేహం త్యక్త్వా మహీతలే ॥ **3.7.9** ॥ 187

చిత్రకూటముపాదాయ రాజ్యభ్రష్టోఽసి మే శ్రుతః।
ఇహోపయాతః కాకుత్స్థ దేవరాజః శతక్రతుః ॥ **3.7.10** ॥ 188

ఉపాగమ్య చ మే దేవో మహాదేవః సురేశ్వరః।
సర్వాన్ లోకాంజితానాహ మమ పుణ్యేన కర్మణా ॥ **3.7.11** ॥ 189

తేషు దేవర్షిజుష్టేషు జితేషు తపసా మయా।
మత్ప్రసాదాత్ సభార్యస్త్వం విహరస్వ సలక్ష్మణః ॥ **3.7.12** ॥ 190

తముగ్రతపసం దీప్తం మహర్షిం సత్యవాదినం।
ప్రత్యువాచాత్మవాన్ రామో బ్రహ్మాణమివ వాసవః ॥ **3.7.13** ॥ 191

అహమేవాహరిష్యామి స్వయం లోకాన్ మహామునే।
ఆవాసం త్వహమిచ్ఛామి ప్రదిష్టమిహ కాననే ॥ **3.7.14** ॥ 192

భవాన్ సర్వత్ర కుశలః సర్వభూతహితే రతః।
ఆఖ్యాతం శరభంగేన గౌతమేన మహాత్మనా ॥ **3.7.15** ॥ 193

ఏవముక్తస్తు రామేణ మహర్షిర్లోకవిశ్రుతః।
అబ్రవీన్మధురం వాక్యం హర్షేణ మహతా యుతః ॥ **3.7.16** ॥ 194

అయమేవాశ్రమో రామ గుణవాన్ రమ్యతామితి।
ఋషిసంఘానుచరితః సదా మూలఫలైర్యుతః ॥ **3.7.17** ॥ 195

ఇమమాశ్రమమాగమ్య మృగసంఘా మహీయసః।
అహత్వా ప్రతిగచ్ఛంతి లోభయిత్వాకుతోభయాః ॥ **3.7.18** ॥ 196

నాన్యో దోషో భవేదత్ర మృగేభ్యోఽన్యత్ర విద్ధి వై।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య మహర్షేర్లక్ష్మణాగ్రజః ॥ **3.7.19** ॥ 197

ఉవాచ వచనం ధీరో విగృహ్య సశరం ధనుః।
తానహం సుమహాభాగ మృగసంఘాన్ సమాగతాన్ ॥ **3.7.20** ॥ 198

హన్యాం నిశితధారేణ శరేణానతపర్వణా।
భవాంస్తత్రాభిషజ్యేత కిం స్యాత్ కృచ్ఛ్రతరం తతః ॥ **3.7.21** ॥ 199

ఏతస్మిన్నాశ్రమే వాసం చిరం తు న సమర్థయే।
తమేవముక్త్వోపరమం రామః సంధ్యాముపాగమత్ ॥ **3.7.22** ॥ 200

అన్వాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం తత్ర వాసమకల్పయత్।
సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమే రమ్యే సీతయా లక్ష్మణేన చ ॥ **3.7.23** ॥ 201

తతః శుభం తాపసయోగ్యమన్నం
స్వయం సుతీక్ష్ణః పురుషర్షభాభ్యాం।
తాభ్యాం సుసత్కృత్య దదౌ మహాత్మా
సంధ్యానివృత్తౌ రజనీం సమీక్ష్య ॥ **3.7.24** ॥ 202

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టమః సర్గః ॥

ప్రాతః సుతీక్ష్ణేనానుజ్ఞాతస్య లక్ష్మణసీతాసహితస్య శ్రీరామస్య తతః ప్రస్థానం

రామస్తు సహసౌమిత్రిః సుతీక్ష్ణేనాభిపూజితః।
పరిణామ్య నిశాం తత్ర ప్రభాతే ప్రత్యబుధ్యత ॥ **3.8.1** ॥ 203

ఉత్థాయ చ యథాకాలం రాఘవః సహ సీతయా।
ఉపస్పృశ్య సుశీతేన తోయేనోత్పలగంధినా ॥ **3.8.2** ॥ 204

అథ తేఽగ్నిం సురాంశ్చైవ వైదేహీ రామలక్ష్మణౌ।
కాల్యం విధివదభ్యర్చ్య తపస్విశరణే వనే ॥ **3.8.3** ॥ 205

ఉదయంతం దినకరం దృష్ట్వా విగతకల్మషాః।
సుతీక్ష్ణమభిగమ్యేదం శ్లక్ష్ణం వచనమబ్రువన్ ॥ **3.8.4** ॥ 206

సుఖోషితాః స్మ భగవంస్త్వయా పూజ్యేన పూజితాః।
ఆపృచ్ఛామః ప్రయాస్యామో మునయస్త్వరయంతి నః ॥ **3.8.5** ॥ 207

త్వరామహే వయం ద్రష్టుం కృత్స్నమాశ్రమమండలం।
ఋషీణాం పుణ్యశీలానాం దండకారణ్యవాసినాం ॥ **3.8.6** ॥ 208

అభ్యనుజ్ఞాతుమిచ్ఛామః సహైభిర్మునిపుంగవైః।
ధర్మనిత్యైస్తపోదాంతైర్విశిఖైరివ పావకైః ॥ **3.8.7** ॥ 209

అవిషహ్యాతపో యావత్ సూర్యో నాతివిరాజతే।
అమార్గేణాగతాం లక్ష్మీం ప్రాప్యేవాన్వయవర్జితః ॥ **3.8.8** ॥ 210

తావదిచ్ఛామహే గంతుమిత్యుక్త్వా చరణౌ మునేః।
వవందే సహసౌమిత్రిః సీతయా సహ రాఘవః ॥ **3.8.9** ॥ 211

తౌ సంస్పృశంతౌ చరణావుత్థాప్య మునిపుంగవః।
గాఢమాశ్లిష్య సస్నేహమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.8.10** ॥ 212

అరిష్టం గచ్ఛ పంథానం రామ సౌమిత్రిణా సహ।
సీతయా చానయా సార్ధం ఛాయయేవానువృత్తయా ॥ **3.8.11** ॥ 213

పశ్యాశ్రమపదం రమ్యం దండకారణ్యవాసినాం।
ఏషాం తపస్వినాం వీర తపసా భావితాత్మనాం ॥ **3.8.12** ॥ 214

సుప్రాజ్యఫలమూలాని పుష్పితాని వనాని చ।
ప్రశస్తమృగయూథాని శాంతపక్షిగణాని చ ॥ **3.8.13** ॥ 215

ఫుల్లపంకజఖండాని ప్రసన్నసలిలాని చ।
కారండవవికీర్ణాని తటాకాని సరాంసి చ ॥ **3.8.14** ॥ 216

ద్రక్ష్యసే దృష్టిరమ్యాణి గిరిప్రస్రవణాని చ।
రమణీయాన్యరణ్యాని మయూరాభిరుతాని చ ॥ **3.8.15** ॥ 217

గమ్యతాం వత్స సౌమిత్రే భవానపి చ గచ్ఛతు।
ఆగంతవ్యం చ తే దృష్ట్వా పునరేవాశ్రమం ప్రతి ॥ **3.8.16** ॥ 218

ఏవముక్తస్తథేత్యుక్త్వా కాకుత్స్థః సహలక్ష్మణః।
ప్రదక్షిణం మునిం కృత్వా ప్రస్థాతుముపచక్రమే ॥ **3.8.17** ॥ 219

తతః శుభతరే తూణీ ధనుషీ చాయతేక్షణా।
దదౌ సీతా తయోర్భ్రాత్రోః ఖడ్గౌ చ విమలౌ తతః ॥ **3.8.18** ॥ 220

ఆబధ్య చ శుభే తూణీ చాపే చాదాయ సస్వనే।
నిష్క్రాంతావాశ్రమాద్ గంతుముభౌ తౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.8.19** ॥ 221

శీఘ్రం తౌ రూపసంపన్నావనుజ్ఞాతౌ మహర్షిణా।
ప్రస్థితౌ ధృతచాపాసీ సీతయా సహ రాఘవౌ ॥ **3.8.20** ॥ 222

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ నవమః సర్గః ॥

అనాగసాం దేహినామహింసనాయాహింసాధర్మస్య పాలనాయ చ సీతాయాః శ్రీరామం ప్రతి ప్రార్థనం

సుతీక్ష్ణేనాభ్యనుజ్ఞాతం ప్రస్థితం రఘునందనం।
హృద్యయా స్నిగ్ధయా వాచా భర్తారమిదమబ్రవీత్ ॥ **3.9.1** ॥ 223

అధర్మం తు సుసూక్ష్మేణ విధినా ప్రాప్యతే మహాన్।
నివృత్తేన చ శక్యోఽయం వ్యసనాత్ కామజాదిహ ॥ **3.9.2** ॥ 224

త్రీణ్యేవ వ్యసనాన్యత్ర కామజాని భవంత్యుత।
మిథ్యావాక్యం తు పరమం తస్మాద్ గురుతరావుభౌ ॥ **3.9.3** ॥ 225

పరదారాభిగమనం వినా వైరం చ రౌద్రతా।
మిథ్యావాక్యం న తే భూతం న భవిష్యతి రాఘవ ॥ **3.9.4** ॥ 226

కుతోఽభిలషణం స్త్రీణాం పరేషాం ధర్మనాశనం।
తవ నాస్తి మనుష్యేంద్ర న చాభూత్ తే కదాచన ॥ **3.9.5** ॥ 227

మనస్యపి తథా రామ న చైతద్ విద్యతే క్వచిత్।
స్వదారనిరతశ్చైవ నిత్యమేవ నృపాత్మజ ॥ **3.9.6** ॥ 228

ధర్మిష్ఠః సత్యసంధశ్చ పితుర్నిర్దేశకారకః।
త్వయి ధర్మశ్చ సత్యం చ త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం ॥ **3.9.7** ॥ 229

తచ్చ సర్వం మహాబాహో శక్యం వోఢుం జితేంద్రియైః।
తవ వశ్యేంద్రియత్వం చ జానామి శుభదర్శన ॥ **3.9.8** ॥ 230

తృతీయం యదిదం రౌద్రం పరప్రాణాభిహింసనం।
నిర్వైరం క్రియతే మోహాత్ తచ్చ తే సముపస్థితం ॥ **3.9.9** ॥ 231

ప్రతిజ్ఞాతస్త్వయా వీర దండకారణ్యవాసినాం।
ఋషీణాం రక్షణార్థాయ వధః సంయతి రక్షసాం ॥ **3.9.10** ॥ 232

ఏతన్నిమిత్తం చ వనం దండకా ఇతి విశ్రుతం।
ప్రస్థితస్త్వం సహ భ్రాత్రా ధృతబాణశరాసనః ॥ **3.9.11** ॥ 233

తతస్త్వాం ప్రస్థితం దృష్ట్వా మమ చింతాకులం మనః।
త్వద్వృత్తం చింతయంత్యా వై భవేన్నిఃశ్రేయసం హితం ॥ **3.9.12** ॥ 234

నహి మే రోచతే వీర గమనం దండకాన్ ప్రతి।
కారణం తత్ర వక్ష్యామి వదంత్యాః శ్రూయతాం మమ ॥ **3.9.13** ॥ 235

త్వం హి బాణధనుష్పాణిర్భ్రాత్రా సహ వనం గతః।
దృష్ట్వా వనచరాన్ సర్వాన్ కచ్చిత్ కుర్యాః శరవ్యయం ॥ **3.9.14** ॥ 236

క్షత్రియాణామిహ ధనుర్ధృతాశస్యేంధనాని చ।
సమీపతః స్థితం తేజోబలముచ్ఛ్రయతే భృశం ॥ **3.9.15** ॥ 237

పురా కిల మహాబాహో తపస్వీ సత్యవాంఛుచిః।
కస్మింశ్చిదభవత్ పుణ్యే వనే రతమృగద్విజే ॥ **3.9.16** ॥ 238

తస్యైవ తపసో విఘ్నం కర్తుమింద్రః శచీపతిః।
ఖడ్గపాణిరథాగచ్ఛదాశ్రమం భటరూపధృక్ ॥ **3.9.17** ॥ 239

తస్మింస్తదాశ్రమపదే నిహితః ఖడ్గ ఉత్తమః।
స న్యాసవిధినా దత్తః పుణ్యే తపసి తిష్ఠతః ॥ **3.9.18** ॥ 240

స తచ్ఛస్త్రమనుప్రాప్య న్యాసరక్షణతత్పరః।
వనే తు విచరత్యేవ రక్షన్ ప్రత్యయమాత్మనః ॥ **3.9.19** ॥ 241

యత్ర గచ్ఛత్యుపాదాతుం మూలాని చ ఫలాని చ।
న వినా యాతి తం ఖడ్గం న్యాసరక్షణతత్పరః ॥ **3.9.20** ॥ 242

నిత్యం శస్త్రం పరివహన్ క్రమేణ స తపోధనః।
చకార రౌద్రీం స్వాం బుద్ధిం త్యక్త్వా తపసి నిశ్చయం ॥ **3.9.21** ॥ 243

తతః స రౌద్రాభిరతః ప్రమత్తోఽధర్మకర్షితః।
తస్య శస్త్రస్య సంవాసాజ్జగామ నరకం మునిః ॥ **3.9.22** ॥ 244

ఏవమేతత్ పురావృత్తం శస్త్రసంయోగకారణం।
అగ్నిసంయోగవద్ధేతుః శస్త్రసంయోగ ఉచ్యతే ॥ **3.9.23** ॥ 245

స్నేహాచ్చ బహుమానాచ్చ స్మారయే త్వాం తు శిక్షయే।
న కథంచన సా కార్యా గృహీతధనుషా త్వయా ॥ **3.9.24** ॥ 246

బుద్ధిర్వైరం వినా హంతుం రాక్షసాన్ దండకాశ్రితాన్।
అపరాధం వినా హంతుం లోకో వీర న మంస్యతే ॥ **3.9.25** ॥ 247

క్షత్రియాణాం తు వీరాణాం వనేషు నియతాత్మనాం।
ధనుషా కార్యమేతావదార్తానామభిరక్షణం ॥ **3.9.26** ॥ 248

క్వ చ శస్త్రం క్వ చ వనం క్వ చ క్షాత్రం తపః క్వ చ।
వ్యావిద్ధమిదమస్మాభిర్దేశధర్మస్తు పూజ్యతాం ॥ **3.9.27** ॥ 249

కదర్యకలుషా బుద్ధిర్జాయతే శస్త్రసేవనాత్।
పునర్గత్వా త్వయోధ్యాయాం క్షత్రధర్మం చరిష్యసి ॥ **3.9.28** ॥ 250

అక్షయా తు భవేత్ ప్రీతిః శ్వశ్రూశ్వశురయోర్మమ।
యది రాజ్యం హి సన్న్యస్య భవేస్త్వం నిరతో మునిః ॥ **3.9.29** ॥ 251

ధర్మాదర్థః ప్రభవతి ధర్మాత్ ప్రభవతే సుఖం।
ధర్మేణ లభతే సర్వం ధర్మసారమిదం జగత్ ॥ **3.9.30** ॥ 252

ఆత్మానం నియమైస్తైస్తైః కర్షయిత్వా ప్రయత్నతః।
ప్రాప్తయే నిపుణైర్ధర్మో న సుఖాల్లభతే సుఖం ॥ **3.9.31** ॥ 253

నిత్యం శుచిమతిః సౌమ్య చర ధర్మం తపోవనే।
సర్వం తు విదితం తుభ్యం త్రైలోక్యామపి తత్త్వతః ॥ **3.9.32** ॥ 254

స్త్రీచాపలాదేతదుపాహృతం మే
ధర్మం చ వక్తుం తవ కః సమర్థః।
విచార్య బుద్ధ్యా తు సహానుజేన
యద్ రోచతే తత్ కురు మాచిరేణ ॥ **3.9.33** ॥ 255

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే నవమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ దశమః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ మునీనాం సంరక్షణాయ రక్షసాం వధాయ కృతాయాః ప్రతిజ్ఞాయాః పాలనే దృఢమవస్థానాయ స్వవిచారస్య ప్రకటనం

వాక్యమేతత్ తు వైదేహ్యా వ్యాహృతం భర్తృభక్తయా।
శ్రుత్వా ధర్మే స్థితో రామః ప్రత్యువాచాథ జానకీం ॥ **3.10.1** ॥ 256

హితముక్తం త్వయా దేవి స్నిగ్ధయా సదృశం వచః।
కులం వ్యపదిశంత్యా చ ధర్మజ్ఞే జనకాత్మజే ॥ **3.10.2** ॥ 257

కిం ను వక్ష్యామ్యహం దేవి త్వయైవోక్తమిదం వచః।
క్షత్రియైర్ధార్యతే చాపో నార్తశబ్దో భవేదితి ॥ **3.10.3** ॥ 258

తే చార్తా దండకారణ్యే మునయః సంశితవ్రతాః।
మాం సీతే స్వయమాగమ్య శరణ్యం శరణం గతాః ॥ **3.10.4** ॥ 259

వసంతః కాలకాలేషు వనే మూలఫలాశనాః।
న లభంతే సుఖం భీరు రాక్షసైః క్రూరకర్మభిః ॥ **3.10.5** ॥ 260

భక్ష్యంతే రాక్షసైర్భీమైర్నరమాంసోపజీవిభిః।
తే భక్ష్యమాణా మునయో దండకారణ్యవాసినః ॥ **3.10.6** ॥ 261

అస్మానభ్యవపద్యేతి మామూచుర్ద్విజసత్తమాః।
మయా తు వచనం శ్రుత్వా తేషామేవం ముఖాచ్చ్యుతం ॥ **3.10.7** ॥ 262

కృత్వా వచనశుశ్రూషాం వాక్యమేతదుదాహృతం।
ప్రసీదంతు భవంతో మే హ్రీరేషా తు మమాతులా ॥ **3.10.8** ॥ 263

యదీదృశైరహం విప్రైరుపస్థేయైరుపస్థితః।
కిం కరోమీతి చ మయా వ్యాహృతం ద్విజసన్నిధౌ ॥ **3.10.9** ॥ 264

సర్వైరేవ సమాగమ్య వాగియం సముదాహృతా।
రాక్షసైర్దండకారణ్యే బహుభిః కామరూపిభిః ॥ **3.10.10** ॥ 265

అర్దితాః స్మ భృశం రామ భవాన్ నస్తత్ర రక్షతు।
హోమకాలే తు సంప్రాప్తే పర్వకాలేషు చానఘ ॥ **3.10.11** ॥ 266

ధర్షయంతి సుదుర్ధర్షా రాక్షసాః పిశితాశనాః।
రాక్షసైర్ధర్షితానాం చ తాపసానాం తపస్వినాం ॥ **3.10.12** ॥ 267

గతిం మృగయమాణానాం భవాన్ నః పరమా గతిః।
కామం తపఃప్రభావేణ శక్తా హంతుం నిశాచరాన్ ॥ **3.10.13** ॥ 268

చిరార్జితం న చేచ్ఛామస్తపః ఖండయితుం వయం।
బహువిఘ్నం తపో నిత్యం దుశ్చరం చైవ రాఘవ ॥ **3.10.14** ॥ 269

తేన శాపం న ముంచామో భక్ష్యమాణాశ్చ రాక్షసైః।
తదర్ద్యమానాన్ రక్షోభిర్దండకారణ్యవాసిభిః ॥ **3.10.15** ॥ 270

రక్ష నస్త్వం సహ భ్రాత్రా త్వన్నాథా హి వయం వనే।
మయా చైతద్వచః శ్రుత్వా కార్త్స్న్యేన పరిపాలనం ॥ **3.10.16** ॥ 271

ఋషీణాం దండకారణ్యే సంశ్రుతం జనకాత్మజే।
సంశ్రుత్య చ న శక్ష్యామి జీవమానః ప్రతిశ్రవం ॥ **3.10.17** ॥ 272

మునీనామన్యథా కర్తుం సత్యమిష్టం హి మే సదా।
అప్యహం జీవితం జహ్యాం త్వాం వా సీతే సలక్ష్మణాం ॥ **3.10.18** ॥ 273

న తు ప్రతిజ్ఞాం సంశ్రుత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః।
తదవశ్యం మయా కార్యమృషీణాం పరిపాలనం ॥ **3.10.19** ॥ 274

అనుక్తేనాపి వైదహి ప్రతిజ్ఞాయ కథం పునః।
మమ స్నేహాచ్చ సౌహార్దాదిదముక్తం త్వయా వచః ॥ **3.10.20** ॥ 275

పరితుష్టోఽస్మ్యహం సీతే న హ్యనిష్టోఽనుశాస్యతే।
సదృశం చానురూపం చ కులస్య తవ శోభనే।
సధర్మచారిణీ మే త్వం ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ ॥ **3.10.21** ॥ 276

ఇత్యేవముక్త్వా వచనం మహాత్మా
సీతాం ప్రియాం మైథిలరాజపుత్రీం।
రామో ధనుష్మాన్ సహ లక్ష్మణేన
జగామ రమ్యాణి తపోవనాని ॥ **3.10.22** ॥ 277

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే దశమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

పంచాప్సరస్తీర్థస్య మాండకర్ణిమునేశ్చ కథా నానాశ్రమేషు విహృత్య శ్రీరామప్రభృతీనాం సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమే సమాగమనం తత్ర కించిత్ కాలం స్థిత్వా మునేరాజ్ఞయాగస్త్యభ్రాతురగస్త్యస్య చాశ్రమయోర్గమనమగస్త్య ప్రభావస్య చ వర్ణనం

అగ్రతః ప్రయయౌ రామః సీతా మధ్యే సుశోభనా।
పృష్ఠతస్తు ధనుష్పాణిర్లక్ష్మణోఽనుజగామ హ ॥ **3.11.1** ॥ 278

తౌ పశ్యమానౌ వివిధాఞ్ఛైలప్రస్థాన్ వనాని చ।
నదీశ్చ వివిధా రమ్యా జగ్మతుః సహ సీతయా ॥ **3.11.2** ॥ 279

సారసాంశ్చక్రవాకాంశ్చ నదీపులినచారిణః।
సరాంసి చ సపద్మాని యుతాని జలజైః ఖగైః ॥ **3.11.3** ॥ 280

యూథబద్ధాంశ్చ పృషతాన్ మదోన్మత్తాన్ విషాణినః।
మహిషాంశ్చ వరాహాంశ్చ గజాంశ్చ ద్రుమవైరిణః ॥ **3.11.4** ॥ 281

తే గత్వా దూరమధ్వానం లంబమానే దివాకరే।
దదృశుః సహితా రమ్యం తటాకం యోజనాయుతం ॥ **3.11.5** ॥ 282

పద్మపుష్కరసంబాధం గజయూథైరలంకృతం।
సారసైర్హంసకాదంబైః సంకులం జలజాతిభిః ॥ **3.11.6** ॥ 283

ప్రసన్నసలిలే రమ్యే తస్మిన్ సరసి శుశ్రువే।
గీతవాదిత్రనిర్ఘోషో న తు కశ్చన దృశ్యతే ॥ **3.11.7** ॥ 284

తతః కౌతూహలాద్ రామో లక్ష్మణశ్చ మహారథః।
మునిం ధర్మభృతం నామ ప్రష్టుం సముపచక్రమే ॥ **3.11.8** ॥ 285

ఇదమత్యద్భుతం శ్రుత్వా సర్వేషాం నో మహామునే।
కౌతూహలం మహజ్జాతం కిమిదం సాధు కథ్యతాం ॥ **3.11.9** ॥ 286

తేనైవముక్తో ధర్మాత్మా రాఘవేణ మునిస్తదా।
ప్రభావం సరసః క్షిప్రమాఖ్యాతుముపచక్రమే ॥ **3.11.10** ॥ 287

ఇదం పంచాప్సరో నామ తటాకం సార్వకాలికం।
నిర్మితం తపసా రామ మునినా మాండకర్ణినా ॥ **3.11.11** ॥ 288

స హి తేపే తపస్తీవ్రం మాండకర్ణిర్మహామునిః।
దశవర్షసహస్రాణి వాయుభక్షో జలాశయే ॥ **3.11.12** ॥ 289

తతః ప్రవ్యథితాః సర్వే దేవాః సాగ్నిపురోగమాః।
అబ్రువన్ వచనం సర్వే పరస్పరసమాగతాః ॥ **3.11.13** ॥ 290

అస్మాకం కస్యచిత్ స్థానమేష ప్రార్థయతే మునిః।
ఇతి సంవిగ్నమనసః సర్వే తత్ర దివౌకసః ॥ **3.11.14** ॥ 291

తతః కర్తుం తపోవిఘ్నం సర్వదేవైర్నియోజితాః।
ప్రధానాప్సరసః పంచ విద్యుచ్చలితవర్చసః ॥ **3.11.15** ॥ 292

అప్సరోభిస్తతస్తాభిర్మునిర్దృష్టపరావరః।
నీతో మదనవశ్యత్వం దేవానాం కార్యసిద్ధయే ॥ **3.11.16** ॥ 293

తాశ్చైవాప్సరసః పంచ మునేః పత్నీత్వమాగతాః।
తటాకే నిర్మితం తాసాం తస్మిన్నంతర్హితం గృహం ॥ **3.11.17** ॥ 294

తత్రైవాప్సరసః పంచ నివసంత్యో యథాసుఖం।
రమయంతి తపోయోగాన్మునిం యౌవనమాస్థితం ॥ **3.11.18** ॥ 295

తాసాం సంక్రీడమానానామేష వాదిత్రనిఃస్వనః।
శ్రూయతే భూషణోన్మిశ్రో గీతశబ్దో మనోహరః ॥ **3.11.19** ॥ 296

ఆశ్చర్యమితి తస్యైతద్ వచనం భావితాత్మనః।
రాఘవః ప్రతిజగ్రాహ సహ భ్రాత్రా మహాయశాః ॥ **3.11.20** ॥ 297

ఏవం కథయమానః స దదర్శాశ్రమమండలం।
కుశచీరపరిక్షిప్తం బ్రాహ్మ్యా లక్ష్మ్యా సమావృతం ॥ **3.11.21** ॥ 298

ప్రవిశ్య సహ వైదేహ్యా లక్ష్మణేన చ రాఘవః।
తదా తస్మిన్ స కాకుత్స్థః శ్రీమత్యాశ్రమమండలే ॥ **3.11.22** ॥ 299

ఉషిత్వా స సుఖం తత్ర పూజ్యమానో మహర్షిభిః।
జగామ చాశ్రమాంస్తేషాం పర్యాయేణ తపస్వినాం ॥ **3.11.23** ॥ 300

యేషాముషితవాన్ పూర్వం సకాశే స మహాస్త్రవిత్।
క్వచిత్ పరిదశాన్ మాసానేకసంవత్సరం క్వచిత్ ॥ **3.11.24** ॥ 301

క్వచిచ్చ చతురో మాసాన్ పంచ షట్ చ పరాన్ క్వచిత్।
అపరత్రాధికాన్ మాసానధ్యర్ధమధికం క్వచిత్ ॥ **3.11.25** ॥ 302

త్రీన్ మాసానష్టమాసాంశ్చ రాఘవో న్యవసత్ సుఖం।
తత్ర సంవసతస్తస్య మునీనామాశ్రమేషు వై ॥ **3.11.26** ॥ 303

రమతశ్చానుకూల్యేన యయుః సంవత్సరా దశ।
పరిసృత్య చ ధర్మజ్ఞో రాఘవః సహ సీతయా ॥ **3.11.27** ॥ 304

సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమపదం పునరేవాజగామ హ।
స తమాశ్రమమాగమ్య మునిభిః పరిపూజితః ॥ **3.11.28** ॥ 305

తత్రాపి న్యవసద్ రామః కించిత్ కాలమరిందమః।
అథాశ్రమస్థో వినయాత్ కదాచిత్ తం మహామునిం ॥ **3.11.29** ॥ 306

ఉపాసీనః స కాకుత్స్థః సుతీక్ష్ణమిదమబ్రవీత్।
అస్మిన్నరణ్యే భగవన్నగస్త్యో మునిసత్తమః ॥ **3.11.30** ॥ 307

వసతీతి మయా నిత్యం కథాః కథయతాం శ్రుతం।
న తు జానామి తం దేశం వనస్యాస్య మహత్తయా ॥ **3.11.31** ॥ 308

కుత్రాశ్రమపదం రమ్యం మహర్షేస్తస్య ధీమతః।
ప్రసాదార్థం భగవతః సానుజః సహ సీతయా ॥ **3.11.32** ॥ 309

అగస్త్యమధిగచ్ఛేయమభివాదయితుం మునిం।
మనోరథో మహానేష హృది సంపరివర్తతే ॥ **3.11.33** ॥ 310

యదహం తం మునివరం శుశ్రూషేయమపి స్వయం।
ఇతి రామస్య స మునిః శ్రుత్వా ధర్మాత్మనో వచః ॥ **3.11.34** ॥ 311

సుతీక్ష్ణః ప్రత్యువాచేదం ప్రీతో దశరథాత్మజం।
అహమప్యేతదేవ త్వాం వక్తుకామః సలక్ష్మణం ॥ **3.11.35** ॥ 312

అగస్త్యమభిగచ్ఛేతి సీతయా సహ రాఘవ।
దిష్ట్యా త్విదానీమర్థేఽస్మిన్ స్వయమేవ బ్రవీషి మాం ॥ **3.11.36** ॥ 313

అయమాఖ్యామి తే రామ యత్రాగస్త్యో మహామునిః।
యోజనాన్యాశ్రమాత్ తాత యాహి చత్వారి వై తతః।
దక్షిణేన మహాంహ్రీమానగస్త్య భ్రాతురాశ్రమః ॥ **3.11.37** ॥ 314

స్థలీప్రాయవనోద్దేశే పిప్పలీవనశోభితే।
బహుపుష్పఫలే రమ్యే నానావిహగనాదితే ॥ **3.11.38** ॥ 315

పద్మినో్యే వివిధాస్తత్ర ప్రసన్నసలిలాశయాః।
హంసకారండవాకీర్ణాశ్చక్రవాకోపశోభితాః ॥ **3.11.39** ॥ 316

తత్రైకాం రజనీం వ్యుష్య ప్రభాతే రామ గమ్యతాం।
దక్షిణాం దిశమాస్థాయ వనఖండస్య పార్శ్వతః ॥ **3.11.40** ॥ 317

తత్రాగస్త్యాశ్రమపదం గత్వా యోజనమంతరం।
రమణీయే వనోద్దేశే బహుపాదపశోభితే ॥ **3.11.41** ॥ 318

రంస్యతే తత్ర వైదేహీ లక్ష్మణశ్చ త్వయా సహ।
స హి రమ్యో వనోద్దేశో బహుపాదపసంయుతః ॥ **3.11.42** ॥ 319

యది బుద్ధిః కృతా ద్రష్టుమగస్త్యం తం మహామునిం।
అద్యైవ గమనే బుద్ధిం రోచయస్వ మహామతే ॥ **3.11.43** ॥ 320

ఇతి రామో మునేః శ్రుత్వా సహ భ్రాత్రాభివాద్య చ।
ప్రతస్థేఽగస్త్యముద్దిశ్య సానుగః సహ సీతయా ॥ **3.11.44** ॥ 321

పశ్యన్ వనాని చిత్రాణి పర్వతాంశ్చాభ్రసన్నిభాన్।
సరాంసి సరితశ్చైవ పథి మార్గవశానుగాన్ ॥ **3.11.45** ॥ 322

సుతీక్ష్ణేనోపదిష్టేన గత్వా తేన పథా సుఖం।
ఇదం పరమసంహృష్టో వాక్యం లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ **3.11.46** ॥ 323

ఏతదేవాశ్రమపదం నూనం తస్య మహాత్మనః।
అగస్త్యస్య మునేర్భ్రాతుర్దృశ్యతే పుణ్యకర్మణః ॥ **3.11.47** ॥ 324

యథా హీమే వనస్యాస్య జ్ఞాతాః పథి సహస్రశః।
సన్నతాః ఫలభారేణ పుష్పభారేణ చ ద్రుమాః ॥ **3.11.48** ॥ 325

పిప్పలీనాం చ పక్వానాం వనాదస్మాదుపాగతః।
గంధోఽయం పవనోత్క్షిప్తః సహసా కటుకోదయః ॥ **3.11.49** ॥ 326

తత్ర తత్ర చ దృశ్యంతే సంక్షిప్తాః కాష్ఠసంచయాః।
లూనాశ్చ పరిదృశ్యంతే దర్భా వైదూర్యవర్చసః ॥ **3.11.50** ॥ 327

ఏతచ్చ వనమధ్యస్థం కృష్ణాభ్రశిఖరోపమం।
పావకస్యాశ్రమస్థస్య ధూమాగ్రం సంప్రదృశ్యతే ॥ **3.11.51** ॥ 328

వివిక్తేషు చ తీర్థేషు కృతస్నానా ద్విజాతయః।
పుష్పోపహారం కుర్వంతి కుసుమైః స్వయమార్జితైః ॥ **3.11.52** ॥ 329

తతః సుతీక్ష్ణవచనం యథా సౌమ్య మయా శ్రుతం।
అగస్త్యస్యాశ్రమో భ్రాతుర్నానమేష భవిష్యతి ॥ **3.11.53** ॥ 330

నిగృహ్య తరసా మృత్యుం లోకానాం హితకామ్యయా।
యస్య భ్రాత్రా కృతేయం దిక్శరణ్యా పుణ్యకర్మణా ॥ **3.11.54** ॥ 331

ఇహైకదా కిల క్రూరో వాతాపిరపి చేల్వలః।
భ్రాతరౌ సహితావాస్తాం బ్రాహ్మణఘ్నౌ మహాసురౌ ॥ **3.11.55** ॥ 332

ధారయన్ బ్రాహ్మణం రూపమిల్వలః సంస్కృతం వదన్।
ఆమంత్రయతి విప్రాన్ స శ్రాద్ధముద్దిశ్య నిర్ఘృణః ॥ **3.11.56** ॥ 333

భ్రాతరం సంస్కృతం కృత్వా తతస్తం మేషరూపిణం।
తాన్ ద్విజాన్ భోజయామాస శ్రాద్ధదృష్టేన కర్మణా ॥ **3.11.57** ॥ 334

తతో భుక్తవతాం తేషాం విప్రాణామిల్వలోఽబ్రవీత్।
వాతాపే నిష్క్రమస్వేతి స్వరేణ మహతా వదన్ ॥ **3.11.58** ॥ 335

తతో భ్రాతుర్వచః శ్రుత్వా వాతాపిర్మేషవన్నదన్।
భిత్త్వా భిత్త్వా శరీరాణి బ్రాహ్మణానాం వినిష్పతత్ ॥ **3.11.59** ॥ 336

బ్రాహ్మణానాం సహస్రాణి తైరేవం కామరూపిభిః।
వినాశితాని సంహత్య నిత్యశః పిశితాశనైః ॥ **3.11.60** ॥ 337

అగస్త్యేన తదా దేవైః ప్రార్థితేన మహర్షిణా।
అనుభూయ కిల శ్రాద్ధే భక్షితః స మహాసురః ॥ **3.11.61** ॥ 338

తతః సంపన్నమిత్యుక్త్వా దత్త్వా హస్తేఽవనేజనం।
భ్రాతరం నిష్క్రమస్వేతి చేల్వలః సమభాషత ॥ **3.11.62** ॥ 339

స తదా భాషమాణం తు భ్రాతరం విప్రఘాతినం।
అబ్రవీత్ ప్రహసన్ ధీమానగస్త్యో మునిసత్తమః ॥ **3.11.63** ॥ 340

కుతో నిష్క్రమితుం శక్తిర్మయా జీర్ణస్య రక్షసః।
భ్రాతుస్తు మేషరూపస్య గతస్య యమసాదనం ॥ **3.11.64** ॥ 341

అథ తస్య వచః శ్రుత్వా భ్రాతుర్నిధనసంశ్రితం।
ప్రధర్షయితుమారేభే మునిం క్రోధాన్నిశాచరః ॥ **3.11.65** ॥ 342

సోఽభ్యద్రవద్ ద్విజేంద్రం తం మునినా దీప్తతేజసా।
చక్షుషానలకల్పేన నిర్దగ్ధో నిధనం గతః ॥ **3.11.66** ॥ 343

తస్యాయమాశ్రమో భ్రాతుస్తటాకవనశోభితః।
విప్రానుకంపయా యేన కర్మేదం దుష్కరం కృతం ॥ **3.11.67** ॥ 344

ఏవం కథయమానస్య తస్య సౌమిత్రిణా సహ।
రామస్యాస్తం గతః సూర్యః సంధ్యాకాలోఽభ్యవర్తత ॥ **3.11.68** ॥ 345

ఉపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం సహ భ్రాత్రా యథావిధి।
ప్రవివేశాశ్రమపదం తమృషిం చాభ్యవాదయత్ ॥ **3.11.69** ॥ 346

సమ్యక్ప్రతిగృహీతస్తు మునినా తేన రాఘవః।
న్యవసత్ తాం నిశామేకాం ప్రాశ్య మూలఫలాని చ ॥ **3.11.70** ॥ 347

తస్యాం రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాముదితే రవిమండలే।
భ్రాతరం తమగస్త్యస్య ఆమంత్రయత రాఘవః ॥ **3.11.71** ॥ 348

అభివాదయే త్వాం భగవన్ సుఖమస్మ్యుషితో నిశాం।
ఆమంత్రయే త్వాం గచ్ఛామి గురుం తే ద్రష్టుమగ్రజం ॥ **3.11.72** ॥ 349

గమ్యతామితి తేనోక్తో జగామ రఘునందనః।
యథోద్దిష్టేన మార్గేణ వనం తచ్చావలోకయన్ ॥ **3.11.73** ॥ 350

నీవారాన్ పనసాన్ సాలాన్ వంజులాంస్తినిశాంస్తథా।
చిరిబిల్వాన్ మధూకాంశ్చ బిల్వానథ చ తిందుకాన్ ॥ **3.11.74** ॥ 351

పుష్పితాన్ పుష్పితాగ్రాభిర్లతాభిరుపశోభితాన్।
దదర్శ రామః శతశస్తత్ర కాంతారపాదపాన్ ॥ **3.11.75** ॥ 352

హస్తిహస్తైర్విమృదితాన్ వానరైరుపశోభితాన్।
మత్తైః శకునిసంఘైశ్చ శతశః ప్రతినాదితాన్ ॥ **3.11.76** ॥ 353

తతోఽబ్రవీత్ సమీపస్థం రామో రాజీవలోచనః।
పృష్ఠతోఽనుగతం వీరం లక్ష్మణం లక్ష్మివర్ధనం ॥ **3.11.77** ॥ 354

స్నిగ్ధపత్రా యథా వృక్షా యథా క్షాంతా మృగద్విజాః।
ఆశ్రమో నాతిదూరస్థో మహర్షేర్భావితాత్మనః ॥ **3.11.78** ॥ 355

అగస్త్య ఇతి విఖ్యాతో లోకే స్వేనైవ కర్మణా।
ఆశ్రమో దృశ్యతే తస్య పరిశ్రాంతశ్రమాపహః ॥ **3.11.79** ॥ 356

ప్రాజ్యధూమాకులవనశ్చీరమాలాపరిష్కృతః।
ప్రశాంతమృగయూథశ్చ నానాశకునినాదితః ॥ **3.11.80** ॥ 357

నిగృహ్య తరసా మృత్యుం లోకానాం హితకామ్యయా।
దక్షిణా దిక్ కృతా యేన శరణ్యా పుణ్యకర్మణా ॥ **3.11.81** ॥ 358

తస్యేదమాశ్రమపదం ప్రభావాద్ యస్య రాక్షసైః।
దిగియం దక్షిణా త్రాసాద్ దృశ్యతే నోపభుజ్యతే ॥ **3.11.82** ॥ 359

యదాప్రభృతి చాక్రాంతా దిగియం పుణ్యకర్మణా।
తదాప్రభృతి నిర్వైరాః ప్రశాంతా రజనీచరాః ॥ **3.11.83** ॥ 360

నామ్నా చేయం భగవతో దక్షిణా దిక్ప్రదక్షిణా।
ప్రథితా త్రిషు లోకేషు దుర్ధర్షా క్రూరకర్మభిః ॥ **3.11.84** ॥ 361

మార్గం నిరోద్ధుం సతతం భాస్కరస్యాచలోత్తమః।
సందేశం పాలయంస్తస్య వింధ్యశైలో న వర్ధతే ॥ **3.11.85** ॥ 362

అయం దీర్ఘాయుషస్తస్య లోకే విశ్రుతకర్మణః।
అగస్త్యస్యాశ్రమః శ్రీమాన్ వినీతమృగసేవితః ॥ **3.11.86** ॥ 363

ఏష లోకార్చితః సాధుర్హితే నిత్యం రతః సతాం।
అస్మానధిగతానేష శ్రేయసా యోజయిష్యతి ॥ **3.11.87** ॥ 364

ఆరాధయిష్యామ్యత్రాహమగస్త్యం తం మహామునిం।
శేషం చ వనవాసస్య సౌమ్య వత్స్యామ్యహం ప్రభో ॥ **3.11.88** ॥ 365

అత్ర దేవాః సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః।
అగస్త్యం నియతాహారాః సతతం పర్యుపాసతే ॥ **3.11.89** ॥ 366

నాత్ర జీవేన్మృషావాదీ క్రూరో వా యది వా శఠః।
నృశంసః పాపవృత్తో వా మునిరేష తథావిధః ॥ **3.11.90** ॥ 367

అత్ర దేవాశ్చ యక్షాశ్చ నాగాశ్చ పతగైః సహ।
వసంతి నియతాహారా ధర్మమారాధయిష్ణవః ॥ **3.11.91** ॥ 368

అత్ర సిద్ధా మహాత్మానో విమానైః సూర్యసన్నిభైః।
త్యక్త్వా దేహాన్ నవైర్దేహైః స్వర్యాతాః పరమర్షయః ॥ **3.11.92** ॥ 369

యక్షత్వమమరత్వం చ రాజ్యాని వివిధాని చ।
అత్ర దేవాః ప్రయచ్ఛంతి భూతైరారాధితాః శుభైః ॥ **3.11.93** ॥ 370

ఆగతాః స్మాశ్రమపదం సౌమిత్రే ప్రవిశాగ్రతః।
నివేదయేహ మాం ప్రాప్తమృషయే సీతయా సహ ॥ **3.11.94** ॥ 371

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకాదశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వాదశః సర్గః ॥

శ్రీరామప్రభృతీనామగస్త్యస్యాశ్రమే ప్రవేశస్తత్ర తేషామాతిథ్యం మునేః సకాశాచ్చ తేభ్యో దివ్యాస్త్రశస్త్రాణాం ప్రాప్తిః

స ప్రవిశ్యాశ్రమపదం లక్ష్మణో రాఘవానుజః।
అగస్త్యశిష్యమాసాద్య వాక్యమేతదువాచ హ ॥ **3.12.1** ॥ 372

రాజా దశరథో నామ
జ్యేష్ఠస్తస్య సుతో బలీ।
రామః ప్రాప్తో మునిం ద్రష్టుం
భార్యయా సహ సీతయా ॥ **3.12.2** ॥ 373

లక్ష్మణో నామ తస్యాహం భ్రాతా త్వవరజో హితః।
అనుకూలశ్చ భక్తశ్చ యది తే శ్రోత్రమాగతః ॥ **3.12.3** ॥ 374

తే వయం వనమత్యుగ్రం ప్రవిష్టాః పితృశాసనాత్।
ద్రష్టుమిచ్ఛామహే సర్వే భగవంతం నివేద్యతాం ॥ **3.12.4** ॥ 375

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా లక్ష్మణస్య తపోధనః।
తథేత్యుక్త్వాగ్నిశరణం ప్రవివేశ నివేదితుం ॥ **3.12.5** ॥ 376

స ప్రవిశ్య మునిశ్రేష్ఠం తపసా దుష్ప్రధర్షణం।
కృతాంజలిరువాచేదం రామాగమనమంజసా ॥ **3.12.6** ॥ 377

యథోక్తం లక్ష్మణేనైవ శిష్యోఽగస్త్యస్య సమ్మతః।
పుత్రౌ దశరథస్యేమౌ రామో లక్ష్మణ ఏవ చ ॥ **3.12.7** ॥ 378

ప్రవిష్టావాశ్రమపదం సీతయా సహ భార్యయా।
ద్రష్టుం భవంతమాయాతౌ శుశ్రూషార్థమరిందమౌ ॥ **3.12.8** ॥ 379

యదత్రానంతరం తత్ త్వమాజ్ఞాపయితుమర్హసి।
తతః శిష్యాదుపశ్రుత్య ప్రాప్తం రామం సలక్ష్మణం ॥ **3.12.9** ॥ 380

వైదేహీం చ మహాభాగామిదం వచనమబ్రవీత్।
దిష్ట్యా రామశ్చిరస్యాద్య ద్రష్టుం మాం సముపాగతః ॥ **3.12.10** ॥ 381

మనసా కాంక్షితం హ్యస్య మయాప్యాగమనం ప్రతి।
గమ్యతాం సత్కృతో రామః సభార్యః సహలక్ష్మణః ॥ **3.12.11** ॥ 382

ప్రవేశ్యతాం సమీపం మే కిమసౌ న ప్రవేశితః।
ఏవముక్తస్తు మునినా ధర్మజ్ఞేన మహాత్మనా ॥ **3.12.12** ॥ 383

అభివాద్యాబ్రవీచ్ఛిష్యస్తథేతి నియతాంజలిః।
తదా నిష్క్రమ్య సంభ్రాంతః శిష్యో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ **3.12.13** ॥ 384

కోఽసౌ రామో మునిం ద్రష్టుమేతు ప్రవిశతు స్వయం।
తతో గత్వాఽఽశ్రమపదం శిష్యేణ సహ లక్ష్మణః ॥ **3.12.14** ॥ 385

దర్శయామాస కాకుత్స్థం సీతాం చ జనకాత్మజాం।
తం శిష్యః ప్రశ్రితం వాక్యమగస్త్యవచనం బ్రువన్ ॥ **3.12.15** ॥ 386

ప్రావేశయద్ యథాన్యాయం సత్కారార్హం సుసత్కృతం।
ప్రవివేశ తతో రామః సీతయా సహ లక్ష్మణః ॥ **3.12.16** ॥ 387

ప్రశాంతహరిణాకీర్ణమాశ్రమం హ్యవలోకయన్।
స తత్ర బ్రహ్మణః స్థానమగ్నేః స్థానం తథైవ చ ॥ **3.12.17** ॥ 388

విష్ణోః స్థానం మహేంద్రస్య స్థానం చైవ వివస్వతః।
సోమస్థానం భగస్థానం స్థానం కౌబేరమేవ చ ॥ **3.12.18** ॥ 389

ధాతుర్విధాతుః స్థానం చ వాయోః స్థానం తథైవ చ।
స్థానం చ పాశహస్తస్య వరుణస్య మహాత్మనః ॥ **3.12.19** ॥ 390

స్థానం తథైవ గాయత్ర్యా వసూనాం స్థానమేవ చ।
స్థానం చ నాగరాజస్య గరుడస్థానమేవ చ ॥ **3.12.20** ॥ 391

కార్తికేయస్య చ స్థానం ధర్మస్థానం చ పశ్యతి।
తతః శిష్యైః పరివృతో మునిరప్యభినిష్పతత్ ॥ **3.12.21** ॥ 392

తం దదర్శాగ్రతో రామో మునీనాం దీప్తతేజసాం।
అబ్రవీద్ వచనం వీరో లక్ష్మణం లక్ష్మివర్ధనం ॥ **3.12.22** ॥ 393

బహిర్లక్ష్మణ నిష్క్రామత్యగస్త్యో భగవానృషిః।
ఔదార్యేణావగచ్ఛామి నిధానం తపసామిమం ॥ **3.12.23** ॥ 394

ఏవముక్త్వా మహాబాహురగస్త్యం సూర్యవర్చసం।
జగ్రాహాపతతస్తస్య పాదౌ చ రఘునందనః ॥ **3.12.24** ॥ 395

అభివాద్య తు ధర్మాత్మా తస్థౌ రామః కృతాంజలిః।
సీతయా సహ వైదేహ్యా తదా రామః సలక్ష్మణః ॥ **3.12.25** ॥ 396

ప్రతిగృహ్య చ కాకుత్స్థమర్చయిత్వాఽఽసనోదకైః।
కుశలప్రశ్నముక్త్వా చ ఆస్యతామితి సోఽబ్రవీత్ ॥ **3.12.26** ॥ 397

అగ్నిం హుత్వా ప్రదాయార్ఘ్యమతిథీన్ ప్రతిపూజ్య చ।
వానప్రస్థేన ధర్మేణ స తేషాం భోజనం దదౌ ॥ **3.12.27** ॥ 398

ప్రథమం చోపవిశ్యాథ ధర్మజ్ఞో మునిపుంగవః।
ఉవాచ రామమాసీనం ప్రాంజలిం ధర్మకోవిదం ॥ **3.12.28** ॥ 399

అగ్నిం హుత్వా ప్రదాయార్ఘ్యమతిథిం ప్రతిపూజయేత్ ।
అన్యథా ఖలు కాకుత్స్థ తపస్వీ సముదాచరన్ ।
దుఃసాక్షీవ పరే లోకే స్వాని మాంసాని భక్షయేత్ ॥ **3.12.29** ॥ 400

రాజా సర్వస్య లోకస్య ధర్మచారీ మహారథః ।
పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ భవాన్ ప్రాప్తః ప్రియాతిథిః ॥ **3.12.30** ॥ 401

ఏవముక్త్వా ఫలైర్మూలైః పుష్పైశ్చాన్యైశ్చ రాఘవం ।
పూజయిత్వా యథాకామం తతోఽగస్త్యస్తమబ్రవీత్ ॥ **3.12.31** ॥ 402

ఇదం దివ్యం మహచ్చాపం హేమవజ్రవిభూషితం ।
వైష్ణవం పురుషవ్యాఘ్ర నిర్మితం విశ్వకర్మణా ॥ **3.12.32** ॥ 403

అమోఘః సూర్యసంకాశో బ్రహ్మదత్తః శరోత్తమః ।
దత్తో మమ మహేంద్రేణ తూణీ చాక్షయ్యసాయకౌ ॥ **3.12.33** ॥ 404

సంపూర్ణౌ నిశితైర్బాణైర్జ్వలద్భిరివ పావకైః ।
మహారాజతకోశోఽయమసిర్హేమవిభూషితః ॥ **3.12.34** ॥ 405

అనేన ధనుషా రామ హత్వా సంఖ్యే మహాసురాన్ ।
ఆజహార శ్రియం దీప్తాం పురా విష్ణుర్దివౌకసాం ॥ **3.12.35** ॥ 406

తద్ధనుస్తౌ చ తూణీ చ శరం ఖడ్గం చ మానద ।
జయాయ ప్రతిగృహ్ణీష్వ వజ్రం వజ్రధరో యథా ॥ **3.12.36** ॥ 407

ఏవముక్త్వా మహాతేజాః సమస్తం తద్వరాయుధం ।
దత్త్వా రామాయ భగవానగస్త్యః పునరబ్రవీత్ ॥ **3.12.37** ॥ 408

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వాదశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయోదశః సర్గః ॥

మహర్షిణాగస్త్యేన శ్రీరామం ప్రతి పరితోషం ప్రకట్య సీతాయాః ప్రశంసనం శ్రీరామేణ పృష్టేన తేన పంచవట్యామాశ్రమం నిర్మాయ తత్రావస్థాతుమాజ్ఞాప్రదానం శ్రీరామప్రభృతీనాం తతః ప్రస్థానం చ

రామ ప్రీతోఽస్మి భద్రం తే పరితుష్టోఽస్మి లక్ష్మణ।
అభివాదయితుం యన్మాం ప్రాప్తౌ స్థః సహ సీతయా ॥ **3.13.1** ॥ 409

అధ్వశ్రమేణ వాం ఖేదో బాధతే ప్రచురశ్రమః।
వ్యక్తముత్కంఠతే వాపి మైథిలీ జనకాత్మజా ॥ **3.13.2** ॥ 410

ఏషా చ సుకుమారీ చ ఖేదైశ్చ న విమానితా।
ప్రాజ్యదోషం వనం ప్రాప్తా భర్తృస్నేహప్రచోదితా ॥ **3.13.3** ॥ 411

యథైషా రమతే రామ ఇహ సీతా తథా కురు।
దుష్కరం కృతవత్యేషా వనే త్వామభిగచ్ఛతీ ॥ **3.13.4** ॥ 412

ఏషా హి ప్రకృతిః స్త్రీణామాసృష్టే రఘునందన।
సమస్థమనురజ్యంతే విషమస్థం త్యజంతి చ ॥ **3.13.5** ॥ 413

శతహ్రదానాం లోలత్వం శస్త్రాణాం తీక్ష్ణతాం తథా।
గరుడానిలయోః శైఘ్ర్యమనుగచ్ఛంతి యోషితః ॥ **3.13.6** ॥ 414

ఇయం తు భవతో భార్యా దోషైరేతైర్వివర్జితా।
శ్లాఘ్యా చ వ్యపదేశ్యా చ యథా దేవీష్వరుంధతీ ॥ **3.13.7** ॥ 415

అలంకృతోఽయం దేశశ్చ యత్ర సౌమిత్రిణా సహ।
వైదేహ్యా చానయా రామ వత్స్యసి త్వమరిందమ ॥ **3.13.8** ॥ 416

ఏవముక్తస్తు మునినా రాఘవః సంయతాంజలిః।
ఉవాచ ప్రశ్రితం వాక్యమృషిం దీప్తమివానలం ॥ **3.13.9** ॥ 417

ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి యస్య మే మునిపుంగవః।
గుణైః సభ్రాతృభార్యస్య గురుర్నః పరితుష్యతి ॥ **3.13.10** ॥ 418

కిం తు వ్యాదిశ మే దేశం సోదకం బహుకాననం।
యత్రాశ్రమపదం కృత్వా వసేయం నిరతః సుఖం ॥ **3.13.11** ॥ 419

తతోఽబ్రవీన్మునిశ్రేష్ఠః శ్రుత్వా రామస్య భాషితం।
ధ్యాత్వా ముహూర్తం ధర్మాత్మా తతోవాచ వచః శుభం ॥ **3.13.12** ॥ 420

ఇతో ద్వియోజనే తాత బహుమూలఫలోదకః।
దేశో బహుమృగః శ్రీమాన్ పంచవట్యభివిశ్రుతః ॥ **3.13.13** ॥ 421

తత్ర గత్వాఽఽశ్రమపదం కృత్వా సౌమిత్రిణా సహ।
రమస్వ త్వం పితుర్వాక్యం యథోక్తమనుపాలయన్ ॥ **3.13.14** ॥ 422

విదితో హ్యేష వృత్తాంతో మమ సర్వస్తవానఘ।
తపసశ్చ ప్రభావేణ స్నేహాద్ దశరథస్య చ ॥ **3.13.15** ॥ 423

హృదయస్థం చ తే చ్ఛందో విజ్ఞాతం తపసా మయా।
ఇహ వాసం ప్రతిజ్ఞాయ మయా సహ తపోవనే ॥ **3.13.16** ॥ 424

అతశ్చ త్వామహం బ్రూమి గచ్ఛ పంచవటీమితి।
స హి రమ్యో వనోద్దేశో మైథిలీ తత్ర రంస్యతే ॥ **3.13.17** ॥ 425

స దేశః శ్లాఘనీయశ్చ నాతిదూరే చ రాఘవ।
గోదావర్యాః సమీపే చ మైథిలీ తత్ర రంస్యతే ॥ **3.13.18** ॥ 426

ప్రాజ్యమూలఫలైశ్చైవ నానాద్విజగణైర్యుతః।
వివిక్తశ్చ మహాబాహో పుణ్యో రమ్యస్తథైవ చ ॥ **3.13.19** ॥ 427

భవానపి సదాచారః శక్తశ్చ పరిరక్షణే।
అపి చాత్ర వసన్ రామ తాపసాన్ పాలయిష్యసి ॥ **3.13.20** ॥ 428

ఏతదాలక్ష్యతే వీర మధూకానాం మహావనం।
ఉత్తరేణాస్య గంతవ్యం న్యగ్రోధమపి గచ్ఛతా ॥ **3.13.21** ॥ 429

తతః స్థలముపారుహ్య పర్వతస్యావిదూరతః।
ఖ్యాతః పంచవటీత్యేవ నిత్యపుష్పితకాననః ॥ **3.13.22** ॥ 430

అగస్త్యేనైవముక్తస్తు రామః సౌమిత్రిణా సహ।
సత్కృత్యామంత్రయామాస తమృషిం సత్యవాదినం ॥ **3.13.23** ॥ 431

తౌ తు తేనాభ్యనుజ్ఞాతౌ కృతపాదాభివందనౌ।
తమాశ్రమం పంచవటీం జగ్మతుః సహ సీతయా ॥ **3.13.24** ॥ 432

గృహీతచాపౌ తు నరాధిపాత్మజౌ
విషక్తతూణీ సమరేష్వకాతరౌ।
యథోపదిష్టేన పథా మహర్షిణా
ప్రజగ్మతుః పంచవటీం సమాహితౌ ॥ **3.13.25** ॥ 433

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రయోదశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుర్దశః సర్గః ॥

పంచవటీమార్గే జటాయుషో దర్శనం తస్య శ్రీరామం ప్రతి స్వస్య విస్తరేణ పరిచయదానం

అథ పంచవటీం గచ్ఛన్నంతరా రఘునందనః।
ఆససాద మహాకాయం గృధ్రం భీమపరాక్రమం ॥ **3.14.1** ॥ 434

తం దృష్ట్వా తౌ మహాభాగౌ వనస్థం రామలక్ష్మణౌ।
మేనాతే రాక్షసం పక్షిం బ్రువాణౌ కో భవానితి ॥ **3.14.2** ॥ 435

తతో మధురయా వాచా సౌమ్యయా ప్రీణయన్నివ।
ఉవాచ వత్స మాం విద్ధి వయస్యం పితురాత్మనః ॥ **3.14.3** ॥ 436

స తం పితృసఖం మత్వా పూజయామాస రాఘవః।
స తస్య కులమవ్యగ్రమథ పప్రచ్ఛ నామ చ ॥ **3.14.4** ॥ 437

రామస్య వచనం శ్రుత్వా కులమాత్మానమేవ చ।
ఆచచక్షే ద్విజస్తస్మై సర్వభూతసముద్భవం ॥ **3.14.5** ॥ 438

పూర్వకాలే మహాబాహో యే ప్రజాపతయోఽభవన్।
తాన్ మే నిగదతః సర్వానాదితః శృణు రాఘవ ॥ **3.14.6** ॥ 439

కర్దమః ప్రథమస్తేషాం వికృతస్తదనంతరం।
శేషశ్చ సంశ్రయశ్చైవ బహుపుత్రశ్చ వీర్యవాన్ ॥ **3.14.7** ॥ 440

స్థాణుర్మరీచిరత్రిశ్చ క్రతుశ్చైవ మహాబలః।
పులస్త్యశ్చాంగిరాశ్చైవ ప్రచేతాః పులహస్తథా ॥ **3.14.8** ॥ 441

దక్షో వివస్వానపరోఽరిష్టనేమిశ్చ రాఘవ।
కశ్యపశ్చ మహాతేజాస్తేషామాసీచ్చ పశ్చిమః ॥ **3.14.9** ॥ 442

ప్రజాపతేస్తు దక్షస్య బభూవురితి విశ్రుతాః।
షష్టిర్దుహితరో రామ యశస్వినో మహాయశః ॥ **3.14.10** ॥ 443

కశ్యపః ప్రతిజగ్రాహ తాసామష్టౌ సుమధ్యమాః।
అదితిం చ దితిం చైవ దనూమపి చ కాలకాం ॥ **3.14.11** ॥ 444

తామ్రాం క్రోధవశాం చైవ మనుం చాప్యనలామపి।
తాస్తు కన్యాస్తతః ప్రీతః కశ్యపః పునరబ్రవీత్ ॥ **3.14.12** ॥ 445

పుత్రాంస్త్రైలోక్యభర్తౄన్ వై జనయిష్యథ మత్సమాన్।
అదితిస్తన్మనా రామ దితిశ్చ దనురేవ చ ॥ **3.14.13** ॥ 446

కాలకా చ మహాబాహో శేషాస్త్వమనసోఽభవన్।
అదిత్యాం జజ్ఞిరే దేవాస్త్రయస్త్రింశదరిందమ ॥ **3.14.14** ॥ 447

ఆదిత్యా వసవో రుద్రా అశ్వినౌ చ పరంతప।
దితిస్త్వజనయత్ పుత్రాన్ దైత్యాంస్తాత యశస్వినః ॥ **3.14.15** ॥ 448

తేషామియం వసుమతీ పురాఽఽసీత్ సవనార్ణవా।
దనుస్త్వజనయత్ పుత్రమశ్వగ్రీవమరిందమ ॥ **3.14.16** ॥ 449

నరకం కాలకం చైవ కాలకాపి వ్యజాయత।
క్రౌంచీం భాసీం తథా శ్యేనీం ధృతరాష్ట్రీం తథా శుకీం ॥ **3.14.17** ॥ 450

తామ్రా తు సుషువే కన్యాః పంచైతా లోకవిశ్రుతాః।
ఉలూకాంజనయత్ క్రౌంచీ భాసీ భాసాన్ వ్యజాయత ॥ **3.14.18** ॥ 451

శ్యేనీ శ్యేనాంశ్చ గృధ్రాంశ్చ వ్యజాయత సుతేజసః।
ధృతరాష్ట్రీ తు హంసాంశ్చ కలహంసాశ్చ సర్వశః ॥ **3.14.19** ॥ 452

చక్రవాకాంశ్చ భద్రం తే విజజ్ఞే సాపి భామినీ।
శుకీ నతాం విజజ్ఞే తు నతాయాం వినతా సుతా ॥ **3.14.20** ॥ 453

దశ క్రోధవశా రామ విజజ్ఞేఽప్యాత్మసంభవాః।
మృగీం చ మృగమందాం చ హరీం భద్రమదామపి ॥ **3.14.21** ॥ 454

మాతంగీమథ శార్దూలీం శ్వేతాం చ సురభీం తథా।
సర్వలక్షణసంపన్నాం సురసాం కద్రుకామపి ॥ **3.14.22** ॥ 455

అపత్యం తు మృగాః సర్వే మృగ్యా నరవరోత్తమ।
ఋక్షాశ్చ మృగమందాయాః సృమరాశ్చమరాస్తథా ॥ **3.14.23** ॥ 456

తతస్త్విరావతీం నామ జజ్ఞే భద్రమదా సుతాం।
తస్యాస్త్వైరావతః పుత్రో లోకనాథో మహాగజః ॥ **3.14.24** ॥ 457

హర్యాశ్చ హరయోఽపత్యం వానరాశ్చ తపస్వినః।
గోలాంగూలాశ్చ శార్దూలీ వ్యాఘ్రాంశ్చాజనయత్ సుతాన్ ॥ **3.14.25** ॥ 458

మాతంగ్యాస్త్వథ మాతంగా అపత్యం మనుజర్షభ।
దిశాగజం తు కాకుత్స్థ శ్వేతా వ్యజనయత్ సుతం ॥ **3.14.26** ॥ 459

తతో దుహితరౌ రామ సురభిర్ద్వే వ్యజాయత।
రోహిణీం నామ భద్రం తే గంధర్వీం చ యశస్వినీం ॥ **3.14.27** ॥ 460

రోహిణ్యజనయద్ గావో గంధర్వీ వాజినః సుతాన్।
సురసాజనయన్నాగాన్ రామ కద్రూశ్చ పన్నగాన్ ॥ **3.14.28** ॥ 461

మనుర్మనుష్యాంజనయత్ కశ్యపస్య మహాత్మనః।
బ్రాహ్మణాన్ క్షత్రియాన్ వైశ్యాఞ్శూద్రాంశ్చ మనుజర్షభ ॥ **3.14.29** ॥ 462

ముఖతో బ్రాహ్మణా జాతా ఉరసః క్షత్రియాస్తథా।
ఊరుభ్యాం జజ్ఞిరే వైశ్యాః పద్భ్యాం శూద్రా ఇతి శ్రుతిః ॥ **3.14.30** ॥ 463

సర్వాన్ పుణ్యఫలాన్ వృక్షాననలాపి వ్యజాయత।
వినతా చ శుకీపౌత్రీ కద్రూశ్చ సురసాస్వసా ॥ **3.14.31** ॥ 464

కద్రూర్నాగసహస్రం తు విజజ్ఞే ధరణీధరాన్।
ద్వౌ పుత్రౌ వినతాయాస్తు గరుడోఽరుణ ఏవ చ ॥ **3.14.32** ॥ 465

తస్మాజ్జాతోఽహమరుణాత్ సంపాతిశ్చ మమాగ్రజః।
జటాయురితి మాం విద్ధి శ్యేనీపుత్రమరిందమ ॥ **3.14.33** ॥ 466

సోఽహం వాససహాయస్తే భవిష్యామి యదీచ్ఛసి।
ఇదం దుర్గం హి కాంతారం మృగరాక్షససేవితం।
సీతాం చ తాత రక్షిష్యే త్వయి యాతే సలక్ష్మణే ॥ **3.14.34** ॥ 467

జటాయుషం తు ప్రతిపూజ్య రాఘవో
ముదా పరిష్వజ్య చ సన్నతోఽభవత్।
పితుర్సి శుశ్రావ సఖిత్వమాత్మవాన్
జటాయుషా సంకథితం పునః పునః ॥ **3.14.35** ॥ 468

స తత్ర సీతాం పరిదాయ మైథిలీం
సహైవ తేనాతిబలేన పక్షిణా।
జగామ తాం పంచవటీం సలక్ష్మణో
రిపూన్ దిధక్షఞ్ఛలభానివానలః ॥ **3.14.36** ॥ 469

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుర్దశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచదశః సర్గః ॥

పంచవట్యాం రమ్యే ప్రదేశే శ్రీరామస్యాజ్ఞయా లక్ష్మణేన సుందరపర్ణశాలాయా నిర్మాణం తత్ర సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య నివాసశ్చ

తతః పంచవటీం గత్వా నానావ్యాలమృగాయుతాం।
ఉవాచ లక్ష్మణం రామో భ్రాతరం దీప్తతేజసం ॥ **3.15.1** ॥ 470

ఆగతాః స్మ యథోద్దిష్టం యం దేశం మునిరబ్రవీత్।
అయం పంచవటీదేశః సౌమ్య పుష్పితకాననః ॥ **3.15.2** ॥ 471

సర్వతశ్చార్యతాం దృష్టిః కాననే నిపుణో హ్యసి।
ఆశ్రమః కతరస్మిన్ నో దేశే భవతి సమ్మతః ॥ **3.15.3** ॥ 472

రమతే యత్ర వైదేహీ త్వమహం చైవ లక్ష్మణ।
తాదృశో దృశ్యతాం దేశః సన్నికృష్టజలాశయః ॥ **3.15.4** ॥ 473

వనరామణ్యకం యత్ర జలరామణ్యకం తథా।
సన్నికృష్టం చ యస్మింస్తు సమిత్పుష్పకుశోదకం ॥ **3.15.5** ॥ 474

ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః సంయతాంజలిః।
సీతాసమక్షం కాకుత్స్థమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.15.6** ॥ 475

పరవానస్మి కాకుత్స్థ త్వయి వర్షశతం స్థితే।
స్వయం తు రుచిరే దేశే క్రియతామితి మాం వద ॥ **3.15.7** ॥ 476

సుప్రీతస్తేన వాక్యేన లక్ష్మణస్య మహాద్యుతిః।
విమృశన్ రోచయామాస దేశం సర్వగుణాన్వితం ॥ **3.15.8** ॥ 477

స తం రుచిరమాక్రమ్య దేశమాశ్రమకర్మణి।
హస్తే గృహీత్వా హస్తేన రామః సౌమిత్రిమబ్రవీత్ ॥ **3.15.9** ॥ 478

అయం దేశః సమః శ్రీమాన్ పుష్పితైస్తరుభిర్వృతః।
ఇహాశ్రమపదం రమ్యం యథావత్ కర్తుమర్హసి ॥ **3.15.10** ॥ 479

ఇయమాదిత్యసంకాశైః పద్మైః సురభిగంధిభిః।
అదూరే దృశ్యతే రమ్యా పద్మినీ పద్మశోభితా ॥ **3.15.11** ॥ 480

యథాఖ్యాతమగస్త్యేన మునినా భావితాత్మనా।
ఇయం గోదావరీ రమ్యా పుష్పితైస్తరుభిర్వృతా ॥ **3.15.12** ॥ 481

హంసకారండవాకీర్ణా చక్రవాకోపశోభితా।
నాతిదూరే న చాసన్నే మృగయూథనిపీడితా ॥ **3.15.13** ॥ 482

మయూరనాదితా రమ్యాః ప్రాంశవో బహుకందరాః।
దృశ్యంతే గిరయః సౌమ్య ఫుల్లైస్తరుభిరావృతాః ॥ **3.15.14** ॥ 483

సౌవర్ణే రాజతైస్తామ్రైర్దేశే తథా శుభైః।
గవాక్షితా ఇవాభాంతి గజాః పరమభక్తిభిః ॥ **3.15.15** ॥ 484

సాలైస్తాలైస్తమాలైశ్చ ఖర్జూరైః పనసైర్ధ్రువైః।
నీవారైస్తినిశైశ్చైవ పున్నాగైశ్చోపశోభితాః ॥ **3.15.16** ॥ 485

చూతైరశోకైస్తిలకైః కేతకైరపి చంపకైః।
పుష్పగుల్మలతోపేతైస్తైస్తైస్తరుభిరావృతాః ॥ **3.15.17** ॥ 486

స్యందనైశ్చందనైర్నీపైః పర్ణాసైర్లకుచైరపి।
ధవాశ్వకర్ణఖదిరైః శమీకింశుకపాటలైః ॥ **3.15.18** ॥ 487

ఇదం పుణ్యమిదం రమ్యమిదం బహుమృగద్విజం।
ఇహ వత్స్యామ సౌమిత్రే సార్ధమేతేన పక్షిణా ॥ **3.15.19** ॥ 488

ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః పరవీరహా।
అచిరేణాశ్రమం భ్రాతుశ్చకార సుమహాబలః ॥ **3.15.20** ॥ 489

పర్ణశాలాం సువిపులాం తత్ర సంఘాతమృత్తికాం।
సుస్తంభాం మస్కరైర్దీర్ఘైః కృతవంశాం సుశోభనాం ॥ **3.15.21** ॥ 490

శమీశాఖాభిరాస్తీర్య దృఢపాశావపాశితాం।
కుశకాశశరైః పర్ణైః సుపరిచ్ఛాదితాం తథా ॥ **3.15.22** ॥ 491

సమీకృతతలాం రమ్యాం చకార సుమహాబలః।
నివాసం రాఘవస్యార్థే ప్రేక్షణీయమనుత్తమం ॥ **3.15.23** ॥ 492

స గత్వా లక్ష్మణః శ్రీమాన్ నదీం గోదావరీం తదా।
స్నాత్వా పద్మాని చాదాయ సఫలః పునరాగతః ॥ **3.15.24** ॥ 493

తతః పుష్పబలిం కృత్వా శాంతిం చ స యథావిధి।
దర్శయామాస రామాయ తదాశ్రమపదం కృతం ॥ **3.15.25** ॥ 494

స తం దృష్ట్వా కృతం సౌమ్యమాశ్రమం సహ సీతయా।
రాఘవః పర్ణశాలాయాం హర్షమాహారయత్ పరం ॥ **3.15.26** ॥ 495

సుసంహృష్టః పరిష్వజ్య బాహుభ్యాం లక్ష్మణం తదా।
అతిస్నిగ్ధం చ గాఢం చ వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ **3.15.27** ॥ 496

ప్రీతోఽస్మి తే మహత్ కర్మ త్వయా కృతమిదం ప్రభో।
ప్రదేయో యన్నిమిత్తం తే పరిష్వంగో మయా కృతః ॥ **3.15.28** ॥ 497

భావజ్ఞేన కృతజ్ఞేన ధర్మజ్ఞేన చ లక్ష్మణ।
త్వయా పుత్రేణ ధర్మాత్మా న సంవృత్తః పితా మమ ॥ **3.15.29** ॥ 498

ఏవం లక్ష్మణముక్త్వా తు రాఘవో లక్ష్మివర్ధనః।
తస్మిన్ దేశే బహుఫలే న్యవసత్ స సుఖం సుఖీ ॥ **3.15.30** ॥ 499

కంచిత్ కాలం స ధర్మాత్మా సీతయా లక్ష్మణేన చ।
అన్వాస్యమానో న్యవసత్ స్వర్గలోకే యథామరః ॥ **3.15.31** ॥ 500

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచదశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షోడశః సర్గః ॥

లక్ష్మణేన హేమంతర్తోర్వర్ణనం భరతస్య ప్రశంసనం శ్రీరామస్య లక్ష్మణేన సీతయా చ సహ గోదావర్యాం స్నానం

వసతస్తస్య తు సుఖం రాఘవస్య మహాత్మనః।
శరద్వ్యపాయే హేమంతబుతురిష్టః ప్రవర్తత ॥ **3.16.1** ॥ 501

స కదాచిత్ ప్రభాతాయాం శర్వర్యాం రఘునందనః।
ప్రయయావభిషేకార్థం రమ్యాం గోదావరీం నదీం ॥ **3.16.2** ॥ 502

ప్రహ్వాః కలశహస్తస్తు సీతయా సహ వీర్యవాన్।
పృష్ఠతోఽనువ్రజన్ భ్రాతా సౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్ ॥ **3.16.3** ॥ 503

అయం స కాలః సంప్రాప్తః ప్రియో యస్తే ప్రియంవద।
అలంకృత ఇవాభాతి యేన సంవత్సరః శుభః ॥ **3.16.4** ॥ 504

నీహారపరుషో లోకః పృథివీ సస్యమాలినీ।
జలాన్యనుపభోగ్యాని సుభగో హవ్యవాహనః ॥ **3.16.5** ॥ 505

నవాగ్రయణపూజాభిరభ్యర్చ్య పితృదేవతాః।
కృతాగ్రయణకాః కాలే సంతో విగతకల్మషాః ॥ **3.16.6** ॥ 506

ప్రాజ్యకామా జనపదాః సంపన్నతరగోరసాః।
విచరంతి మహీపాలా యాత్రార్థం విజిగీషవః ॥ **3.16.7** ॥ 507

సేవమానే దృఢం సూర్యే దిశమంతకసేవితాం।
విహీనతిలకేవ స్త్రీ నోత్తరా దిక్ ప్రకాశతే ॥ **3.16.8** ॥ 508

ప్రకృత్యా హిమకోశాఢ్యో దూరసూర్యశ్చ సాంప్రతం।
యథార్థనామా సువ్యక్తం హిమవాన్ హిమవాన్ గిరిః ॥ **3.16.9** ॥ 509

అత్యంతసుఖసంచారా మధ్యాహ్నే స్పర్శతః సుఖాః।
దివసాః సుభగాదిత్యాశ్చాయాసలిలదుర్భగాః ॥ **3.16.10** ॥ 510

మృదుసూర్యాః సునీహారాః పటుశీతాః సమారుతాః।
శూన్యారణ్యా హిమధ్వస్తా దివసా భాంతి సాంప్రతం ॥ **3.16.11** ॥ 511

నివృత్తాకాశశయనాః పుష్యనీతా హిమారుణాః।
శీతవృద్ధతరాయామాస్త్రియామా యాంతి సాంప్రతం ॥ **3.16.12** ॥ 512

రవిసంక్రాంతసౌభాగ్యస్తుషారారుణమండలః।
నిఃశ్వాసాంధ ఇవాదర్శశ్చంద్రమా న ప్రకాశతే ॥ **3.16.13** ॥ 513

జ్యోత్స్నా తుషారమలినా పౌర్ణమాస్యాం న రాజతే।
సీతేవ చాతపశ్యామా లక్ష్యతే న చ శోభతే ॥ **3.16.14** ॥ 514

ప్రకృత్యా శీతలస్పర్శో హిమవిద్ధశ్చ సాంప్రతం।
ప్రవాతి పశ్చిమో వాయుః కాలే ద్విగుణశీతలః ॥ **3.16.15** ॥ 515

బాష్పచ్ఛన్నాన్యరణ్యాని యవగోధూమవంతి చ।
శోభంతేఽభ్యుదితే సూర్యే నదద్భిః క్రౌంచసారసైః ॥ **3.16.16** ॥ 516

ఖర్జూరపుష్పాకృతిభిః శిరోభిః పూర్ణతండులైః।
శోభంతే కించిదాలంబాః శాలయః కనకప్రభాః ॥ **3.16.17** ॥ 517

మయూఖైరుపసర్పద్భిర్హిమనీహారసంవృతైః।
దూరమభ్యుదితః సూర్యః శశాంక ఇవ లక్ష్యతే ॥ **3.16.18** ॥ 518

ఆగ్రాహ్యవీర్యః పూర్వాహ్ణే మధ్యాహ్నే స్పర్శతః సుఖః।
సంరక్తః కించిదాపాండురాతపః శోభతే క్షితౌ ॥ **3.16.19** ॥ 519

అవశ్యాయనిపాతేన కించిత్ప్రక్లిన్నశాద్వలా।
వనానాం శోభతే భూమిర్నివిష్టతరుణాతపా ॥ **3.16.20** ॥ 520

స్పృశన్ సువిపులం శీతముదకం ద్విరదః సుఖం।
అత్యంతతృషితో వన్యః ప్రతిసంహరతే కరం ॥ **3.16.21** ॥ 521

ఏతే హి సముపాసీనా విహగా జలచారిణః।
నావగాహంతి సలిలమప్రగల్భా ఇవాహవం ॥ **3.16.22** ॥ 522

అవశ్యాయతమోనద్ధా నీహారతమసావృతాః।
ప్రసుప్తా ఇవ లక్ష్యంతే విపుష్పా వనరాజయః ॥ **3.16.23** ॥ 523

బాష్పసంఛన్నసలిలా రుతవిజ్ఞేయసారసాః।
హిమార్ద్రవాలుకైస్తీరైః సరితో భాంతి సాంప్రతం ॥ **3.16.24** ॥ 524

తుషారపతనాచ్చైవ మృదుత్వాద్ భాస్కరస్య చ।
శైత్యాదగాగ్రస్థమపి ప్రాయేణ రసవజ్జలం ॥ **3.16.25** ॥ 525

జరాజర్జరితైః పత్త్రైః శీర్ణకేసరకర్ణికైః।
నాలశేషా హిమధ్వస్తా న భాంతి కమలాకరాః ॥ **3.16.26** ॥ 526

అస్మింస్తు పురుషవ్యాఘ్ర కాలే దుఃఖసమన్వితః।
తపశ్చరతి ధర్మాత్మా త్వద్భక్త్యా భరతః పురే ॥ **3.16.27** ॥ 527

త్యక్త్వా రాజ్యం చ మానం చ భోగాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్।
తపస్వీ నియతాహారః శేతే శీతే మహీతలే ॥ **3.16.28** ॥ 528

సోఽపి వేలామిమాం నూనమభిషేకార్థముద్యతః।
వృతః ప్రకృతిభిర్నిత్యం ప్రయాతి సరయూం నదీం ॥ **3.16.29** ॥ 529

అత్యంతసుఖసంవృద్ధః సుకుమారో హిమార్దితః।
కథం త్వపరరాత్రేషు సరయూమవగాహతే ॥ **3.16.30** ॥ 530

పద్మపత్రేక్షణః శ్యామః శ్రీమాన్ నిరుదరో మహాన్।
ధర్మజ్ఞః సత్యవాదీ చ హ్రీనిషేవో జితేంద్రియః ॥ **3.16.31** ॥ 531

ప్రియాభిభాషీ మధురో దీర్ఘబాహురరిందమః।
సంత్యజ్య వివిధాన్ సౌఖ్యానార్యం సర్వాత్మనాశ్రితః ॥ **3.16.32** ॥ 532

జితః స్వర్గస్తవ భ్రాత్రా భరతేన మహాత్మనా।
వనస్థమపి తాపస్యే యస్త్వామనువిధీయతే ॥ **3.16.33** ॥ 533

న పిత్ర్యమనువర్తంతే మాతృకం ద్విపదా ఇతి।
ఖ్యాతో లోకప్రవాదోఽయం భరతేనాన్యథా కృతః ॥ **3.16.34** ॥ 534

భర్తా దశరథో యస్యాః సాధుశ్చ భరతః సుతః।
కథం ను సాంబా కైకేయీ తాదృశీ క్రూరదర్శినీ ॥ **3.16.35** ॥ 535

ఇత్యేవం లక్ష్మణే వాక్యం స్నేహాద్ వదతి ధార్మికే।
పరివాదం జనన్యాస్తమసహన్ రాఘవోఽబ్రవీత్ ॥ **3.16.36** ॥ 536

న తేఽంబా మధ్యమా తాత గర్హితవ్యా కదాచన।
తామేవేక్ష్వాకునాథస్య భరతస్య కథాం కురు ॥ **3.16.37** ॥ 537

నిశ్చితైవ హి మే బుద్ధిర్వనవాసే దృఢవ్రతా।
భరతస్నేహసంతప్తా బాలిశీక్రియతే పునః ॥ **3.16.38** ॥ 538

సంస్మరామ్యస్య వాక్యాని ప్రియాణి మధురాణి చ।
హృద్యాన్యమృతకల్పాని మనఃప్రహ్లాదనాని చ ॥ **3.16.39** ॥ 539

కదా హ్యహం సమేష్యామి భరతేన మహాత్మనా।
శత్రుఘ్నేన చ వీరేణ త్వయా చ రఘునందన ॥ **3.16.40** ॥ 540

ఇత్యేవం విలపంస్తత్ర ప్రాప్య గోదావరీం నదీం।
చక్రేఽభిషేకం కాకుత్స్థః సానుజః సహ సీతయా ॥ **3.16.41** ॥ 541

తర్పయిత్వాథ సలిలైస్తైః పితౄన్ దైవతానపి।
స్తువంతి స్మోదితం సూర్య దేవతాశ్చ తథానఘాః ॥ **3.16.42** ॥ 542

కృతాభిషేకః స రరాజ రామః
సీతాద్వితీయః సహ లక్ష్మణేన।
కృతాభిషేకస్త్వగరాజపుత్ర్యా
రుద్రః సనందిర్భగవానివేశః ॥ **3.16.43** ॥ 543

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షోడశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తదశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్యాశ్రమే శూర్పణఖాయా ఆగమనం తస్య పరిచయం జ్ఞాత్వా స్వాత్మనః పరిచయం దత్త్వాఽఽత్మానం భార్యారూపతయా గ్రహీతుం తం ప్రతి తస్యా అనురోధః

కృతాభిషేకో రామస్తు సీతా సౌమిత్రిరేవ చ।
తస్మాద్ గోదావరీతీరాత్ తతో జగ్ముః స్వమాశ్రమం ॥ **3.17.1** ॥ 544

ఆశ్రమం తముపాగమ్య రాఘవః సహలక్ష్మణః।
కృత్వా పౌర్వాహ్ణికం కర్మ పర్ణశాలాముపాగమత్ ॥ **3.17.2** ॥ 545

ఉవాస సుఖితస్తత్ర పూజ్యమానో మహర్షిభిః।
స రామః పర్ణశాలాయామాసీనః సహ సీతయా ॥ **3.17.3** ॥ 546

విరరాజ మహాబాహుశ్చిత్రయా చంద్రమా ఇవ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా చకార వివిధాః కథాః ॥ **3.17.4** ॥ 547

తదాసీనస్య రామస్య కథాసంసక్తచేతసః।
తం దేశం రాక్షసీ కాచిదాజగామ యదృచ్ఛయా ॥ **3.17.5** ॥ 548

సా తు శూర్పణఖా నామ దశగ్రీవస్య రక్షసః।
భగినీ రామమాసాద్య దదర్శ త్రిదశోపమం ॥ **3.17.6** ॥ 549

దీప్తాస్యం చ మహాబాహుం పద్మపత్రాయతేక్షణం।
గజవిక్రాంతగమనం జటామండలధారిణం ॥ **3.17.7** ॥ 550

సుకుమారం మహాసత్త్వం పార్థివవ్యంజనాన్వితం।
రామమిందీవరశ్యామం కందర్పసదృశప్రభం ॥ **3.17.8** ॥ 551

బభూవేంద్రోపమం దృష్ట్వా రాక్షసీ కామమోహితా।
సుముఖం దుర్ముఖీ రామం వృత్తమధ్యం మహోదరీ ॥ **3.17.9** ॥ 552

విశాలాక్షం విరూపాక్షీ సుకేశం తామ్రమూర్ధజా।
ప్రియరూపం విరూపా సా సుస్వరం భైరవస్వనా ॥ **3.17.10** ॥ 553

తరుణం దారుణా వృద్ధా దక్షిణం వామభాషిణీ।
న్యాయవృత్తం సుదుర్వృత్తా ప్రియమప్రియదర్శనా ॥ **3.17.11** ॥ 554

శరీరజసమావిష్టా రాక్షసీ రామమబ్రవీత్।
జటీ తాపసవేషేణ సభార్యః శరచాపధృక్ ॥ **3.17.12** ॥ 555

ఆగతస్త్వమిమం దేశం కథం రాక్షససేవితం।
కిమాగమనకృత్యం తే తత్త్వమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ **3.17.13** ॥ 556

ఏవముక్తస్తు రాక్షస్యా శూర్పణఖ్యా పరంతపః।
ఋజుబుద్ధితయా సర్వమాఖ్యాతుముపచక్రమే ॥ **3.17.14** ॥ 557

ఆసీద్ దశరథో నామ రాజా త్రిదశవిక్రమః।
తస్యాహమగ్రజః పుత్రో రామో నామ జనైః శ్రుతః ॥ **3.17.15** ॥ 558

భ్రాతాయం లక్ష్మణో నామ యవీయాన్ మామనువ్రతః।
ఇయం భార్యా చ వైదేహీ మమ సీతేతి విశ్రుతా ॥ **3.17.16** ॥ 559

నియోగాత్ తు నరేంద్రస్య పితుర్మాతుశ్చ యంత్రితః।
ధర్మార్థం ధర్మకాంక్షీ చ వనం వస్తుమిహాగతః ॥ **3.17.17** ॥ 560

త్వాం తు వేదితుమిచ్ఛామి కస్య త్వం కాసి కస్య వా।
త్వం హి తావన్మనోజ్ఞాంగీ రాక్షసీ ప్రతిభాసి మే ॥ **3.17.18** ॥ 561

ఇహ వా కిన్నిమిత్తం త్వమాగతా బ్రూహి తత్త్వతః।
సాబ్రవీద్ వచనం శ్రుత్వా రాక్షసీ మదనార్దితా ॥ **3.17.19** ॥ 562

శ్రూయతాం రామ తత్త్వార్థం వక్ష్యామి వచనం మమ।
అహం శూర్పణఖా నామ రాక్షసీ కామరూపిణీ ॥ **3.17.20** ॥ 563

అరణ్యం విచరామీదమేకా సర్వభయంకరా।
రావణో నామ మే భ్రాతా యది తే శ్రోత్రమాగతః ॥ **3.17.21** ॥ 564

వీరో విశ్రవసః పుత్రో యది తే శ్రోత్రమాగతః।
ప్రవృద్ధనిద్రశ్చ సదా కుంభకర్ణో మహాబలః ॥ **3.17.22** ॥ 565

విభీషణస్తు ధర్మాత్మా న తు రాక్షసచేష్టితః।
ప్రఖ్యాతవీర్యౌ చ రణే భ్రాతరౌ ఖరదూషణౌ ॥ **3.17.23** ॥ 566

తానహం సమతిక్రాంతా రామ త్వా పూర్వదర్శనాత్।
సముపేతాస్మి భావేన భర్తారం పురుషోత్తమం ॥ **3.17.24** ॥ 567

అహం ప్రభావసంపన్నా స్వచ్ఛందబలగామినీ।
చిరాయ భవ భర్తా మే సీతయా కిం కరిష్యసి ॥ **3.17.25** ॥ 568

వికృతా చ విరూపా చ న సేయం సదృశీ తవ।
అహమేవానురూపా తే భార్యారూపేణ పశ్య మాం ॥ **3.17.26** ॥ 569

ఇమాం విరూపామసతీం కరాలాం నిర్ణతోదరీం।
అనేన సహ తే భ్రాత్రా భక్షయిష్యామి మానుషీం ॥ **3.17.27** ॥ 570

తతః పర్వతశృంగాణి వనాని వివిధాని చ।
పశ్యన్ సహ మయా కామీ దండకాన్ విచరిష్యసి ॥ **3.17.28** ॥ 571

ఇత్యేవముక్తః కాకుత్స్థః ప్రహస్య మదిరేక్షణాం।
ఇదం వచనమారేభే వక్తుం వాక్యవిశారదః ॥ **3.17.29** ॥ 572

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తదశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టాదశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ తదనురోధస్యానంగీకారే కృతే శూర్పణఖాయా లక్ష్మణం ప్రతి ప్రణయయాచనా తేనాపి ప్రత్యాఖ్యాతాయాస్తస్యాః సీతాం ప్రత్యాక్రమణం లక్ష్మణేన తస్యా నాసికాకర్ణయోశ్ఛేదశ్చ

తాం తు శూర్పణఖాం రామః కామపాశావపాశితాం ।
స్వేచ్ఛయా శ్లక్ష్ణయా వాచా స్మితపూర్వమథాబ్రవీత్ ॥ **3.18.1** ॥ 573

కృతదారోఽస్మి భవతి భార్యేయం దయితా మమ ।
త్వద్విధానాం తు నారీణాం సుదుఃఖా ససపత్నతా ॥ **3.18.2** ॥ 574

అనుజస్త్వేష మే భ్రాతా శీలవాన్ ప్రియదర్శనః ।
శ్రీమానకృతదారశ్చ లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్ ॥ **3.18.3** ॥ 575

అపూర్వీ భార్యయా చార్థీ తరుణః ప్రియదర్శనః ।
అనురూపశ్చ తే భర్తా రూపస్యాస్య భవిష్యతి ॥ **3.18.4** ॥ 576

ఏనం భజ విశాలాక్షి భర్తారం భ్రాతరం మమ ।
అసపత్నా వరారోహే మేరుమర్కప్రభా యథా ॥ **3.18.5** ॥ 577

ఇతి రామేణ సా ప్రోక్తా రాక్షసీ కామమోహితా ।
విసృజ్య రామం సహసా తతో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ **3.18.6** ॥ 578

అస్య రూపస్య తే యుక్తా భార్యాహం వరవర్ణినీ ।
మయా సహ సుఖం సర్వాన్ దండకాన్ విచరిష్యసి ॥ **3.18.7** ॥ 579

ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రీ రాక్షస్యా వాక్యకోవిదః।
తతః శూర్పణఖీం స్మిత్వా లక్ష్మణో యుక్తమబ్రవీత్ ॥ **3.18.8** ॥ 580

కథం దాసస్య మే దాసీ భార్యా భవితుమిచ్ఛసి।
సోఽహమార్యేణ పరవాన్ భ్రాత్రా కమలవర్ణిని ॥ **3.18.9** ॥ 581

సమృద్ధార్థస్య సిద్ధార్థా ముదితామలవర్ణినీ।
ఆర్యస్య త్వం విశాలాక్షి భార్యా భవ యవీయసీ ॥ **3.18.10** ॥ 582

ఏతాం విరూపామసతీం కరాలాం నిర్ణతోదరీం।
భార్యాం వృద్ధాం పరిత్యజ్య త్వామేవైష భజిష్యతి ॥ **3.18.11** ॥ 583

కో హి రూపమిదం శ్రేష్ఠం సంత్యజ్య వరవర్ణిని।
మానుషీషు వరారోహే కుర్యాద్ భావం విచక్షణః ॥ **3.18.12** ॥ 584

ఇతి సా లక్ష్మణేనోక్తా కరాలా నిర్ణతోదరీ।
మన్యతే తద్వచః సత్యం పరిహాసావిచక్షణా ॥ **3.18.13** ॥ 585

సా రామం పర్ణశాలాయాముపవిష్టం పరంతపం।
సీతయా సహ దుర్ధర్షమబ్రవీత్ కామమోహితా ॥ **3.18.14** ॥ 586

ఇమాం విరూపామసతీం కరాలాం నిర్ణతోదరీం।
వృద్ధాం భార్యామవష్టభ్య న మాం త్వం బహు మన్యసే ॥ **3.18.15** ॥ 587

అద్యేమాం భక్షయిష్యామి పశ్యతస్తవ మానుషీం।
త్వయా సహ చరిష్యామి నిఃసపత్నా యథాసుఖం ॥ **3.18.16** ॥ 588

ఇత్యుక్త్వా మృగశావాక్షీమలాతసదృశేక్షణా।
అభ్యగచ్ఛత్ సుసంక్రుద్ధా మహోల్కా రోహిణీమివ ॥ **3.18.17** ॥ 589

తాం మృత్యుపాశప్రతిమామాపతంతీం మహాబలః।
విగృహ్య రామః కుపితస్తతో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ **3.18.18** ॥ 590

క్రూరైరనార్యైః సౌమిత్రే పరిహాసః కథంచన।
న కార్యః పశ్య వైదేహీం కథంచిత్ సౌమ్య జీవతీం ॥ **3.18.19** ॥ 591

ఇమాం విరూపామసతీమతిమత్తాం మహోదరీం।
రాక్షసీం పురుషవ్యాఘ్ర విరూపయితుమర్హసి ॥ **3.18.20** ॥ 592

ఇత్యుక్తో లక్ష్మణస్తస్యాః క్రుద్ధో రామస్య పశ్యతః।
ఉద్ధృత్య ఖడ్గం చిచ్ఛేద కర్ణనాసే మహాబలః ॥ **3.18.21** ॥ 593

నికృత్తకర్ణనాసా తు విస్వరం సా వినద్య చ।
యథాగతం ప్రదుద్రావ ఘోరా శూర్పణఖా వనం ॥ **3.18.22** ॥ 594

సా విరూపా మహాఘోరా రాక్షసీ శోణితోక్షితా।
ననాద వివిధాన్ నాదాన్ యథా ప్రావృషి తోయదః ॥ **3.18.23** ॥ 595

సా విక్షరంతీ రుధిరం బహుధా ఘోరదర్శనా।
ప్రగృహ్య బాహూ గర్జంతీ ప్రవివేశ మహావనం ॥ **3.18.24** ॥ 596

తతస్తు సా రాక్షససంఘసంవృతం
ఖరం జనస్థానగతం విరూపితా।
ఉపేత్య తం భ్రాతరముగ్రతేజసం
పపాత భూమౌ గగనాద్ యథాశనిః ॥ **3.18.25** ॥ 597

తతః సభార్యం భయమోహమూర్ఛితా
సలక్ష్మణం రాఘవమాగతం వనం।
విరూపణం చాత్మని శోణితోక్షితా
శశంస సర్వం భగినీ ఖరస్య సా ॥ **3.18.26** ॥ 598

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టాదశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనవింశః సర్గః ॥

శూర్పణఖాతస్తదీయదుర్దశావృత్తాంతమాకర్ణ్య కుపితేన ఖరేణ రామాదీనాం వధాయ చతుర్దశసహస్రరాక్షసానాం ప్రేషణం

తాం తథా పతితాం దృష్ట్వా విరూపాం శోణితోక్షితాం।
భగినీం క్రోధసంతప్తః ఖరః పప్రచ్ఛ రాక్షసః ॥ **3.19.1** ॥ 599

ఉత్తిష్ఠ తావదాఖ్యాహి ప్రమోహం జహి సంభ్రమం।
వ్యక్తమాఖ్యాహి కేన త్వమేవంరూపా విరూపితా ॥ **3.19.2** ॥ 600

కః కృష్ణసర్పమాసీనమాశీవిషమనాగసం।
తుదత్యభిసమాపన్నమంగుల్యగ్రేణ లీలయా ॥ **3.19.3** ॥ 601

కాలపాశం సమాసజ్య కంఠే మోహాన్న బుధ్యతే।
యస్త్వామద్య సమాసాద్య పీతవాన్ విషముత్తమం ॥ **3.19.4** ॥ 602

బలవిక్రమసంపన్నా కామగా కామరూపిణీ।
ఇమామవస్థాం నీతా త్వం కేనాంతకసమాగతా ॥ **3.19.5** ॥ 603

దేవగంధర్వభూతానామృషీణాం చ మహాత్మనాం।
కోఽయమేవం మహావీర్యస్త్వాం విరూపాం చకార హ ॥ **3.19.6** ॥ 604

నహి పశ్యామ్యహం లోకే యః కుర్యాన్మమ విప్రియం।
అమరేషు సహస్రాక్షం మహేంద్రం పాకశాసనం ॥ **3.19.7** ॥ 605

అద్యాహం మార్గణైః ప్రాణానాదాస్యే జీవితాంతగైః।
సలిలే క్షీరమాసక్తం నిష్పిబన్నివ సారసః ॥ **3.19.8** ॥ 606

నిహతస్య మయా సంఖ్యే శరసంకృత్తమర్మణః।
సఫేనం రుధిరం కస్య మేదినీ పాతుమిచ్ఛతి ॥ **3.19.9** ॥ 607

కస్య పత్రరథాః కాయాన్మాంసముత్కృత్య సంగతాః।
ప్రహృష్టా భక్షయిష్యంతి నిహతస్య మయా రణే ॥ **3.19.10** ॥ 608

తం న దేవా న గంధర్వా న పిశాచా న రాక్షసాః।
మయాపకృష్టం కృపణం శక్తాస్త్రాతుం మహాహవే ॥ **3.19.11** ॥ 609

ఉపలభ్య శనైః సంజ్ఞాం తం మే శంసితుమర్హసి।
యేన త్వం దుర్వినీతేన వనే విక్రమ్య నిర్జితా ॥ **3.19.12** ॥ 610

ఇతి భ్రాతుర్వచః శ్రుత్వా క్రుద్ధస్య చ విశేషతః।
తతః శూర్పణఖా వాక్యం సబాష్పమిదమబ్రవీత్ ॥ **3.19.13** ॥ 611

తరుణౌ రూపసంపన్నౌ సుకుమారౌ మహాబలౌ।
పుండరీకవిశాలాక్షౌ చీరకృష్ణాజినాంబరౌ ॥ **3.19.14** ॥ 612

ఫలమూలాశనౌ దాంతౌ తాపసౌ బ్రహ్మచారిణౌ।
పుత్రౌ దశరథస్యాస్తాం భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.19.15** ॥ 613

గంధర్వరాజప్రతిమౌ పార్థివవ్యంజనాన్వితౌ।
దేవౌ వా దానవావేతౌ న తర్కయితుముత్సహే ॥ **3.19.16** ॥ 614

తరుణీ రూపసంపన్నా సర్వాభరణభూషితా।
దృష్టా తత్ర మయా నారీ తయోర్మధ్యే సుమధ్యమా ॥ **3.19.17** ॥ 615

తాభ్యాముభాభ్యాం సంభూయ ప్రమదామధికృత్య తాం।
ఇమామవస్థాం నీతాహం యథానాథాసతీ తథా ॥ **3.19.18** ॥ 616

తస్యాశ్చానృజువృత్తాయాస్తయోశ్చ హతయోరహం।
సఫేనం పాతుమిచ్ఛామి రుధిరం రణమూర్ధని ॥ **3.19.19** ॥ 617

ఏష మే ప్రథమః కామః కృతస్తత్ర త్వయా భవేత్।
తస్యాస్తయోశ్చ రుధిరం పిబేయమహమాహవే ॥ **3.19.20** ॥ 618

ఇతి తస్యాం బ్రువాణాయాం చతుర్దశ మహాబలాన్।
వ్యాదిదేశ ఖరః క్రుద్ధో రాక్షసానంతకోపమాన్ ॥ **3.19.21** ॥ 619

మానుషౌ శస్త్రసంపన్నౌ చీరకృష్ణాజినాంబరౌ।
ప్రవిష్టౌ దండకారణ్యం ఘోరం ప్రమదయా సహ ॥ **3.19.22** ॥ 620

తౌ హత్వా తాం చ దుర్వృత్తాముపావర్తితుమర్హథ।
ఇయం చ భగినీ తేషాం రుధిరం మమ పాస్యతి ॥ **3.19.23** ॥ 621

మనోరథోఽయమిష్టోఽస్యా భగిన్యా మమ రాక్షసాః।
శీఘ్రం సంపాద్యతాం గత్వా తౌ ప్రమథ్య స్వతేజసా ॥ **3.19.24** ॥ 622

యుష్మాభిర్నిహతౌ దృష్ట్వా తావుభౌ భ్రాతరౌ రణే।
ఇయం ప్రహృష్టా ముదితా రుధిరం యుధి పాస్యతి ॥ **3.19.25** ॥ 623

ఇతి ప్రతిసమాదిష్టా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ।
తత్ర జగ్ముస్తయా సార్ధం ఘనా వాతేరితా ఇవ ॥ **3.19.26** ॥ 624

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనవింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ వింశః సర్గః ॥

శ్రీరామకర్తృకః ఖరప్రహితానాం రాక్షసానాం వధః

తతః శూర్పణఖా ఘోరా రాఘవాశ్రమమాగతా ।
రాక్షసానాచచక్షే తౌ భ్రాతరౌ సహ సీతయా ॥ **3.20.1** ॥ 625

తే రామం పర్ణశాలాయాముపవిష్టం మహాబలం ।
దదృశుః సీతయా సార్ధం లక్ష్మణేనాపి సేవితం ॥ **3.20.2** ॥ 626

తాం దృష్ట్వా రాఘవః శ్రీమానాగతాంస్తాంశ్చ రాక్షసాన్ ।
అబ్రవీద్ భ్రాతరం రామో లక్ష్మణం దీప్తతేజసం ॥ **3.20.3** ॥ 627

ముహూర్తం భవ సౌమిత్రే సీతాయాః ప్రత్యనంతరః ।
ఇమానస్యా వధిష్యామి పదవీమాగతానిహ ॥ **3.20.4** ॥ 628

వాక్యమేతత్ తతః శ్రుత్వా రామస్య విదితాత్మనః ।
తథేతి లక్ష్మణో వాక్యం రాఘవస్య ప్రపూజయన్ ॥ **3.20.5** ॥ 629

రాఘవోఽపి మహచ్చాపం చామీకరవిభూషితం ।
చకార సజ్యం ధర్మాత్మా తాని రక్షాంసి చాబ్రవీత్ ॥ **3.20.6** ॥ 630

పుత్రౌ దశరథస్యావాం భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ।
ప్రవిష్టౌ సీతయా సార్ధం దుశ్చరం దండకావనం ॥ **3.20.7** ॥ 631

ఫలమూలాశనౌ దాంతౌ తాపసౌ బ్రహ్మచారిణౌ।
వసంతౌ దండకారణ్యే కిమర్థముపహింసథ ॥ **3.20.8** ॥ 632

యుష్మాన్ పాపాత్మకాన్ హంతుం విప్రకారాన్ మహాహవే।
ఋషీణాం తు నియోగేన సంప్రాప్తః సశరాసనః ॥ **3.20.9** ॥ 633

తిష్ఠతైవాత్ర సంతుష్టా నోపవర్తితుమర్హథ।
యది ప్రాణైరిహార్థో వో నివర్తధ్వం నిశాచరాః ॥ **3.20.10** ॥ 634

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ।
ఊచుర్వాచం సుసంక్రుద్ధా బ్రహ్మఘ్నాః శూలపాణయః ॥ **3.20.11** ॥ 635

సంరక్తనయనా ఘోరా రామం సంరక్తలోచనం।
పరుషా మధురాభాషం హృష్టా దృష్టపరాక్రమం ॥ **3.20.12** ॥ 636

క్రోధముత్పాద్య నో భర్తుః ఖరస్య సుమహాత్మనః।
త్వమేవ హాస్యసే ప్రాణాన్ సద్యోఽస్మాభిర్హతో యుధి ॥ **3.20.13** ॥ 637

కా హి తే శక్తిరేకస్య బహూనాం రణమూర్ధని।
అస్మాకమగ్రతః స్థాతుం కిం పునర్యోద్ధుమాహవే ॥ **3.20.14** ॥ 638

ఏభిర్బాహుప్రయుక్తైశ్చ పరిఘైః శూలపట్టిశైః।
ప్రాణాంస్త్యక్ష్యసి వీర్యం చ ధనుశ్చ కరపీడితం ॥ **3.20.15** ॥ 639

ఇత్యేవముక్త్వా సంరబ్ధా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ।
ఉద్యతాయుధనిస్త్రింశా రామమేవాభిదుద్రువుః ॥ **3.20.16** ॥ 640

చిక్షిపుస్తాని శూలాని రాఘవం ప్రతి దుర్జయం।
తాని శూలాని కాకుత్స్థః సమస్తాని చతుర్దశ ॥ **3.20.17** ॥ 641

తావద్భిరేవ చిచ్ఛేద శరైః కాంచనభూషితైః।
తతః పశ్చాన్మహాతేజా నారాచాన్ సూర్యసన్నిభాన్ ॥ **3.20.18** ॥ 642

జగ్రాహ పరమక్రుద్ధశ్చతుర్దశ శిలాశితాన్ ।
గృహీత్వా ధనురాయమ్య లక్ష్యానుద్దిశ్య రాక్షసాన్ ॥ **3.20.19** ॥ 643

ముమోచ రాఘవో బాణాన్ వజ్రానివ శతక్రతుః ।
తే భిత్త్వా రక్షసాం వేగాద్ వక్షాంసి రుధిరప్లుతాః ॥ **3.20.20** ॥ 644

వినిష్పేతుస్తదా భూమౌ వల్మీకాదివ పన్నగాః ।
తైర్భగ్నహృదయా భూమౌ ఛిన్నమూలా ఇవ ద్రుమాః ॥ **3.20.21** ॥ 645

నిపేతుః శోణితస్నాతా వికృతా విగతాసవః ।
తాన్ భూమౌ పతితాన్ దృష్ట్వా రాక్షసీ క్రోధమూర్చ్ఛితా ॥ **3.20.22** ॥ 646

ఉపగమ్య ఖరం సా తు కించిత్సంశుష్కశోణితా ।
పపాత పునరేవార్తా సనిర్యాసేవ వల్లరీ ॥ **3.20.23** ॥ 647

భ్రాతుః సమీపే శోకార్తా ససర్జ నినదం మహత్ ।
సస్వరం ముముచే బాష్పం వివర్ణవదనా తదా ॥ **3.20.24** ॥ 648

నిపాతితాన్ ప్రేక్ష్య రణే తు రాక్షసాన్
ప్రధావితా శూర్పణఖా పునస్తతః ।
వధం చ తేషాం నిఖిలేన రక్షసాం
శశంస సర్వం భగినీ ఖరస్య సా ॥ **3.20.25** ॥ 649

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే వింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకవింశః సర్గః ॥

శూర్పణఖయా ఖరపార్శ్వముపగమ్య రాక్షసవధవృత్తాంతం నివేద్య శ్రీరామతో భయం ప్రదర్శ్య ఖరస్య యుద్ధార్థం ప్రోత్సాహనం

స పునః పతితాం దృష్ట్వా క్రోధాచ్ఛూర్పణఖాం పునః।
ఉవాచ వ్యక్తయా వాచా తామనర్థార్థమాగతాం ॥ **3.21.1** ॥ 650

మయా త్విదానీ శూరాస్తే రాక్షసాః పిశితాశనాః।
త్వత్ప్రియార్థం వినిర్దిష్టాః కిమర్థం రుద్యతే పునః ॥ **3.21.2** ॥ 651

భక్తాశ్చైవానురక్తాశ్చ హితాశ్చ మమ నిత్యశః।
హన్యమానా న హన్యంతే న న కుర్యుర్వచో మమ ॥ **3.21.3** ॥ 652

కిమేతచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి కారణం యత్కృతే పునః।
హా నాథేతి వినర్దంతీ సర్పవచ్చేష్టసే క్షితౌ ॥ **3.21.4** ॥ 653

అనాథవద్ విలపసి కిం ను నాథే మయి స్థితే।
ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ మా మైవం వైక్లవ్యం త్యజ్యతామితి ॥ **3.21.5** ॥ 654

ఇత్యేవముక్తా దుర్ధర్షా ఖరేణ పరిసాంత్వితా।
విమృజ్య నయనే సాస్రే ఖరం భ్రాతరమబ్రవీత్ ॥ **3.21.6** ॥ 655

అస్మీదానీమహం ప్రాప్తా హతశ్రవణనాసికా।
శోణితౌఘపరిక్లిన్నా త్వయా చ పరిసాంత్వితా ॥ **3.21.7** ॥ 656

ప్రేషితాశ్చ త్వయా శూరా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ।
నిహంతుం రాఘవం ఘోరం మత్ప్రియార్థం సలక్ష్మణం ॥ **3.21.8** ॥ 657

తే తు రామేణ సామర్షాః శూలపట్టిశపాణయః।
సమరే నిహతాః సర్వే సాయకైర్మర్మభేదిభిః ॥ **3.21.9** ॥ 658

తాన్ భూమౌ పతితాన్ దృష్ట్వా క్షణేనైవ మహాజవాన్।
రామస్య చ మహత్కర్మ మహాంస్త్రాసోఽభవన్మమ ॥ **3.21.10** ॥ 659

సాస్మి భీతా సముద్విగ్నా విషణ్ణా చ నిశాచర।
శరణం త్వాం పునః ప్రాప్తా సర్వతో భయదర్శినీ ॥ **3.21.11** ॥ 660

విషాదనక్రాధ్యుషితే పరిత్రాసోర్మిమాలిని।
కిం మాం న త్రాయసే మగ్నాం విపులే శోకసాగరే ॥ **3.21.12** ॥ 661

ఏతే చ నిహతా భూమౌ రామేణ నిశితైః శరైః।
యే చ మే పదవీం ప్రాప్తా రాక్షసాః పిశితాశనాః ॥ **3.21.13** ॥ 662

మయి తే యద్యనుక్రోశో యది రక్షఃసు తేషు చ।
రామేణ యది శక్తిస్తే తేజో వాస్తి నిశాచర ॥ **3.21.14** ॥ 663

దండకారణ్యనిలయం జహి రాక్షసకంటకం।
యది రామమమిత్రఘ్నం న త్వమద్య వధిష్యసి ॥ **3.21.15** ॥ 664

తవ చైవాగ్రతః ప్రాణాంస్త్యక్ష్యామి నిరపత్రపా।
బుద్ధ్యాహమనుపశ్యామి న త్వం రామస్య సంయుగే ॥ **3.21.16** ॥ 665

స్థాతుం ప్రతిముఖే శక్తః సబలోఽపి మహారణే।
శూరమానీ న శూరస్త్వం మిథ్యారోపితవిక్రమః ॥ **3.21.17** ॥ 666

అపయాహి జనస్థానాత్ త్వరితః సహబాంధవః।
జహి త్వం సమరే మూఢాన్యథా తు కులపాంసన ॥ **3.21.18** ॥ 667

మానుషౌ తౌ న శక్నోషి హంతుం వై రామలక్ష్మణౌ।
నిఃసత్త్వస్యాల్పవీర్యస్య వాసస్తే కీదృశస్త్విహ ॥ **3.21.19** ॥ 668

రామతేజోఽభిభూతో హి త్వం క్షిప్రం వినశిష్యసి।
స హి తేజఃసమాయుక్తో రామో దశరథాత్మజః ॥ **3.21.20** ॥ 669

భ్రాతా చాస్య మహావీర్యో యేన చాస్మి విరూపితా।
ఏవం విలప్య బహుశో రాక్షసీ ప్రదరోదరీ ॥ **3.21.21** ॥ 670

భ్రాతుః సమీపే శోకార్తా నష్టసంజ్ఞా బభూవ హ।
కరాభ్యాముదరం హత్వా రురోద భృశదుఃఖితా ॥ **3.21.22** ॥ 671

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకవింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వావింశః సర్గః ॥

చతుర్దశసహస్రసైనికైః సహ ఖరదూషణయోర్జనస్థానాత్ పంచవటీం ప్రతి ప్రస్థానం

ఏవమాధర్షితః శూరః శూర్పనఖ్యా ఖరస్తతః।
ఉవాచ రక్షసాం మధ్యే ఖరః ఖరతరం వచః ॥ **3.22.1** ॥ 672

తవాపమానప్రభవః క్రోధోఽయమతులో మమ।
న శక్యతే ధారయితుం లవణాంభ ఇవోల్బణం ॥ **3.22.2** ॥ 673

న రామం గణయే వీర్యాన్మానుషం క్షీణజీవితం।
ఆత్మదుశ్చరితైః ప్రాణాన్ హతో యోఽద్య విమోక్ష్యతే ॥ **3.22.3** ॥ 674

బాష్పః సంధార్యతామేష సంభ్రమశ్చ విముచ్యతాం।
అహం రామం సహ భ్రాత్రా నయామి యమసాదనం ॥ **3.22.4** ॥ 675

పరశ్వధహతస్యాద్య మందప్రాణస్య భూతలే।
రామస్య రుధిరం రక్తముష్ణం పాస్యసి రాక్షసి ॥ **3.22.5** ॥ 676

సంప్రహృష్టా వచః శ్రుత్వా ఖరస్య వదనాచ్చ్యుతం।
ప్రశశంస పునర్మౌర్ఖ్యాద్ భ్రాతరం రక్షసాం వరం ॥ **3.22.6** ॥ 677

తయా పరుషితః పూర్వం పునరేవ ప్రశంసితః।
అబ్రవీద్ దూషణం నామ ఖరః సేనాపతిం తదా ॥ **3.22.7** ॥ 678

చతుర్దశ సహస్రాణి మమ చిత్తానువర్తినాం।
రక్షసాం భీమవేగానాం సమరేష్వనివర్తినాం ॥ **3.22.8** ॥ 679

నీలజీమూతవర్ణానాం లోకహింసావిహారిణాం।
సర్వోద్యోగముదీర్ణానాం రక్షసాం సౌమ్య కారయ ॥ **3.22.9** ॥ 680

ఉపస్థాపయ మే క్షిప్రం రథం సౌమ్య ధనూంషి చ।
శరాంశ్చ చిత్రాన్ ఖడ్గాంశ్చ శక్తీశ్చ వివిధాః శితాః ॥ **3.22.10** ॥ 681

అగ్రే నిర్యాతుమిచ్ఛామి పౌలస్త్యానాం మహాత్మనాం।
వధార్థం దుర్వినీతస్య రామస్య రణకోవిద ॥ **3.22.11** ॥ 682

ఇతి తస్య బ్రువాణస్య సూర్యవర్ణం మహారథం।
సదశ్వైః శబలైర్యుక్తమాచచక్షేఽథ దూషణః ॥ **3.22.12** ॥ 683

తం మేరుశిఖరాకారం తప్తకాంచనభూషణం।
హేమచక్రమసంబాధం వైదూర్యమయకూబరం ॥ **3.22.13** ॥ 684

మత్స్యైః పుష్పైర్ద్రుమైః శైలైశ్చంద్రసూర్యైశ్చ కాంచనైః।
మాంగల్యైః పక్షిసంఘైశ్చ తారాభిశ్చ సమావృతం ॥ **3.22.14** ॥ 685

ధ్వజనిస్త్రింశసంపన్నం కింకిణీవరభూషితం।
సదశ్వయుక్తం సోఽమర్షాదారురోహ ఖరస్తదా ॥ **3.22.15** ॥ 686

ఖరస్తు తన్మహత్సైన్యం రథచర్మాయుధధ్వజం।
నిర్యాతేత్యబ్రవీత్ ప్రేక్ష్య దూషణః సర్వరాక్షసాన్ ॥ **3.22.16** ॥ 687

తతస్తద్ రాక్షసం సైన్యం ఘోరచర్మాయుధధ్వజం।
నిర్జగామ జనస్థానాన్మహానాదం మహాజవం ॥ **3.22.17** ॥ 688

ముద్గరైః పట్టిశైః శూలైః సుతీక్ష్ణైశ్చ పరశ్వధైః।
ఖడ్గైశ్చక్రైశ్చ హస్తస్థైర్భ్రాజమానైః సతోమరైః ॥ **3.22.18** ॥ 689

శక్తిభిః పరిఘైర్ఘోరైరతిమాత్రైశ్చ కార్ముకైః।
గదాసిముసలైర్వజ్రైర్గృహీతైర్భీమదర్శనైః ॥ **3.22.19** ॥ 690

రాక్షసానాం సుఘోరాణాం సహస్రాణి చతుర్దశ।
నిర్యాతాని జనస్థానాత్ ఖరచిత్తానువర్తినాం ॥ **3.22.20** ॥ 691

తాంస్తు నిర్ధావతో దృష్ట్వా రాక్షసాన్ భీమదర్శనాన్।
ఖరస్యాథ రథః కించిజ్జగామ తదనంతరం ॥ **3.22.21** ॥ 692

తతస్తాంఛబలానశ్వాంస్తప్తకాంచనభూషితాన్।
ఖరస్య మతమాజ్ఞాయ సారథిః పర్యచోదయత్ ॥ **3.22.22** ॥ 693

సంచోదితో రథః శీఘ్రం ఖరస్య రిపుఘాతినః।
శబ్దేనాపూరయామాస దిశః సప్రదిశస్తథా ॥ **3.22.23** ॥ 694

ప్రవృద్ధమన్యుస్తు ఖరః ఖరస్వరో
రిపోర్వధార్థం త్వరితో యథాంతకః।
అచూచుదత్ సారథిమున్నదన్ పున -
ర్మహాబలో మేఘ ఇవాశ్మవర్షవాన్ ॥ **3.22.24** ॥ 695

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వావింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయోవింశః సర్గః ॥

భయంకరానుత్పాతాన్ దృష్ట్వాపి తానచింతయిత్వా ఖరస్య రాక్షససేనాయాశ్చ శ్రీరామస్యాశ్రమసమీపే గమనం

తత్ప్రయాతం బలం ఘోరమశివం శోణితోదకం।
అభ్యవర్షన్మహాఘోరస్తుములో గర్దభారుణః ॥ **3.23.1** ॥ 696

నిపేతుస్తురగాస్తస్య రథయుక్తా మహాజవాః।
సమే పుష్పచితే దేశే రాజమార్గే యదృచ్ఛయా ॥ **3.23.2** ॥ 697

శ్యామం రుధిరపర్యంతం బభూవ పరివేషణం।
అలాతచక్రప్రతిమం ప్రతిగృహ్య దివాకరం ॥ **3.23.3** ॥ 698

తతో ధ్వజముపాగమ్య హేమదండం సముచ్ఛ్రితం।
సమాక్రమ్య మహాకాయస్తస్థౌ గృధ్రః సుదారుణః ॥ **3.23.4** ॥ 699

జనస్థానసమీపే చ సమాక్రమ్య ఖరస్వనాః।
విస్వరాన్ వివిధాన్ నాదాన్ మాంసాదా మృగపక్షిణః ॥ **3.23.5** ॥ 700

వ్యాజహ్రురభిదీప్తాయాం దిశి వై భైరవస్వనం।
అశివం యాతుధానానాం శివా ఘోరా మహాస్వనాః ॥ **3.23.6** ॥ 701

ప్రభిన్నగజసంకాశాస్తోయశోణితధారిణః।
ఆకాశం తదనాకాశం చక్రుర్భీమాంబువాహకాః ॥ **3.23.7** ॥ 702

బభూవ తిమిరం ఘోరముద్ధతం రోమహర్షణం।
దిశో వా ప్రదిశో వాపి సువ్యక్తం న చకాశిరే ॥ **3.23.8** ॥ 703

క్షతజార్ద్రసవర్ణాభా సంధ్యా కాలం వినా బభౌ।
ఖరం చాభిముఖం నేదుస్తదా ఘోరా మృగాః ఖగాః ॥ **3.23.9** ॥ 704

కంకగోమాయుగృధ్రాశ్చ చుక్రుశుర్భయశంసినః।
నిత్యాశివకరా యుద్ధే శివా ఘోరనిదర్శనాః ॥ **3.23.10** ॥ 705

నేదుర్బలస్యాభిముఖం జ్వాలోద్గారిభిరాననైః।
కబంధః పరిఘాభాసో దృశ్యతే భాస్కరాంతికే ॥ **3.23.11** ॥ 706

జగ్రాహ సూర్యం స్వర్భానురపర్వణి మహాగ్రహః।
ప్రవాతి మారుతః శీఘ్రం నిష్ప్రభోఽభూద్ దివాకరః ॥ **3.23.12** ॥ 707

ఉత్పేతుశ్చ వినా రాత్రిం తారాః ఖద్యోతసప్రభాః।
సంలీనమీనవిహగా నలిన్యః శుష్కపంకజాః ॥ **3.23.13** ॥ 708

తస్మిన్ క్షణే బభూవుశ్చ వినా పుష్పఫలైర్ద్రుమాః।
ఉద్ధూతశ్చ వినా వాతం రేణుర్జలధరారుణః ॥ **3.23.14** ॥ 709

చీచీకూచీతి వాశ్యంత్యో బభూవుస్తత్ర సారికాః।
ఉల్కాశ్చాపి సనిర్ఘోషా నిపేతుర్ఘోరదర్శనాః ॥ **3.23.15** ॥ 710

ప్రచచాల మహీ చాపి సశైలవనకాననా।
ఖరస్య చ రథస్థస్య నర్దమానస్య ధీమతః ॥ **3.23.16** ॥ 711

ప్రాకంపత భుజః సవ్యః స్వరశ్చాస్యావసజ్జత।
సాస్రా సంపద్యతే దృష్టిః పశ్యమానస్య సర్వతః ॥ **3.23.17** ॥ 712

లలాటే చ రుజో జాతా న చ మోహాన్న్యవర్తత।
తాన్ సమీక్ష్య మహోత్పాతానుస్థితాన్ రోమహర్షణాన్ ॥ **3.23.18** ॥ 713

అబ్రవీద్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ ప్రహసన్ స ఖరస్తదా।
మహోత్పాతానిమాన్ సర్వానుత్థితాన్ ఘోరదర్శనాన్ ॥ **3.23.19** ॥ 714

న చింతయామ్యహం వీర్యాద్ బలవాన్ దుర్బలానివ।
తారా అపి శరైస్తీక్ష్ణైః పాతయేయం నభస్తలాత్ ॥ **3.23.20** ॥ 715

మృత్యుం మరణధర్మేణ సంక్రుద్ధో యోజయామ్యహం।
రాఘవం తం బలోత్సిక్తం భ్రాతరం చాపి లక్ష్మణం ॥ **3.23.21** ॥ 716

అహత్వా సాయకైస్తీక్ష్ణైర్నోపావర్తితుముత్సహే।
యన్నిమిత్తం తు రామస్య లక్ష్మణస్య విపర్యయః ॥ **3.23.22** ॥ 717

సకామా భగినీ మేఽస్తు పీత్వా తు రుధిరం తయోః।
న క్వచిత్ ప్రాప్తపూర్వో మే సంయుగేషు పరాజయః ॥ **3.23.23** ॥ 718

యుష్మాకమేతత్ ప్రత్యక్షం నానృతం కథయామ్యహం।
దేవరాజమపి క్రుద్ధో మత్తైరావతగామినం ॥ **3.23.24** ॥ 719

వజ్రహస్తం రణే హన్యాం కిం పునస్తౌ చ మానవౌ।
సా తస్య గర్జితం శ్రుత్వా రాక్షసానాం మహాచమూః ॥ **3.23.25** ॥ 720

ప్రహర్షమతులం లేభే మృత్యుపాశావపాశితా।
సమేయుశ్చ మహాత్మానో యుద్ధదర్శనకాంక్షిణః ॥ **3.23.26** ॥ 721

ఋషయో దేవగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ సహ చారణైః।
సమేత్య చోచుః సహితాస్తేఽన్యోన్యం పుణ్యకర్మణః ॥ **3.23.27** ॥ 722

స్వస్తి గోబ్రాహ్మణేభ్యస్తు లోకానాం యే చ సమ్మతాః।
జయతాం రాఘవో యుద్ధే పౌలస్త్యాన్ రజనీచరాన్ ॥ **3.23.28** ॥ 723

చక్రహస్తో యథా విష్ణుః సర్వానసురసత్తమాన్।
ఏతచ్చాన్యచ్చ బహుశో బ్రువాణాః పరమర్షయః ॥ **3.23.29** ॥ 724

జాతకౌతూహలాస్తత్ర విమానస్థాశ్చ దేవతాః।
దదృశుర్వాహినీం తేషాం రాక్షసానాం గతాయుషాం ॥ **3.23.30** ॥ 725

రథేన తు ఖరో వేగాత్ సైన్యస్యాగ్రాద్ వినిఃసృతః।
శ్యేనగామీ పృథుగ్రీవో యజ్ఞశత్రుర్విహంగమః ॥ **3.23.31** ॥ 726

దుర్జయః కరవీరాక్షః పరుషః కాలకార్ముకః।
హేమమాలీ మహామాలీ సర్పాస్యో రుధిరాశనః ॥ **3.23.32** ॥ 727

ద్వాదశైతే మహావీర్యాః ప్రతస్థురభితః ఖరం।
మహాకపాలః స్థూలాక్షః ప్రమాథస్త్రిశిరాస్తథా।
చత్వార ఏతే సేనాగ్రే దూషణం పృష్ఠతోఽన్వయుః ॥ **3.23.33** ॥ 728

సా భీమవేగా సమరాభికామా
మహాబలా రాక్షసవీరసేనా।
తౌ రాజపుత్రౌ సహసాఽభ్యుపేతా
మాలా గ్రహాణామివ చంద్రసూర్యౌ ॥ **3.23.34** ॥ 729

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రయోవింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుర్వింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ తాత్కాలికైః శకునై రాక్షసానాం వినాశం స్వవిజయం చ సంభావ్య సీతాసహితస్య లక్ష్మణస్య పర్వతగుహాయాం ప్రేషణం

ఆశ్రమం ప్రతియాతే తు ఖరే ఖరపరాక్రమే ।
తానేవౌత్పాతికాన్ రామః సహ భ్రాత్రా దదర్శ హ ॥ **3.24.1** ॥ 730

తానుత్పాతాన్ మహాఘోరాన్ రామో దృష్ట్వాత్యమర్షణః ।
ప్రజానామహితాన్ దృష్ట్వా వాక్యం లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ **3.24.2** ॥ 731

ఇమాన్ పశ్య మహాబాహో సర్వభూతాపహారిణః ।
సముత్థితాన్ మహోత్పాతాన్ సంహర్తుం సర్వరాక్షసాన్ ॥ **3.24.3** ॥ 732

అమీ రుధిరధారాస్తు విసృజంతే ఖరస్వనాః ।
వ్యోమ్ని మేఘా నివర్తంతే పరుషా గర్దభారుణాః ॥ **3.24.4** ॥ 733

సధూమాశ్చ శరాః సర్వే మమ యుద్ధాభినందితాః ।
రుక్మపృష్ఠాని చాపాని విచేష్టంతే విచక్షణ ॥ **3.24.5** ॥ 734

యాదృశా ఇహ కూజంతి పక్షిణో వనచారిణః ।
అగ్రతో నోఽభయం ప్రాప్తం సంశయో జీవితస్య చ ॥ **3.24.6** ॥ 735

సంప్రహారస్తు సుమహాన్ భవిష్యతి న సంశయః ।
అయమాఖ్యాతి మే బాహుః స్ఫురమాణో ముహుర్ముహుః ॥ **3.24.7** ॥ 736

సన్నికర్షే తు నః శూర జయం శత్రోః పరాజయం।
సుప్రభం చ ప్రసన్నం చ తవ వక్త్రం హి లక్ష్యతే ॥ **3.24.8** ॥ 737

ఉద్యతానాం హి యుద్ధార్థం యేషాం భవతి లక్ష్మణ।
నిష్ప్రభం వదనం తేషాం భవత్యాయుః పరిక్షయః ॥ **3.24.9** ॥ 738

రక్షసాం నర్దతాం ఘోరః శ్రూయతేఽయం మహాధ్వనిః।
ఆహతానాం చ భేరీణాం రాక్షసైః క్రూరకర్మభిః ॥ **3.24.10** ॥ 739

అనాగతవిధానం తు కర్తవ్యం శుభమిచ్ఛతా।
ఆపదం శంకమానేన పురుషేణ విపశ్చితా ॥ **3.24.11** ॥ 740

తస్మాద్ గృహీత్వా వైదేహీం శరపాణిర్ధనుర్ధరః।
గుహామాశ్రయ శైలస్య దుర్గాం పాదపసంకులాం ॥ **3.24.12** ॥ 741

ప్రతికూలితుమిచ్ఛామి న హి వాక్యమిదం త్వయా।
శాపితో మమ పాదాభ్యాం గమ్యతాం వత్స మా చిరం ॥ **3.24.13** ॥ 742

త్వం హి శూరశ్చ బలవాన్ హన్యా ఏతాన్ న సంశయః।
స్వయం నిహంతుమిచ్ఛామి సర్వానేవ నిశాచరాన్ ॥ **3.24.14** ॥ 743

ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః సహ సీతయా।
శరానాదాయ చాపం చ గుహాం దుర్గాం సమాశ్రయత్ ॥ **3.24.15** ॥ 744

తస్మిన్ ప్రవిష్టే తు గుహాం లక్ష్మణే సహ సీతయా।
హంత నిర్యుక్తమిత్యుక్త్వా రామః కవచమావిశత్ ॥ **3.24.16** ॥ 745

స తేనాగ్నినికాశేన కవచేన విభూషితః।
బభూవ రామస్తిమిరే మహానగ్నిరివోత్థితః ॥ **3.24.17** ॥ 746

స చాపముద్యమ్య మహచ్ఛరానాదాయ వీర్యవాన్।
సంబభూవాస్థితస్తత్ర జ్యాస్వనైః పూరయన్ దిశః ॥ **3.24.18** ॥ 747

తతో దేవాః సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ సహ చారణైః।
సమేయుశ్చ మహాత్మానో యుద్ధదర్శనకాంక్షయా ॥ **3.24.19** ॥ 748

ఋషయశ్చ మహాత్మానో లోకే బ్రహ్మర్షిసత్తమాః।
సమేత్య చోచుః సహితాస్తేఽన్యోన్యం పుణ్యకర్మణః ॥ **3.24.20** ॥ 749

స్వస్తి గోబ్రాహ్మణానాం చ లోకానాం చేతి సంస్థితాః।
జయతాం రాఘవో యుద్ధే పౌలస్త్యాన్ రజనీచరాన్ ॥ **3.24.21** ॥ 750

చక్రహస్తో యథా యుద్ధే సర్వానసురపుంగవాన్।
ఏవముక్త్వా పునః ప్రోచురాలోక్య చ పరస్పరం ॥ **3.24.22** ॥ 751

చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం।
ఏకశ్చ రామో ధర్మాత్మా కథం యుద్ధం భవిష్యతి ॥ **3.24.23** ॥ 752

ఇతి రాజర్షయః సిద్ధాః సగణాశ్చ ద్విజర్షభాః।
జాతకౌతూహలాస్తస్థుర్విమానస్థాశ్చ దేవతాః ॥ **3.24.24** ॥ 753

ఆవిష్టం తేజసా రామం సంగ్రామశిరసి స్థితం।
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని భయాద్ వివ్యథిరే తదా ॥ **3.24.25** ॥ 754

రూపమప్రతిమం తస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః।
బభూవ రూపం క్రుద్ధస్య రుద్రస్యేవ మహాత్మనః ॥ **3.24.26** ॥ 755

ఇతి సంభాష్యమాణే తు దేవగంధర్వచారణైః।
తతో గంభీరనిర్ఘ్రాదం ఘోరచర్మాయుధధ్వజం ॥ **3.24.27** ॥ 756

అనీకం యాతుధానానాం సమంతాత్ ప్రత్యపద్యత।
వీరాలాపాన్ విసృజతామన్యోన్యమభిగచ్ఛతాం ॥ **3.24.28** ॥ 757

చాపాని విస్ఫారయతాం జృంభతాం చాప్యభీక్ష్ణశః।
విప్రఘుష్టస్వనానాం చ దుందుభీంశ్చాపి నిఘ్నతాం ॥ **3.24.29** ॥ 758

తేషాం సుతుములః శబ్దః పూరయామాస తద్ వనం।
తేన శబ్దేన విత్రస్తాః శ్వాపదా వనచారిణః ॥ **3.24.30** ॥ 759

దుద్రువుర్యత్ర నిఃశబ్దం పృష్ఠతో నావలోకయన్।
తచ్చానీకం మహావేగం రామం సమనువర్తత ॥ **3.24.31** ॥ 760

ధృతనానాప్రహరణం గంభీరం సాగరోపమం।
రామోఽపి చారయంశ్చక్షుః సర్వతో రణపండితః ॥ **3.24.32** ॥ 761

దదర్శ ఖరసైన్యం తద్ యుద్ధాయాభిముఖో గతః।
వితత్య చ ధనుర్భీమం తూణ్యాశ్చోద్ధృత్య సాయకాన్ ॥ **3.24.33** ॥ 762

క్రోధమాహారయత్ తీవ్రం వధార్థం సర్వరక్షసాం।
దుష్ప్రేక్ష్యశ్చాభవత్ క్రుద్ధో యుగాంతాగ్నిరివ జ్వలన్ ॥ **3.24.34** ॥ 763

తం దృష్ట్వా తేజసాఽఽవిష్టం ప్రావ్యథన్ వనదేవతాః।
తస్య రుష్టస్య రూపం తు రామస్య దదృశే తదా।
దక్షస్యేవ క్రతుం హంతుముద్యతస్య పినాకినః ॥ **3.24.35** ॥ 764

తత్కార్ముకైరాభరణైః రథైశ్చ
తద్వర్మభిశ్చాగ్నిసమానవర్ణైః।
బభూవ సైన్యం పిశితాశనానాం
సూర్యోదయే నీలమివాభ్రజాలం ॥ **3.24.36** ॥ 765

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుర్వింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచవింశః సర్గః ॥

రాక్షసానామాక్రమణం శ్రీరామేణ తేషాం సంహారశ్చ

అవష్టబ్ధధనుం రామం క్రుద్ధం తం రిపుఘాతినం।
దదర్శాశ్రమమాగమ్య ఖరః సహ పురఃసరైః ॥ **3.25.1** ॥ 766

తం దృష్ట్వా సగుణం చాపముద్యమ్య ఖరనిఃస్వనం।
రామస్యాభిముఖం సూతం చోద్యతామిత్యచోదయత్ ॥ **3.25.2** ॥ 767

స ఖరస్యాజ్ఞయా సూతస్తురగాన్ సమచోదయత్।
యత్ర రామో మహాబాహురేకో ధున్వన్ ధనుః స్థితః ॥ **3.25.3** ॥ 768

తం తు నిష్పతితం దృష్ట్వా సర్వతో రజనీచరాః।
ముంచమానా మహానాదం సచివాః పర్యవారయన్ ॥ **3.25.4** ॥ 769

స తేషాం యాతుధానానాం మధ్యే రథగతః ఖరః।
బభూవ మధ్యే తారాణాం లోహితాంగ ఇవోదితః ॥ **3.25.5** ॥ 770

తతః శరసహస్రేణ రామమప్రతిమౌజసం।
అర్దయిత్వా మహానాదం ననాద సమరే ఖరః ॥ **3.25.6** ॥ 771

తతస్తం భీమధన్వానం క్రుద్ధాః సర్వే నిశాచరాః।
రామం నానావిధైః శస్త్రైరభ్యవర్షంత దుర్జయం ॥ **3.25.7** ॥ 772

ముద్గరైరాయసైః శూలైః ప్రాసైః ఖడ్గైః పరశ్వధైః।
రాక్షసాః సమరే శూరం నిజఘ్నూ రోషతత్పరాః ॥ **3.25.8** ॥ 773

తే బలాహకసంకాశా మహాకాయా మహాబలాః।
అభ్యధావంత కాకుత్స్థం రథైర్వాజిభిరేవ చ ॥ **3.25.9** ॥ 774

గజైః పర్వతకూటాభై రామం యుద్ధే జిఘాంసవః।
తే రామే శరవర్షాణి వ్యసృజన్ రక్షసాం గణాః ॥ **3.25.10** ॥ 775

శైలేంద్రమివ ధారాభిర్వర్షమాణా మహాఘనాః।
సర్వైః పరివృతో రామో రాక్షసైః క్రూరదర్శనైః ॥ **3.25.11** ॥ 776

తిథిష్వివ మహాదేవో వృతః పారిషదాం గణైః।
తాని ముక్తాని శస్త్రాణి యాతుధానైః స రాఘవః ॥ **3.25.12** ॥ 777

ప్రతిజగ్రాహ విశిఖైర్నద్యోఘానివ సాగరః।
స తైః ప్రహరణైర్ఘోరైర్భిన్నగాత్రో న వివ్యథే ॥ **3.25.13** ॥ 778

రామః ప్రదీప్తైర్బహుభిర్వజ్రైరివ మహాచలః।
స విద్ధః క్షతజాదిగ్ధః సర్వగాత్రేషు రాఘవః ॥ **3.25.14** ॥ 779

బభూవ రామః సంధ్యాభ్రైర్దివాకర ఇవావృతః।
విషేదుర్దేవగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ॥ **3.25.15** ॥ 780

ఏకం సహస్రైర్బహుభిస్తదా దృష్ట్వా సమావృతం।
తతో రామస్తు సంక్రుద్ధో మండలీకృతకార్ముకః ॥ **3.25.16** ॥ 781

ససర్జ నిశితాన్ బాణాంఛతశోఽథ సహస్రశః।
దురావారాన్ దుర్విషహాన్ కాలపాశోపమాన్ రణే ॥ **3.25.17** ॥ 782

ముమోచ లీలయా కంకపత్రాన్ కాంచనభూషణాన్।
తే శరాః శత్రుసైన్యేషు ముక్తా రామేణ లీలయా ॥ **3.25.18** ॥ 783

ఆదదూ రక్షసాం ప్రాణాన్ పాశాః కాలకృతా ఇవ।
భిత్త్వా రాక్షసదేహాంస్తాంస్తే శరా రుధిరాప్లుతాః ॥ **3.25.19** ॥ 784

అంతరిక్షగతా రేజుర్దీప్తాగ్నిసమతేజసః।
అసంఖ్యేయాస్తు రామస్య సాయకాశ్చాపమండలాత్ ॥ **3.25.20** ॥ 785

వినిష్పేతురతీవోగ్రా రక్షఃప్రాణాపహారిణః।
తైర్ధనూంషి ధ్వజాగ్రాణి చర్మాణి కవచాని చ ॥ **3.25.21** ॥ 786

బాహూన్ సహస్తాభరణానూరూన్ కరికరోపమాన్।
చిచ్ఛేద రామః సమరే శతశోఽథ సహస్రశః ॥ **3.25.22** ॥ 787

హయాన్ కాంచనసన్నాహాన్ రథయుక్తాన్ ససారథీన్।
గజాంశ్చ సగజారోహాన్ సహయాన్ సాదినస్తదా ॥ **3.25.23** ॥ 788

చిచ్ఛిదుర్బిభిదుశ్చైవ రామబాణా గుణచ్యుతాః।
పదాతీన్ సమరే హత్వా హ్యనయద్ యమసాదనం ॥ **3.25.24** ॥ 789

తతో నాలీకనారాచైస్తీక్ష్ణాగ్రైశ్చ వికర్ణిభిః।
భీమమార్తస్వరం చక్రుశ్ఛిద్యమానా నిశాచరాః ॥ **3.25.25** ॥ 790

తత్సైన్యం వివిధైర్బాణైరర్దితం మర్మభేదిభిః।
న రామేణ సుఖం లేభే శుష్కం వనమివాగ్నినా ॥ **3.25.26** ॥ 791

కేచిద్ భీమబలాః శూరాః ప్రాసాఞ్ఛూలాన్ పరశ్వధాన్।
చిక్షిపుః పరమక్రుద్ధా రామాయ రజనీచరాః ॥ **3.25.27** ॥ 792

తేషాం బాణైర్మహాబాహుః శస్త్రాణ్యావార్య వీర్యవాన్।
జహార సమరే ప్రాణాంశ్చిచ్ఛేద చ శిరోధరాన్ ॥ **3.25.28** ॥ 793

తే ఛిన్నశిరసః పేతుశ్ఛిన్నచర్మశరాసనాః।
సుపర్ణవాతవిక్షిప్తా జగత్యాం పాదపా యథా ॥ **3.25.29** ॥ 794

అవశిష్టాశ్చ యే తత్ర విషణ్ణాస్తే నిశాచరాః।
ఖరమేవాభ్యధావంత శరణార్థం శరాహతాః ॥ **3.25.30** ॥ 795

తాన్ సర్వాన్ ధనురాదాయ సమాశ్వాస్య చ దూషణః।
అభ్యధావత్ సుసంక్రుద్ధః క్రుద్ధం క్రుద్ధ ఇవాంతకః ॥ **3.25.31** ॥ 796

నివృత్తాస్తు పునః సర్వే దూషణాశ్రయనిర్భయాః।
రామమేవాభ్యధావంత సాలతాలశిలాయుధాః ॥ **3.25.32** ॥ 797

శూలముద్గరహస్తాశ్చ పాశహస్తా మహాబలాః।
సృజంతః శరవర్షాణి శస్త్రవర్షాణి సంయుగే ॥ **3.25.33** ॥ 798

ద్రుమవర్షాణి ముంచంతః శిలావర్షాణి రాక్షసాః।
తద్ బభూవాద్భుతం యుద్ధం తుములం రోమహర్షణం ॥ **3.25.34** ॥ 799

రామస్యాస్య మహాఘోరం పునస్తేషాం చ రక్షసాం।
తే సమంతాదభిక్రుద్ధా రాఘవం పునరార్దయన్ ॥ **3.25.35** ॥ 800

తతః సర్వా దిశో దృష్ట్వా ప్రదిశశ్చ సమావృతాః।
రాక్షసైః సర్వతః ప్రాప్తైః శరవర్షాభిరావృతః ॥ **3.25.36** ॥ 801

స కృత్వా భైరవం నాదమస్త్రం పరమభాస్వరం।
సమయోజయద్ గాంధర్వం రాక్షసేషు మహాబలః ॥ **3.25.37** ॥ 802

తతః శరసహస్రాణి నిర్యయుశ్చాపమండలాత్।
సర్వా దశ దిశో బాణైరాపూర్యంత సమాగతైః ॥ **3.25.38** ॥ 803

నాదదానం శరాన్ ఘోరాన్ విముంచంతం శరోత్తమాన్।
వికర్షమాణం పశ్యంతి రాక్షసాస్తే శరార్దితాః ॥ **3.25.39** ॥ 804

శరాంధకారమాకాశమావృణోత్ సదివాకరం।
బభూవావస్థితో రామః ప్రక్షిపన్నివ తాంఛరాన్ ॥ **3.25.40** ॥ 805

యుగపత్పతమానైశ్చ యుగపచ్చ హతైర్భృశం।
యుగపత్పతితైశ్చైవ వికీర్ణా వసుధాభవత్ ॥ **3.25.41** ॥ 806

నిహతాః పతితాః క్షీణాశ్ఛిన్నా భిన్నా విదారితాః।
తత్ర తత్ర స్మ దృశ్యంతే రాక్షసాస్తే సహస్రశః ॥ **3.25.42** ॥ 807

సోష్ణీషైరుత్తమాంగైశ్చ సాంగదైర్బాహుభిస్తథా।
ఊరుభిర్బాహుభిశ్ఛిన్నైర్నానారూపైర్విభూషణైః ॥ **3.25.43** ॥ 808

హయైశ్చ ద్విపముఖ్యైశ్చ రథైర్భిన్నైరనేకశః।
చామరవ్యజనైశ్ఛత్త్రైర్ధ్వజైర్నానావిధైరపి ॥ **3.25.44** ॥ 809

రామేణ బాణాభిహతైర్విచ్ఛిన్నైః శూలపట్టిశైః।
ఖడ్గైః ఖండీకృతైః ప్రాసైర్వికీర్ణైశ్చ పరశ్వధైః ॥ **3.25.45** ॥ 810

చూర్ణితాభిః శిలాభిశ్చ శరైశ్చిత్రైరనేకశః।
విచ్ఛిన్నైః సమరే భూమిర్విస్తీర్ణాభూద్ భయంకరా ॥ **3.25.46** ॥ 811

తాన్ దృష్ట్వా నిహతాన్ సర్వే రాక్షసాః పరమాతురాః।
న తత్ర చలితుం శక్తా రామం పరపురంజయం ॥ **3.25.47** ॥ 812

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచవింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షడ్వింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ దూషణసహితానాం చతుర్దశసహస్రరాక్షసానాం వధః

దూషణస్తు స్వకం సైన్యం హన్యమానం విలోక్య చ।
సందిదేశ మహాబాహుర్భీమవేగాన్ దురాసదాన్ ॥ **3.26.1** ॥ 813

రాక్షసాన్ పంచసాహస్రాన్ సమరేష్వనివర్తినః।
తే శూలైః పట్టిశైః ఖడ్గైః శిలావర్షైర్ధ్వజైరపి ॥ **3.26.2** ॥ 814

శరవర్షైరవిచ్ఛిన్నం ववర్షుస్తం సమంతతః।
తద్ ద్రుమాణాం శిలానాం చ వర్షం ప్రాణహరం మహత్ ॥ **3.26.3** ॥ 815

ప్రతిజగ్రాహ ధర్మాత్మా రాఘవస్తీక్ష్ణసాయకైః।
ప్రతిగృహ్య చ తద్ వర్షం నిమీలిత ఇవర్షభః ॥ **3.26.4** ॥ 816

రామః క్రోధం పరం లేభే వధార్థం సర్వరక్షసాం।
తతః క్రోధసమావిష్టః ప్రదీప్త ఇవ తేజసా ॥ **3.26.5** ॥ 817

శరైరభ్యకిరత్ సైన్యం సర్వతః సహదూషణం।
తతః సేనాపతిః క్రుద్ధో దూషణః శత్రుదూషణః ॥ **3.26.6** ॥ 818

శరైరశనికల్పైస్తం రాఘవం సమవారయత్।
తతో రామః సుసంక్రుద్ధః క్షురేణాస్య మహద్ ధనుః ॥ **3.26.7** ॥ 819

చిచ్ఛేద సమరే వీరశ్చతుర్భిశ్చతురో హయాన్ ।
హత్వా చాశ్వాన్ శరైస్తీక్ష్ణైరర్ధచంద్రేణ సారథేః ॥ **3.26.8** ॥ 820

శిరో జహార తద్రక్షస్త్రిభిర్వివ్యాధ వక్షసి ।
స చ్ఛిన్నధన్వా విరథో హతాశ్వో హతసారథిః ॥ **3.26.9** ॥ 821

జగ్రాహ గిరిశృంగాభం పరిఘం రోమహర్షణం ।
వేష్టితం కాంచనైః పట్టైర్దేవసైన్యాభిమర్దనం ॥ **3.26.10** ॥ 822

ఆయసైః శంకుభిస్తీక్ష్ణైః కీర్ణం పరవసోక్షితం ।
వజ్రాశనిసమస్పర్శం పరగోపురదారణం ॥ **3.26.11** ॥ 823

తం మహోరగసంకాశం ప్రగృహ్య పరిఘం రణే ।
దూషణోఽభ్యపతద్ రామం క్రూరకర్మా నిశాచరః ॥ **3.26.12** ॥ 824

తస్యాభిపతమానస్య దూషణస్య చ రాఘవః ।
ద్వాభ్యాం శరాభ్యాం చిచ్ఛేద సహస్తాభరణౌ భుజౌ ॥ **3.26.13** ॥ 825

భ్రష్టస్తస్య మహాకాయః పపాత రణమూర్ధని ।
పరిఘశ్చిన్నహస్తస్య శక్రధ్వజ ఇవాగ్రతః ॥ **3.26.14** ॥ 826

కరాభ్యాం చ వికీర్ణాభ్యాం పపాత భువి దూషణః ।
విషాణాభ్యాం విశీర్ణాభ్యాం మనస్వీవ మహాగజః ॥ **3.26.15** ॥ 827

దృష్ట్వా తం పతితం భూమౌ దూషణం నిహతం రణే ।
సాధు సాధ్వితి కాకుత్స్థం సర్వభూతాన్యపూజయన్ ॥ **3.26.16** ॥ 828

ఏతస్మిన్నంతరే క్రుద్ధాస్త్రయః సేనాగ్రయాయినః ।
సంహత్యాభ్యద్రవన్ రామం మృత్యుపాశావపాశితాః ॥ **3.26.17** ॥ 829

మహాకపాలః స్థూలాక్షః ప్రమాథీ చ మహాబలః ।
మహాకపాలో విపులం శూలముద్యమ్య రాక్షసః ॥ **3.26.18** ॥ 830

స్థూలాక్షః పట్టిశం గృహ్య ప్రమాథీ చ పరశ్వధం।
దృష్ట్వైవాపతతస్తాంస్తు రాఘవః సాయకైః శితైః ॥ **3.26.19** ॥ 831

తీక్ష్ణాగ్రైః ప్రతిజగ్రాహ సంప్రాప్తానతిథీనివ।
మహాకపాలస్య శిరశ్చిచ్ఛేద రఘునందనః ॥ **3.26.20** ॥ 832

అసంఖ్యేయైస్తు బాణౌఘైః ప్రమమాథ ప్రమాథినం।
స్థూలాక్షస్యాక్షిణీ స్థూలే పూరయామాస సాయకైః ॥ **3.26.21** ॥ 833

స పపాత హతో భూమౌ విటపీవ మహాద్రుమః।
దూషణస్యానుగాన్ పంచసాహస్రాన్ కుపితః క్షణాత్ ॥ **3.26.22** ॥ 834

హత్వా తు పంచసాహస్రైరనయద్ యమసాదనం।
దూషణం నిహతం శ్రుత్వా తస్య చైవ పదానుగాన్ ॥ **3.26.23** ॥ 835

వ్యాదిదేశ ఖరః క్రుద్ధః సేనాధ్యక్షాన్ మహాబలాన్।
అయం వినిహతః సంఖ్యే దూషణః సపదానుగః ॥ **3.26.24** ॥ 836

మహత్యా సేనయా సార్ధం యుద్ధ్వా రామం కుమానుషం।
శస్త్రైర్నానావిధాకారైర్హనధ్వం సర్వరాక్షసాః ॥ **3.26.25** ॥ 837

ఏవముక్త్వా ఖరః క్రుద్ధో రామమేవాభిదుద్రువే।
శ్యేనగామీ పృథుగ్రీవో యజ్ఞశత్రుర్విహంగమః ॥ **3.26.26** ॥ 838

దుర్జయః కరవీరాక్షః పరుషః కాలకార్ముకః।
హేమమాలీ మహామాలీ సర్పాస్యో రుధిరాశనః ॥ **3.26.27** ॥ 839

ద్వాదశైతే మహావీర్యా బలాధ్యక్షాః ససైనికాః।
రామమేవాభ్యధావంత విసృజంతః శరోత్తమాన్ ॥ **3.26.28** ॥ 840

తతః పావకసంకాశైర్హేమవజ్రవిభూషితైః।
జఘాన శేషం తేజస్వీ తస్య సైన్యస్య సాయకైః ॥ **3.26.29** ॥ 841

తే రుక్మపుంఖా విశిఖాః సధూమా ఇవపావకాః।
నిజఘ్నుస్తాని రక్షాంసి వజ్రా ఇవ మహాద్రుమాన్ ॥ **3.26.30** ॥ 842

రక్షసాం తు శతం రామః శతేనైకేన కర్ణినా।
సహస్రం తు సహస్రేణ జఘాన రణమూర్ధని ॥ **3.26.31** ॥ 843

తైర్భిన్నవర్మాభరణాశ్ఛిన్నభిన్నశరాసనాః।
నిపేతుః శోణితాదిగ్ధా ధరణ్యాం రజనీచరాః ॥ **3.26.32** ॥ 844

తైర్ముక్తకేశైః సమరే పతితైః శోణితోక్షితైః।
విస్తీర్ణా వసుధా కృత్స్నా మహావేదిః కుశైరివ ॥ **3.26.33** ॥ 845

తత్క్షణే తు మహాఘోరం వనం నిహతరాక్షసం।
బభూవ నిరయప్రఖ్యం మాంసశోణితకర్దమం ॥ **3.26.34** ॥ 846

చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం।
హతాన్యేకేన రామేణ మానుషేణ పదాతినా ॥ **3.26.35** ॥ 847

తస్య సైన్యస్య సర్వస్య ఖరః శేషో మహారథః।
రాక్షసస్త్రిశిరాశ్చైవ రామశ్చ రిపుసూదనః ॥ **3.26.36** ॥ 848

శేషా హతా మహావీర్యా రాక్షసా రణమూర్ధని।
ఘోరా దుర్విషహాః సర్వే లక్ష్మణస్యాగ్రజేన తే ॥ **3.26.37** ॥ 849

తతస్తు తద్భీమబలం మహాహవే
సమీక్ష్య రామేణ హతం బలీయసా।
రథేన రామం మహతా ఖరస్తతః
సమాససాదేంద్ర ఇవోద్యతాశనిః ॥ **3.26.38** ॥ 850

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షడ్వింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తవింశః సర్గః ॥

త్రిశిరసో వధః

ఖరం తు రామాభిముఖం ప్రయాంతం వాహినీపతిః।
రాక్షసస్త్రిశిరా నామ సన్నిపత్యేదమబ్రవీత్ ॥ **3.27.1** ॥ 851

మాం నియోజయ విక్రాంతం త్వం నివర్తస్వ సాహసాత్।
పశ్య రామం మహాబాహుం సంయుగే వినిపాతితం ॥ **3.27.2** ॥ 852

ప్రతిజానామి తే సత్యమాయుధం చాహమాలభే।
యథా రామం వధిష్యామి వధార్హం సర్వరక్షసాం ॥ **3.27.3** ॥ 853

అహం వాస్య రణే మృత్యురేష వా సమరే మమ।
వినివర్త్య రణోత్సాహం ముహూర్తం ప్రాశ్నికో భవ ॥ **3.27.4** ॥ 854

ప్రహృష్టో వా హతే రామే జనస్థానం ప్రయాస్యసి।
మయి వా నిహతే రామం సంయుగాయ ప్రయాస్యసి ॥ **3.27.5** ॥ 855

ఖరస్త్రిశిరసా తేన మృత్యులోభాత్ ప్రసాదితః।
గచ్ఛ యుధ్యేత్యనుజ్ఞాతో రాఘవాభిముఖో యయౌ ॥ **3.27.6** ॥ 856

త్రిశిరాస్తు రథేనైవ వాజియుక్తేన భాస్వతా।
అభ్యద్రవద్ రణే రామం త్రిశృంగ ఇవ పర్వతః ॥ **3.27.7** ॥ 857

శరధారాసమూహాన్ స మహామేఘ ఇవోత్సృజన్।
వ్యసృజత్ సదృశం నాదం జలార్ద్రస్యేవ దుందుభేః ॥ **3.27.8** ॥ 858

ఆగచ్ఛంతం త్రిశిరసం రాక్షసం ప్రేక్ష్య రాఘవః।
ధనుషా ప్రతిజగ్రాహ విధున్వన్ సాయకాఞ్శితాన్ ॥ **3.27.9** ॥ 859

స సంప్రహారస్తుములో రామత్రిశిరసోస్తదా।
సంబభూవాతిబలినోః సింహకుంజరయోరివ ॥ **3.27.10** ॥ 860

తతస్త్రిశిరసా బాణైర్లలాటే తాడితస్త్రిభిః।
అమర్షీ కుపితో రామః సంరబ్ధ ఇదమబ్రవీత్ ॥ **3.27.11** ॥ 861

అహో విక్రమశూరస్య రాక్షసస్యేదృశం బలం।
పుష్పైరివ శరైర్యోఽహం లలాటేఽస్మి పరిక్షతః ॥ **3.27.12** ॥ 862

మమాపి ప్రతిగృహ్ణీష్వ శరాంశ్చాపగుణాచ్చ్యుతాన్।
ఏవముక్త్వా సుసంరబ్ధః శరానాశీవిషోపమాన్ ॥ **3.27.13** ॥ 863

త్రిశిరోవక్షసి క్రుద్ధో నిజఘాన చతుర్దశ।
చతుర్భిస్తురగానస్య శరైః సన్నతపర్వభిః ॥ **3.27.14** ॥ 864

న్యపాతయత తేజస్వీ చతురస్తస్య వాజినః।
అష్టభిః సాయకైః సూతం రథోపస్థే న్యపాతయత్ ॥ **3.27.15** ॥ 865

రామశ్చిచ్ఛేద బాణేన ధ్వజం చాస్య సముచ్ఛ్రితం।
తతో హతరథాత్ తస్మాదుత్పతంతం నిశాచరం ॥ **3.27.16** ॥ 866

చిచ్ఛేద రామస్తం బాణైర్హృదయే సోఽభవజ్జడః।
సాయకైశ్చాప్రమేయాత్మా సామర్షస్తస్య రక్షసః ॥ **3.27.17** ॥ 867

శిరాంస్యపాతయత్ త్రీణి వేగవద్భిస్త్రిభిః శరైః।
స ధూమశోణితోద్గారీ రామబాణాభిపీడితః ॥ **3.27.18** ॥ 868

న్యపతత్ పతితైః పూర్వం సమరస్థో నిశాచరః।
హతశేషాస్తతో భగ్నా రాక్షసాః ఖరసంశ్రయాః ॥ **3.27.19** ॥ 869

ద్రవంతి స్మ న తిష్ఠంతి వ్యాఘ్రత్రస్తా మృగా ఇవ।
తాన్ ఖరో ద్రవతో దృష్ట్వా నివర్త్య రుషితస్త్వరన్।
రామమేవాభిదుద్రావ రాహుశ్చంద్రమసం యథా ॥ **3.27.20** ॥ 870

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తవింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టావింశః సర్గః ॥

ఖరేణ సహ శ్రీరామస్య ఘోరం యుద్ధం

నిహతం దూషణం దృష్ట్వా రణే త్రిశిరసా సహ।
ఖరస్యాప్యభవత్ త్రాసో దృష్ట్వా రామస్య విక్రమం ॥ **3.28.1** ॥ 871

స దృష్ట్వా రాక్షసం సైన్యమవిషహ్యం మహాబలం।
హతమేకేన రామేణ దూషణస్త్రిశిరా అపి ॥ **3.28.2** ॥ 872

తద్బలం హతభూయిష్ఠం విమనాః ప్రేక్ష్య రాక్షసః।
ఆససాద ఖరో రామం నముచిర్వాసవం యథా ॥ **3.28.3** ॥ 873

వికృష్య బలవచ్చాపం నారాచాన్ రక్తభోజనాన్।
ఖరశ్చిక్షేప రామాయ క్రుద్ధానాశీవిషానివ ॥ **3.28.4** ॥ 874

జ్యాం విధున్వన్ సుబహుశః శిక్షయాస్త్రాణి దర్శయన్।
చచార సమరే మార్గాఞ్శరై రథగతః ఖరః ॥ **3.28.5** ॥ 875

స సర్వాశ్చ దిశో బాణైః ప్రదిశశ్చ మహారథః।
పూరయామాస తం దృష్ట్వా రామోఽపి సుమహద్ ధనుః ॥ **3.28.6** ॥ 876

స సాయకైర్దుర్విషహైర్విస్ఫులింగైరివాగ్నిభిః।
నభశ్చకారావివరం పర్జన్య ఇవ వృష్టిభిః ॥ **3.28.7** ॥ 877

తద్ బభూవ శితైర్బాణైః ఖరరామవిసర్జితైః।
పర్యాకాశమనాకాశం సర్వతః శరసంకులం ॥ **3.28.8** ॥ 878

శరజాలావృతః సూర్యో న తదా స్మ ప్రకాశతే।
అన్యోన్యవధసంరంభాదుభయోః సంప్రయుధ్యతోః ॥ **3.28.9** ॥ 879

తతో నాలీకనారాచైస్తీక్ష్ణాగ్రైశ్చ వికర్ణిభిః।
ఆజఘాన రణే రామం తోత్త్రైరివ మహాద్విపం ॥ **3.28.10** ॥ 880

తం రథస్థం ధనుష్పాణిం రాక్షసం పర్యవస్థితం।
దదృశుః సర్వభూతాని పాశహస్తమివాంతకం ॥ **3.28.11** ॥ 881

హంతారం సర్వసైన్యస్య పౌరుషే పర్యవస్థితం।
పరిశ్రాంతం మహాసత్త్వం మేనే రామం ఖరస్తదా ॥ **3.28.12** ॥ 882

తం సింహమివ విక్రాంతం సింహవిక్రాంతగామినం।
దృష్ట్వా నోద్విజతే రామః సింహః క్షుద్రమృగం యథా ॥ **3.28.13** ॥ 883

తతః సూర్యనికాశేన రథేన మహతా ఖరః।
ఆససాదాథ తం రామం పతంగ ఇవ పావకం ॥ **3.28.14** ॥ 884

తతోఽస్య సశరం చాపం ముష్టిదేశే మహాత్మనః।
ఖరశ్చిచ్ఛేద రామస్య దర్శయన్ హస్తలాఘవం ॥ **3.28.15** ॥ 885

స పునస్త్వపరాన్ సప్త శరానాదాయ మర్మణి।
నిజఘాన రణే క్రుద్ధః శక్రాశనిసమప్రభాన్ ॥ **3.28.16** ॥ 886

తతః శరసహస్రేణ రామమప్రతిమౌజసం।
అర్దయిత్వా మహానాదం ననాద సమరే ఖరః ॥ **3.28.17** ॥ 887

తతస్తత్ప్రహతం బాణైః ఖరముక్తైః సుపర్వభిః।
పపాత కవచం భూమౌ రామస్యాదిత్యవర్చసం ॥ **3.28.18** ॥ 888

స శరైరర్పితః క్రుద్ధః సర్వగాత్రేషు రాఘవః।
రరాజ సమరే రామో విధూమోఽగ్నిరివ జ్వలన్ ॥ **3.28.19** ॥ 889

తతో గంభీరనిర్హ్రాదం రామః శత్రునిబర్హణః।
చకారాంతాయ స రిపోః సజ్యమన్యన్మహద్ధనుః ॥ **3.28.20** ॥ 890

సుమహద్ వైష్ణవం యత్ తదతిసృష్టం మహర్షిణా।
వరం తద్ ధనురుద్యమ్య ఖరం సమభిధావత ॥ **3.28.21** ॥ 891

తతః కనకపుంఖైస్తు శరైః సన్నతపర్వభిః।
చిచ్ఛేద రామః సంక్రుద్ధః ఖరస్య సమరే ధ్వజం ॥ **3.28.22** ॥ 892

స దర్శనీయో బహుధా విచ్ఛిన్నః కాంచనో ధ్వజః।
జగామ ధరణీం సూర్యో దేవతానామివాజ్ఞయా ॥ **3.28.23** ॥ 893

తం చతుర్భిః ఖరః క్రుద్ధో రామం గాత్రేషు మార్గణైః।
వివ్యాధ హృది మర్మజ్ఞో మాతంగమివ తోమరైః ॥ **3.28.24** ॥ 894

స రామో బహుభిర్బాణైః ఖరకార్ముకనిఃసృతైః।
విద్ధో రుధిరసిక్తాంగో బభూవ రుషితో భృశం ॥ **3.28.25** ॥ 895

స ధనుర్ధన్వినాం శ్రేష్ఠః సంగృహ్య పరమాహవే।
ముమోచ పరమేష్వాసః షట్ శరానభిలక్షితాన్ ॥ **3.28.26** ॥ 896

శిరస్యేకేన బాణేన ద్వాభ్యాం బాహ్వోరథార్పయత్।
త్రిభిశ్చంద్రార్ధవక్త్రైశ్చ వక్షస్యభిజఘాన హ ॥ **3.28.27** ॥ 897

తతః పశ్చాన్మహాతేజా నారాచాన్ భాస్కరోపమాన్।
జఘాన రాక్షసం క్రుద్ధస్త్రయోదశ శిలాశితాన్ ॥ **3.28.28** ॥ 898

రథస్య యుగమేకేన చతుర్భిః శబలాన్ హయాన్।
షష్ఠేన చ శిరః సంఖ్యే చిచ్ఛేద ఖరసారథేః ॥ **3.28.29** ॥ 899

త్రిభిస్త్రివేణూన్ బలవాన్ ద్వాభ్యామక్షం మహాబలః।
ద్వాదశేన తు బాణేన ఖరస్య సశరం ధనుః ॥ **3.28.30** ॥ 900

ఛిత్త్వా వజ్రనికాశేన రాఘవః ప్రహసన్నివ।
త్రయోదశేనేంద్రసమో బిభేద సమరే ఖరం ॥ **3.28.31** ॥ 901

ప్రభగ్నధన్వా విరథో హతాశ్వో హతసారథిః।
గదాపాణిరవప్లుత్య తస్థౌ భూమౌ ఖరస్తదా ॥ **3.28.32** ॥ 902

తత్ కర్మ రామస్య మహారథస్య
సమేత్య దేవాశ్చ మహర్షయశ్చ।
అపూజయన్ ప్రాంజలయః ప్రహృష్టా -
స్తదా విమానాగ్రగతాః సమేతాః ॥ **3.28.33** ॥ 903

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టావింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ ఖరస్య భర్త్సనం ఖరేణాపి తం ప్రతి పరుషముక్త్వా తదుపరి గదాయాః ప్రహారః శ్రీరామేణ తస్యాః ఖండనం చ

ఖరం తు విరథం రామో గదాపాణిమవస్థితం।
మృదుపూర్వం మహాతేజాః పరుషం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.29.1** ॥ 904

గజాశ్వరథసంబాధే బలే మహతి తిష్ఠతా।
కృతం తే దారుణం కర్మ సర్వలోకజుగుప్సితం ॥ **3.29.2** ॥ 905

ఉద్వేజనీయో భూతానాం నృశంసః పాపకర్మకృత్।
త్రయాణామపి లోకానామీశ్వరోఽపి న తిష్ఠతి ॥ **3.29.3** ॥ 906

కర్మ లోకవిరుద్ధం తు కుర్వాణం క్షణదాచర।
తీక్ష్ణం సర్వజనో హంతి సర్పం దుష్టమివాగతం ॥ **3.29.4** ॥ 907

లోభాత్ పాపాని కుర్వాణః కామాద్ వా యో న బుధ్యతే।
హృష్టః పశ్యతి తస్యాంతం బ్రాహ్మణీ కరకాదివ ॥ **3.29.5** ॥ 908

వసతో దండకారణ్యే తాపసాన్ ధర్మచారిణః।
కిం ను హత్వా మహాభాగాన్ ఫలం ప్రాప్స్యసి రాక్షస ॥ **3.29.6** ॥ 909

న చిరం పాపకర్మాణః క్రూరా లోకజుగుప్సితాః।
ఐశ్వర్యం ప్రాప్య తిష్ఠంతి శీర్ణమూలా ఇవ ద్రుమాః ॥ **3.29.7** ॥ 910

అవశ్యం లభతే కర్తా ఫలం పాపస్య కర్మణః।
ఘోరం పర్యాగతే కాలే ద్రుమః పుష్పమివార్తవం ॥ **3.29.8** ॥ 911

నచిరాత్ ప్రాప్యతే లోకే పాపానాం కర్మణాం ఫలం।
సవిషాణామివాన్నానాం భుక్తానాం క్షణదాచర ॥ **3.29.9** ॥ 912

పాపమాచరతాం ఘోరం లోకస్యాప్రియమిచ్ఛతాం।
అహమాసాదితో రాజ్ఞా ప్రాణాన్ హంతుం నిశాచర ॥ **3.29.10** ॥ 913

అద్య భిత్త్వా మయా ముక్తాః శరాః కాంచనభూషణాః।
విదార్యాతిపతిష్యంతి వల్మీకమివ పన్నగాః ॥ **3.29.11** ॥ 914

యే త్వయా దండకారణ్యే భక్షితా ధర్మచారిణః।
తానద్య నిహతః సంఖ్యే ససైన్యోఽనుగమిష్యసి ॥ **3.29.12** ॥ 915

అద్య త్వాం నిహతం బాణైః పశ్యంతు పరమర్షయః।
నిరయస్థం విమానస్థా యే త్వయా నిహతాః పురా ॥ **3.29.13** ॥ 916

ప్రహరస్వ యథాకామం కురు యత్నం కులాధమ।
అద్య తే పాతయిష్యామి శిరస్తాలఫలం యథా ॥ **3.29.14** ॥ 917

ఏవముక్తస్తు రామేణ క్రుద్ధః సంరక్తలోచనః।
ప్రత్యువాచ తతో రామం ప్రహసన్ క్రోధమూర్చ్ఛితః ॥ **3.29.15** ॥ 918

ప్రాకృతాన్ రాక్షసాన్ హత్వా యుద్ధే దశరథాత్మజ।
ఆత్మనా కథమాత్మానమప్రశస్యం ప్రశంససి ॥ **3.29.16** ॥ 919

విక్రాంతా బలవంతో వా యే భవంతి నరర్షభాః।
కథయంతి న తే కించిత్ తేజసా చాతిగర్వితాః ॥ **3.29.17** ॥ 920

ప్రాకృతాస్త్వకృతాత్మానో లోకే క్షత్రియపాంసనాః।
నిరర్థకం వికత్థంతే యథా రామ వికత్థసే ॥ **3.29.18** ॥ 921

కులం వ్యపదిశన్ వీరః సమరే కోఽభిధాస్యతి।
మృత్యుకాలే తు సంప్రాప్తే స్వయమప్రస్తవే స్తవం ॥ **3.29.19** ॥ 922

సర్వథా తు లఘుత్వం తే కత్థనేన విదర్శితం।
సువర్ణప్రతిరూపేణ తప్తేనేవ కుశాగ్నినా ॥ **3.29.20** ॥ 923

న తు మామిహ తిష్ఠంతం పశ్యసి త్వం గదాధరం।
ధరాధరమివాకంప్యం పర్వతం ధాతుభిశ్చితం ॥ **3.29.21** ॥ 924

పర్యాప్తోఽహం గదాపాణిర్హంతుం ప్రాణాన్ రణే తవ।
త్రయాణామపి లోకానాం పాశహస్త ఇవాంతకః ॥ **3.29.22** ॥ 925

కామం బహ్వపి వక్తవ్యం త్వయి వక్ష్యామి న త్వహం।
అస్తం ప్రాప్నోతి సవితా యుద్ధవిఘ్నస్తతో భవేత్ ॥ **3.29.23** ॥ 926

చతుర్దశ సహస్రాణి రాక్షసానాం హతాని తే।
త్వద్వినాశాత్ కరోమ్యద్య తేషామశ్రుప్రమార్జనం ॥ **3.29.24** ॥ 927

ఇత్యుక్త్వా పరమక్రుద్ధః స గదాం పరమాంగదాం।
ఖరశ్చిక్షేప రామాయ ప్రదీప్తామశనిం యథా ॥ **3.29.25** ॥ 928

ఖరబాహుప్రముక్తా సా ప్రదీప్తా మహతీ గదా।
భస్మ వృక్షాంశ్చ గుల్మాంశ్చ కృత్వాగాత్ తత్సమీపతః ॥ **3.29.26** ॥ 929

తామాపతంతీం మహతీం మృత్యుపాశోపమాం గదాం।
అంతరిక్షగతాం రామశ్చిచ్ఛేద బహుధా శరైః ॥ **3.29.27** ॥ 930

సా విశీర్ణా శరైర్భిన్నా పపాత ధరణీతలే।
గదా మంత్రౌషధిబలైర్వ్యాలీవ వినిపాతితా ॥ **3.29.28** ॥ 931

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ పరుషముక్తస్య ఖరస్య తం ప్రతి పరుషోక్తిస్తదుపరి ఖరేణ శాలేన ప్రహారశ్చ తం శాలం ఛిత్త్వా శ్రీరామేణ ఖరస్య వధో దేవైర్మునిభిశ్చ శ్రీరామస్య స్తవనం

భిత్త్వా తు తాం గదాం బాణై రాఘవో ధర్మవత్సలః।
స్మయమాన ఇదం వాక్యం సంరబ్ధమిదమబ్రవీత్ ॥ **3.30.1** ॥ 932

ఏతత్ తే బలసర్వస్వం దర్శితం రాక్షసాధమ।
శక్తిహీనతరో మత్తో వృథా త్వముపగర్జసి ॥ **3.30.2** ॥ 933

ఏషా బాణవినిర్భిన్నా గదా భూమితలం గతా।
అభిధానప్రగల్భస్య తవ ప్రత్యయఘాతినీ ॥ **3.30.3** ॥ 934

యత్ త్వయోక్తం వినష్టానామిదమశ్రుప్రమార్జనం।
రాక్షసానాం కరోమీతి మిథ్యా తదపి తే వచః ॥ **3.30.4** ॥ 935

నీచస్య క్షుద్రశీలస్య మిథ్యావృత్తస్య రక్షసః।
ప్రాణానపహరిష్యామి గరుత్మానమృతం యథా ॥ **3.30.5** ॥ 936

అద్య తే భిన్నకంఠస్య ఫేనబుద్బుదభూషితం।
విదారితస్య మద్బాణైర్మహీ పాస్యతి శోణితం ॥ **3.30.6** ॥ 937

పాంసురూషితసర్వాంగః స్రస్తన్యస్తభుజద్వయః।
స్వప్స్యసే గాం సమాశ్లిష్య దుర్లభాం ప్రమదామివ ॥ **3.30.7** ॥ 938

ప్రవృద్ధనిద్రే శయితే త్వయి రాక్షసపాంసనే।
భవిష్యంతి శరణ్యానాం శరణ్యా దండకా ఇమే ॥ **3.30.8** ॥ 939

జనస్థానే హతస్థానే తవ రాక్షస మచ్ఛరైః।
నిర్భయా విచరిష్యంతి సర్వతో మునయో వనే ॥ **3.30.9** ॥ 940

అద్య విప్రసరిష్యంతి రాక్షస్యో హతబాంధవాః।
బాష్పార్ద్రవదనా దీనా భయాదన్యభయావహాః ॥ **3.30.10** ॥ 941

అద్య శోకరసజ్ఞాస్తా భవిష్యంతి నిరర్థికాః।
అనురూపకులాః పత్న్యో యాసాం త్వం పతిరీదృశః ॥ **3.30.11** ॥ 942

నృశంసశీల క్షుద్రాత్మన్ నిత్యం బ్రాహ్మణకంటక।
త్వత్కృతే శంకితైరగ్నౌ మునిభిః పాత్యతే హవిః ॥ **3.30.12** ॥ 943

తమేవమభిసంరబ్ధం బ్రువాణం రాఘవం వనే।
ఖరో నిర్భర్త్సయామాస రోషాత్ ఖరతరస్వరః ॥ **3.30.13** ॥ 944

దృఢం ఖల్వవలిప్తోఽసి భయేష్వపి చ నిర్భయః।
వాచ్యావాచ్యం తతో హి త్వం మృత్యోర్వశ్యో న బుధ్యసే ॥ **3.30.14** ॥ 945

కాలపాశపరిక్షిప్తా భవంతి పురుషా హి యే।
కార్యాకార్యం న జానంతి తే నిరస్తషడింద్రియాః ॥ **3.30.15** ॥ 946

ఏవముక్త్వా తతో రామం సంరుధ్య భృకుటిం తతః।
స దదర్శ మహాసాలమవిదూరే నిశాచరః ॥ **3.30.16** ॥ 947

రణే ప్రహరణస్యార్థే సర్వతో హ్యవలోకయన్।
స తముత్పాటయామాస సందష్టదశనచ్ఛదం ॥ **3.30.17** ॥ 948

తం సముత్క్షిప్య బాహుభ్యాం వినర్దిత్వా మహాబలః।
రామముద్దిశ్య చిక్షేప హతస్త్వమితి చాబ్రవీత్ ॥ **3.30.18** ॥ 949

తమాపతంతం బాణౌఘైశ్ఛిత్త్వా రామః ప్రతాపవాన్ ।
రోషమాహారయత్ తీవ్రం నిహంతుం సమరే ఖరం ॥ **3.30.19** ॥ 950

జాతస్వేదస్తతో రామో రోషరక్తాంతలోచనః ।
నిర్బిభేద సహస్రేణ బాణానాం సమరే ఖరం ॥ **3.30.20** ॥ 951

తస్య బాణాంతరాద్ రక్తం బహు సుస్రావ ఫేనిలం ।
గిరేః ప్రస్రవణస్యేవ ధారాణాం చ పరిస్రవః ॥ **3.30.21** ॥ 952

వికలః స కృతో బాణైః ఖరో రామేణ సంయుగే ।
మత్తో రుధిరగంధేన తమేవాభ్యద్రవద్ ద్రుతం ॥ **3.30.22** ॥ 953

తమాపతంతం సంక్రుద్ధం కృతాస్త్రో రుధిరాప్లుతం ।
అపాసర్పద్ ద్విత్రిపదం కించిత్త్వరితవిక్రమః ॥ **3.30.23** ॥ 954

తతః పావకసంకాశం వధాయ సమరే శరం ।
ఖరస్య రామో జగ్రాహ బ్రహ్మదండమివాపరం ॥ **3.30.24** ॥ 955

స తద్ దత్తం మఘవతా సురరాజేన ధీమతా ।
సందధే చ స ధర్మాత్మా ముమోచ చ ఖరం ప్రతి ॥ **3.30.25** ॥ 956

స విముక్తో మహాబాణో నిర్ఘాతసమనిఃస్వనః ।
రామేణ ధనురాయమ్య ఖరస్యోరసి చాపతత్ ॥ **3.30.26** ॥ 957

స పపాత ఖరో భూమౌ దహ్యమానః శరాగ్నినా ।
రుద్రేణేవ వినిర్దగ్ధః శ్వేతారణ్యే యథాంధకః ॥ **3.30.27** ॥ 958

స వృత్ర ఇవ వజ్రేణ ఫేనేన నముచిర్యథా ।
బలో వేంద్రాశనిహతో నిపపాత హతః ఖరః ॥ **3.30.28** ॥ 959

ఏతస్మిన్నంతరే దేవాశ్చారణైః సహ సంగతాః ।
దుందుభీశ్చాభినిఘ్నంతః పుష్పవర్షం సమంతతః ॥ **3.30.29** ॥ 960

రామస్యోపరి సంహృష్టా వవర్షుర్విస్మితాస్తదా।
అర్ధాధికముహూర్తేన రామేణ నిశితైః శరైః ॥ **3.30.30** ॥ 961

చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం కామరూపిణాం।
ఖరదూషణముఖ్యానాం నిహతాని మహామృధే ॥ **3.30.31** ॥ 962

అహో బత మహత్కర్మ రామస్య విదితాత్మనః।
అహో వీర్యమహో దార్ఢ్యం విష్ణోరివ హి దృశ్యతే ॥ **3.30.32** ॥ 963

ఇత్యేవముక్త్వా తే సర్వే యయుర్దేవా యథాగతం।
తతో రాజర్షయః సర్వే సంగతాః పరమర్షయః ॥ **3.30.33** ॥ 964

సభాజ్య ముదితా రామం సాగస్త్యా ఇదమబ్రువన్।
ఏతదర్థం మహాతేజా మహేంద్రః పాకశాసనః ॥ **3.30.34** ॥ 965

శరభంగాశ్రమం పుణ్యమాజగామ పురందరః।
ఆనీతస్త్వమిమం దేశముపాయేన మహర్షిభిః ॥ **3.30.35** ॥ 966

ఏషాం వధార్థం శత్రూణాం రక్షసాం పాపకర్మణాం।
తదిదం నః కృతం కార్యం త్వయా దశరథాత్మజ ॥ **3.30.36** ॥ 967

స్వధర్మం ప్రచరిష్యంతి దండకేషు మహర్షయః।
ఏతస్మిన్నంతరే వీరో లక్ష్మణః సహ సీతయా ॥ **3.30.37** ॥ 968

గిరిదుర్గాద్ వినిష్క్రమ్య సంవివేశాశ్రమే సుఖీ।
తతో రామస్తు విజయీ పూజ్యమానో మహర్షిభిః ॥ **3.30.38** ॥ 969

ప్రవివేశాశ్రమం వీరో లక్ష్మణేనాభిపూజితః।
తం దృష్ట్వా శత్రుహంతారం మహర్షీణాం సుఖావహం ॥ **3.30.39** ॥ 970

బభూవ హృష్టా వైదేహీ భర్తారం పరిషస్వజే।
ముదా పరమయా యుక్తా దృష్ట్వా రక్షోగణాన్ హతాన్।
రామం చైవావ్యయం దృష్ట్వా తుతోష జనకాత్మజా ॥ **3.30.40** ॥ 971

తతస్తు తం రాక్షససంఘమర్దనం
సంపూజ్యమానం ముదితైర్మహాత్మభిః।
పునః పరిష్వజ్య ముదాన్వితాననా
బభూవ హృష్టా జనకాత్మజా తదా ॥ **3.30.41** ॥ 972

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకత్రింశః సర్గః ॥

అకంపనసమ్మత్యా రావణస్య సీతాపహరణాయ గమనం మారీచస్య వచసా తస్య పునర్లంకాయామేవ పరావర్తనం

త్వరమాణస్తతో గత్వా జనస్థానాదకంపనః।
ప్రవిశ్య లంకాం వేగేన రావణం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.31.1** ॥ 973

జనస్థానస్థితా రాజన్ రాక్షసా బహవో హతాః।
ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే కథంచిదహమాగతః ॥ **3.31.2** ॥ 974

ఏవముక్తో దశగ్రీవః క్రుద్ధః సంరక్తలోచనః।
అకంపనమువాచేదం నిర్దహన్నివ తేజసా ॥ **3.31.3** ॥ 975

కేన భీమం జనస్థానం హతం మమ పరాసునా।
కో హి సర్వేషు లోకేషు గతిం నాధిగమిష్యతి ॥ **3.31.4** ॥ 976

న హి మే విప్రియం కృత్వా శక్యం మఘవతా సుఖం।
ప్రాప్తుం వైశ్రవణేనాపి న యమేన చ విష్ణునా ॥ **3.31.5** ॥ 977

కాలస్య చాప్యహం కాలో దహేయమపి పావకం।
మృత్యుం మరణధర్మేణ సంయోజయితుముత్సహే ॥ **3.31.6** ॥ 978

వాతస్య తరసా వేగం నిహంతుమపి చోత్సహే।
దహేయమపి సంక్రుద్ధస్తేజసాఽఽదిత్యపావకౌ ॥ **3.31.7** ॥ 979

తథా క్రుద్ధం దశగ్రీవం కృతాంజలిరకంపనః।
భయాత్ సందిగ్ధయా వాచా రావణం యాచతేఽభయం ॥ **3.31.8** ॥ 980

దశగ్రీవోఽభయం తస్మై ప్రదదౌ రక్షసాం వరః।
స విస్రబ్ధోఽబ్రవీద్ వాక్యమసందిగ్ధమకంపనః ॥ **3.31.9** ॥ 981

పుత్రో దశరథస్యాస్తే సింహసంహననో యువా।
రామో నామ మహాస్కంధో వృత్తాయతమహాభుజః ॥ **3.31.10** ॥ 982

శ్యామః పృథుయశాః శ్రీమానతుల్యబలవిక్రమః।
హతస్తేన జనస్థానే ఖరశ్చ సహదూషణః ॥ **3.31.11** ॥ 983

అకంపనవచః శ్రుత్వా రావణో రాక్షసాధిపః।
నాగేంద్ర ఇవ నిఃశ్వస్య ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.31.12** ॥ 984

స సురేంద్రేణ సంయుక్తో రామః సర్వామరైః సహ।
ఉపయాతో జనస్థానం బ్రూహి కచ్చిదకంపన ॥ **3.31.13** ॥ 985

రావణస్య పునర్వాక్యం నిశమ్య తదకంపనః।
ఆచచక్షే బలం తస్య విక్రమం చ మహాత్మనః ॥ **3.31.14** ॥ 986

రామో నామ మహాతేజాః శ్రేష్ఠః సర్వధనుష్మతాం।
దివ్యాస్త్రగుణసంపన్నః పరం ధర్మం గతో యుధి ॥ **3.31.15** ॥ 987

తస్యానురూపో బలవాన్ రక్తాక్షో దుందుభిస్వనః।
కనీయాన్ లక్ష్మణో భ్రాతా రాకాశశినిభాననః ॥ **3.31.16** ॥ 988

స తేన సహ సంయుక్తః పావకేనానిలో యథా।
శ్రీమాన్ రాజవరస్తేన జనస్థానం నిపాతితం ॥ **3.31.17** ॥ 989

నైవ దేవా మహాత్మానో నాత్ర కార్యా విచారణా।
శరా రామేణ తూత్సృష్టా రుక్మపుంఖాః పతత్త్రిణః ॥ **3.31.18** ॥ 990

సర్పాః పంచాననా భూత్వా భక్షయంతి స్మ రాక్షసాన్।
యేన యేన చ గచ్ఛంతి రాక్షసా భయకర్షితాః ॥ **3.31.19** ॥ 991

తేన తేన స్మ పశ్యంతి రామమేవాగ్రతః స్థితం।
ఇత్థం వినాశితం తేన జనస్థానం తవానఘ ॥ **3.31.20** ॥ 992

అకంపనవచః శ్రుత్వా రావణో వాక్యమబ్రవీత్।
గమిష్యామి జనస్థానం రామం హంతుం సలక్ష్మణం ॥ **3.31.21** ॥ 993

అథైవముక్తే వచనే ప్రోవాచేదమకంపనః।
శృణు రాజన్ యథావృత్తం రామస్య బలపౌరుషం ॥ **3.31.22** ॥ 994

అసాధ్యః కుపితో రామో విక్రమేణ మహాయశాః।
ఆపగాయాస్తు పూర్ణాయా వేగం పరిహరేచ్ఛరైః ॥ **3.31.23** ॥ 995

సతారాగ్రహనక్షత్రం నభశ్చాప్యవసాదయేత్।
అసౌ రామస్తు సీదంతీ శ్రీమానభ్యుద్ధరేన్మహీం ॥ **3.31.24** ॥ 996

భిత్త్వా వేలాం సముద్రస్య లోకానాప్లావయేద్ విభుః।
వేగం వాపి సముద్రస్య వాయుం వా విధమేచ్ఛరైః ॥ **3.31.25** ॥ 997

సంహత్య వా పునర్లోకాన్ విక్రమేణ మహాయశాః।
శక్తః శ్రేష్ఠః స పురుషః స్రష్టం పునరపి ప్రజాః ॥ **3.31.26** ॥ 998

నహి రామో దశగ్రీవ శక్యో జేతుం రణే త్వయా।
రక్షసాం వాపి లోకేన స్వర్గః పాపజనైరివ ॥ **3.31.27** ॥ 999

న తం వధ్యమహం మన్యే సర్వైర్దేవాసురైరపి।
అయం తస్య వధోపాయస్తన్మమైకమనాః శృణు ॥ **3.31.28** ॥ 1000

భార్యా తస్యోత్తమా లోకే సీతా నామ సుమధ్యమా।
శ్యామా సమవిభక్తాంగీ స్త్రీరత్నం రత్నభూషితా ॥ **3.31.29** ॥ 1001

నైవ దేవీ న గంధర్వీ నాప్సరా న చ పన్నగీ।
తుల్యా సీమంతినీ తస్యా మానుషీ తు కుతో భవేత్ ॥ **3.31.30** ॥ 1002

తస్యాపహర భార్యాం త్వం తం ప్రమథ్య మహావనే।
సీతయా రహితో రామో న చైవ హి భవిష్యతి ॥ **3.31.31** ॥ 1003

అరోచయత తద్వాక్యం రావణో రాక్షసాధిపః।
చింతయిత్వా మహాబాహురకంపనమువాచ హ ॥ **3.31.32** ॥ 1004

బాఢం కల్యం గమిష్యామి హ్యేకః సారథినా సహ।
ఆనేష్యామి చ వైదేహీమిమాం హృష్టో మహాపురీం ॥ **3.31.33** ॥ 1005

తదేవముక్త్వా ప్రయయౌ ఖరయుక్తేన రావణః।
రథేనాదిత్యవర్ణేన దిశః సర్వాః ప్రకాశయన్ ॥ **3.31.34** ॥ 1006

స రథో రాక్షసేంద్రస్య నక్షత్రపథగో మహాన్।
చంచుర్యమాణః శుశుభే జలదే చంద్రమా ఇవ ॥ **3.31.35** ॥ 1007

స దూరే చాశ్రమం గత్వా తాటకేయముపాగమత్।
మారీచేనార్చితో రాజా భక్ష్యభోజ్యైరమానుషైః ॥ **3.31.36** ॥ 1008

తం స్వయం పూజయిత్వా తు ఆసనేనోదకేన చ।
అర్థోపహితయా వాచా మారీచో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.31.37** ॥ 1009

కచ్చిత్ సుకుశలం రాజన్ లోకానాం రాక్షసాధిప।
ఆశంకే నాధిజానే త్వం యతస్తూర్ణముపాగతః ॥ **3.31.38** ॥ 1010

ఏవముక్తో మహాతేజా మారీచేన స రావణః।
తతః పశ్చాదిదం వాక్యమబ్రవీద్ వాక్యకోవిదః ॥ **3.31.39** ॥ 1011

ఆరక్షో మే హతస్తాత రామేణాక్లిష్టకారిణా।
జనస్థానమవధ్యం తత్ సర్వం యుధి నిపాతితం ॥ **3.31.40** ॥ 1012

తస్య మే కురు సాచివ్యం తస్య భార్యాపహారణే।
రాక్షసేంద్రవచః శ్రుత్వా మారీచో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.31.41** ॥ 1013

ఆఖ్యాతా కేన వా సీతా మిత్రరూపేణ శత్రుణా।
త్వయా రాక్షసశార్దూల కో న నందతి నందితః ॥ **3.31.42** ॥ 1014

సీతామిహానయస్వేతి కో బ్రవీతి బ్రవీహి మే।
రక్షోలోకస్య సర్వస్య కః శృంగం ఛేత్తుమిచ్ఛతి ॥ **3.31.43** ॥ 1015

ప్రోత్సాహయతి యశ్చ త్వాం స చ శత్రురసంశయం।
ఆశీవిషముఖాద్ దంష్ట్రాముద్ధర్తుం చేచ్ఛతి త్వయా ॥ **3.31.44** ॥ 1016

కర్మణానేన కేనాసి కాపథం ప్రతిపాదితః।
సుఖసుప్తస్య తే రాజన్ ప్రహృతం కేన మూర్ధని ॥ **3.31.45** ॥ 1017

విశుద్ధవంశాభిజనాగ్రహస్త -
తేజోమదః సంస్థితదోర్విషాణః।
ఉదీక్షితుం రావణ నేహ యుక్తః
స సంయుగే రాఘవగంధహస్తీ ॥ **3.31.46** ॥ 1018

అసౌ రణాంతఃస్థితిసంధివాలో
విదగ్ధరక్షోమృగహా నృసింహః।
సుప్తస్త్వయా బోధయితుం న శక్యః
శరాంగపూర్ణో నిశితాసిదంష్ట్రః ॥ **3.31.47** ॥ 1019

చాపాపహారే భుజవేగపంకే
శరోర్మిమాలే సుమహాహవౌఘే।
న రామపాతాలముఖేఽతిఘోరే
ప్రస్కందితుం రాక్షసరాజ యుక్తం ॥ **3.31.48** ॥ 1020

ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర
లంకాం ప్రసన్నో భవ సాధు గచ్ఛ।
త్వం స్వేషు దారేషు రమస్వ నిత్యం
రామః సభార్యో రమతాం వనేషు ॥ **3.31.49** ॥ 1021

ఏవముక్తో దశగ్రీవో మారీచేన స రావణః।
న్యవర్తత పురీం లంకాం వివేశ చ గృహోత్తమం ॥ **3.31.50** ॥ 1022

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వాత్రింశః సర్గః ॥

శూర్పణఖాయా లంకాయాం రావణస్య పార్శ్వే గమనం

తతః శూర్పణఖా దృష్ట్వా సహస్రాణి చతుర్దశ।
హతాన్యేకేన రామేణ రక్షసాం భీమకర్మణాం ॥ **3.32.1** ॥ 1023

దూషణం చ ఖరం చైవ హతం త్రిశిరసం రణే।
దృష్ట్వా పునర్మహానాదాన్ ననాద జలదోపమా ॥ **3.32.2** ॥ 1024

సా దృష్ట్వా కర్మ రామస్య కృతమన్యైః సుదుష్కరం।
జగామ పరమోద్విగ్నా లంకాం రావణపాలితాం ॥ **3.32.3** ॥ 1025

సా దదర్శ విమానాగ్రే రావణం దీప్తతేజసం।
ఉపోపవిష్టం సచివైర్మరుద్భిరివ వాసవం ॥ **3.32.4** ॥ 1026

ఆసీనం సూర్యసంకాశే కాంచనే పరమాసనే।
రుక్మవేదిగతం ప్రాజ్యం జ్వలంతమివ పావకం ॥ **3.32.5** ॥ 1027

దేవగంధర్వభూతానామృషీణాం చ మహాత్మనాం।
అజేయం సమరే ఘోరం వ్యాత్తాననమివాంతకం ॥ **3.32.6** ॥ 1028

దేవాసురవిమర్దేషు వజ్రాశనికృతవ్రణం।
ఐరావతవిషాణాగ్రైరుత్కృష్టకిణవక్షసం ॥ **3.32.7** ॥ 1029

వింశద్భుజం దశగ్రీవం దర్శనీయపరిచ్ఛదం।
విశాలవక్షసం వీరం రాజలక్షణలక్షితం ॥ **3.32.8** ॥ 1030

నద్ధవైదూర్యసంకాశం తప్తకాంచనభూషణం।
సుభుజం శుక్లదశనం మహాస్యం పర్వతోపమం ॥ **3.32.9** ॥ 1031

విష్ణుచక్రనిపాతైశ్చ శతశో దేవసంయుగే।
అన్యైః శస్త్రైః ప్రహారైశ్చ మహాయుద్ధేషు తాడితం ॥ **3.32.10** ॥ 1032

అహతాంగైః సమస్తైస్తం దేవప్రహరణైస్తదా।
అక్షోభ్యాణాం సముద్రాణాం క్షోభణం క్షిప్రకారిణం ॥ **3.32.11** ॥ 1033

క్షేప్తారం పర్వతాగ్రాణాం సురాణాం చ ప్రమర్దనం।
ఉచ్చేత్తారం చ ధర్మాణాం పరదారాభిమర్శనం ॥ **3.32.12** ॥ 1034

సర్వదివ్యాస్త్రయోక్తారం యజ్ఞవిఘ్నకరం సదా।
పురీం భోగవతీం గత్వా పరాజిత్య చ వాసుకిం ॥ **3.32.13** ॥ 1035

తక్షకస్య ప్రియాం భార్యాం పరాజిత్య జహార యః।
కైలాసం పర్వతం గత్వా విజిత్య నరవాహనం ॥ **3.32.14** ॥ 1036

విమానం పుష్పకం తస్య కామగం వై జహార యః।
వనం చైత్రరథం దివ్యం నలినీ నందనం వనం ॥ **3.32.15** ॥ 1037

వినాశయతి యః క్రోధాద్ దేవోద్యానాని వీర్యవాన్।
చంద్రసూర్యౌ మహాభాగావుత్తిష్ఠంతౌ పరంతపౌ ॥ **3.32.16** ॥ 1038

నివారయతి బాహుభ్యాం యః శైలశిఖరోపమః।
దశవర్షసహస్రాణి తపస్తప్త్వా మహావనే ॥ **3.32.17** ॥ 1039

పురా స్వయంభువే ధీరః శిరాంస్యుపజహార యః।
దేవదానవగంధర్వపిశాచపతగోరగైః ॥ **3.32.18** ॥ 1040

అభయం యస్య సంగ్రామే మృత్యుతో మానుషాదృతే।
మంత్రైరభిష్టుతం పుణ్యమధ్వరేషు ద్విజాతిభిః ॥ **3.32.19** ॥ 1041

హవిర్ధానేషు యః సోమముపహంతి మహాబలః।
ప్రాప్తయజ్ఞహరం దుష్టం బ్రహ్మఘ్నం క్రూరకారిణం ॥ **3.32.20** ॥ 1042

కర్కశం నిరనుక్రోశం ప్రజానామహితే రతం।
రావణం సర్వభూతానాం సర్వలోకభయావహం ॥ **3.32.21** ॥ 1043

రాక్షసీ భ్రాతరం క్రూరం సా దదర్శ మహాబలం।
తం దివ్యవస్త్రాభరణం దివ్యమాల్యోపశోభితం ॥ **3.32.22** ॥ 1044

ఆసనే సూపవిష్టం తం కాలే కాలమివోద్యతం।
రాక్షసేంద్రం మహాభాగం పౌలస్త్యకులనందనం ॥ **3.32.23** ॥ 1045

ఉపగమ్యాబ్రవీద్ వాక్యం రాక్షసీ భయవిహ్వలా।
రావణం శత్రుహంతారం మంత్రిభిః పరివారితం ॥ **3.32.24** ॥ 1046

తమబ్రవీద్ దీప్తవిశాలలోచనం
ప్రదర్శయిత్వా భయలోభమోహితా।
సుదారుణం వాక్యమభీతచారిణీ
మహాత్మనా శూర్పణఖా విరూపితా ॥ **3.32.25** ॥ 1047

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వాత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయస్త్రింశః సర్గః ॥

శూర్పణఖాకర్తృకం రావణస్య భర్త్సనం

తతః శూర్పణఖా దీనా రావణం లోకరావణం।
అమాత్యమధ్యే సంక్రుద్ధా పరుషం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.33.1** ॥ 1048

ప్రమత్తః కామభోగేషు స్వైరవృత్తో నిరంకుశః।
సముత్పన్నం భయం ఘోరం బోద్ధవ్యం నావబుధ్యసే ॥ **3.33.2** ॥ 1049

సక్తం గ్రామ్యేషు భోగేషు కామవృత్తం మహీపతిం।
లుబ్ధం న బహు మన్యంతే శ్మశానాగ్నిమివ ప్రజాః ॥ **3.33.3** ॥ 1050

స్వయం కార్యాణి యః కాలే నానుతిష్ఠతి పార్థివః।
స తు వై సహ రాజ్యేన తైశ్చ కార్యైర్వినశ్యతి ॥ **3.33.4** ॥ 1051

అయుక్తచారం దుర్దర్శమస్వాధీనం నరాధిపం।
వర్జయంతి నరా దూరాన్నదీపంకమివ ద్విపాః ॥ **3.33.5** ॥ 1052

యే న రక్షంతి విషయమస్వాధీనం నరాధిపాః।
తే న వృద్ధ్యా ప్రకాశంతే గిరయః సాగరే యథా ॥ **3.33.6** ॥ 1053

ఆత్మవద్భిర్విగృహ్య త్వం దేవగంధర్వదానవైః।
అయుక్తచారశ్చపలః కథం రాజా భవిష్యసి ॥ **3.33.7** ॥ 1054

త్వం తు బాలస్వభావశ్చ బుద్ధిహీనశ్చ రాక్షస।
జ్ఞాతవ్యం తన్న జానీషే కథం రాజా భవిష్యసి ॥ **3.33.8** ॥ 1055

యేషాం చారాశ్చ కోశశ్చ నయశ్చ జయతాం వర।
అస్వాధీనా నరేంద్రాణాం ప్రాకృతైస్తే జనైః సమాః ॥ **3.33.9** ॥ 1056

యస్మాత్ పశ్యంతి దూరస్థాన్ సర్వానర్థాన్ నరాధిపాః।
చారేణ తస్మాదుచ్యంతే రాజానో దీర్ఘచక్షుషః ॥ **3.33.10** ॥ 1057

అయుక్తచారం మన్యే త్వాం ప్రాకృతైః సచివైర్యుతః।
స్వజనం చ జనస్థానం నిహతం నావబుధ్యసే ॥ **3.33.11** ॥ 1058

చర్తుదశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం।
హతాన్యేకేన రామేణ ఖరశ్చ సహదూషణః ॥ **3.33.12** ॥ 1059

ఋషీణామభయం దత్తం కృతక్షేమాశ్చ దండకాః।
ధర్షితం చ జనస్థానం రామేణాక్లిష్టకారిణా ॥ **3.33.13** ॥ 1060

త్వం తు లుబ్ధః ప్రమత్తశ్చ పరాధీనశ్చ రాక్షస।
విషయే స్వే సముత్పన్నం యద్ భయం నావబుధ్యసే ॥ **3.33.14** ॥ 1061

తీక్ష్ణమల్పప్రదాతారం ప్రమత్తం గర్వితం శఠం।
వ్యసనే సర్వభూతాని నాభిధావంతి పార్థివం ॥ **3.33.15** ॥ 1062

అతిమానినమగ్రాహ్యమాత్మసంభావితం నరం।
క్రోధనం వ్యసనే హంతి స్వజనోఽపి నరాధిపం ॥ **3.33.16** ॥ 1063

నానుతిష్ఠతి కార్యాణి భయేషు న బిభేతి చ।
క్షిప్రం రాజ్యాచ్చ్యుతో దీనస్తృణైస్తుల్యో భవేదిహ ॥ **3.33.17** ॥ 1064

శుష్కకాష్ఠైర్భవేత్ కార్యం లోష్ఠైరపి చ పాంసుభిః।
న తు స్థానాత్ పరిభ్రష్టైః కార్యం స్యాద్ వసుధాధిపైః ॥ **3.33.18** ॥ 1065

ఉపభుక్తం యథా వాసః స్రజో వా మృదితా యథా।
ఏవం రాజ్యాత్ పరిభ్రష్టః సమర్థోఽపి నిరర్థకః ॥ **3.33.19** ॥ 1066

అప్రమత్తశ్చ యో రాజా సర్వజ్ఞో విజితేంద్రియః।
కృతజ్ఞో ధర్మశీలశ్చ స రాజా తిష్ఠతే చిరం ॥ **3.33.20** ॥ 1067

నయనాభ్యాం ప్రసుప్తో వా జాగర్తి నయచక్షుషా।
వ్యక్తక్రోధప్రసాదశ్చ స రాజా పూజ్యతే జనైః ॥ **3.33.21** ॥ 1068

త్వం తు రావణ దుర్బుద్ధిర్గుణైరేతైర్వివర్జితః।
యస్య తేఽవిదితశ్చారై రక్షసాం సుమహాన్ వధః ॥ **3.33.22** ॥ 1069

పరావమంతా విషయేషు సంగవాన్
న దేశకాలప్రవిభాగతత్త్వవిత్।
అయుక్తబుద్ధిర్గుణదోషనిశ్చయే
విపన్నరాజ్యో నచిరాద్ విపత్స్యసే ॥ **3.33.23** ॥ 1070

ఇతి స్వదోషాన్ పరికీర్తితాంస్తయా
సమీక్ష్య బుద్ధ్యా క్షణదాచరేశ్వరః।
ధనేన దర్పేణ బలేన చాన్వితో
విచింతయామాస చిరం స రావణః ॥ **3.33.24** ॥ 1071

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రయస్త్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుస్త్రింశః సర్గః ॥

రావణేన పృష్టయా శూర్పణఖయా తస్మై సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య పరిచయం దత్త్వా సీతాం భార్యాత్వేన గ్రహీతుం తస్య ప్రేరణం

తతః శూర్పణఖాం దృష్ట్వా బ్రువంతీం పరుషం వచః।
అమాత్యమధ్యే సంక్రుద్ధః పరిపప్రచ్ఛ రావణః ॥ **3.34.1** ॥ 1072

కశ్చ రామః కథంవీర్యః కింరూపః కింపరాక్రమః।
కిమర్థం దండకారణ్యం ప్రవిష్టశ్చ సుదుస్తరం ॥ **3.34.2** ॥ 1073

ఆయుధం కిం చ రామస్య యేన తే రాక్షసా హతాః।
ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే దూషణస్త్రిశిరాస్తథా ॥ **3.34.3** ॥ 1074

తత్త్వం బ్రూహి మనోజ్ఞాంగి కేన త్వం చ విరూపితా।
ఇత్యుక్తా రాక్షసేంద్రేణ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా ॥ **3.34.4** ॥ 1075

తతో రామం యథాన్యాయమాఖ్యాతుముపచక్రమే।
దీర్ఘబాహుర్విశాలాక్షశ్చీరకృష్ణాజినాంబరః ॥ **3.34.5** ॥ 1076

కందర్పసమరూపశ్చ రామో దశరథాత్మజః।
శక్రచాపనిభం చాపం వికృష్య కనకాంగదం ॥ **3.34.6** ॥ 1077

దీప్తాన్ క్షిపతి నారాచాన్ సర్పానివ మహావిషాన్।
నాదదానం శరాన్ ఘోరాన్ విముంచంతం మహాబలం ॥ **3.34.7** ॥ 1078

న కార్ముకం వికర్షంతం రామం పశ్యామి సంయుగే।
హన్యమానం తు తత్సైన్యం పశ్యామి శరవృష్టిభిః ॥ **3.34.8** ॥ 1079

ఇంద్రేణేవోత్తమం సస్యమాహతం త్వశ్మవృష్టిభిః।
రక్షసాం భీమవీర్యాణాం సహస్రాణి చతుర్దశ ॥ **3.34.9** ॥ 1080

నిహతాని శరైస్తీక్ష్ణైస్తైనైకేన పదాతినా।
అర్ధాధికముహూర్తేన ఖరశ్చ సహదూషణః ॥ **3.34.10** ॥ 1081

ఋషీణామభయం దత్తం కృతక్షేమాశ్చ దండకాః ॥ **3.34.11** ॥ 1082

ఏకా కథంచిన్ముక్తాహం పరిభూయ మహాత్మనా।
స్త్రీవధం శంకమానేన రామేణ విదితాత్మనా ॥ **3.34.12** ॥ 1083

భ్రాతా చాస్య మహాతేజా గుణతస్తుల్యవిక్రమః।
అనురక్తశ్చ భక్తశ్చ లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్ ॥ **3.34.13** ॥ 1084

అమర్షీ దుర్జయో జేతా విక్రాంతో బుద్ధిమాన్ బలీ।
రామస్య దక్షిణో బాహుర్నిత్యం ప్రాణో బహిశ్చరః ॥ **3.34.14** ॥ 1085

రామస్య తు విశాలాక్షీ పూర్ణేందుసదృశాననా।
ధర్మపత్నీ ప్రియా నిత్యం భర్తుః ప్రియహితే రతా ॥ **3.34.15** ॥ 1086

సా సుకేశీ సునాసోరూః సురూపా చ యశస్వినీ।
దేవతేవ వనస్యాస్య రాజతే శ్రీరివాపరా ॥ **3.34.16** ॥ 1087

తప్తకాంచనవర్ణాభా రక్తతుంగనఖీ శుభా।
సీతా నామ వరారోహా వైదేహీ తనుమధ్యమా ॥ **3.34.17** ॥ 1088

నైవ దేవీ న గంధర్వీ న యక్షీ న చ కిన్నరీ।
తథారూపా మయా నారీ దృష్టపూర్వా మహీతలే ॥ **3.34.18** ॥ 1089

యస్య సీతా భవేద్ భార్యా యం చ హృష్టా పరిష్వజేత్ ।
అభిజీవేత్ స సర్వేషు లోకేష్వపి పురందరాత్ ॥ **3.34.19** ॥ 1090

సా సుశీలా వపుఃశ్లాఘ్యా రూపేణాప్రతిమా భువి ।
తవానురూపా భార్యా సా త్వం చ తస్యాః పతిర్వరః ॥ **3.34.20** ॥ 1091

తాం తు విస్తీర్ణజఘనాం పీనోత్తుంగపయోధరాం ।
భార్యార్థే తు తవానేతుముద్యతాహం వరాననాం ॥ **3.34.21** ॥ 1092

విరూపితాస్మి క్రూరేణ లక్ష్మణేన మహాభుజ ।
తాం తు దృష్ట్వాద్య వైదేహీం పూర్ణచంద్రనిభాననాం ॥ **3.34.22** ॥ 1093

మన్మథస్య శరాణాం చ త్వం విధేయో భవిష్యసి ।
యది తస్యామభిప్రాయో భార్యాత్వే తవ జాయతే ।
శీఘ్రముద్ధ్రియతాం పాదో జయార్థమిహ దక్షిణః ॥ **3.34.23** ॥ 1094

రోచతే యది తే వాక్యం మమైతద్ రాక్షసేశ్వర ।
క్రియతాం నిర్విశంకేన వచనం మమ రావణ ॥ **3.34.24** ॥ 1095

విజ్ఞాయైషామశక్తిం చ క్రియతాం చ మహాబల ।
సీతా తవానవద్యాంగీ భార్యాత్వే రాక్షసేశ్వర ॥ **3.34.25** ॥ 1096

నిశమ్య రామేణ శరైరజిహ్మగై -
ర్హతాంజనస్థానగతాన్ నిశాచరాన్ ।
ఖరం చ దృష్ట్వా నిహతం చ దూషణం
త్వమద్య కృత్యం ప్రతిపత్తుమర్హసి ॥ **3.34.26** ॥ 1097

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుస్త్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచత్రింశః సర్గః ॥

సాగరానుపశోభామవలోకయతో రావణస్య పునర్మారీచస్య పార్శ్వ గమనం

తతః శూర్పణఖావాక్యం తచ్ఛ్రుత్వా రోమహర్షణం।
సచివానభ్యనుజ్ఞాయ కార్యం బుద్ధ్వా జగామ హ ॥ **3.35.1** ॥ 1098

తత్ కార్యమనుగమ్యాంతర్యథావదుపలభ్య చ।
దోషాణాం చ గుణానాం చ సంప్రధార్య బలాబలం ॥ **3.35.2** ॥ 1099

ఇతి కర్తవ్యమిత్యేవ కృత్వా నిశ్చయమాత్మనః।
స్థిరబుద్ధిస్తతో రమ్యాం యానశాలాం జగామ హ ॥ **3.35.3** ॥ 1100

యానశాలాం తతో గత్వా ప్రచ్ఛన్నం రాక్షసాధిపః।
సూతం సంచోదయామాస రథః సంయుజ్యతామితి ॥ **3.35.4** ॥ 1101

ఏవముక్తః క్షణేనైవ సారథిర్లఘువిక్రమః।
రథం సంయోజయామాస తస్యాభిమతముత్తమం ॥ **3.35.5** ॥ 1102

కామగం రథమాస్థాయ కాంచనం రత్నభూషితం।
పిశాచవదనైర్యుక్తం ఖరైః కనకభూషణైః ॥ **3.35.6** ॥ 1103

మేఘప్రతిమనాదేన స తేన ధనదానుజః।
రాక్షసాధిపతిః శ్రీమాన్ యయౌ నదనదీపతిం ॥ **3.35.7** ॥ 1104

స శ్వేతవాలవ్యజనః శ్వేతచ్ఛత్రో దశాననః।
స్నిగ్ధవైదూర్యసంకాశస్తప్తకాంచనభూషణః ॥ **3.35.8** ॥ 1105

దశాస్యో వింశతిభుజో దర్శనీయపరిచ్ఛదః।
త్రిదశారిర్మునీంద్రఘ్నో దశశీర్ష ఇవాద్రిరాట్ ॥ **3.35.9** ॥ 1106

కామగం రథమాస్థాయ శుశుభే రాక్షసాధిపః।
విద్యున్మండలవాన్ మేఘుః సబలాక ఇవాంబరే ॥ **3.35.10** ॥ 1107

సశైలసాగరానూపం వీర్యవానవలోకయన్।
నానాపుష్పఫలైర్వృక్షైరనుకీర్ణం సహస్రశః ॥ **3.35.11** ॥ 1108

శీతమంగలతోయాభిః పద్మినీభిః సమంతతః।
విశాలైరాశ్రమపదైర్వేదిమద్భిరలంకృతం ॥ **3.35.12** ॥ 1109

కదల్యటవిసంశోభం నారికేలోపశోభితం।
సాలైస్తాలైస్తమాలైశ్చ తరుభిశ్చ సుపుష్పితైః ॥ **3.35.13** ॥ 1110

అత్యంతనియతాహారైః శోభితం పరమర్షిభిః।
నాగైః సుపర్ణైర్గంధర్వైః కిన్నరైశ్చ సహస్రశః ॥ **3.35.14** ॥ 1111

జితకామైశ్చ సిద్ధైశ్చ చారణైశ్చోపశోభితం।
ఆజైర్వైఖానసైర్మాషైర్వాలఖిల్యైర్మరీచిపైః ॥ **3.35.15** ॥ 1112

దివ్యాభరణమాల్యాభిర్దివ్యరూపాభిరావృతం।
క్రీడారతవిధిజ్ఞాభిరప్సరోభిః సహస్రశః ॥ **3.35.16** ॥ 1113

సేవితం దేవపత్నీభిః శ్రీమతీభిరుపాసితం।
దేవదానవసంఘైశ్చ చరితం త్వమృతాశిభిః ॥ **3.35.17** ॥ 1114

హంసక్రౌంచప్లవాకీర్ణం సారసైః సంప్రసాదితం।
వైదూర్యప్రస్తరం స్నిగ్ధం సాంద్రం సాగరతేజసా ॥ **3.35.18** ॥ 1115

పాండురాణి విశాలాని దివ్యమాల్యయుతాని చ।
తూర్యగీతాభిజుష్టాని విమానాని సమంతతః ॥ **3.35.19** ॥ 1116

తపసా జితలోకానాం కామగాన్యభిసంపతన్।
గంధర్వాప్సరసశ్చైవ దదర్శ ధనదానుజః ॥ **3.35.20** ॥ 1117

నిర్యాసరసమూలానాం చందనానాం సహస్రశః।
వనాని పశ్యన్ సౌమ్యాని ఘ్రాణతృప్తికరాణి చ ॥ **3.35.21** ॥ 1118

అగురూణాం చ ముఖ్యానాం వనాన్యుపవనాని చ।
తక్కోలానాం చ జాత్యానాం ఫలినాం చ సుగంధినాం ॥ **3.35.22** ॥ 1119

పుష్పాణి చ తమాలస్య గుల్మాని మరిచస్య చ।
ముక్తానాం చ సమూహాని శుష్యమాణాని తీరతః ॥ **3.35.23** ॥ 1120

శైలాని ప్రవరాంశ్చైవ ప్రవాలనిచయాంస్తథా।
కాంచనాని చ శృంగాణి రాజతాని తథైవ చ ॥ **3.35.24** ॥ 1121

ప్రస్రవాణి మనోజ్ఞాని ప్రసన్నాన్యద్భుతాని చ।
ధనధాన్యోపపన్నాని స్ఫీరత్నైరావృతాని చ ॥ **3.35.25** ॥ 1122

హస్త్యశ్వరథగాఢాని నగరాణి విలోకయన్।
తం సమం సర్వతః స్నిగ్ధం మృదుసంస్పర్శమారుతం ॥ **3.35.26** ॥ 1123

అనూపే సింధురాజస్య దదర్శ త్రిదివోపమం।
తత్రాపశ్యత్ స మేఘాభం న్యగ్రోధం మునిభిర్వృతం ॥ **3.35.27** ॥ 1124

సమంతాద్ యస్య తాః శాఖాః శతయోజనమాయతాః।
యస్య హస్తినమాదాయ మహాకాయం చ కచ్ఛపం ॥ **3.35.28** ॥ 1125

భక్షార్థం గరుడః శాఖామాజగామ మహాబలః।
తస్య తాం సహసా శాఖాం భారేణ పతగోత్తమః ॥ **3.35.29** ॥ 1126

సుపర్ణః పర్ణబహులాం బభంజాథ మహాబలః।
తత్ర వైఖానసా మాషా వాలఖిల్యా మరీచిపాః ॥ **3.35.30** ॥ 1127

ఆజా బభూవుర్ధూమ్రాశ్చ సంగతాః పరమర్షయః।
తేషాం దయార్థం గరుడస్తాం శాఖాం శతయోజనాం ॥ **3.35.31** ॥ 1128

భగ్నామాదాయ వేగేన తౌ చోభౌ గజకచ్ఛపౌ।
ఏకపాదేన ధర్మాత్మా భక్షయిత్వా తదామిషం ॥ **3.35.32** ॥ 1129

నిషాదవిషయం హత్వా శాఖయా పతగోత్తమః।
ప్రహర్షమతులం లేభే మోక్షయిత్వా మహామునీన్ ॥ **3.35.33** ॥ 1130

స తు తేన ప్రహర్షేణ ద్విగుణీకృతవిక్రమః।
అమృతానయనార్థం వై చకార మతిమాన్ మతిం ॥ **3.35.34** ॥ 1131

అయోజాలాని నిర్మథ్య భిత్త్వా రత్నగృహం వరం।
మహేంద్రభవనాద్ గుప్తమాజహారామృతం తతః ॥ **3.35.35** ॥ 1132

తం మహర్షిగణైర్జుష్టం సుపర్ణకృతలక్షణం।
నామ్నా సుభద్రం న్యగ్రోధం దదర్శ ధనదానుజః ॥ **3.35.36** ॥ 1133

తం తు గత్వా పరం పారం సముద్రస్య నదీపతేః।
దదర్శాశ్రమమేకాంతే పుణ్యే రమ్యే వనాంతరే ॥ **3.35.37** ॥ 1134

తత్ర కృష్ణాజినధరం జటామండలధారిణం।
దదర్శ నియతాహారం మారీచం నామ రాక్షసం ॥ **3.35.38** ॥ 1135

స రావణః సమాగమ్య విధివత్ తేన రక్షసా।
మారీచేనార్చితో రాజా సర్వకామైరమానుషైః ॥ **3.35.39** ॥ 1136

తం స్వయం పూజయిత్వా చ భోజనేనోదకేన చ।
అర్థోపహితయా వాచా మారీచో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.35.40** ॥ 1137

కచ్చిత్తే కుశలం రాజల్లంకాయాం రాక్షసేశ్వర।
కేనార్థేన పునస్త్వం వై తూర్ణమేవ ఇహాగతః ॥ **3.35.41** ॥ 1138

ఏవముక్తో మహాతేజా మారీచేన స రావణః।
తతః పశ్చాదిదం వాక్యమబ్రవీద్ వాక్యకోవిదః ॥ **3.35.42** ॥ 1139

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్త్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్యాగాంసి వర్ణయిత్వా తత్పత్న్యాః సీతాయా అపహరణే సాహాయ్యం కర్తుం మారీచం ప్రతి రావణస్యానురోధః

మారీచ శ్రూయతాం తాత వచనం మమ భాషతః।
ఆర్తోఽస్మి మమ చార్తస్య భవాన్ హి పరమా గతిః ॥ **3.36.1** ॥ 1140

జానీషే త్వం జనస్థానం భ్రాతా యత్ర ఖరో మమ।
దూషణశ్చ మహాబాహుః స్వసా శూర్పణఖా చ మే ॥ **3.36.2** ॥ 1141

త్రిశిరాశ్చ మహాబాహూ రాక్షసః పిశితాశనః।
అన్యే చ బహవః శూరా లబ్ధలక్షా నిశాచరాః ॥ **3.36.3** ॥ 1142

వసంతి మన్నియోగేన అధివాసం చ రాక్షసాః।
బాధమానా మహారణ్యే మునీన్ యే ధర్మచారిణః ॥ **3.36.4** ॥ 1143

చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం।
శూరాణాం లబ్ధలక్షాణాం ఖరచిత్తానువర్తినాం ॥ **3.36.5** ॥ 1144

తే త్విదానీం జనస్థానే వసమానా మహాబలాః।
సంగతాః పరమాయత్తా రామేణ సహ సంయుగే ॥ **3.36.6** ॥ 1145

నానాశస్త్రప్రహరణాః ఖరప్రముఖరాక్షసాః।
తేన సంజాతరోషేణ రామేణ రణమూర్ధని ॥ **3.36.7** ॥ 1146

అనుక్త్వా పరుషం కించిచ్ఛరైర్వ్యాపారితం ధనుః।
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాముగ్రతేజసాం ॥ **3.36.8** ॥ 1147

నిహతాని శరైర్దీప్తైర్మానుషేణ పదాతినా।
ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే దూషణశ్చ నిపాతితః ॥ **3.36.9** ॥ 1148

హత్వా త్రిశిరసం చాపి నిర్భయా దండకాః కృతాః।
పిత్రా నిరస్తః క్రుద్ధేన సభార్యః క్షీణజీవితః ॥ **3.36.10** ॥ 1149

స హంతా తస్య సైన్యస్య రామః క్షత్రియపాంసనః।
అశీలః కర్కశస్తీక్ష్ణో మూర్ఖో లుబ్ధోఽజితేంద్రియః ॥ **3.36.11** ॥ 1150

త్యక్తధర్మా త్వధర్మాత్మా భూతానామహితే రతః।
యేన వైరం వినారణ్యే సత్త్వమాస్థాయ కేవలం ॥ **3.36.12** ॥ 1151

కర్ణనాసాపహారేణ భగినీ మే విరూపితా।
అస్య భార్యాం జనస్థానాత్ సీతాం సురసుతోపమాం ॥ **3.36.13** ॥ 1152

ఆనయిష్యామి విక్రమ్య సహాయస్తత్ర మే భవ।
త్వయా హ్యహం సహాయేన పార్శ్వస్థేన మహాబల ॥ **3.36.14** ॥ 1153

భ్రాతృభిశ్చ సురాన్ సర్వాన్ నాహమత్రాభిచింతయే।
తత్సహాయో భవ త్వం మే సమర్థో హ్యసి రాక్షస ॥ **3.36.15** ॥ 1154

వీర్యే యుద్ధే చ దర్పే చ న హ్యస్తి సదృశస్తవ।
ఉపాయతో మహాఞ్ఛూరో మహామాయావిశారదః ॥ **3.36.16** ॥ 1155

ఏతదర్థమహం ప్రాప్తస్త్వత్సమీపం నిశాచర।
శృణు తత్ కర్మ సాహాయ్యే యత్ కార్యం వచనాన్మమ ॥ **3.36.17** ॥ 1156

సౌవర్ణస్త్వం మృగో భూత్వా చిత్రో రజతబిందుభిః।
ఆశ్రమే తస్య రామస్య సీతాయాః ప్రముఖే చర ॥ **3.36.18** ॥ 1157

త్వాం తు నిఃసంశయం సీతా దృష్ట్వా తు మృగరూపిణం।
గృహ్యతామితి భర్తారం లక్ష్మణం చాభిధాస్యతి ॥ **3.36.19** ॥ 1158

తతస్తయోరపాయే తు శూన్యే సీతాం యథాసుఖం।
నిరాబాధో హరిష్యామి రాహుశ్చంద్రప్రభామివ ॥ **3.36.20** ॥ 1159

తతః పశ్చాత్ సుఖం రామే భార్యాహరణకర్శితే।
విశ్రబ్ధం ప్రహరిష్యామి కృతార్థేనాంతరాత్మనా ॥ **3.36.21** ॥ 1160

తస్య రామకథాం శ్రుత్వా మారీచస్య మహాత్మనః।
శుష్కం సమభవద్ వక్త్రం పరిత్రస్తో బభూవ చ ॥ **3.36.22** ॥ 1161

ఓష్ఠౌ పరిలిహఞ్జిహ్వయా నేత్రైరనిమిషైరివ।
మృతభూత ఇవార్తస్తు రావణం సముదైక్షత ॥ **3.36.23** ॥ 1162

స రావణం త్రస్తవిషణ్ణచేతా
మహావనే రామపరాక్రమజ్ఞః।
కృతాంజలిస్తత్త్వమువాచ వాక్యం
హితం చ తస్మై హితమాత్మనశ్చ ॥ **3.36.24** ॥ 1163

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్త్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య గుణప్రభావానుపవర్ణ్య మారీచేన సీతాహరణోద్యమాద్రావణస్య నివారణం

తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్య వాక్యం వాక్యవిశారదః।
ప్రత్యువాచ మహాతేజా మారీచో రాక్షసేశ్వరం ॥ **3.37.1** ॥ 1164

సులభాః పురుషా రాజన్ సతతం ప్రియవాదినః।
అప్రియస్య చ పథ్యస్య వక్తా శ్రోతా చ దుర్లభః ॥ **3.37.2** ॥ 1165

న నూనం బుధ్యసే రామం మహావీర్యగుణోన్నతం।
అయుక్తచారశ్చపలో మహేంద్రవరుణోపమం ॥ **3.37.3** ॥ 1166

అపి స్వస్తి భవేత్ తాత సర్వేషామపి రక్షసాం।
అపి రామో న సంక్రుద్ధః కుర్యాల్లోకానరాక్షసాన్ ॥ **3.37.4** ॥ 1167

అపి తే జీవితాంతాయ నోత్పన్నా జనకాత్మజా।
అపి సీతానిమిత్తం చ న భవేద్ వ్యసనం మహత్ ॥ **3.37.5** ॥ 1168

అపి త్వామీశ్వరం ప్రాప్య కామవృత్తం నిరంకుశం।
న వినశ్యేత్ పురీ లంకా త్వయా సహ సరాక్షసా ॥ **3.37.6** ॥ 1169

త్వద్విధః కామవృత్తో హి దుఃశీలః పాపమంత్రితః।
ఆత్మానం స్వజనం రాష్ట్రం స రాజా హంతి దుర్మతిః ॥ **3.37.7** ॥ 1170

న చ పిత్రా పరిత్యక్తో నామర్యాదః కథంచన।
న లుబ్ధో న చ దుఃశీలో న చ క్షత్రియపాంసనః॥ **3.37.8**॥ 1171

న చ ధర్మగుణైర్హీనః కౌసల్యానందవర్ధనః।
న చ తీక్ష్ణో హి భూతానాం సర్వభూతహితే రతః॥ **3.37.9**॥ 1172

వంచితం పితరం దృష్ట్వా కైకేయ్యా సత్యవాదినం।
కరిష్యామీతి ధర్మాత్మా తతః ప్రవ్రజితో వనం॥ **3.37.10**॥ 1173

కైకేయ్యాః ప్రియకామార్థం పితుర్దశరథస్య చ।
హిత్వా రాజ్యం చ భోగాంశ్చ ప్రవిష్టో దండకావనం॥ **3.37.11**॥ 1174

న రామః కర్కశస్తాత నావిద్వాన్ నాజితేంద్రియః।
అనృతం న శ్రుతం చైవ నైవ త్వం వక్తుమర్హసి॥ **3.37.12**॥ 1175

రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః సాధుః సత్యపరాక్రమః।
రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవానామివ వాసవః॥ **3.37.13**॥ 1176

కథం ను తస్య వైదేహీం రక్షితాం స్వేన తేజసా।
ఇచ్ఛసే ప్రసభం హర్తుం ప్రభామివ వివస్వతః॥ **3.37.14**॥ 1177

శరార్చిషమనాధృష్యం చాపఖడ్గేంధనం రణే।
రామాగ్నిం సహసా దీప్తం న ప్రవేష్టుం త్వమర్హసి॥ **3.37.15**॥ 1178

ధనుర్వ్యాదితదీప్తాస్యం శరార్చిషమమర్షణం।
చాపబాణధరం తీక్ష్ణం శత్రుసేనాపహారిణం॥ **3.37.16**॥ 1179

రాజ్యం సుఖం చ సంత్యజ్య జీవితం చేష్టమాత్మనః।
నాత్యాసాదయితుం తాత రామాంతకమిహార్హసి॥ **3.37.17**॥ 1180

అప్రమేయం హి తత్తేజో యస్య సా జనకాత్మజా।
న త్వం సమర్థస్తాం హర్తుం రామచాపాశ్రయాం వనే॥ **3.37.18**॥ 1181

తస్య వై నరసింహస్య సింహోరస్కస్య భామినీ ।
ప్రాణేభ్యోఽపి ప్రియతరా భార్యా నిత్యమనువ్రతా ॥ **3.37.19** ॥ 1182

న సా ధర్షయితుం శక్యా మైథిల్యోజస్వినః ప్రియా ।
దీప్తస్యేవ హుతాశస్య శిఖా సీతా సుమధ్యమా ॥ **3.37.20** ॥ 1183

కిముద్యమం వ్యర్థమిమం కృత్వా తే రాక్షసాధిప ।
దృష్టశ్చేత్ త్వం రణే తేన తదంతముపజీవితం ॥ **3.37.21** ॥ 1184

జీవితం చ సుఖం చైవ రాజ్యం చైవ సుదుర్లభం ।
యదీచ్ఛసి చిరం భోక్తుం మా కృథా రామవిప్రియం ॥ **3.37.22** ॥ 1185

స సర్వైః సచివైః సార్ధం విభీషణపురస్కృతైః ।
మంత్రయిత్వా స ధర్మిష్ఠైః కృత్వా నిశ్చయమాత్మనః ।
దోషాణాం చ గుణానాం చ సంప్రధార్య బలాబలం ॥ **3.37.23** ॥ 1186

ఆత్మనశ్చ బలం జ్ఞాత్వా రాఘవస్య చ తత్త్వతః ।
హితం హి తవ నిశ్చిత్య క్షమం త్వం కర్తుమర్హసి ॥ **3.37.24** ॥ 1187

అహం తు మన్యే తవ న క్షమం రణే
సమాగమం కోసలరాజసూనునా ।
ఇదం హి భూయః శృణు వాక్యముత్తమం
క్షమం చ యుక్తం చ నిశాచరాధిప ॥ **3.37.25** ॥ 1188

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టాత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామశక్తివిషయకమనుభవం ప్రతిపాద్య మారీచేన రావణస్య శ్రీరామాపరాధకరణాన్నివారణం

కదాచిదప్యహం వీర్యాత్ పర్యటన్ పృథివీమిమాం।
బలం నాగసహస్రస్య ధారయన్ పర్వతోపమః ॥ **3.38.1** ॥ 1189

నీలజీమూతసంకాశస్తప్తకాంచనకుండలః।
భయం లోకస్య జనయన్ కిరీటీ పరిఘాయుధః ॥ **3.38.2** ॥ 1190

వ్యచరన్ దండకారణ్యమృషిమాంసాని భక్షయన్।
విశ్వామిత్రోఽథ ధర్మాత్మా మద్వితస్తో మహామునిః ॥ **3.38.3** ॥ 1191

స్వయం గత్వా దశరథం నరేంద్రమిదమబ్రవీత్।
అయం రక్షతు మాం రామః పర్వకాలే సమాహితః ॥ **3.38.4** ॥ 1192

మారీచాన్మే భయం ఘోరం సముత్పన్నం నరేశ్వర।
ఇత్యేవముక్తో ధర్మాత్మా రాజా దశరథస్తదా ॥ **3.38.5** ॥ 1193

ప్రత్యువాచ మహాభాగం విశ్వామిత్రం మహామునిం।
ఊనద్వాదశవర్షోఽయమకృతాస్త్రశ్చ రాఘవః ॥ **3.38.6** ॥ 1194

కామం తు మమ తత్ సైన్యం మయా సహ గమిష్యతి।
బలేన చతురంగేణ స్వయమేత్య నిశాచరం ॥ **3.38.7** ॥ 1195

వధిష్యామి మునిశ్రేష్ఠ శత్రుం తవ యథేప్సితం।
ఏవముక్తః స తు మునీ రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ **3.38.8** ॥ 1196

రామాన్నాన్యద్ బలం లోకే పర్యాప్తం తస్య రక్షసః।
దేవతానామపి భవాన్ సమరేష్వభిపాలకః ॥ **3.38.9** ॥ 1197

ఆసీత్ తవ కృతం కర్మ త్రిలోకవిదితం నృప।
కామమస్తి మహత్ సైన్యం తిష్ఠత్విహ పరంతప ॥ **3.38.10** ॥ 1198

బాలోఽప్యేష మహాతేజాః సమర్థస్తస్య నిగ్రహే।
గమిష్యే రామమాదాయ స్వస్తి తేఽస్తు పరంతప ॥ **3.38.11** ॥ 1199

ఇత్యేవముక్త్వా స మునిస్తమాదాయ నృపాత్మజం।
జగామ పరమప్రీతో విశ్వామిత్రః స్వమాశ్రమం ॥ **3.38.12** ॥ 1200

తం తథా దండకారణ్యే యజ్ఞముద్దిశ్య దీక్షితం।
బభూవోపస్థితో రామశ్చిత్రం విస్ఫారయన్ ధనుః ॥ **3.38.13** ॥ 1201

అజాతవ్యంజనః శ్రీమాన్ బాలః శ్యామః శుభేక్షణః।
ఏకవస్త్రధరో ధన్వీ శిఖీ కనకమాలయా ॥ **3.38.14** ॥ 1202

శోభయన్ దండకారణ్యం దీప్తేన స్వేన తేజసా।
అదృశ్యత తదా రామో బాలచంద్ర ఇవోదితః ॥ **3.38.15** ॥ 1203

తతోఽహం మేఘసంకాశస్తప్తకాంచనకుండలః।
బలీ దత్తవరో దర్పాదాజగామాశ్రమాంతరం ॥ **3.38.16** ॥ 1204

తేన దృష్టః ప్రవిష్టోఽహం సహసైవోద్యతాయుధః।
మాం తు దృష్ట్వా ధనుః సజ్యమసంభ్రాంతశ్చకార హ ॥ **3.38.17** ॥ 1205

అవజానన్నహం మోహాద్ బాలోఽయమితి రాఘవం।
విశ్వామిత్రస్య తాం వేదిమభ్యధావం కృతత్వరః ॥ **3.38.18** ॥ 1206

తేన ముక్తస్తతో బాణః శితః శత్రునిబర్హణః।
తేనాహం తాడితః క్షిప్తః సముద్రే శతయోజనే ॥ **3.38.19** ॥ 1207

నేచ్ఛతా తాత మాం హంతుం తదా వీరేణ రక్షితః।
రామస్య శరవేగేన నిరస్తో భ్రాంతచేతనః ॥ **3.38.20** ॥ 1208

పాతితోఽహం తదా తేన గంభీరే సాగరాంభసి।
ప్రాప్య సంజ్ఞాం చిరాత్ తాత లంకాం ప్రతి గతః పురీం ॥ **3.38.21** ॥ 1209

ఏవమస్మి తదా ముక్తః సహాయాస్తే నిపాతితాః।
అకృతాస్త్రేణ రామేణ బాలేనాక్లిష్టకర్మణా ॥ **3.38.22** ॥ 1210

తన్మయా వార్యమాణస్తు యది రామేణ విగ్రహం।
కరిష్యస్యాపదం ఘోరాం క్షిప్రం ప్రాప్య న శిష్యసి ॥ **3.38.23** ॥ 1211

క్రీడారతివిధిజ్ఞానాం సమాజోత్సవదర్శినాం।
రక్షసాం చైవ సంతాపమనర్థం చాహరిష్యసి ॥ **3.38.24** ॥ 1212

హర్మ్యప్రాసాదసంబాధాం నానారత్నవిభూషితాం।
ద్రక్ష్యసి త్వం పురీం లంకాం వినష్టాం మైథిలీకృతే ॥ **3.38.25** ॥ 1213

అకుర్వంతోఽపి పాపాని శుచయః పాపసంశ్రయాత్।
పరపాపైర్వినశ్యంతి మత్స్యా నాగహ్రదే యథా ॥ **3.38.26** ॥ 1214

దివ్యచందనదిగ్ధాంగాన్ దివ్యాభరణభూషితాన్।
ద్రక్ష్యస్యభిహతాన్ భూమౌ తవ దోషాత్ తు రాక్షసాన్ ॥ **3.38.27** ॥ 1215

హృతదారాన్ సదారాంశ్చ దశ విద్రవతో దిశః।
హతశేషానశరణాన్ ద్రక్ష్యసి త్వం నిశాచరాన్ ॥ **3.38.28** ॥ 1216

శరజాలపరిక్షిప్తామగ్నిజ్వాలాసమావృతాం।
ప్రదగ్ధభవనాం లంకాం ద్రక్ష్యసి త్వమసంశయం ॥ **3.38.29** ॥ 1217

పరదారాభిమర్శాత్ తు నాన్యత్ పాపతరం మహత్ ।
ప్రమదానాం సహస్రాణి తవ రాజన్ పరిగ్రహే ॥ **3.38.30** ॥ 1218

భవ స్వదారనిరతః స్వకులం రక్ష రాక్షసాన్ ।
మానం వృద్ధిం చ రాజ్యం చ జీవితం చేష్టమాత్మనః ॥ **3.38.31** ॥ 1219

కలత్రాణి చ సౌమ్యాని మిత్రవర్గం తథైవ చ ।
యదీచ్ఛసి చిరం భోక్తుం మా కృథా రామవిప్రియం ॥ **3.38.32** ॥ 1220

నివార్యమాణః సుహృదా మయా భృశం
ప్రసహ్య సీతాం యది ధర్షయిష్యసి ।
గమిష్యసి క్షీణబలః సబాంధవో
యమక్షయం రామశరాస్తజీవితః ॥ **3.38.33** ॥ 1221

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టాత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనచత్వారింశః సర్గః ॥

మారీచేన రావణస్య ప్రబోధనం

ఏవమస్మి తదా ముక్తః కథంచిత్ తేన సంయుగే।
ఇదానీమపి యద్ వృత్తం తచ్ఛృణుష్వ యదుత్తరం ॥ **3.39.1** ॥ 1222

రాక్షసాభ్యామహం ద్వాభ్యామనిర్విణ్ణస్తథాకృతః।
సహితో మృగరూపాభ్యాం ప్రవిష్టో దండకావనే ॥ **3.39.2** ॥ 1223

దీప్తజిహ్వో మహాదంష్ట్రస్తీక్ష్ణశృంగో మహాబలః।
వ్యచరన్ దండకారణ్యం మాంసభక్షో మహామృగః ॥ **3.39.3** ॥ 1224

అగ్నిహోత్రేషు తీర్థేషు చైత్యవృక్షేషు రావణ।
అత్యంతఘోరో వ్యచరంస్తాపసాంస్తాన్ ప్రధర్షయన్ ॥ **3.39.4** ॥ 1225

నిహత్య దండకారణ్యే తాపసాన్ ధర్మచారిణః।
రుధిరాణి పిబంస్తేషాం తన్మాంసాని చ భక్షయన్ ॥ **3.39.5** ॥ 1226

ఋషిమాంసాశనః క్రూరస్త్రాసయన్ వనగోచరాన్।
తదా రుధిరమత్తోఽహం వ్యచరం దండకావనం ॥ **3.39.6** ॥ 1227

తదాహం దండకారణ్యే విచరన్ ధర్మదూషకః।
ఆసాదయం తదా రామం తాపసం ధర్మమాశ్రితం ॥ **3.39.7** ॥ 1228

వైదేహీం చ మహాభాగాం లక్ష్మణం చ మహారథం।
తాపసం నియతాహారం సర్వభూతహితే రతం ॥ **3.39.8** ॥ 1229

సోఽహం వనగతం రామం పరిభూయ మహాబలం।
తాపసోఽయమితి జ్ఞాత్వా పూర్వవైరమనుస్మరన్ ॥ **3.39.9** ॥ 1230

అభ్యధావం సుసంక్రుద్ధస్తీక్ష్ణశృంగో మృగాకృతిః।
జిఘాంసురకృతప్రజ్ఞస్తం ప్రహారమనుస్మరన్ ॥ **3.39.10** ॥ 1231

తేన త్యక్తాస్త్రయో బాణాః శితాః శత్రునిబర్హణాః।
వికృష్య సుమహచ్చాపం సుపర్ణానిలతుల్యగాః ॥ **3.39.11** ॥ 1232

తే బాణా వజ్రసంకాశాః సుఘోరా రక్తభోజనాః।
ఆజగ్ముః సహితాః సర్వే త్రయః సన్నతపర్వణః ॥ **3.39.12** ॥ 1233

పరాక్రమజ్ఞో రామస్య శరో దృష్టభయః పురా।
సముత్క్రింతస్తతో ముక్తస్తావుభౌ రాక్షసౌ హతౌ ॥ **3.39.13** ॥ 1234

శరేణ ముక్తో రామస్య కథంచిత్ ప్రాప్య జీవితం।
ఇహ ప్రవ్రాజితో యుక్తస్తాపసోఽహం సమాహితః ॥ **3.39.14** ॥ 1235

వృక్షే వృక్షే హి పశ్యామి చీరకృష్ణాజినాంబరం।
గృహీతధనుషం రామం పాశహస్తమివాంతకం ॥ **3.39.15** ॥ 1236

అపి రామసహస్రాణి భీతః పశ్యామి రావణ।
రామభూతమిదం సర్వమరణ్యం ప్రతిభాతి మే ॥ **3.39.16** ॥ 1237

రామమేవ హి పశ్యామి రహితే రాక్షసేశ్వర।
దృష్ట్వా స్వప్నగతం రామముద్భ్రమామి విచేతనః ॥ **3.39.17** ॥ 1238

రకారాదీని నామాని రామత్రస్తస్య రావణ।
రత్నాని చ రథాశ్చైవ విత్రాసం జనయంతి మే ॥ **3.39.18** ॥ 1239

అహం తస్య ప్రభావజ్ఞో న యుద్ధం తేన తే క్షమం।
బలిం వా నముచిం వాపి హన్యాద్ధి రఘునందనః ॥ **3.39.19** ॥ 1240

రణే రామేణ యుద్ధస్వ క్షమాం వా కురు రావణ।
న తే రామకథా కార్యా యది మాం ద్రష్టుమిచ్ఛసి ॥ **3.39.20** ॥ 1241

బహవః సాధవో లోకే యుక్తా ధర్మమనుష్ఠితాః।
పరేషామపరాధేన వినష్టాః సపరిచ్ఛదాః ॥ **3.39.21** ॥ 1242

సోఽహం పరాపరాధేన వినశేయం నిశాచర।
కురు యత్ తే క్షమం తత్త్వమహం త్వాం నానుయామి వై ॥ **3.39.22** ॥ 1243

రామశ్చ హి మహాతేజా మహాసత్త్వో మహాబలః।
అపి రాక్షసలోకస్య భవేదంతకరోఽపి హి ॥ **3.39.23** ॥ 1244

యది శూర్పణఖాహేతోర్జనస్థానగతః ఖరః।
అతివృత్తో హతః పూర్వం రామేణాక్లిష్టకర్మణా।
అత్ర బ్రూహి యథాతత్త్వం కో రామస్య వ్యతిక్రమః ॥ **3.39.24** ॥ 1245

ఇదం వచో బంధుహితార్థినా మయా
యథోచ్యమానం యది నాభిపత్స్యసే।
సబాంధవస్త్యక్ష్యసి జీవితం రణే
హతోఽద్య రామేణ శరైరజిహ్మగైః ॥ **3.39.25** ॥ 1246

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చత్వారింశః సర్గః ॥

రావణేన మారీచస్య భర్త్సనం సీతాపహృతౌ సాహాయ్యం కర్తుమాదేశదానం చ

మారీచస్య తు తద్ వాక్యం క్షమం యుక్తం చ రావణః।
ఉక్తో న ప్రతిజగ్రాహ మర్తుకామ ఇవౌషధం ॥ **3.40.1** ॥ 1247

తం పథ్యహితవక్తారం మారీచం రాక్షసాధిపః।
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యమయుక్తం కాలచోదితః ॥ **3.40.2** ॥ 1248

దుష్కులైతదయుక్తార్థం మారీచ మయి కథ్యతే।
వాక్యం నిష్ఫలమత్యర్థం బీజముప్తమివోషరే ॥ **3.40.3** ॥ 1249

త్వద్వాక్యైర్న తు మాం శక్యం భేత్తుం రామస్య సంయుగే।
మూర్ఖస్య పాపశీలస్య మానుషస్య విశేషతః ॥ **3.40.4** ॥ 1250

యస్త్యక్త్వా సుహృదో రాజ్యం మాతరం పితరం తథా।
స్త్రీవాక్యం ప్రాకృతం శ్రుత్వా వనమేకపదే గతః ॥ **3.40.5** ॥ 1251

అవశ్యం తు మయా తస్య సంయుగే ఖరఘాతినః।
ప్రాణైః ప్రియతరా సీతా హర్తవ్యా తవ సన్నిధౌ ॥ **3.40.6** ॥ 1252

ఏవం మే నిశ్చితా బుద్ధిర్హృది మారీచ విద్యతే।
న వ్యావర్తయితుం శక్యా సేంద్రైరపి సురాసురైః ॥ **3.40.7** ॥ 1253

దోషం గుణం వా సంపృష్టస్త్వమేవం వక్తుమర్హసి।
అపాయం వా ఉపాయం వా కార్యస్యాస్య వినిశ్చయే ॥ **3.40.8** ॥ 1254

సంపృష్టేన తు వక్తవ్యం సచివేన విపశ్చితా।
ఉద్యతాంజలినా రాజ్ఞో య ఇచ్ఛేద్ భూతిమాత్మనః ॥ **3.40.9** ॥ 1255

వాక్యమప్రతికూలం తు మృదుపూర్వం శుభం హితం।
ఉపచారేణ వక్తవ్యో యుక్తం చ వసుధాధిపః ॥ **3.40.10** ॥ 1256

సావమర్దం తు యద్వాక్యమథవా హితముచ్యతే।
నాభినందేత తద్ రాజా మానార్థీ మానవర్జితం ॥ **3.40.11** ॥ 1257

పంచ రూపాణి రాజానో ధారయంత్యమితౌజసః।
అగ్నేరింద్రస్య సోమస్య యమస్య వరుణస్య చ ॥ **3.40.12** ॥ 1258

ఔష్ణ్యం తథా విక్రమం చ సౌమ్యం దండం ప్రసన్నతాం।
ధారయంతి మహాత్మానో రాజానః క్షణదాచర ॥ **3.40.13** ॥ 1259

తస్మాత్ సర్వాస్వవస్థాసు మాన్యాః పూజ్యాశ్చ నిత్యదా।
త్వం తు ధర్మమవిజ్ఞాయ కేవలం మోహమాశ్రితః ॥ **3.40.14** ॥ 1260

అభ్యాగతం తు దౌరాత్మ్యాత్ పరుషం వదసీదృశం।
గుణదోషౌ న పృచ్ఛామి క్షేమం చాత్మని రాక్షస ॥ **3.40.15** ॥ 1261

మయోక్తమపి చైతావత్ త్వాం ప్రత్యమితవిక్రమ।
అస్మింస్తు స భవాన్ కృత్యే సాహాయ్యం కర్తుమర్హసి ॥ **3.40.16** ॥ 1262

శృణు తత్కర్మ సాహాయ్యే యత్కార్యం వచనాన్మమ।
సౌవర్ణస్త్వం మృగో భూత్వా చిత్రో రజతబిందుభిః ॥ **3.40.17** ॥ 1263

ఆశ్రమే తస్య రామస్య సీతాయాః ప్రముఖే చర।
ప్రలోభయిత్వా వైదేహీం యథేష్టం గంతుమర్హసి ॥ **3.40.18** ॥ 1264

త్వాం హి మాయామయం దృష్ట్వా కాంచనం జాతవిస్మయా।
ఆనయైనమితి క్షిప్రం రామం వక్ష్యతి మైథిలీ ॥ **3.40.19** ॥ 1265

అపక్రాంతే చ కాకుత్స్థే దూరం గత్వాప్యుదాహర।
హా సీతే లక్ష్మణేత్యేవం రామవాక్యానురూపకం ॥ **3.40.20** ॥ 1266

తచ్ఛ్రుత్వా రామపదవీం సీతయా చ ప్రచోదితః।
అనుగచ్ఛతి సంభ్రాంతః సౌమిత్రిరపి సౌహృదాత్ ॥ **3.40.21** ॥ 1267

అపక్రాంతే చ కాకుత్స్థే లక్ష్మణే చ యథాసుఖం।
ఆహరిష్యామి వైదేహీం సహస్రాక్షః శచీమివ ॥ **3.40.22** ॥ 1268

ఏవం కృత్వా త్విదం కార్యం యథేష్టం గచ్ఛ రాక్షస।
రాజ్యస్యార్ధం ప్రదాస్యామి మారీచ తవ సువ్రత ॥ **3.40.23** ॥ 1269

గచ్ఛ సౌమ్య శివం మార్గం కార్యస్యాస్య వివృద్ధయే।
అహం త్వానుగమిష్యామి సరథో దండకావనం ॥ **3.40.24** ॥ 1270

ప్రాప్య సీతామయుద్ధేన వంచయిత్వా తు రాఘవం।
లంకాం ప్రతి గమిష్యామి కృతకార్యః సహ త్వయా ॥ **3.40.25** ॥ 1271

నో చేత్ కరోషి మారీచ హన్మి త్వామహమద్య వై।
ఏతత్ కార్యమవశ్యం మే బలాదపి కరిష్యసి।
రాజ్ఞో విప్రతికూలస్థో న జాతు సుఖమేధతే ॥ **3.40.26** ॥ 1272

ఆసాద్య తం జీవితసంశయస్తే
మృత్యుర్ధ్రువో హ్యద్య మయా విరుధ్య।
ఏతద్ యథావత్ పరిగణ్య బుద్ధ్యా
యదత్ర పథ్యం కురు తత్తథా త్వం ॥ **3.40.27** ॥ 1273

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకచత్వారింశః సర్గః ॥

మారీచేన రావణస్య వినాశభయం ప్రదర్శ్య పునః ప్రతిబోధనం

ఆజ్ఞప్తో రావణేనేత్థం ప్రతికూలం చ రాజవత్ ।
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం నిఃశంకో రాక్షసాధిపం ॥ **3.41.1** ॥ 1274

కేనాయముపదిష్టస్తే వినాశః పాపకర్మణా ।
సపుత్రస్య సరాజ్యస్య సామాత్యస్య నిశాచర ॥ **3.41.2** ॥ 1275

కస్త్వయా సుఖినా రాజన్ నాభినందతి పాపకృత్ ।
కేనేదముపదిష్టం తే మృత్యుద్వారముపాయతః ॥ **3.41.3** ॥ 1276

శత్రవస్తవ సువ్యక్తం హీనవీర్యా నిశాచర ।
ఇచ్ఛంతి త్వాం వినశ్యంతముపరుద్ధం బలీయసా ॥ **3.41.4** ॥ 1277

కేనేదముపదిష్టం తే క్షుద్రేణాహితబుద్ధినా ।
యస్త్వామిచ్ఛతి నశ్యంతం స్వకృతేన నిశాచర ॥ **3.41.5** ॥ 1278

వధ్యాః ఖలు న వధ్యంతే సచివాస్తవ రావణ ।
యే త్వాముత్పథమారూఢం న నిగృహ్ణంతి సర్వశః ॥ **3.41.6** ॥ 1279

అమాత్యైః కామవృత్తో హి రాజా కాపథమాశ్రితః ।
నిగ్రాహ్యః సర్వథా సద్భిః స నిగ్రాహ్యో న గృహ్యసే ॥ **3.41.7** ॥ 1280

ధర్మమర్థం చ కామం చ యశశ్చ జయతాం వర ।
స్వామిప్రసాదాత్ సచివాః ప్రాప్నువంతి నిశాచర ॥ **3.41.8** ॥ 1281

విపర్యయే తు తత్సర్వం వ్యర్థం భవతి రావణ।
వ్యసనం స్వామివైగుణ్యాత్ ప్రాప్నువంతీతరే జనాః ॥ **3.41.9** ॥ 1282

రాజమూలో హి ధర్మశ్చ యశశ్చ జయతాం వర।
తస్మాత్ సర్వాస్వవస్థాసు రక్షితవ్యా నరాధిపాః ॥ **3.41.10** ॥ 1283

రాజ్యం పాలయితుం శక్యం న తీక్ష్ణేన నిశాచర।
న చాతిప్రతికూలేన నావినీతేన రాక్షస ॥ **3.41.11** ॥ 1284

యే తీక్ష్ణమంత్రాః సచివా భుజ్యంతే సహ తేన వై।
విషమేషు రథాః శీఘ్రం మందసారథయో యథా ॥ **3.41.12** ॥ 1285

బహవః సాధవో లోకే యుక్తధర్మమనుష్ఠితాః।
పరేషామపరాధేన వినష్టాః సపరిచ్ఛదాః ॥ **3.41.13** ॥ 1286

స్వామినా ప్రతికూలేన ప్రజాస్తీక్ష్ణేన రావణ।
రక్ష్యమాణా న వర్ధంతే మేషా గోమాయునా యథా ॥ **3.41.14** ॥ 1287

అవశ్యం వినశిష్యంతి సర్వే రావణ రాక్షసాః।
యేషాం త్వం కర్కశో రాజా దుర్బుద్ధిరజితేంద్రియః ॥ **3.41.15** ॥ 1288

తదిదం కాకతాలీయం ఘోరమాసాదితం మయా।
అత్ర త్వం శోచనీయోఽసి ససైన్యో వినశిష్యసి ॥ **3.41.16** ॥ 1289

మాం నిహత్య తు రామోఽసావచిరాత్ త్వాం వధిష్యతి।
అనేన కృతకృత్యోఽస్మి మ్రియే చాప్యరిణా హతః ॥ **3.41.17** ॥ 1290

దర్శనాదేవ రామస్య హతం మామవధారయ।
ఆత్మానం చ హతం విద్ధి హృత్వా సీతాం సబాంధవం ॥ **3.41.18** ॥ 1291

ఆనయిష్యసి చేత్ సీతామాశ్రమాత్ సహితో మయా।
నైవ త్వమపి నాహం వై నైవ లంకా న రాక్షసాః ॥ **3.41.19** ॥ 1292

నివార్యమాణస్తు మయా హితైషిణా
న మృష్యసే వాక్యమిదం నిశాచర।
పరేతకల్పా హి గతాయుషో నరా
హితం న గృహ్ణంతి సుహృద్భిరీరితం ॥ **3.41.20** ॥ 1293

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విచత్వారింశః సర్గః ॥

సౌవర్ణమృగరూపం ధారయిత్వా మారీచస్య శ్రీరామాశ్రమే గమనం సీతాకర్తృకం తస్య దర్శనం చ

ఏవముక్త్వా తు పరుషం మారీచో రావణం తతః।
గచ్ఛావేత్యబ్రవీద్ దీనో భయాద్ రాత్రించరప్రభోః ॥ **3.42.1** ॥ 1294

దృష్టశ్చాహం పునస్తేన శరచాపాసిధారిణా।
మద్వధోద్యతశస్త్రేణ నిహతం జీవితం చ మే ॥ **3.42.2** ॥ 1295

నహి రామం పరాక్రమ్య జీవన్ ప్రతినివర్తతే।
వర్తతే ప్రతిరూపోఽసౌ యమదండహతస్య తే ॥ **3.42.3** ॥ 1296

కిం ను కర్తుం మయా శక్యమేవం త్వయి దురాత్మని।
ఏష గచ్ఛామ్యహం తాత స్వస్తి తేఽస్తు నిశాచర ॥ **3.42.4** ॥ 1297

ప్రహృష్టస్త్వభవత్ తేన వచనేన స రాక్షసః।
పరిష్వజ్య సుసంశ్లిష్టమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.42.5** ॥ 1298

ఏతచ్చౌటీర్యయుక్తం తే మచ్ఛందవశవర్తినః।
ఇదానీమసి మారీచః పూర్వమన్యో హి రాక్షసః ॥ **3.42.6** ॥ 1299

ఆరుహ్యతామయం శీఘ్రం ఖగో రత్నవిభూషితః।
మయా సహ రథో యుక్తః పిశాచవదనైః ఖరైః ॥ **3.42.7** ॥ 1300

ప్రలోభయిత్వా వైదేహీం యథేష్టం గంతుమర్హసి।
తాం శూన్యే ప్రసభం సీతామానయిష్యామి మైథిలీం ॥ **3.42.8** ॥ 1301

తతస్తథేత్యువాచైనం రావణం తాటకాసుతః।
తతో రావణమారీచౌ విమానమివ తం రథం ॥ **3.42.9** ॥ 1302

ఆరుహ్యాయయతుః శీఘ్రం తస్మాదాశ్రమమండలాత్।
తథైవ తత్ర పశ్యంతౌ పత్తనాని వనాని చ ॥ **3.42.10** ॥ 1303

గిరీంశ్చ సరితః సర్వా రాష్ట్రాణి నగరాణి చ।
సమేత్య దండకారణ్యం రాఘవస్యాశ్రమం తతః ॥ **3.42.11** ॥ 1304

దదర్శ సహమారీచో రావణో రాక్షసాధిపః।
అవతీర్య రథాత్ తస్మాత్ తతః కాంచనభూషణాత్ ॥ **3.42.12** ॥ 1305

హస్తే గృహీత్వా మారీచం రావణో వాక్యమబ్రవీత్।
ఏతద్ రామాశ్రమపదం దృశ్యతే కదలీవృతం ॥ **3.42.13** ॥ 1306

క్రియతాం తత్ సఖే శీఘ్రం యదర్థం వయమాగతాః।
స రావణవచః శ్రుత్వా మారీచో రాక్షసస్తదా ॥ **3.42.14** ॥ 1307

మృగో భూత్వాఽఽశ్రమద్వారి రామస్య విచచార హ।
స తు రూపం సమాస్థాయ మహదద్భుతదర్శనం ॥ **3.42.15** ॥ 1308

మణిప్రవరశృంగాగ్రః సితాసితముఖాకృతిః।
రక్తపద్మోత్పలముఖ ఇంద్రనీలోత్పలశ్రవాః ॥ **3.42.16** ॥ 1309

కించిదభ్యున్నతగ్రీవ ఇంద్రనీలనిభోదరః।
మధూకనిభపార్శ్వశ్చ కంజకింజల్కసన్నిభః ॥ **3.42.17** ॥ 1310

వైదూర్యసంకాశఖురస్తనుజంఘః సుసంహతః।
ఇంద్రాయుధసవర్ణేన పుచ్ఛేనోర్ధ్వం విరాజితః ॥ **3.42.18** ॥ 1311

మనోహరస్నిగ్ధవర్ణో రత్నైర్నానావిధైర్వృతః।
క్షణేన రాక్షసో జాతో మృగః పరమశోభనః ॥ **3.42.19** ॥ 1312

వనం ప్రజ్వలయన్ రమ్యం రామాశ్రమపదం చ తత్।
మనోహరం దర్శనీయం రూపం కృత్వా స రాక్షసః ॥ **3.42.20** ॥ 1313

ప్రలోభనార్థం వైదేహ్యా నానాధాతువిచిత్రితం।
విచరన్ గచ్ఛతే సమ్యక్ శాద్వలాని సమంతతః ॥ **3.42.21** ॥ 1314

రౌప్యైర్బిందుశతైశ్చిత్రం భూత్వా చ ప్రియదర్శనః।
విటపీనాం కిసలయాన్ భక్షయన్ విచచార హ ॥ **3.42.22** ॥ 1315

కదలీగృహకం గత్వా కర్ణికారానితస్తతః।
సమాశ్రయన్ మందగతిం సీతాసందర్శనం తతః ॥ **3.42.23** ॥ 1316

రాజీవచిత్రపృష్ఠః స విరరాజ మహామృగః।
రామాశ్రమపదాభ్యాశే విచచార యథాసుఖం ॥ **3.42.24** ॥ 1317

పునర్గత్వా నివృత్తశ్చ విచచార మృగోత్తమః।
గత్వా ముహూర్తం త్వరయా పునః ప్రతినివర్తతే ॥ **3.42.25** ॥ 1318

విక్రీడంశ్చ క్వచిద్ భూమౌ పునరేవ నిషీదతి।
ఆశ్రమద్వారమాగమ్య మృగయూథాని గచ్ఛతి ॥ **3.42.26** ॥ 1319

మృగయూథైరనుగతః పునరేవ నివర్తతే।
సీతాదర్శనమాకాంక్షన్ రాక్షసో మృగతాం గతః ॥ **3.42.27** ॥ 1320

పరిభ్రమతి చిత్రాణి మండలాని వినిష్పతన్।
సముద్వీక్ష్య చ సర్వే తం మృగా యేఽన్యే వనేచరాః ॥ **3.42.28** ॥ 1321

ఉపగమ్య సమాఘ్రాయ విద్రవంతి దిశో దశ।
రాక్షసః సోఽపి తాన్ వన్యాన్ మృగాన్ మృగవధే రతః ॥ **3.42.29** ॥ 1322

ప్రచ్ఛాదనార్థం భావస్య న భక్షయతి సంస్పృశన్ ।
తస్మిన్నేవ తతః కాలే వైదేహీ శుభలోచనా ॥ **3.42.30** ॥ 1323

కుసుమాపచయే వ్యగ్రా పాదపానత్యవర్తత ।
కర్ణికారానశోకాంశ్చ చూతాంశ్చ మదిరేక్షణా ॥ **3.42.31** ॥ 1324

కుసుమాన్యపచిన్వంతీ చచార రుచిరాననా ।
అనర్హా వనవాసస్య సా తం రత్నమయం మృగం ॥ **3.42.32** ॥ 1325

ముక్తామణివిచిత్రాంగం దదర్శ పరమాంగనా ।
తం వై రుచిరదంతోష్ఠం రూప్యధాతుతనూరుహం ॥ **3.42.33** ॥ 1326

విస్మయోత్ఫుల్లనయనా సస్నేహం సముదైక్షత ।
స చ తాం రామదయితాం పశ్యన్ మాయామయో మృగః ॥ **3.42.34** ॥ 1327

విచచార తతస్తత్ర దీపయన్నివ తద్ వనం ।
అదృష్టపూర్వం దృష్ట్వా తం నానారత్నమయం మృగం ।
విస్మయం పరమం సీతా జగామ జనకాత్మజా ॥ **3.42.35** ॥ 1328

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిచత్వారింశః సర్గః ॥

కపటమృగం దృష్ట్వా లక్ష్మణస్య సందేహః సీతయా జీవంతం మృతం వా మృగమానేతుం శ్రీరామస్య ప్రేరణం శ్రీరామేణ లక్ష్మణం సంబోధ్య తదుపరి సీతారక్షాభారం నిక్షిప్య తం మృగం హంతుం గమనం

సా తం సంప్రేక్ష్య సుశ్రోణీ కుసుమాని విచిన్వతీ।
హేమరాజతవర్ణాభ్యాం పార్శ్వాభ్యాముపశోభితం ॥ **3.43.1** ॥ 1329

ప్రహృష్టా చానవద్యాంగీ మృష్టహాటకవర్ణినీ।
భర్తారమపి చక్రంద లక్ష్మణం చైవ సాయుధం ॥ **3.43.2** ॥ 1330

ఆహూయాహూయ చ పునస్తం మృగం సాధు వీక్షతే।
ఆగచ్ఛాగచ్ఛ శీఘ్రం వై ఆర్యపుత్ర సహానుజ ॥ **3.43.3** ॥ 1331

తావాహూతౌ నరవ్యాఘ్రౌ వైదేహ్యా రామలక్ష్మణౌ।
వీక్షమాణౌ తు తం దేశం తదా దదృశతుర్మృగం ॥ **3.43.4** ॥ 1332

శంకమానస్తు తం దృష్ట్వా లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్।
తమేవైనమహం మన్యే మారీచం రాక్షసం మృగం ॥ **3.43.5** ॥ 1333

చరంతో మృగయాం హృష్టాః పాపేనోపాధినా వనే।
అనేన నిహతా రామ రాజానః కామరూపిణా ॥ **3.43.6** ॥ 1334

అస్య మాయావిదో మాయా మృగరూపమిదం కృతం।
భానుమత్ పురుషవ్యాఘ్ర గంధర్వపురసన్నిభం ॥ **3.43.7** ॥ 1335

మృగో హ్యేవంవిధో రత్నవిచిత్రో నాస్తి రాఘవ।
జగత్యాం జగతీనాథ మాయైషా హి న సంశయః ॥ **3.43.8** ॥ 1336

ఏవం బ్రువాణం కాకుత్స్థం ప్రతివార్య శుచిస్మితా।
ఉవాచ సీతా సంహృష్టా ఛద్మనా హతచేతనా ॥ **3.43.9** ॥ 1337

ఆర్యపుత్రాభిరామోఽసౌ మృగో హరతి మే మనః।
ఆనయైనం మహాబాహో క్రీడార్థం నో భవిష్యతి ॥ **3.43.10** ॥ 1338

ఇహాశ్రమపదేఽస్మాకం బహవః పుణ్యదర్శనాః।
మృగాశ్చరంతి సహితాశ్చమరాః సృమరాస్తథా ॥ **3.43.11** ॥ 1339

ఋక్షాః పృషతసంఘాశ్చ వానరాః కిన్నరాస్తథా।
విహరంతి మహాబాహో రూపశ్రేష్ఠా మహాబలాః ॥ **3.43.12** ॥ 1340

న చాన్యః సదృశో రాజన్ దృష్టః పూర్వం మృగో మయా।
తేజసా క్షమయా దీప్త్యా యథాయం మృగసత్తమః ॥ **3.43.13** ॥ 1341

నానావర్ణవిచిత్రాంగో రత్నభూతో మమాగ్రతః।
ద్యోతయన్ వనమవ్యగ్రం శోభతే శశిసన్నిభః ॥ **3.43.14** ॥ 1342

అహో రూపమహో లక్ష్మీః స్వరసంపచ్చ శోభనా।
మృగోఽద్భుతో విచిత్రాంగో హృదయం హరతీవ మే ॥ **3.43.15** ॥ 1343

యది గ్రహణమభ్యేతి జీవన్నేవ మృగస్తవ।
ఆశ్చర్యభూతం భవతి విస్మయం జనయిష్యతి ॥ **3.43.16** ॥ 1344

సమాప్తవనవాసానాం రాజ్యస్థానాం చ నః పునః।
అంతఃపురే విభూషార్థో మృగ ఏష భవిష్యతి ॥ **3.43.17** ॥ 1345

భరతస్యార్యపుత్రస్య శ్వశ్రూణాం మమ చ ప్రభో।
మృగరూపమిదం దివ్యం విస్మయం జనయిష్యతి ॥ **3.43.18** ॥ 1346

జీవన్న యది తేఽభ్యేతి గ్రహణం మృగసత్తమః।
అజినం నరశార్దూల రుచిరం తు భవిష్యతి ॥ **3.43.19** ॥ 1347

నిహతస్యాస్య సత్త్వస్య జాంబూనదమయత్వచి।
శష్పబృస్యాం వినీతాయామిచ్ఛామ్యహముపాసితుం ॥ **3.43.20** ॥ 1348

కామవృత్తమిదం రౌద్రం స్త్రీణామసదృశం మతం।
వపుషా త్వస్య సత్త్వస్య విస్మయో జనితో మమ ॥ **3.43.21** ॥ 1349

తేన కాంచనరోమ్ణా తు మణిప్రవరశృంగిణా।
తరుణాదిత్యవర్ణేన నక్షత్రపథవర్చసా ॥ **3.43.22** ॥ 1350

బభూవ రాఘవస్యాపి మనో విస్మయమాగతం।
ఇతి సీతావచః శ్రుత్వా దృష్ట్వా చ మృగమద్భుతం ॥ **3.43.23** ॥ 1351

లోభితస్తేన రూపేణ సీతయా చ ప్రచోదితః।
ఉవాచ రాఘవో హృష్టో భ్రాతరం లక్ష్మణం వచః ॥ **3.43.24** ॥ 1352

పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యాః స్పృహాముల్లసితామిమాం।
రూపశ్రేష్ఠతయా హ్యేష మృగోఽద్య న భవిష్యతి ॥ **3.43.25** ॥ 1353

న వనే నందనోద్దేశే న చైత్రరథసంశ్రయే।
కుతః పృథివ్యాం సౌమిత్రే యోఽస్య కశ్చిత్ సమో మృగః ॥ **3.43.26** ॥ 1354

ప్రతిలోమానులోమాశ్చ రుచిరా రోమరాజయః।
శోభంతే మృగమాశ్రిత్య చిత్రాః కనకబిందుభిః ॥ **3.43.27** ॥ 1355

పశ్యాస్య జృంభమాణస్య దీప్తామగ్నిశిఖోపమాం।
జిహ్వాం ముఖాన్నిఃసరంతీం మేఘాదివ శతహ్రదాం ॥ **3.43.28** ॥ 1356

మసారగల్వర్కముఖః శంఖముక్తానిభోదరః।
కస్య నామానిరూప్యోఽసౌ న మనో లోభయేన్మృగః ॥ **3.43.29** ॥ 1357

కస్య రూపమిదం దృష్ట్వా జాంబూనదమయప్రభం।
నానారత్నమయం దివ్యం న మనో విస్మయం వ్రజేత్ ॥ **3.43.30** ॥ 1358

మాంసహేతోరపి మృగాన్ విహారార్థం చ ధన్వినః।
ఘ్నంతి లక్ష్మణ రాజానో మృగయాయాం మహావనే ॥ **3.43.31** ॥ 1359

ధనాని వ్యవసాయేన విచీయంతే మహావనే।
ధాతవో వివిధాశ్చాపి మణిరత్నసువర్ణినః ॥ **3.43.32** ॥ 1360

తత్ సారమఖిలం నౄణాం ధనం నిచయవర్ధనం।
మనసా చింతితం సర్వం యథా శుక్రస్య లక్ష్మణ ॥ **3.43.33** ॥ 1361

అర్థీ యేనార్థకృత్యేన సంవ్రజత్యవిచారయన్।
తమర్థమర్థశాస్త్రజ్ఞాః ప్రాహురర్థ్యాః సులక్ష్మణ ॥ **3.43.34** ॥ 1362

ఏతస్య మృగరత్నస్య పరార్ధ్యే కాంచనత్వచి।
ఉపవేక్ష్యతి వైదేహీ మయా సహ సుమధ్యమా ॥ **3.43.35** ॥ 1363

న కాదలీ న ప్రియకీ న ప్రవేణీ న చావికీ।
భవేదేతస్య సదృశీ స్పర్శేఽనేనేతి మే మతిః ॥ **3.43.36** ॥ 1364

ఏష చైవ మృగః శ్రీమాన్ యశ్చ దివ్యో నభశ్చరః।
ఉభావేతౌ మృగౌ దివ్యౌ తారామృగమహీమృగౌ ॥ **3.43.37** ॥ 1365

యది వాయం తథా యన్మాం భవేద్ వదసి లక్ష్మణ।
మాయైషా రాక్షసస్యేతి కర్తవ్యోఽస్య వధో మయా ॥ **3.43.38** ॥ 1366

ఏతేన హి నృశంసేన మారీచేనాకృతాత్మనా।
వనే విచరతా పూర్వం హింసితా మునిపుంగవాః ॥ **3.43.39** ॥ 1367

ఉత్థాయ బహవోఽనేన మృగయాయాం జనాధిపాః।
నిహతాః పరమేష్వాసాస్తస్మాద్ వధ్యస్త్వయం మృగః ॥ **3.43.40** ॥ 1368

పురస్తాదిహ వాతాపిః పరిభూయ తపస్వినః।
ఉదరస్థో ద్విజాన్ హంతి స్వగర్భోఽశ్వతరీమివ ॥ **3.43.41** ॥ 1369

స కదాచిచ్చిరాల్లోభాదాససాద మహామునిం।
అగస్త్యం తేజసా యుక్తం భక్ష్యస్తస్య బభూవ హ ॥ **3.43.42** ॥ 1370

సముత్థానే చ తద్రూపం కర్తుకామం సమీక్ష్య తం।
ఉత్స్మయిత్వా తు భగవాన్ వాతాపిమిదమబ్రవీత్ ॥ **3.43.43** ॥ 1371

త్వయావిగణ్య వాతాపే పరిభూతాశ్చ తేజసా।
జీవలోకే ద్విజశ్రేష్ఠాస్తస్మాదసి జరాం గతః ॥ **3.43.44** ॥ 1372

తద్ రక్షో న భవేదేవ వాతాపిరివ లక్ష్మణ।
మద్విధం యోఽతిమన్యేత ధర్మనిత్యం జితేంద్రియం ॥ **3.43.45** ॥ 1373

భవేద్ధతోఽయం వాతాపిరగస్త్యేనేవ మా గతః।
ఇహ త్వం భవ సన్నద్ధో యంత్రితో రక్ష మైథిలీం ॥ **3.43.46** ॥ 1374

అస్యామాయత్తమస్మాకం యత్ కృత్యం రఘునందన।
అహమేనం వధిష్యామి గ్రహీష్యామ్యథవా మృగం ॥ **3.43.47** ॥ 1375

యావద్ గచ్ఛామి సౌమిత్రే మృగమానయితుం ద్రుతం।
పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యా మృగత్వచి గతాం స్పృహాం ॥ **3.43.48** ॥ 1376

త్వచా ప్రధానయా హ్యేష మృగోఽద్య న భవిష్యతి।
అప్రమత్తేన తే భావ్యమాశ్రమస్థేన సీతయా ॥ **3.43.49** ॥ 1377

యావత్ పృషతమేకేన సాయకేన నిహన్మ్యహం।
హత్వైతచ్చర్మ చాదాయ శీఘ్రమేష్యామి లక్ష్మణ ॥ **3.43.50** ॥ 1378

ప్రదక్షిణేనాతిబలేన పక్షిణా
జటాయుషా బుద్ధిమతా చ లక్ష్మణ।

భవాప్రమత్తః ప్రతిగృహ్య మైథిలీం
ప్రతిక్షణం సర్వత ఏవ శంకితః ॥ **3.43.51** ॥ 1379

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుశ్చత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ మారీచస్య వధస్తత్కర్తృకం సీతాలక్ష్మణాహ్వానశబ్దం శ్రుత్వా శ్రీరామస్య చింతా

తథా తు తం సమాదిశ్య భ్రాతరం రఘునందనః।
బబంధాసిం మహాతేజా జాంబూనదమయత్సరుం ॥ **3.44.1** ॥ 1380

తతస్త్రివినతం చాపమాదాయాత్మవిభూషణం।
ఆబధ్య చ కపాలౌ ద్వౌ జగామోదగ్రవిక్రమః ॥ **3.44.2** ॥ 1381

తం వన్యరాజో రాజేంద్రమాపతంతం నిరీక్ష్య వై।
బభూవాంతర్హితస్తాసాత్ పునః సందర్శనేఽభవత్ ॥ **3.44.3** ॥ 1382

బద్ధాసిర్ధనురాదాయ ప్రదుద్రావ యతో మృగః।
తం స్మ పశ్యతి రూపేణ ద్యోతయంతమివాగ్రతః ॥ **3.44.4** ॥ 1383

అవేక్ష్యావేక్ష్య ధావంతం ధనుష్పాణిర్మహావనే।
అతివృత్తమివోత్పాతాల్లోభయానం కదాచన ॥ **3.44.5** ॥ 1384

శంకితం తు సముద్భ్రాంతముత్పతంతమివాంబరం।
దృశ్యమానమదృశ్యం చ వనోద్దేశేషు కేషుచిత్ ॥ **3.44.6** ॥ 1385

ఛిన్నాభ్రైరివ సంవీతం శారదం చంద్రమండలం।
ముహూర్తాదేవ దదృశే ముహుర్దూరాత్ ప్రకాశతే ॥ **3.44.7** ॥ 1386

దర్శనాదర్శనేనైవ సోఽపాకర్షత రాఘవం।
స దూరమాశ్రమస్యాస్య మారీచో మృగతాం గతః ॥ **3.44.8** ॥ 1387

ఆసీత్ క్రుద్ధస్తు కాకుత్స్థో వివశస్తేన మోహితః।
అథావతస్థే సుశ్రాంతశ్ఛాయామాశ్రిత్య శాద్వలే ॥ **3.44.9** ॥ 1388

స తమున్మాదయామాస మృగరూపో నిశాచరః।
మృగైః పరివృతోఽథాన్యైరదూరాత్ ప్రత్యదృశ్యత ॥ **3.44.10** ॥ 1389

గ్రహీతుకామం దృష్ట్వా తం పునరేవాభ్యధావత।
తత్క్షణాదేవ సంత్రాసాత్ పునరంతర్హితోఽభవత్ ॥ **3.44.11** ॥ 1390

పునరేవ తతో దూరాద్ వృక్షఖండాద్ వినిఃసృతః।
దృష్ట్వా రామో మహాతేజాస్తం హంతుం కృతనిశ్చయః ॥ **3.44.12** ॥ 1391

భూయస్తు శరముద్ధృత్య కుపితస్తత్ర రాఘవః।
సూర్యరశ్మిప్రతీకాశం జ్వలంతమరిమర్దనం ॥ **3.44.13** ॥ 1392

సంధాయ సుదృఢే చాపే వికృష్య బలవద్బలీ।
తమేవ మృగముద్దిశ్య శ్వసంతమివ పన్నగం ॥ **3.44.14** ॥ 1393

ముమోచ జ్వలితం దీప్తమస్త్రం బ్రహ్మావినిర్మితం।
శరీరం మృగరూపస్య వినిర్భిద్య శరోత్తమః ॥ **3.44.15** ॥ 1394

మారీచస్యైవ హృదయం బిభేదాశనిసన్నిభః।
తాలమాత్రమథోత్ప్లుత్య న్యపతత్ స భృశాతురః ॥ **3.44.16** ॥ 1395

వ్యనదద్ భైరవం నాదం ధరణ్యామల్పజీవితః।
మ్రియమాణస్తు మారీచో జహౌ తాం కృత్రిమాం తనుం ॥ **3.44.17** ॥ 1396

స్మృత్వా తద్వచనం రక్షో దధ్యౌ కేన తు లక్ష్మణం।
ఇహ ప్రస్థాపయేత్ సీతా తాం శూన్యే రావణో హరేత్ ॥ **3.44.18** ॥ 1397

స ప్రాప్తకాలమాజ్ఞాయ చకార చ తతః స్వనం।
సదృశం రాఘవస్యేవ హా సీతే లక్ష్మణేతి చ ॥ **3.44.19** ॥ 1398

తేన మర్మణి నిర్విద్ధం శరేణానుపమేన హి।
మృగరూపం తు తత్ త్యక్త్వా రాక్షసం రూపమాస్థితః ॥ **3.44.20** ॥ 1399

చక్రే స సుమహాకాయం మారీచో జీవితం త్యజన్।
తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ రాక్షసం భీమదర్శనం ॥ **3.44.21** ॥ 1400

రామో రుధిరసిక్తాంగం చేష్టమానం మహీతలే।
జగామ మనసా సీతాం లక్ష్మణస్య వచః స్మరన్ ॥ **3.44.22** ॥ 1401

మారీచస్య తు మాయైషా పూర్వోక్తం లక్ష్మణేన తు।
తత్ తథా హ్యభవచ్చాద్య మారీచోఽయం మయా హతః ॥ **3.44.23** ॥ 1402

హా సీతే లక్ష్మణేత్యేవమాక్రుశ్య తు మహాస్వనం।
మమార రాక్షసః సోఽయం శ్రుత్వా సీతా కథం భవేత్ ॥ **3.44.24** ॥ 1403

లక్ష్మణశ్చ మహాబాహుః కామవస్థాం గమిష్యతి।
ఇతి సంచింత్య ధర్మాత్మా రామో హృష్టతనూరుహః ॥ **3.44.25** ॥ 1404

తత్ర రామం భయం తీవ్రమావివేశ విషాదజం।
రాక్షసం మృగరూపం తం హత్వా శ్రుత్వా చ తత్స్వనం ॥ **3.44.26** ॥ 1405

నిహత్య పృషతం చాన్యం మాంసమాదాయ రాఘవః।
త్వరమాణో జనస్థానం ససారాభిముఖం తదా ॥ **3.44.27** ॥ 1406

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుశ్చత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచచత్వారింశః సర్గః ॥

సీతాయా మార్మికవచసా ప్రేరితస్య లక్ష్మణస్య శ్రీరామపార్శ్వే గమనం

ఆర్తస్వరం తు తం భర్తుర్విజ్ఞాయ సదృశం వనే।
ఉవాచ లక్ష్మణం సీతా గచ్ఛ జానీహి రాఘవం ॥ **3.45.1** ॥ 1407

నహి మే జీవితం స్థానే హృదయం వావతిష్ఠతే।
క్రోశతః పరమార్తస్య శ్రుతః శబ్దో మయా భృశం ॥ **3.45.2** ॥ 1408

ఆక్రందమానం తు వనే భ్రాతరం త్రాతుమర్హసి।
తం క్షిప్రమభిధావ త్వం భ్రాతరం శరణైషిణం ॥ **3.45.3** ॥ 1409

రక్షసాం వశమాపన్నం సింహానామివ గోవృషం।
న జగామ తథోక్తస్తు భ్రాతురాజ్ఞాయ శాసనం ॥ **3.45.4** ॥ 1410

తమువాచ తతస్తత్ర క్షుభితా జనకాత్మజా।
సౌమిత్రే మిత్రరూపేణ భ్రాతుస్త్వమసి శత్రువత్ ॥ **3.45.5** ॥ 1411

యస్త్వమస్యామవస్థాయాం భ్రాతరం నాభిపద్యసే।
ఇచ్ఛసి త్వం వినశ్యంతం రామం లక్ష్మణ మత్కృతే ॥ **3.45.6** ॥ 1412

లోభాత్తు మత్కృతే నూనం నానుగచ్ఛసి రాఘవం।
వ్యసనం తే ప్రియం మన్యే స్నేహో భ్రాతరి నాస్తి తే ॥ **3.45.7** ॥ 1413

తేన తిష్ఠసి విస్రబ్ధం తమపశ్యన్ మహాద్యుతిం।
కిం హి సంశయమాపన్నే తస్మిన్నిహ మయా భవేత్ ॥ **3.45.8** ॥ 1414

కర్తవ్యమిహ తిష్ఠంత్యా యత్ప్రధానస్త్వమాగతః।
ఏవం బ్రువాణాం వైదేహీం బాష్పశోకసమన్వితాం ॥ **3.45.9** ॥ 1415

అబ్రవీల్లక్ష్మణస్తస్తాం సీతాం మృగవధూమివ।
పన్నగాసురగంధర్వదేవదానవరాక్షసైః ॥ **3.45.10** ॥ 1416

అశక్యస్తవ వైదేహి భర్తా జేతుం న సంశయః।
దేవి దేవమనుష్యేషు గంధర్వేషు పతత్రిషు ॥ **3.45.11** ॥ 1417

రాక్షసేషు పిశాచేషు కిన్నరేషు మృగేషు చ।
దానవేషు చ ఘోరేషు న స విద్యేత శోభనే ॥ **3.45.12** ॥ 1418

యో రామం ప్రతియుధ్యేత సమరే వాసవోపమం।
అవధ్యః సమరే రామో నైవం త్వం వక్తుమర్హసి ॥ **3.45.13** ॥ 1419

న త్వామస్మిన్ వనే హాతుముత్సహే రాఘవం వినా।
అనివార్యం బలం తస్య బలైర్బలవతామపి ॥ **3.45.14** ॥ 1420

త్రిభిర్లోకైః సముదితైః సేశ్వరైః సామరైరపి।
హృదయం నిర్వృతం తేఽస్తు సంతాపస్త్యజ్యతాం తవ ॥ **3.45.15** ॥ 1421

ఆగమిష్యతి తే భర్తా శీఘ్రం హత్వా మృగోత్తమం।
న స తస్య స్వరో వ్యక్తం న కశ్చిదపి దైవతః ॥ **3.45.16** ॥ 1422

గంధర్వనగరప్రఖ్యా మాయా తస్య చ రక్షసః।
న్యాసభూతాసి వైదేహి న్యస్తా మయి మహాత్మనా ॥ **3.45.17** ॥ 1423

రామేణ త్వం వరారోహే న త్వాం త్యక్తుమిహోత్సహే।
కృతవైరాశ్చ కల్యాణి వయమేతైర్నిశాచరైః ॥ **3.45.18** ॥ 1424

ఖరస్య నిధనే దేవి జనస్థానవధం ప్రతి।
రాక్షసా వివిధా వాచో వ్యాహరంతి మహావనే ॥ **3.45.19** ॥ 1425

హింసావిహారా వైదేహి న చింతయితుమర్హసి।
లక్ష్మణేనైవముక్తా తు క్రుద్ధా సంరక్తలోచనా ॥ **3.45.20** ॥ 1426

అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం లక్ష్మణం సత్యవాదినం।
అనార్యాకరుణారంభ నృశంస కులపాంసన ॥ **3.45.21** ॥ 1427

అహం తవ ప్రియం మన్యే రామస్య వ్యసనం మహత్।
రామస్య వ్యసనం దృష్ట్వా తేనైతాని ప్రభాషసే ॥ **3.45.22** ॥ 1428

నైవ చిత్రం సపత్నేషు పాపం లక్ష్మణ యద్ భవేత్।
త్వద్విధేషు నృశంసేషు నిత్యం ప్రచ్ఛన్నచారిషు ॥ **3.45.23** ॥ 1429

సుదుష్టస్త్వం వనే రామమేకమేకోఽనుగచ్ఛసి।
మమ హేతోః ప్రతిచ్ఛన్నః ప్రయుక్తో భరతేన వా ॥ **3.45.24** ॥ 1430

తన్న సిధ్యతి సౌమిత్రే తవాపి భరతస్య వా।
కథమిందీవరశ్యామం రామం పద్మనిభేక్షణం ॥ **3.45.25** ॥ 1431

ఉపసంశ్రిత్య భర్తారం కామయేయం పృథగ్జనం।
సమక్షం తవ సౌమిత్రే ప్రాణాంస్త్యక్ష్యామ్యసంశయం ॥ **3.45.26** ॥ 1432

రామం వినా క్షణమపి నైవ జీవామి భూతలే।
ఇత్యుక్తః పరుషం వాక్యం సీతయా రోమహర్షణం ॥ **3.45.27** ॥ 1433

అబ్రవీల్లక్ష్మణః సీతాం ప్రాంజలిః స జితేంద్రియః।
ఉత్తరం నోత్సహే వక్తుం దైవతం భవతీ మమ ॥ **3.45.28** ॥ 1434

వాక్యమప్రతిరూపం తు న చిత్రం స్త్రీషు మైథిలి।
స్వభావస్త్వేష నారీణామేషు లోకేషు దృశ్యతే ॥ **3.45.29** ॥ 1435

విముక్తధర్మాశ్చపలాస్తీక్ష్ణా భేదకరాః స్త్రియః।
న సహే హీదృశం వాక్యం వైదేహి జనకాత్మజే ॥ **3.45.30** ॥ 1436

శ్రోత్రయోరుభయోర్మధ్యే తప్తనారాచసన్నిభం।
ఉపశృణ్వంతు మే సర్వే సాక్షిణో హి వనేచరాః ॥ **3.45.31** ॥ 1437

న్యాయవాదీ యథా వాక్యముక్తోఽహం పరుషం త్వయా।
ధిక్ త్వామద్య వినశ్యంతీం యన్మామేవం విశంకసే ॥ **3.45.32** ॥ 1438

స్త్రీత్వాద్ దుష్టస్వభావేన గురువాక్యే వ్యవస్థితం।
గచ్ఛామి యత్ర కాకుత్స్థః స్వస్తి తేఽస్తు వరాననే ॥ **3.45.33** ॥ 1439

రక్షంతు త్వాం విశాలాక్షి సమగ్రా వనదేవతాః।
నిమిత్తాని హి ఘోరాణి యాని ప్రాదుర్భవంతి మే।
అపి త్వాం సహ రామేణ పశ్యేయం పునరాగతః ॥ **3.45.34** ॥ 1440

లక్ష్మణేనైవముక్తా తు రుదతీ జనకాత్మజా।
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం తీవ్రబాష్పపరిప్లుతా ॥ **3.45.35** ॥ 1441

గోదావరీం ప్రవేక్ష్యామి హీనా రామేణ లక్ష్మణ।
ఆబంధిష్యేఽథవా త్యక్ష్యే విషమే దేహమాత్మనః ॥ **3.45.36** ॥ 1442

పిబామి వా విషం తీక్ష్ణం ప్రవేక్ష్యామి హుతాశనం।
న త్వహం రాఘవాదన్యం కదాపి పురుషం స్పృశే ॥ **3.45.37** ॥ 1443

ఇతి లక్ష్మణమాశ్రుత్య సీతా శోకసమన్వితా।
పాణిభ్యాం రుదతీ దుఃఖాదుదరం ప్రజఘాన హ ॥ **3.45.38** ॥ 1444

తామార్తరూపాం విమనా రుదంతీం
సౌమిత్రిరాలోక్య విశాలనేత్రాం।
ఆశ్వాసయామాస న చైవ భర్తు -
స్తం భ్రాతరం కించిదువాచ సీతా ॥ **3.45.39** ॥ 1445

తతస్తు సీతామభివాద్య లక్ష్మణః
కృతాంజలిః కించిదభిప్రణమ్య చ।
అవేక్షమాణో బహుశః స మైథిలీం
జగామ రామస్య సమీపమాత్మవాన్ ॥ **3.45.40** ॥ 1446

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్చత్వారింశః సర్గః ॥

పరివ్రాజకరూపేణ రావణస్య సీతాయాః పార్శ్వే గమనం తస్యాః పరిచయం జ్ఞాతుం తాం ప్రతి ప్రశ్నః సీతయా ఆతిథ్యాయ తస్య నిమంత్రణం చ

తయా పరుషముక్తస్తు కుపితో రాఘవానుజః।
స వికాంక్షన్ భృశం రామం ప్రతస్థే నచిరాదివ ॥ **3.46.1** ॥ 1447

తదాసాద్య దశగ్రీవః క్షిప్రమంతరమాస్థితః।
అభిచక్రామ వైదేహీం పరివ్రాజకరూపధృక్ ॥ **3.46.2** ॥ 1448

శ్లక్ష్ణకాషాయసంవీతః శిఖీ ఛత్రీ ఉపానహీ।
వామే చాంసేఽవసజ్యాథ శుభే యష్టికమండలూ ॥ **3.46.3** ॥ 1449

పరివ్రాజకరూపేణ వైదేహీమన్వవర్తత।
తామాససాదాతిబలో భ్రాతృభ్యాం రహితాం వనే ॥ **3.46.4** ॥ 1450

రహితాం సూర్యచంద్రాభ్యాం సంధ్యామివ మహత్తమః।
తామపశ్యత్ తతో బాలాం రాజపుత్రీం యశస్వినీం ॥ **3.46.5** ॥ 1451

రోహిణీం శశినా హీనాం గ్రహవద్ భృశదారుణః।
తముగ్రం పాపకర్మాణం జనస్థానగతా ద్రుమాః ॥ **3.46.6** ॥ 1452

సందృశ్య న ప్రకంపంతే న ప్రవాతి చ మారుతః।
శీఘ్రస్రోతాశ్చ తం దృష్ట్వా వీక్షంతం రక్తలోచనం ॥ **3.46.7** ॥ 1453

స్తిమితం గంతుమారేభే భయాద్ గోదావరీ నదీ।
రామస్య త్వంతరం ప్రేప్సుర్దశగ్రీవస్తదంతరే ॥ **3.46.8** ॥ 1454

ఉపతస్థే చ వైదేహీం భిక్షురూపేణ రావణః।
అభవ్యో భవ్యరూపేణ భర్తారమనుశోచతీం ॥ **3.46.9** ॥ 1455

అభ్యవర్తత వైదేహీం చిత్రామివ శనైశ్చరః।
సహసా భవ్యరూపేణ తృణైః కూప ఇవావృతః ॥ **3.46.10** ॥ 1456

అతిష్ఠత్ ప్రేక్ష్య వైదేహీం రామపత్నీం యశస్వినీం।
తిష్ఠన్ సంప్రేక్ష్య చ తదా పత్నీం రామస్య రావణః ॥ **3.46.11** ॥ 1457

శుభాం రుచిరదంతోష్ఠీం పూర్ణచంద్రనిభాననాం।
ఆసీనాం పర్ణశాలాయాం బాష్పశోకాభిపీడితాం ॥ **3.46.12** ॥ 1458

స తాం పద్మపలాశాక్షీం పీతకౌశేయవాసినీం।
అభ్యగచ్ఛత వైదేహీం హృష్టచేతా నిశాచరః ॥ **3.46.13** ॥ 1459

దృష్ట్వా కామశరావిద్ధో బ్రహ్మఘోషముదీరయన్।
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం రహితే రాక్షసాధిపః ॥ **3.46.14** ॥ 1460

తాముత్తమాం త్రిలోకానాం పద్మహీనామివ శ్రియం।
విభ్రాజమానాం వపుషా రావణః ప్రశశంస హ ॥ **3.46.15** ॥ 1461

రౌప్యకాంచనవర్ణాభే పీతకౌశేయవాసిని।
కమలానాం శుభాం మాలాం పద్మినీవ చ బిభ్రతీ ॥ **3.46.16** ॥ 1462

హ్రీః శ్రీః కీర్తిః శుభా లక్ష్మీరప్సరా వా శుభాననే।
భూతిర్వా త్వం వరారోహే రతిర్వా స్వైరచారిణీ ॥ **3.46.17** ॥ 1463

సమాః శిఖరిణః స్నిగ్ధాః పాండురా దశనాస్తవ।
విశాలే విమలే నేత్రే రక్తాంతే కృష్ణతారకే ॥ **3.46.18** ॥ 1464

విశాలం జఘనం పీనమూరూ కరికరోపమౌ।
ఏతావుపచితౌ వృత్తౌ సంహతౌ సంప్రగల్భితౌ ॥ **3.46.19** ॥ 1465

పీనోన్నతముఖౌ కాంతౌ స్నిగ్ధతాలఫలోపమౌ।
మణిప్రవేకాభరణౌ రుచిరౌ తే పయోధరౌ ॥ **3.46.20** ॥ 1466

చారుస్మితే చారుదతి చారునేత్రే విలాసిని।
మనో హరసి మే రామే నదీకూలమివాంభసా ॥ **3.46.21** ॥ 1467

కరాంతమితమధ్యాసి సుకేశే సంహతస్తని।
నైవ దేవీ న గంధర్వీ న యక్షీ న చ కిన్నరీ ॥ **3.46.22** ॥ 1468

నైవంరూపా మయా నారీ దృష్టపూర్వా మహీతలే।
రూపమగ్ర్యం చ లోకేషు సౌకుమార్యం వయశ్చ తే ॥ **3.46.23** ॥ 1469

ఇహ వాసశ్చ కాంతారే చిత్తమున్మాథయంతి మే।
సా ప్రతిక్రామ భద్రం తే న త్వం వస్తుమిహార్హసి ॥ **3.46.24** ॥ 1470

రాక్షసానామయం వాసో ఘోరాణాం కామరూపిణాం।
ప్రాసాదాగ్రాణి రమ్యాణి నగరోపవనాని చ ॥ **3.46.25** ॥ 1471

సంపన్నాని సుగంధీని యుక్తాన్యాచరితుం త్వయా।
వరం మాల్యం వరం గంధం వరం వస్త్రం చ శోభనే ॥ **3.46.26** ॥ 1472

భర్తారం చ వరం మన్యే త్వద్యుక్తమసితేక్షణే।
కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా శుచిస్మితే ॥ **3.46.27** ॥ 1473

వసూనాం వా వరారోహే దేవతా ప్రతిభాసి మే।
నేహ గచ్ఛంతి గంధర్వా న దేవా న చ కిన్నరాః ॥ **3.46.28** ॥ 1474

రాక్షసానామయం వాసః కథం తు త్వమిహాగతా।
ఇహ శాఖామృగాః సింహా ద్వీపివ్యాఘ్రమృగా వృకాః ॥ **3.46.29** ॥ 1475

ఋక్షాస్తరక్షవః కంకాః కథం తేభ్యో న బిభ్యసే।
మదాన్వితానాం ఘోరాణాం కుంజరాణాం తరస్వినాం ॥ **3.46.30** ॥ 1476

కథమేకా మహారణ్యే న బిభేషి వరాననే।
కాసి కస్య కుతశ్చ త్వం కిం నిమిత్తం చ దండకాన్ ॥ **3.46.31** ॥ 1477

ఏకా చరసి కల్యాణి ఘోరాన్ రాక్షససేవితాన్।
ఇతి ప్రశస్తా వైదేహీ రావణేన మహాత్మనా ॥ **3.46.32** ॥ 1478

ద్విజాతివేషేణ హి తం దృష్ట్వా రావణమాగతం।
సర్వైరతిథిసత్కారైః పూజయామాస మైథిలీ ॥ **3.46.33** ॥ 1479

ఉపానీయాసనం పూర్వం పాద్యేనాభినిమంత్ర్య చ।
అబ్రవీత్ సిద్ధమిత్యేవ తదా తం సౌమ్యదర్శనం ॥ **3.46.34** ॥ 1480

ద్విజాతివేషేణ సమీక్ష్య మైథిలీ
సమాగతం పాత్రకుసుంభధారిణం।
అశక్యముద్ వ్యేష్టుముపాయదర్శనా -
న్న్యమంత్రయద్ బ్రాహ్మణవత్ తథాగతం ॥ **3.46.35** ॥ 1481

ఇయం బృసీ బ్రాహ్మణ కామమాస్యతా -
మిదం చ పాద్యం ప్రతిగృహ్యతామితి।
ఇదం చ సిద్ధం వనజాతముత్తమం
త్వదర్థమవ్యగ్రమిహోపభుజ్యతాం ॥ **3.46.36** ॥ 1482

నిమంత్ర్యమాణః ప్రతిపూర్ణభాషిణీం
నరేంద్రపత్నీం ప్రసమీక్ష్య మైథిలీం।
ప్రసహ్య తస్యా హరణే దృఢం మనః
సమర్పయామాస వధాయ రావణః ॥ **3.46.37** ॥ 1483

తతః సువేషం మృగయాగతం పతిం
ప్రతీక్షమాణా సహలక్ష్మణం తదా।
నిరీక్షమాణా హరితం దదర్శ తన్ -
మహద్ వనం నైవ తు రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.46.38** ॥ 1484

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్చత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తచత్వారింశః సర్గః ॥

సీతయా రావణాయ పత్యురాత్మనశ్చ పరిచయం దత్త్వా వనాగమనే కారణస్య ప్రతిపాదనం రావణేన తాం స్వపట్టమహిషీపదే ప్రతిష్ఠాపయితుం స్వవిచారస్య ప్రకటనం సీతయా తస్య భర్త్సనం చ

రావణేన తు వైదేహీ తదా పృష్టా జిహీర్షుణా ।
పరివ్రాజకరూపేణ శశంసాత్మానమాత్మనా ॥ **3.47.1** ॥ 1485

బ్రాహ్మణశ్చాతిథిశ్చైష అనుక్తో హి శపేత మాం ।
ఇతి ధ్యాత్వా ముహూర్తం తు సీతా వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.47.2** ॥ 1486

దుహితా జనకస్యాహం మైథిలస్య మహాత్మనః ।
సీతా నామ్నాస్మి భద్రం తే రామస్య మహిషీ ప్రియా ॥ **3.47.3** ॥ 1487

ఉషిత్వా ద్వాదశ సమా ఇక్ష్వాకూణాం నివేశనే ।
భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామసమృద్ధినీ ॥ **3.47.4** ॥ 1488

తత్ర త్రయోదశే వర్షే రాజామంత్రయత ప్రభుః ।
అభిషేచయితుం రామం సమేతో రాజమంత్రిభిః ॥ **3.47.5** ॥ 1489

తస్మిన్ సంభ్రియమాణే తు రాఘవస్యాభిషేచనే ।
కైకేయీ నామ భర్తారం మమార్యా యాచతే వరం ॥ **3.47.6** ॥ 1490

పరిగృహ్య తు కైకేయీ శ్వశురం సుకృతేన మే ।
మమ ప్రవ్రాజనం భర్తుర్భరతస్యాభిషేచనం ॥ **3.47.7** ॥ 1491

ద్వావయాచత భర్తారం సత్యసంధం నృపోత్తమం।
నాద్య భోక్ష్యే న చ స్వప్స్యే న పాస్యే న కదాచన ॥ **3.47.8** ॥ 1492

ఏష మే జీవితస్యాంతో రామో యదభిషిచ్యతే।
ఇతి బ్రువాణాం కైకేయీం శ్వశురో మే స పార్థివః ॥ **3.47.9** ॥ 1493

అయాచతార్థైరన్వర్థైర్న చ యాంచాం చకార సా।
మమ భర్తా మహాతేజా వయసా పంచవింశకః ॥ **3.47.10** ॥ 1494

అష్టాదశ హి వర్షాణి మమ జన్మని గణ్యతే।
రామేతి ప్రథితో లోకే సత్యవాఞ్శీలవాఞ్శుచిః ॥ **3.47.11** ॥ 1495

విశాలాక్షో మహాబాహుః సర్వభూతహితే రతః।
కామార్తశ్చ మహారాజః పితా దశరథః స్వయం ॥ **3.47.12** ॥ 1496

కైకేయ్యాః ప్రియకామార్థం తం రామం నాభ్యషేచయత్।
అభిషేకాయ తు పితుః సమీపం రామమాగతం ॥ **3.47.13** ॥ 1497

కైకేయీ మమ భర్తారమిత్యువాచ ద్రుతం వచః।
తవ పిత్రా సమాజ్ఞప్తం మమేదం శృణు రాఘవ ॥ **3.47.14** ॥ 1498

భరతాయ ప్రదాతవ్యమిదం రాజ్యమకంటకం।
త్వయా తు ఖలు వస్తవ్యం నవ వర్షాణి పంచ చ ॥ **3.47.15** ॥ 1499

వనే ప్రవ్రజ కాకుత్స్థ పితరం మోచయాన్నృతాత్।
తథేత్యువాచ తాం రామః కైకేయీమకుతోభయః ॥ **3.47.16** ॥ 1500

చకార తద్వచః శ్రుత్వా భర్తా మమ దృఢవ్రతః।
దద్యాన్న ప్రతిగృహ్ణీయాత్ సత్యం బ్రూయాన్న చానృతం ॥ **3.47.17** ॥ 1501

ఏతద్ బ్రాహ్మణ రామస్య వ్రతం ధృతమనుత్తమం।
తస్య భ్రాతా తు వైమాత్రో లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్ ॥ **3.47.18** ॥ 1502

రామస్య పురుషవ్యాఘ్రః సహాయః సమరేఽరిహా।
స భ్రాతా లక్ష్మణో నామ బ్రహ్మచారీ దృఢవ్రతః ॥ **3.47.19** ॥ 1503

అన్వగచ్ఛద్ ధనుష్పాణిః ప్రవ్రజంతం మయా సహ।
జటీ తాపసరూపేణ మయా సహ సహానుజః ॥ **3.47.20** ॥ 1504

ప్రవిష్టో దండకారణ్యం ధర్మనిత్యో దృఢవ్రతః।
తే వయం ప్రచ్యుతా రాజ్యాత్ కైకేయ్యాస్తు కృతే త్రయః ॥ **3.47.21** ॥ 1505

విచరామ ద్విజశ్రేష్ఠ వనం గంభీరమోజసా।
సమాశ్వస ముహూర్తం తు శక్యం వస్తుమిహ త్వయా ॥ **3.47.22** ॥ 1506

ఆగమిష్యతి మే భర్తా వన్యమాదాయ పుష్కలం।
రురూన్ గోధాన్ వరాహాంశ్చ హత్వాఽఽదాయామిషం బహు ॥ **3.47.23** ॥ 1507

స త్వం నామ చ గోత్రం చ కులమాచక్ష్వ తత్త్వతః।
ఏకశ్చ దండకారణ్యే కిమర్థం చరసి ద్విజ ॥ **3.47.24** ॥ 1508

ఏవం బ్రువత్యాం సీతాయాం రామపత్న్యాం మహాబలః।
ప్రత్యువాచోత్తరం తీవ్రం రావణో రాక్షసాధిపః ॥ **3.47.25** ॥ 1509

యేన విత్రాసితా లోకాః సదేవాసురమానుషాః।
అహం స రావణో నామ సీతే రక్షోగణేశ్వరః ॥ **3.47.26** ॥ 1510

త్వాం తు కాంచనవర్ణాభాం దృష్ట్వా కౌశేయవాసినీం।
రతిం స్వకేషు దారేషు నాధిగచ్ఛామ్యనిందితే ॥ **3.47.27** ॥ 1511

బహ్వీనాముత్తమస్త్రీణామాహృతానామితస్తతః।
సర్వాసామేవ భద్రం తే మమాగ్రమహిషీ భవ ॥ **3.47.28** ॥ 1512

లంకా నామ సముద్రస్య మధ్యే మమ మహాపురీ।
సాగరేణ పరిక్షిప్తా నివిష్టా గిరిమూర్ధని ॥ **3.47.29** ॥ 1513

తత్ర సీతే మయా సార్ధం వనేషు విచరిష్యసి।
న చాస్య వనవాసస్య స్పృహయిష్యసి భామిని ॥ **3.47.30** ॥ 1514

పంచ దాస్యః సహస్రాణి సర్వాభరణభూషితాః।
సీతే పరిచరిష్యంతి భార్యా భవసి మే యది ॥ **3.47.31** ॥ 1515

రావణేనైవముక్తా తు కుపితా జనకాత్మజా।
ప్రత్యువాచానవద్యాంగీ తమనాదృత్య రాక్షసం ॥ **3.47.32** ॥ 1516

మహాగిరిమివాకంప్యం మహేంద్రసదృశం పతిం।
మహోదధిమివాక్షోభ్యమహం రామమనువ్రతా ॥ **3.47.33** ॥ 1517

సర్వలక్షణసంపన్నం న్యగ్రోధపరిమండలం।
సత్యసంధం మహాభాగమహం రామమనువ్రతా ॥ **3.47.34** ॥ 1518

మహాబాహుం మహోరస్కం సింహవిక్రాంతగామినం।
నృసింహం సింహసంకాశమహం రామమనువ్రతా ॥ **3.47.35** ॥ 1519

పూర్ణచంద్రాననం రామం రాజవత్సం జితేంద్రియం।
పృథుకీర్తి మహాబాహుమహం రామమనువ్రతా ॥ **3.47.36** ॥ 1520

త్వం పునర్జంబుకః సింహీం మామిహేచ్ఛసి దుర్లభాం।
నాహం శక్యా త్వయా స్ప్రష్టుమాదిత్యస్య ప్రభా యథా ॥ **3.47.37** ॥ 1521

పాదపాన్ కాంచనాన్ నూనం బహూన్ పశ్యసి మందభాక్।
రాఘవస్య ప్రియాం భార్యాం యస్త్వమిచ్ఛసి రాక్షస ॥ **3.47.38** ॥ 1522

క్షుధితస్య చ సింహస్య మృగశత్రోస్తరస్వినః।
ఆశీవిషస్య వదనాద్ దంష్ట్రామాదాతుమిచ్ఛసి ॥ **3.47.39** ॥ 1523

మందరం పర్వతశ్రేష్ఠం పాణినా హర్తుమిచ్ఛసి।
కాలకూటం విషం పీత్వా స్వస్తిమాన్ గంతుమిచ్ఛసి ॥ **3.47.40** ॥ 1524

అక్షి సూచ్యా ప్రమృజసి జిహ్వయా లేఢి చ క్షురం।
రాఘవస్య ప్రియాం భార్యామధిగంతుం త్వమిచ్ఛసి ॥ **3.47.41** ॥ 1525

అవసజ్య శిలాం కంఠే సముద్రం తర్తుమిచ్ఛసి।
సూర్యాచంద్రమసౌ చోభౌ పాణిభ్యాం హర్తుమిచ్ఛసి ॥ **3.47.42** ॥ 1526

యో రామస్య ప్రియాం భార్యాం ప్రధర్షయితుమిచ్ఛసి।
అగ్నిం ప్రజ్వలితం దృష్ట్వా వస్త్రేణాహర్తుమిచ్ఛసి ॥ **3.47.43** ॥ 1527

కల్యాణవృత్తాం యో భార్యాం రామస్యాహర్తుమిచ్ఛసి।
అయోముఖానాం శూలానామగ్రే చరితుమిచ్ఛసి।
రామస్య సదృశీం భార్యాం యోఽధిగంతుం త్వమిచ్ఛసి ॥ **3.47.44** ॥ 1528

యదంతరం సింహసృగాలయోర్వనే
యదంతరం స్యందనికాసముద్రయోః।
సురాగ్ర్యసౌవీరకయోర్యదంతరం
తదంతరం దాశరథేస్తవైవ చ ॥ **3.47.45** ॥ 1529

యదంతరం కాంచనసీసలోహయో -
ర్యదంతరం చందనవారిపంకయోః।
యదంతరం హస్తిబిడాలయోర్వనే
తదంతరం దాశరథేస్తవైవ చ ॥ **3.47.46** ॥ 1530

యదంతరం వాయసవైనతేయయో -
ర్యదంతరం మద్గుమయూరయోరపి।
యదంతరం హంసకగృధ్రయోర్వనే
తదంతరం దాశరథేస్తవైవ చ ॥ **3.47.47** ॥ 1531

తస్మిన్ సహస్రాక్షసమప్రభావే
రామే స్థితే కార్ముకబాణపాణౌ।

హృతాపి తేఽహం న జరాం గమిష్యే
ఆజ్యం యథా మక్షికయావగీర్ణం ॥ **3.47.48** ॥ 1532

ఇతీవ తద్వాక్యమదుష్టభావా
సుదుష్టముక్త్వా రజనీచరం తం ।
గాత్రప్రకంపాద్ వ్యథితా బభూవ
వాతోద్ధతా సా కదలీవ తన్వీ ॥ **3.47.49** ॥ 1533

తాం వేపమానాముపలక్ష్య సీతాం
స రావణో మృత్యుసమప్రభావః ।
కులం బలం నామ చ కర్మ చ స్వం
సమాచచక్షే భయకారణార్థం ॥ **3.47.50** ॥ 1534

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టచత్వారింశః సర్గః ॥

రావణేన స్వపరాక్రమస్య వర్ణనం సీతయా తస్య భర్త్సనం చ

ఏవం బ్రువత్యాం సీతాయాం సంరబ్ధః పరుషం వచః।
లలాటే భ్రుకుటీం కృత్వా రావణః ప్రత్యువాచ హ ॥ **3.48.1** ॥ 1535

భ్రాతా వైశ్రవణస్యాహం సాపత్నో వరవర్ణిని।
రావణో నామ భద్రం తే దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్ ॥ **3.48.2** ॥ 1536

యస్య దేవాః సగంధర్వాః పిశాచపతగోరగాః।
విద్రవంతి సదా భీతా మృత్యోరివ సదా ప్రజాః ॥ **3.48.3** ॥ 1537

యేన వైశ్రవణో భ్రాతా వైమాత్రః కారణాంతరే।
ద్వంద్వమాసాదితః క్రోధాద్ రణే విక్రమ్య నిర్జితః ॥ **3.48.4** ॥ 1538

మద్భయార్తః పరిత్యజ్య స్వమధిష్ఠానమృద్ధిమత్।
కైలాసం పర్వతశ్రేష్ఠమధ్యాస్తే నరవాహనః ॥ **3.48.5** ॥ 1539

యస్య తత్ పుష్పకం నామ విమానం కామగం శుభం।
వీర్యాదావర్జితం భద్రే యేన యామి విహాయసం ॥ **3.48.6** ॥ 1540

మమ సంజాతరోషస్య ముఖం దృష్ట్వైవ మైథిలి।
విద్రవంతి పరిత్రస్తాః సురాః శక్రపురోగమాః ॥ **3.48.7** ॥ 1541

యత్ర తిష్ఠామ్యహం తత్ర మారుతో వాతి శంకితః।
తీవ్రాంశుః శిశిరాంశుశ్చ భయాత్ సంపద్యతే దివి ॥ **3.48.8** ॥ 1542

నిష్కంపపత్రాస్తరవో నద్యశ్చ స్తిమితోదకాః।
భవంతి యత్ర తత్రాహం తిష్ఠామి చ చరామి చ ॥ **3.48.9** ॥ 1543

మమ పారే సముద్రస్య లంకా నామ పురీ శుభా।
సంపూర్ణా రాక్షసైర్ఘోరైర్యథేంద్రస్యామరావతీ ॥ **3.48.10** ॥ 1544

ప్రాకారేణ పరిక్షిప్తా పాండురేణ విరాజితా।
హేమకక్ష్యా పురీ రమ్యా వైదూర్యమయతోరణా ॥ **3.48.11** ॥ 1545

హస్త్యశ్వరథసంబాధా తూర్యనాదవినాదితా।
సర్వకామఫలైర్వృక్షైః సంకులోద్యానభూషితా ॥ **3.48.12** ॥ 1546

తత్ర త్వం వస హే సీతే రాజపుత్రి మయా సహ।
న స్మరిష్యసి నారీణాం మానుషీణాం మనస్విని ॥ **3.48.13** ॥ 1547

భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ దివ్యాంశ్చ వరవర్ణిని।
న స్మరిష్యసి రామస్య మానుషస్య గతాయుషః ॥ **3.48.14** ॥ 1548

స్థాపయిత్వా ప్రియం పుత్రం రాజ్యే దశరథో నృపః।
మందవీర్యస్తతో జ్యేష్ఠః సుతః ప్రస్థాపితో వనం ॥ **3.48.15** ॥ 1549

తేన కిం భ్రష్టరాజ్యేన రామేణ గతచేతసా।
కరిష్యసి విశాలాక్షి తాపసేన తపస్వినా ॥ **3.48.16** ॥ 1550

రక్ష రాక్షసభర్తారం కామయ స్వయమాగతం।
న మన్మథశరావిష్టం ప్రత్యాఖ్యాతుం త్వమర్హసి ॥ **3.48.17** ॥ 1551

ప్రత్యాఖ్యాయ హి మాం భీరు పశ్చాత్తాపం గమిష్యసి।
చరణేనాభిహత్యేవ పురూరవసముర్వశీ ॥ **3.48.18** ॥ 1552

అంగుల్యా న సమో రామో మమ యుద్ధే స మానుషః।
తవ భాగ్యేన సంప్రాప్తం భజస్వ వరవర్ణిని ॥ **3.48.19** ॥ 1553

ఏవముక్తా తు వైదేహీ క్రుద్ధా సంరక్తలోచనా।
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం రహితే రాక్షసాధిపం ॥ **3.48.20** ॥ 1554

కథం వైశ్రవణం దేవం సర్వదేవనమస్కృతం।
భ్రాతరం వ్యపదిశ్య త్వమశుభం కర్తుమిచ్ఛసి ॥ **3.48.21** ॥ 1555

అవశ్యం వినశిష్యంతి సర్వే రావణ రాక్షసాః।
యేషాం త్వం కర్కశో రాజా దుర్బుద్ధిరజితేంద్రియః ॥ **3.48.22** ॥ 1556

అపహృత్య శచీం భార్యాం శక్యమింద్రస్య జీవితుం।
నహి రామస్య భార్యాం మామానీయ స్వస్తిమాన్ భవేత్ ॥ **3.48.23** ॥ 1557

జీవేచ్చిరం వజ్రధరస్య పశ్చా -
చ్ఛచీం ప్రధృష్యాప్రతిరూపరూపాం।
న మాదృశీం రాక్షస ధర్షయిత్వా
పీతామృతస్యాపి తవాస్తి మోక్షః ॥ **3.48.24** ॥ 1558

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనపంచాశః సర్గః ॥

రావణేన సీతాయా అపహరణం తస్యా విలాపో జటాయుషో దర్శనం చ

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్ ।
హస్తే హస్తం సమాహత్య చకార సుమహద్ వపుః ॥ **3.49.1** ॥ 1559

స మైథిలీం పునర్వాక్యం బభాషే వాక్యకోవిదః ।
నోన్మత్తయా శ్రుతౌ మన్యే మమ వీర్యపరాక్రమౌ ॥ **3.49.2** ॥ 1560

ఉద్వహేయం భుజాభ్యాం తు మేదినీమంబరే స్థితః ।
ఆపిబేయం సముద్రం చ మృత్యుం హన్యాం రణే స్థితః ॥ **3.49.3** ॥ 1561

అర్కం తుద్యాం శరైస్తీక్ష్ణైర్విభిన్ద్యాం హి మహీతలం ।
కామరూపేణ ఉన్మత్తే పశ్య మాం కామరూపిణం ॥ **3.49.4** ॥ 1562

ఏవముక్తవతస్తస్య రావణస్య శిఖిప్రభే ।
క్రుద్ధస్య హరిపర్యంతే రక్తే నేత్రే బభూవతుః ॥ **3.49.5** ॥ 1563

సద్యః సౌమ్యం పరిత్యజ్య తీక్ష్ణరూపం స రావణః ।
స్వం రూపం కాలరూపాభం భేజే వైశ్రవణానుజః ॥ **3.49.6** ॥ 1564

సంరక్తనయనః శ్రీమాంస్తప్తకాంచనభూషణః ।
క్రోధేన మహతావిష్టో నీలజీమూతసన్నిభః ॥ **3.49.7** ॥ 1565

దశాస్యో వింశతిభుజో బభూవ క్షణదాచరః ।
స పరివ్రాజకచ్ఛద్మ మహాకాయో విహాయ తత్ ॥ **3.49.8** ॥ 1566

ప్రతిపేదే స్వకం రూపం రావణో రాక్షసాధిపః।
రక్తాంబరధరస్తస్థౌ స్త్రీరత్నం ప్రేక్ష్య మైథిలీం ॥ **3.49.9** ॥ 1567

స తామసితకేశాంతాం భాస్కరస్య ప్రభామివ।
వసనాభరణోపేతాం మైథిలీం రావణోఽబ్రవీత్ ॥ **3.49.10** ॥ 1568

త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం యది భర్తారమిచ్ఛసి।
మామాశ్రయ వరారోహే తవాహం సదృశః పతిః ॥ **3.49.11** ॥ 1569

మాం భజస్వ చిరాయ త్వమహం శ్లాఘ్యః పతిస్తవ।
నైవ చాహం క్వచిద్ భద్రే కరిష్యే తవ విప్రియం ॥ **3.49.12** ॥ 1570

త్యజ్యతాం మానుషో భావో మయి భావః ప్రణీయతాం।
రాజ్యాచ్చ్యుతమసిద్ధార్థం రామం పరిమితాయుషం ॥ **3.49.13** ॥ 1571

కైర్గుణైరనురక్తాసి మూఢే పండితమానిని।
యః స్త్రియో వచనాద్ రాజ్యం విహాయ ససుహృజ్జనం ॥ **3.49.14** ॥ 1572

అస్మిన్ వ్యాలానుచరితే వనే వసతి దుర్మతిః।
ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం వాక్యం ప్రియార్హాం ప్రియవాదినీం ॥ **3.49.15** ॥ 1573

అభిగమ్య సుదుష్టాత్మా రాక్షసః కామమోహితః।
జగ్రాహ రావణః సీతాం బుధః ఖే రోహిణీమివ ॥ **3.49.16** ॥ 1574

వామేన సీతాం పద్మాక్షీం మూర్ధజేషు కరేణ సః।
ఊర్వోస్తు దక్షిణేనైవ పరిజగ్రాహ పాణినా ॥ **3.49.17** ॥ 1575

తం దృష్ట్వా గిరిశృంగాభం తీక్ష్ణదంష్ట్రం మహాభుజం।
ప్రాద్రవన్ మృత్యుసంకాశం భయార్తా వనదేవతాః ॥ **3.49.18** ॥ 1576

స చ మాయామయో దివ్యః ఖరయుక్తః ఖరస్వనః।
ప్రత్యదృశ్యత హేమాంగో రావణస్య మహారథః ॥ **3.49.19** ॥ 1577

తతస్తాం పరుషైర్వాక్యైరభితర్జ్య మహాస్వనః।
అంకేనాదాయ వైదేహీం రథమారోపయత్ తదా ॥ **3.49.20** ॥ 1578

సా గృహీతాతిచుక్రోశ రావణేన యశస్వినీ।
రామేతి సీతా దుఃఖార్తా రామం దూరం గతం వనే ॥ **3.49.21** ॥ 1579

తామకామాం స కామార్తః పన్నగేంద్రవధూమివ।
విచేష్టమానామాదాయ ఉత్పపాతాథ రావణః ॥ **3.49.22** ॥ 1580

తతః సా రాక్షసేంద్రేణ హ్రియమాణా విహాయసా।
భృశం చుక్రోశ మత్తేవ భ్రాంతచిత్తా యథాతురా ॥ **3.49.23** ॥ 1581

హా లక్ష్మణ మహాబాహో గురుచిత్తప్రసాదక।
హ్రియమాణాం న జానీషే రక్షసా కామరూపిణా ॥ **3.49.24** ॥ 1582

జీవితం సుఖమర్థం చ ధర్మహేతోఃపరిత్యజన్।
హ్రియమాణామధర్మేణ మాం రాఘవ న పశ్యసి ॥ **3.49.25** ॥ 1583

నను నామావినీతానాం వినేతాసి పరంతప।
కథమేవంవిధం పాపం న త్వం శాధి హి రావణం ॥ **3.49.26** ॥ 1584

న తు సద్యోఽవినీతస్య దృశ్యతే కర్మణఃఫలం।
కాలోఽప్యంగీభవత్యత్ర సస్యానామివ పక్తయే ॥ **3.49.27** ॥ 1585

త్వం కర్మ కృతవానేతత్ కాలోపహతచేతనః।
జీవితాంతకరం ఘోరం రామాద్ వ్యసనమాప్నుహి ॥ **3.49.28** ॥ 1586

హంతేదానీం సకామా తు కైకేయీ బాంధవైఃసహ।
హ్రియేయం ధర్మకామస్య ధర్మపత్నీ యశస్వినః ॥ **3.49.29** ॥ 1587

ఆమంత్రయే జనస్థానే కర్ణికారాంశ్చ పుష్పితాన్।
క్షిప్రం రామాయ శంసధ్వం సీతాం హరతి రావణః ॥ **3.49.30** ॥ 1588

హంససారససంఘుష్టాం వందే గోదావరీం నదీం।
క్షిప్రం రామాయ శంస త్వం సీతాం హరతి రావణః ॥ **3.49.31** ॥ 1589

దైవతాని చ యాన్యస్మిన్ వనే వివిధపాదపే।
నమస్కరోమ్యహం తేభ్యో భర్తుః శంసత మాం హృతాం ॥ **3.49.32** ॥ 1590

యాని కానిచిదప్యత్ర సత్త్వాని వివిధాని చ।
సర్వాణి శరణం యామి మృగపక్షిగణాని వై ॥ **3.49.33** ॥ 1591

హ్రియమాణాం ప్రియాం భర్తుః ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీం।
వివశా తే హృతా సీతా రావణేనేతి శంసత ॥ **3.49.34** ॥ 1592

విదిత్వా తు మహాబాహురముత్రాపి మహాబలః।
ఆనేష్యతి పరాక్రమ్య వైవస్వతహృతామపి ॥ **3.49.35** ॥ 1593

సా తదా కరుణా వాచో విలపంతీ సుదుఃఖితా।
వనస్పతిగతం గృధ్రం దదర్శాయతలోచనా ॥ **3.49.36** ॥ 1594

సా తముద్వీక్ష్య సుశ్రోణీ రావణస్య వశంగతా।
సమాక్రందద్ భయపరా దుఃఖోపహతయా గిరా ॥ **3.49.37** ॥ 1595

జటాయో పశ్య మామార్య హ్రియమాణామనాథవత్।
అనేన రాక్షసేంద్రేణాకరుణం పాపకర్మణా ॥ **3.49.38** ॥ 1596

నైష వారయితుం శక్యస్త్వయా క్రూరో నిశాచరః।
సత్వవాంజితకాశీ చ సాయుధశ్చైవ దుర్మతిః ॥ **3.49.39** ॥ 1597

రామాయ తు యథాతత్త్వం జటాయో హరణం మమ।
లక్ష్మణాయ చ తత్ సర్వమాఖ్యాతవ్యమశేషతః ॥ **3.49.40** ॥ 1598

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచాశః సర్గః ॥

జటాయుషా సీతాహరణరూపాద్ దుష్కర్మణో రావణం నివర్తయితుం తస్య ప్రబోధనం తదంతే యుద్ధార్థమాహ్వానం చ

తం శబ్దమవసుప్తస్తు జటాయురథ శుశ్రువే।
నిరైక్షద్ రావణం క్షిప్రం వైదేహీం చ దదర్శ సః ॥ **3.50.1** ॥ 1599

తతః పర్వతశృంగాభస్తీక్ష్ణతుండః ఖగోత్తమః।
వనస్పతిగతః శ్రీమాన్ వ్యాజహార శుభాం గిరం ॥ **3.50.2** ॥ 1600

దశగ్రీవ స్థితో ధర్మే పురాణే సత్యసంశ్రయః।
భ్రాతస్త్వం నిందితం కర్మ కర్తుం నార్హసి సాంప్రతం ॥ **3.50.3** ॥ 1601

జటాయుర్నామ నామ్నాహం గృధ్రరాజో మహాబలః।
రాజా సర్వస్య లోకస్య మహేంద్రవరుణోపమః ॥ **3.50.4** ॥ 1602

లోకానాం చ హితే యుక్తో రామో దశరథాత్మజః।
తస్యైషా లోకనాథస్య ధర్మపత్నీ యశస్వినీ ॥ **3.50.5** ॥ 1603

సీతా నామ వరారోహా యాం త్వం హర్తుమిహేచ్ఛసి।
కథం రాజా స్థితో ధర్మే పరదారాన్ పరామృశేత్ ॥ **3.50.6** ॥ 1604

రక్షణీయా విశేషేణ రాజదారా మహాబల।
నివర్తయ గతిం నీచాం పరదారాభిమర్శనాత్ ॥ **3.50.7** ॥ 1605

న తత్ సమాచరేద్ ధీరో యత్ పరోఽస్య విగర్హయేత్।
యథాఽఽత్మనస్తథాన్యేషాం దారా రక్ష్యా విమర్శనాత్ ॥ **3.50.8** ॥ 1606

అర్థం వా యది వా కామం శిష్టాః శాస్త్రేష్వనాగతం।
వ్యవస్యంత్యను రాజానం ధర్మం పౌలస్త్యనందన ॥ **3.50.9** ॥ 1607

రాజా ధర్మశ్చ కామశ్చ ద్రవ్యాణాం చోత్తమో నిధిః।
ధర్మః శుభం వా పాపం వా రాజమూలం ప్రవర్తతే ॥ **3.50.10** ॥ 1608

పాపస్వభావశ్చపలః కథం త్వం రక్షసాం వర।
ఐశ్వర్యమభిసంప్రాప్తో విమానమివ దుష్కృతీ ॥ **3.50.11** ॥ 1609

కామస్వభావో యః సోఽసౌ న శక్యస్తం ప్రమార్జితుం।
నహి దుష్టాత్మనామార్యమావసత్యాలయే చిరం ॥ **3.50.12** ॥ 1610

విషయే వా పురే వా తే యదా రామో మహాబలః।
నాపరాధ్యతి ధర్మాత్మా కథం తస్యాపరాధ్యసి ॥ **3.50.13** ॥ 1611

యది శూర్పణఖాహేతోర్జనస్థానగతః ఖరః।
అతివృత్తో హతః పూర్వం రామేణాక్లిష్టకర్మణా ॥ **3.50.14** ॥ 1612

అత్ర బ్రూహి యథాతత్త్వం కో రామస్య వ్యతిక్రమః।
యస్య త్వం లోకనాథస్య హృత్వా భార్యాం గమిష్యసి ॥ **3.50.15** ॥ 1613

క్షిప్రం విసృజ వైదేహీం మా త్వా ఘోరేణ చక్షుషా।
దహేద్ దహనభూతేన వృత్రమింద్రాశనిర్యథా ॥ **3.50.16** ॥ 1614

సర్పమాశీవిషం బద్ధ్వా వస్త్రాంతే నావబుధ్యసే।
గ్రీవాయాం ప్రతిముక్తం చ కాలపాశం న పశ్యసి ॥ **3.50.17** ॥ 1615

స భారః సౌమ్య భర్తవ్యో యో నరం నావసాదయేత్।
తదన్నమపి భోక్తవ్యం జీర్యతే యదనామయం ॥ **3.50.18** ॥ 1616

యత్ కృత్వా న భవేద్ ధర్మో న కీర్తిర్న యశో ధ్రువం।
శరీరస్య భవేత్ ఖేదః కస్తత్ కర్మ సమాచరేత్ ॥ **3.50.19** ॥ 1617

షష్టివర్షసహస్రాణి జాతస్య మమ రావణ।
పితృపైతామహం రాజ్యం యథావదనుతిష్ఠతః ॥ **3.50.20** ॥ 1618

వృద్ధోఽహం త్వం యువా ధన్వీ సరథః కవచీ శరీ।
న చాప్యాదాయ కుశలీ వైదేహీం మే గమిష్యసి ॥ **3.50.21** ॥ 1619

న శక్తస్త్వం బలాద్ధర్తుం వైదేహీం మమ పశ్యతః।
హేతుభిర్న్యాయసంయుక్తైర్ధ్రువాం వేదశ్రుతీమివ ॥ **3.50.22** ॥ 1620

యుధ్యస్వ యది శూరోఽసి ముహూర్తం తిష్ఠ రావణ।
శయిష్యసే హతో భూమౌ యథా పూర్వం ఖరస్తథా ॥ **3.50.23** ॥ 1621

అసకృత్సంయుగే యేన నిహతా దైత్యదానవాః।
న చిరాచ్చీరవాసాస్త్వాం రామో యుధి వధిష్యతి ॥ **3.50.24** ॥ 1622

కిం ను శక్యం మయా కర్తుం గతౌ దూరం నృపాత్మజౌ।
క్షిప్రం త్వం నశ్యసే నీచ తయోర్భీతో న సంశయః ॥ **3.50.25** ॥ 1623

నహి మే జీవమానస్య నయిష్యసి శుభామిమాం।
సీతాం కమలపత్రాక్షీం రామస్య మహిషీం ప్రియాం ॥ **3.50.26** ॥ 1624

అవశ్యం తు మయా కార్యం ప్రియం తస్య మహాత్మనః।
జీవితేనాపి రామస్య తథా దశరథస్య చ ॥ **3.50.27** ॥ 1625

తిష్ఠ తిష్ఠ దశగ్రీవ ముహూర్తం పశ్య రావణ।
వృంతాదివ ఫలం త్వాం తు పాతయేయం రథోత్తమాత్।
యుద్ధాతిథ్యం ప్రదాస్యామి యథాప్రాణం నిశాచర ॥ **3.50.28** ॥ 1626

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకపంచాశః సర్గః ॥

జటాయూరావణయోర్ఘోరం యుద్ధం రావణేన జటాయుషో వధశ్చ

ఇత్యుక్తః క్రోధతామ్రాక్షస్తప్తకాంచనకుండలః।
రాక్షసేంద్రోఽభిదుద్రావ పతగేంద్రమమర్షణః ॥ **3.51.1** ॥ 1627

స సంప్రహారస్తుములస్తయోస్తస్మిన్ మహామృధే।
బభూవ వాతోద్ధూతయోర్మేఘయోర్గగనే యథా ॥ **3.51.2** ॥ 1628

తద్ బభూవాద్భుతం యుద్ధం గృధ్రరాక్షసయోస్తదా।
సపక్షయోర్మాల్యవతోర్మహాపర్వతయోరివ ॥ **3.51.3** ॥ 1629

తతో నాలీకనారాచైస్తీక్ష్ణాగ్రైశ్చ వికర్ణిభిః।
అభ్యవర్షన్మహాఘోరైర్గృధ్రరాజం మహాబలం ॥ **3.51.4** ॥ 1630

స తాని శరజాలాని గృధ్రః పత్రరథేశ్వరః।
జటాయుః ప్రతిజగ్రాహ రావణాస్త్రాణి సంయుగే ॥ **3.51.5** ॥ 1631

తస్య తీక్ష్ణనఖాభ్యాం తు చరణాభ్యాం మహాబలః।
చకార బహుధా గాత్రే వ్రణాన్ పతగసత్తమః ॥ **3.51.6** ॥ 1632

అథ క్రోధాద్ దశగ్రీవో జగ్రాహ దశ మార్గణాన్।
మృత్యుదండనిభాన్ ఘోరాఞ్శత్రోర్నిధనకాంక్షయా ॥ **3.51.7** ॥ 1633

స తైర్బాణైర్మహావీర్యః పూర్ణముక్తైరజిహ్మగైః।
బిభేద నిశితైస్తీక్ష్ణైర్గృధ్రం ఘోరైః శిలీముఖైః ॥ **3.51.8** ॥ 1634

స రాక్షసరథే పశ్యంజానకీ బాష్పలోచనాం।
అచింతయిత్వా బాణాంస్తాన్ రాక్షసం సమభిద్రవత్ ॥ **3.51.9** ॥ 1635

తతోఽస్య సశరం చాపం ముక్తామణివిభూషితం।
చరణాభ్యాం మహాతేజా బభంజ పతగోత్తమః ॥ **3.51.10** ॥ 1636

తతోఽన్యద్ ధనురాదాయ రావణః క్రోధమూర్ఛితః।
వవర్ష శరవర్షాణి శతశోఽథ సహస్రశః ॥ **3.51.11** ॥ 1637

శరైరావారితస్తస్య సంయుగే పతగేశ్వరః।
కులాయమభిసంప్రాప్తః పక్షివచ్చ బభౌ తదా ॥ **3.51.12** ॥ 1638

స తాని శరజాలాని పక్షాభ్యాం తు విధూయ హ।
చరణాభ్యాం మహాతేజా బభంజాస్య మహద్ ధనుః ॥ **3.51.13** ॥ 1639

తచ్చాగ్నిసదృశం దీప్తం రావణస్య శరావరం।
పక్షాభ్యాం చ మహాతేజా వ్యధునోత్ పతగేశ్వరః ॥ **3.51.14** ॥ 1640

కాంచనోరశ్ఛదాన్ దివ్యాన్ పిశాచవదనాన్ ఖరాన్।
తాంశ్చాస్య జవసంపన్నాంజఘాన సమరే బలీ ॥ **3.51.15** ॥ 1641

అథ త్రివేణుసంపన్నం కామగం పావకార్చిషం।
మణిసోపానచిత్రాంగం బభంజ చ మహారథం ॥ **3.51.16** ॥ 1642

పూర్ణచంద్రప్రతీకాశం ఛత్రం చ వ్యజనైః సహ।
పాతయామాస వేగేన గ్రాహిభీ రాక్షసైః సహ ॥ **3.51.17** ॥ 1643

సారథేశ్చాస్య వేగేన తుండేన చ మహచ్ఛిరః।
పునర్వ్యపహనచ్ఛ్రీమాన్ పక్షిరాజో మహాబలః ॥ **3.51.18** ॥ 1644

స భగ్నధన్వా విరథో హతాశ్వో హతసారథిః।
అంకేనాదాయ వైదేహీ పపాత భువి రావణః ॥ **3.51.19** ॥ 1645

దృష్ట్వా నిపతితం భూమౌ రావణం భగ్నవాహనం।
సాధు సాధ్వితి భూతాని గృధ్రరాజమపూజయన్ ॥ **3.51.20** ॥ 1646

పరిశ్రాంతం తు తం దృష్ట్వా జరయా పక్షియూథపం।
ఉత్పపాత పునర్హృష్టో మైథిలీం గృహ్య రావణః ॥ **3.51.21** ॥ 1647

తం ప్రహృష్టం నిధాయాంకే రావణం జనకాత్మజాం।
గచ్ఛంతం ఖడ్గశేషం చ ప్రణష్టహతసాధనం ॥ **3.51.22** ॥ 1648

గృధ్రరాజః సముత్పత్య రావణం సమభిద్రవత్।
సమావార్య మహాతేజా జటాయురిదమబ్రవీత్ ॥ **3.51.23** ॥ 1649

వజ్రసంస్పర్శబాణస్య భార్యాం రామస్య రావణ।
అల్పబుద్ధే హరస్యేనాం వధాయ ఖలు రక్షసాం ॥ **3.51.24** ॥ 1650

సమిత్రబంధుః సామాత్యః సబలః సపరిచ్ఛదః।
విషపానం పిబస్యేతత్ పిపాసిత ఇవోదకం ॥ **3.51.25** ॥ 1651

అనుబంధమజానంతః కర్మణామవిచక్షణాః।
శీఘ్రమేవ వినశ్యంతి యథా త్వం వినశిష్యసి ॥ **3.51.26** ॥ 1652

బద్ధస్త్వం కాలపాశేన క్వ గతస్తస్య మోక్ష్యసే।
వధాయ బడిశం గృహ్య సామిషం జలజో యథా ॥ **3.51.27** ॥ 1653

నహి జాతు దురాధర్షౌ కాకుత్స్థౌ తవ రావణ।
ధర్షణం చాశ్రమస్యాస్య క్షమిష్యేతే తు రాఘవౌ ॥ **3.51.28** ॥ 1654

యథా త్వయా కృతం కర్మ భీరుణా లోకగర్హితం।
తస్కరాచరితో మార్గో నైష వీరనిషేవితః ॥ **3.51.29** ॥ 1655

యుద్ధ్యస్వ యది శూరోఽసి ముహూర్తం తిష్ఠ రావణ।
శయిష్యసే హతో భూమౌ యథా భ్రాతా ఖరస్తథా ॥ **3.51.30** ॥ 1656

పరేతకాలే పురుషో యత్ కర్మ ప్రతిపద్యతే।
వినాశాయాత్మనోఽధర్మ్యం ప్రతిపన్నోఽసి కర్మ తత్ ॥ **3.51.31** ॥ 1657

పాపానుబంధో వై యస్య కర్మణః కో ను తత్ పుమాన్।
కుర్వీత లోకాధిపతిః స్వయంభూర్భగవానపి ॥ **3.51.32** ॥ 1658

ఏవముక్త్వా శుభం వాక్యం జటాయుస్తస్య రక్షసః।
నిపపాత భృశం పృష్ఠే దశగ్రీవస్య వీర్యవాన్ ॥ **3.51.33** ॥ 1659

తం గృహీత్వా నఖైస్తీక్ష్ణైర్విదదార సమంతతః।
అధిరూఢో గజారోహో యథా స్యాద్ దుష్టవారణం ॥ **3.51.34** ॥ 1660

విదదార నఖైరస్య తుండం పృష్ఠే సమర్పయన్।
కేశాంశ్చోత్పాటయామాస నఖపక్షముఖాయుధః ॥ **3.51.35** ॥ 1661

స తథా గృధ్రరాజేన క్లిశ్యమానో ముహుర్ముహుః।
అమర్షస్ఫురితోష్ఠః సన్ ప్రాకంపత చ రాక్షసః ॥ **3.51.36** ॥ 1662

సంపరిష్వజ్య వైదేహీం వామేనాంకేన రావణః।
తలేనాభిజఘానార్తో జటాయుం క్రోధమూర్చ్ఛితః ॥ **3.51.37** ॥ 1663

జటాయుస్తమతిక్రమ్య తుండేనాస్య ఖగాధిపః।
వామబాహూన్ దశ తదా వ్యపాహరదరిందమః ॥ **3.51.38** ॥ 1664

సంఛిన్నబాహోః సద్యో వై బాహవః సహసాభవన్।
విషజ్వాలావలీయుక్తా వల్మీకాదివ పన్నగాః ॥ **3.51.39** ॥ 1665

తతః క్రోధాద్ దశగ్రీవః సీతాముత్సృజ్య వీర్యవాన్।
ముష్టిభ్యాం చరణాభ్యాం చ గృధ్రరాజమపోథయత్ ॥ **3.51.40** ॥ 1666

తతో ముహూర్తం సంగ్రామో బభూవాతులవీర్యయోః।
రాక్షసానాం చ ముఖ్యస్య పక్షిణాం ప్రవరస్య చ ॥ **3.51.41** ॥ 1667

తస్య వ్యాయచ్ఛమానస్య రామస్యార్థే స రావణః।
పక్షౌ పాదౌ చ పార్శ్వౌ చ ఖడ్గముద్ధృత్య సోఽచ్ఛినత్ ॥ **3.51.42** ॥ 1668

సచ్ఛిన్నపక్షః సహసా రక్షసా రౌద్రకర్మణా।
నిపపాత మహాగృధ్రో ధరణ్యామల్పజీవితః ॥ **3.51.43** ॥ 1669

తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ క్షతజార్ద్రా జటాయుషం।
అభ్యధావత వైదేహీ స్వబంధుమివ దుఃఖితా ॥ **3.51.44** ॥ 1670

తం నీలజీమూతనికాశకల్పం సపాండురోరస్కముదారవీర్యం।
దదర్శ లంకాధిపతిః పృథివ్యాం జటాయుషం శాంతమివాగ్నిదావం ॥ **3.51.45** ॥ 1671

తతస్తు తం పత్రరథం మహీతలే
నిపాతితం రావణవేగమర్దితం।
పునశ్చ సంగృహ్య శశిప్రభాననా
రురోద సీతా జనకాత్మజా తదా ॥ **3.51.46** ॥ 1672

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విపంచాశః సర్గః ॥

రావణేన సీతాయా అపహరణం

సా తు తారాధిపముఖీ రావణేన నిరీక్ష్య తం ।
గృధ్రరాజం వినిహతం విలలాప సుదుఃఖితా ॥ **3.52.1** ॥ 1673

నిమిత్తం లక్షణం స్వప్నం శకునిస్వరదర్శనం ।
అవశ్యం సుఖదుఃఖేషు నరాణాం పరిదృశ్యతే ॥ **3.52.2** ॥ 1674

న నూనం రామ జానాసి మహద్వ్యసనమాత్మనః ।
ధావంతి నూనం కాకుత్స్థ మదర్థం మృగపక్షిణః ॥ **3.52.3** ॥ 1675

అయం హి కృపయా రామ మాం త్రాతుమిహ సంగతః ।
శేతే వినిహతో భూమౌ మమాభాగ్యాద్ విహంగమః ॥ **3.52.4** ॥ 1676

త్రాహి మామద్య కాకుత్స్థ లక్ష్మణేతి వరాంగనా ।
సుసంత్రస్తా సమాక్రందచ్ఛ్రుణ్వతాం తు యథాంతికే ॥ **3.52.5** ॥ 1677

తాం క్లిష్టమాల్యాభరణాం విలపంతీమనాథవత్ ।
అభ్యధావత వైదేహీం రావణో రాక్షసాధిపః ॥ **3.52.6** ॥ 1678

తాం లతామివ వేష్టంతీమాలింగంతీం మహాద్రుమాన్ ।
ముంచ ముంచేతి బహుశః ప్రాప తాం రాక్షసాధిపః ॥ **3.52.7** ॥ 1679

క్రోశంతీం రామ రామేతి రామేణ రహితాం వనే ।
జీవితాంతాయ కేశేషు జగ్రాహాంతకసన్నిభః ॥ **3.52.8** ॥ 1680

ప్రధర్షితాయాం వైదేహ్యాం బభూవ సచరాచరం।
జగత్ సర్వమమర్యాదం తమసాంధేన సంవృతం ॥ **3.52.9** ॥ 1681

న వాతి మారుతస్తత్ర నిష్ప్రభోఽభూద్ దివాకరః।
దృష్ట్వా సీతాం పరామృష్టాం దేవో దివ్యేన చక్షుషా ॥ **3.52.10** ॥ 1682

కృతం కార్యమితి శ్రీమాన్ వ్యాజహార పితామహః।
ప్రహృష్టా వ్యథితాశ్చాసన్ సర్వే తే పరమర్షయః ॥ **3.52.11** ॥ 1683

దృష్ట్వా సీతాం పరామృష్టాం దండకారణ్యవాసినః।
రావణస్య వినాశం చ ప్రాప్తం బుద్ధ్వా యదృచ్ఛయా ॥ **3.52.12** ॥ 1684

స తు తాం రామ రామేతి రుదతీం లక్ష్మణేతి చ।
జగామాదాయ చాకాశం రావణో రాక్షసేశ్వరః ॥ **3.52.13** ॥ 1685

తప్తాభరణవర్ణాంగీ పీతకౌశేయవాసినీ।
రరాజ రాజపుత్రీ తు విద్యుత్సౌదామనీ యథా ॥ **3.52.14** ॥ 1686

ఉద్ధూతేన చ వస్త్రేణ తస్యాః పీతేన రావణః।
అధికం పరిబభ్రాజ గిరిర్దీప్త ఇవాగ్నినా ॥ **3.52.15** ॥ 1687

తస్యాః పరమకల్యాణ్యాస్తామ్రాణి సురభీణి చ।
పద్మపత్రాణి వైదేహ్యా అభ్యకీర్యంత రావణం ॥ **3.52.16** ॥ 1688

తస్యాః కౌశేయముద్ధూతమాకాశే కనకప్రభం।
బభౌ చాదిత్యరాగేణ తామ్రమభ్రమివాతపే ॥ **3.52.17** ॥ 1689

తస్యాస్తద్ విమలం వక్త్రమాకాశే రావణాంకగం।
న రరాజ వినా రామం వినాలమివ పంకజం ॥ **3.52.18** ॥ 1690

బభూవ జలదం నీలం భిత్త్వా చంద్ర ఇవోదితః।
సులలాటం సుకేశాంతం పద్మగర్భాభమవ్రణం ॥ **3.52.19** ॥ 1691

శుక్లైః సువిమలైర్దంతైః ప్రభావద్భిరలంకృతం।
తస్యాః సునయనం వక్త్రమాకాశే రావణాంకగం ॥ **3.52.20** ॥ 1692

రుదితం వ్యపమృష్టాస్రం చంద్రవత్ప్రియదర్శనం।
సునాసం చారుతామ్రోష్ఠమాకాశే హాటకప్రభం ॥ **3.52.21** ॥ 1693

రాక్షసేంద్రసమాధూతం తస్యాస్తద్ వదనం శుభం।
శుశుభే న వినా రామం దివా చంద్ర ఇవోదితః ॥ **3.52.22** ॥ 1694

సా హేమవర్ణా నీలాంగం మైథిలీ రాక్షసాధిపం।
శుశుభే కాంచనీ కాంచీ నీలం గజమివాశ్రితా ॥ **3.52.23** ॥ 1695

సా పద్మపీతా హేమాభా రావణం జనకాత్మజా।
విద్యుద్ ఘనమివావిశ్య శుశుభే తప్తభూషణా ॥ **3.52.24** ॥ 1696

తస్యా భూషణఘోషేణ వైదేహ్యా రాక్షసేశ్వరః।
బభూవ విమలో నీలః సఘోష ఇవ తోయదః ॥ **3.52.25** ॥ 1697

ఉత్తమాంగచ్యుతా తస్యాః పుష్పవృష్టిః సమంతతః।
సీతాయా హ్రియమాణాయాః పపాత ధరణీతలే ॥ **3.52.26** ॥ 1698

సా తు రావణవేగేన పుష్పవృష్టిః సమంతతః।
సమాధూతా దశగ్రీవం పునరేవాభ్యవర్తత ॥ **3.52.27** ॥ 1699

అభ్యవర్తత పుష్పాణాం ధారా వైశ్రవణానుజం।
నక్షత్రమాలా విమలా మేరుం నగమివోన్నతం ॥ **3.52.28** ॥ 1700

చరణాన్నూపురం భ్రష్టం వైదేహ్యా రత్నభూషితం।
విద్యున్మండలసంకాశం పపాత ధరణీతలే ॥ **3.52.29** ॥ 1701

తరుప్రవాలరక్తా సా నీలాంగం రాక్షసేశ్వరం।
ప్రశోభయత వైదేహీ గజం కక్ష్యేవ కాంచనీ ॥ **3.52.30** ॥ 1702

తాం మహోల్కామివాకాశే దీప్యమానాం స్వతేజసా।
జహారాకాశమావిశ్య సీతాం వైశ్రవణానుజః ॥ **3.52.31** ॥ 1703

తస్యాస్తాన్యగ్నివర్ణాని భూషణాని మహీతలే।
సఘోషాణ్యవశీర్యంత క్షీణాస్తారా ఇవాంబరాత్ ॥ **3.52.32** ॥ 1704

తస్యాః స్తనాంతరాద్ భ్రష్టో హారస్తారాధిపద్యుతిః।
వైదేహ్యా నిపతన్ భాతి గంగేవ గగనచ్యుతా ॥ **3.52.33** ॥ 1705

ఉత్పాతవాతాభిరతా నానాద్విజగణాయుతాః।
మా భైరితి విధూతాగ్రా వ్యాజహ్రురివ పాదపాః ॥ **3.52.34** ॥ 1706

నలిన్యో ధ్వస్తకమలాస్తస్తమీనజలేచరాః।
సఖీమివ గతోత్సాహాం శోచంతీవ స్మ మైథిలీం ॥ **3.52.35** ॥ 1707

సమంతాదభిసంపత్య సింహవ్యాఘ్రమృగద్విజాః।
అన్వధావంస్తదా రోషాత్ సీతాచ్ఛాయానుగామినః ॥ **3.52.36** ॥ 1708

జలప్రపాతాస్రముఖాః శృంగైరుచ్ఛ్రితబాహుభిః।
సీతాయాం హ్రియమాణాయాం విక్రోశంతీవ పర్వతాః ॥ **3.52.37** ॥ 1709

హ్రియమాణాం తు వైదేహీం దృష్ట్వా దీనో దివాకరః।
ప్రవిధ్వస్తప్రభః శ్రీమానాసీత్ పాండురమండలః ॥ **3.52.38** ॥ 1710

నాస్తి ధర్మః కుతః సత్యం నార్జవం నానృశంసతా।
యత్ర రామస్య వైదేహీం సీతాం హరతి రావణః ॥ **3.52.39** ॥ 1711

ఇతి భూతాని సర్వాణి గణశః పర్యదేవయన్।
విత్రస్తకా దీనముఖా రురుదుర్మృగపోతకాః ॥ **3.52.40** ॥ 1712

ఉద్వీక్ష్యోద్వీక్ష్య నయనైర్భయాదివ విలక్షణైః।
సుప్రవేపితగాత్రాశ్చ బభూవుర్వనదేవతాః ॥ **3.52.41** ॥ 1713

విక్రోశంతీం దృఢం సీతాం దృష్ట్వా దుఃఖం తథా గతాం।
తాం తు లక్ష్మణ రామేతి క్రోశంతీం మధురస్వరాం ॥ **3.52.42** ॥ 1714

అవేక్షమాణాం బహుశో వైదేహీం ధరణీతలం।
స తామాకులకేశాంతాం విప్రమృష్టవిశేషకాం।
జహారాత్మవినాశాయ దశగ్రీవో మనస్వినీం ॥ **3.52.43** ॥ 1715

తతస్తు సా చారుదతీ శుచిస్మితా
వినాకృతా బంధుజనేన మైథిలీ।
అపశ్యతీ రాఘవలక్ష్మణావుభౌ
వివర్ణవక్త్రా భయభారపీడితా ॥ **3.52.44** ॥ 1716

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిపంచాశః సర్గః ॥

సీతయా రావణస్య ధిక్కారణం

ఖముత్పతంతం తం దృష్ట్వా మైథిలీ జనకాత్మజా ।
దుఃఖితా పరమోద్విగ్నా భయే మహతి వర్తినీ ॥ **3.53.1** ॥ 1717

రోషరోదనతామ్రాక్షీ భీమాక్షం రాక్షసాధిపం ।
రుదతీ కరుణం సీతా హ్రియమాణా తమబ్రవీత్ ॥ **3.53.2** ॥ 1718

న వ్యపత్రపసే నీచ కర్మణానేన రావణ ।
జ్ఞాత్వా విరహితాం యో మాం చోరయిత్వా పలాయసే ॥ **3.53.3** ॥ 1719

త్వయైవ నూనం దుష్టాత్మన్ భీరుణా హర్తుమిచ్ఛతా ।
మమాపవాహితో భర్తా మృగరూపేణ మాయయా ॥ **3.53.4** ॥ 1720

యో హి మాముద్యతస్త్రాతుం సోఽప్యయం వినిపాతితః ।
గృధ్రరాజః పురాణోఽసౌ శ్వశురస్య సఖా మమ ॥ **3.53.5** ॥ 1721

పరమం ఖలు తే వీర్యం దృశ్యతే రాక్షసాధమ ।
విశ్రావ్య నామధేయం హి యుద్ధే నాస్మి జితా త్వయా ॥ **3.53.6** ॥ 1722

ఈదృశం గర్హితం కర్మ కథం కృత్వా న లజ్జసే ।
స్త్రియాశ్చాహరణం నీచ రహితే చ పరస్య చ ॥ **3.53.7** ॥ 1723

కథయిష్యంతి లోకేషు పురుషాః కర్మ కుత్సితం ।
సునృశంసమధర్మిష్ఠం తవ శౌటీర్యమానినః ॥ **3.53.8** ॥ 1724

ధిక్ తే శౌర్యం చ సత్త్వం చ యత్త్వయా కథితం తదా।
కులాక్రోశకరం లోకే ధిక్ తే చారిత్రమీదృశం ॥ **3.53.9** ॥ 1725

కిం శక్యం కర్తుమేవం హి యజ్జవేనైవ ధావసి।
ముహూర్తమపి తిష్ఠ త్వం న జీవన్ ప్రతియాస్యసి ॥ **3.53.10** ॥ 1726

నహి చక్షుఃపథం ప్రాప్య తయోః పార్థివపుత్రయోః।
ససైన్యోఽపి సమర్థస్త్వం ముహూర్తమపి జీవితుం ॥ **3.53.11** ॥ 1727

న త్వం తయోః శరస్పర్శ సోఢుం శక్తః కథంచన।
వనే ప్రజ్వలితస్యేవ స్పర్శమగ్నేర్విహంగమః ॥ **3.53.12** ॥ 1728

సాధు కృత్వాఽఽత్మనః పథ్యం సాధు మాం ముంచ రావణ।
మత్ప్రధర్షణసంక్రుద్ధో భ్రాత్రా సహ పతిర్మమ ॥ **3.53.13** ॥ 1729

విధాస్యతి వినాశాయ త్వం మాం యది న ముంచసి।
యేన త్వం వ్యవసాయేన బలాన్మాం హర్తుమిచ్ఛసి ॥ **3.53.14** ॥ 1730

వ్యవసాయస్తు తే నీచ భవిష్యతి నిరర్థకః।
నహ్యహం తమపశ్యంతీ భర్తారం విబుధోపమం ॥ **3.53.15** ॥ 1731

ఉత్సహే శత్రువశగా ప్రాణాన్ ధారయితుం చిరం।
న నూనం చాత్మనః శ్రేయః పథ్యం వా సమవేక్షసే ॥ **3.53.16** ॥ 1732

మృత్యుకాలే యథా మర్త్యో విపరీతాని సేవతే।
ముమూర్షూణాం తు సర్వేషాం యత్ పథ్యం తన్న రోచతే ॥ **3.53.17** ॥ 1733

పశ్యామీహ హి కంఠే త్వాం కాలపాశావపాశితం।
యథా చాస్మిన్ భయస్థానే న బిభేషి నిశాచర ॥ **3.53.18** ॥ 1734

వ్యక్తం హిరణ్మయాంస్త్వం హి సంపశ్యసి మహీరుహాన్।
నదీం వైతరణీం ఘోరాం రుధిరౌఘవివాహినీం ॥ **3.53.19** ॥ 1735

ఖడ్గపత్రవనం చైవ భీమం పశ్యసి రావణ।
తప్తకాంచనపుష్పాం చ వైదూర్యప్రవరచ్ఛదాం ॥ **3.53.20** ॥ 1736

ద్రక్ష్యసే శాల్మలీం తీక్ష్ణామాయసైః కంటకైశ్చితాం।
నహి త్వమీదృశం కృత్వా తస్యాలీకం మహాత్మనః ॥ **3.53.21** ॥ 1737

ధారితుం శక్ష్యసి చిరం విషం పీత్వేవ నిర్ఘృణ।
బద్ధస్త్వం కాలపాశేన దుర్నివారేణ రావణ ॥ **3.53.22** ॥ 1738

క్వ గతో లప్స్యసే శర్మ మమ భర్తుర్మహాత్మనః।
నిమేషాంతరమాత్రేణ వినా భ్రాతరమాహవే ॥ **3.53.23** ॥ 1739

రాక్షసా నిహతా యేన సహస్రాణి చతుర్దశ।
కథం స రాఘవో వీరః సర్వాస్త్రకుశలో బలీ ॥ **3.53.24** ॥ 1740

న త్వాం హన్యాచ్ఛరైస్తీక్ష్ణైరిష్టభార్యాపహారిణం।
ఏతచ్చాన్యచ్చ పరుషం వైదేహీ రావణాంకగా।
భయశోకసమావిష్టా కరుణం విలలాప హ ॥ **3.53.25** ॥ 1741

తదా భృశార్తాం బహు చైవ భాషిణీం
విలాపపూర్వం కరుణం చ భామినీం।
జహార పాపస్తరుణీం విచేష్టతీం
నృపాత్మజామాగతగాత్రవేపథుః ॥ **3.53.26** ॥ 1742

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుఃపంచాశః సర్గః ॥

సీతయా పంచవానరాణాం మధ్యే స్వాభూషణవస్త్రాణాం పాతనం లంకాం గత్వా రావణేన సీతాయాః స్వాంతఃపురే రక్షణం జనస్థానే గుప్తచరతయా నివాసం కర్తుమష్టానాం రాక్షసానాం ప్రేషణం చ

హ్రియమాణా తు వైదేహీ కంచిన్నాథమపశ్యతీ।
దదర్శ గిరిశృంగస్థాన్ పంచ వానరపుంగవాన్ ॥ **3.54.1** ॥ 1743

తేషాం మధ్యే విశాలాక్షీ కౌశేయం కనకప్రభం।
ఉత్తరీయం వరారోహా శుభాన్యాభరణాని చ ॥ **3.54.2** ॥ 1744

ముమోచ యది రామాయ శంసేయురితి భామినీ।
వస్త్రముత్సృజ్య తన్మధ్యే నిక్షిప్తం సహభూషణం ॥ **3.54.3** ॥ 1745

సంభ్రమాత్ తు దశగ్రీవస్తత్కర్మ చ న బుద్ధవాన్।
పింగాక్షాస్తాం విశాలాక్షీం నేత్రైరనిమిషైరివ ॥ **3.54.4** ॥ 1746

విక్రోశంతీం తదా సీతాం దదృశుర్వానరోత్తమాః।
స చ పంపామతిక్రమ్య లంకామభిముఖః పురీం ॥ **3.54.5** ॥ 1747

జగామ మైథిలీం గృహ్య రుదతీం రాక్షసేశ్వరః।
తాం జహార సుసంహృష్టో రావణో మృత్యుమాత్మనః ॥ **3.54.6** ॥ 1748

ఉత్సంగేనైవ భుజగీం తీక్ష్ణదంష్ట్రాం మహావిషాం।
వనాని సరితః శైలాన్ సరాంసి చ విహాయసా ॥ **3.54.7** ॥ 1749

స క్షిప్రం సమతీయాయ శరశ్చాపాదివ చ్యుతః।
తిమినక్రనికేతం తు వరుణాలయమక్షయం ॥ **3.54.8** ॥ 1750

సరితాం శరణం గత్వా సమతీయాయ సాగరం।
సంభ్రమాత్ పరివృత్తోర్మీ రుద్ధమీనమహోరగః ॥ **3.54.9** ॥ 1751

వైదేహ్యాం హ్రియమాణాయాం బభూవ వరుణాలయః।
అంతరిక్షగతా వాచః ససృజుశ్చారణాస్తదా ॥ **3.54.10** ॥ 1752

ఏతదంతో దశగ్రీవ ఇతి సిద్ధాస్తథాబ్రువన్।
స తు సీతాం విచేష్టంతీమంకేనాదాయ రావణః ॥ **3.54.11** ॥ 1753

ప్రవివేశ పురీం లంకాం రూపిణీం మృత్యుమాత్మనః।
సోఽభిగమ్య పురీం లంకాం సువిభక్తమహాపథాం ॥ **3.54.12** ॥ 1754

సంరూఢకక్ష్యాం బహులాం స్వమంతఃపురమావిశత్।
తత్ర తామసితాపాంగీం శోకమోహసమన్వితాం ॥ **3.54.13** ॥ 1755

నిదధే రావణః సీతాం మయో మాయామివాసురీం।
అబ్రవీచ్చ దశగ్రీవః పిశాచీర్ఘోరదర్శనాః ॥ **3.54.14** ॥ 1756

యథా నైనాం పుమాన్ స్త్రీ వా సీతాం పశ్యత్యసమ్మతః।
ముక్తామణిసువర్ణాని వస్త్రాణ్యాభరణాని చ ॥ **3.54.15** ॥ 1757

యద్ యదిచ్ఛేత్ తదైవాస్యా దేయం మచ్ఛందతో యథా।
యా చ వక్ష్యతి వైదేహీం వచనం కించిదప్రియం ॥ **3.54.16** ॥ 1758

అజ్ఞానాద్ యది వా జ్ఞానాన్న తస్యా జీవితం ప్రియం।
తథోక్త్వా రాక్షసీస్తాస్తు రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్ ॥ **3.54.17** ॥ 1759

నిష్క్రమ్యాంతఃపురాత్ తస్మాత్ కిం కృత్యమితి చింతయన్।
దదర్శాష్టౌ మహావీర్యాన్ రాక్షసాన్ పిశితాశనాన్ ॥ **3.54.18** ॥ 1760

స తాన్ దృష్ట్వా మహావీర్యో వరదానేన మోహితః।
ఉవాచ తానిదం వాక్యం ప్రశస్య బలవీర్యతః ॥ **3.54.19** ॥ 1761

నానాప్రహరణాః క్షిప్రమితో గచ్ఛత సత్వరాః।
జనస్థానం హతస్థానం భూతం పూర్వం ఖరాలయం ॥ **3.54.20** ॥ 1762

తత్రాస్యతాం జనస్థానే శూన్యే నిహతరాక్షసే।
పౌరుషం బలమాశ్రిత్య త్రాసముత్సృజ్య దూరతః ॥ **3.54.21** ॥ 1763

బహుసైన్యం మహావీర్యం జనస్థానే నివేశితం।
సదూషణఖరం యుద్ధే నిహతం రామసాయకైః ॥ **3.54.22** ॥ 1764

తతః క్రోధో మమాపూర్వో ధైర్యస్యోపరి వర్ధతే।
వైరం చ సుమహజ్జాతం రామం ప్రతి సుదారుణం ॥ **3.54.23** ॥ 1765

నిర్యాతయితుమిచ్ఛామి తచ్చ వైరం మహారిపోః।
నహి లప్స్యామ్యహం నిద్రామహత్వా సంయుగే రిపుం ॥ **3.54.24** ॥ 1766

తం త్విదానీమహం హత్వా ఖరదూషణ ఘాతినం।
రామం శర్మోపలప్స్యామి ధనం లబ్ధ్వేవ నిర్ధనః ॥ **3.54.25** ॥ 1767

జనస్థానే వసద్భిస్తు భవద్భీ రామమాశ్రితా।
ప్రవృత్తిరుపనేతవ్యా కిం కరోతీతి తత్త్వతః ॥ **3.54.26** ॥ 1768

అప్రమాదాచ్చ గంతవ్యం సర్వైరేవ నిశాచరైః।
కర్తవ్యశ్చ సదా యత్నో రాఘవస్య వధం ప్రతి ॥ **3.54.27** ॥ 1769

యుష్మాకం తు బలం జ్ఞాతం బహుశో రణమూర్ధని।
అతశ్చాస్మింజనస్థానే మయా యూయం నివేశితాః ॥ **3.54.28** ॥ 1770

తతః ప్రియం వాక్యముపేత్య రాక్షసా
మహార్థమష్టావభివాద్య రావణం।

విహాయ లంకాం సహితాః ప్రతస్థిరే
యతో జనస్థానమలక్ష్యదర్శనాః ॥ **3.54.29** ॥ 1771

తతస్తు సీతాముపలభ్య రావణః
సుసంప్రహృష్టః పరిగృహ్య మైథిలీం ।
ప్రసజ్య రామేణ చ వైరముత్తమం
బభూవ మోహాన్ముదితః స రావణః ॥ **3.54.30** ॥ 1772

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుఃపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచపంచాశః సర్గః ॥

రావణః సీతాం స్వాంతఃపురం దర్శయిత్వా త్వం మే భార్యా భవేతి ప్రైరయత్

సందిశ్య రాక్షసాన్ ఘోరాన్ రావణోఽష్టా మహాబలాన్ ।
ఆత్మానం బుద్ధివైక్లవ్యాత్ కృతకృత్యమమన్యత ॥ **3.55.1** ॥ 1773

స చింతయానో వైదేహీం కామబాణైః ప్రపీడితః ।
ప్రవివేశ గృహం రమ్యం సీతాం ద్రష్టుమభిత్వరన్ ॥ **3.55.2** ॥ 1774

స ప్రవిశ్య తు తద్వేశ్మ రావణో రాక్షసాధిపః ।
అపశ్యద్ రాక్షసీమధ్యే సీతాం దుఃఖపరాయణాం ॥ **3.55.3** ॥ 1775

అశ్రుపూర్ణముఖీం దీనాం శోకభారావపీడితాం ।
వాయువేగైరివాక్రాంతాం మజ్జంతీం నావమర్ణవే ॥ **3.55.4** ॥ 1776

మృగయూథపరిభ్రష్టాం మృగీం శ్వభిరివావృతాం ।
అధోగతముఖీం సీతాం తామభ్యేత్య నిశాచరః ॥ **3.55.5** ॥ 1777

తాం తు శోకవశాద్ దీనామవశాం రాక్షసాధిపః ।
స బలాద్ దర్శయామాస గృహం దేవగృహోపమం ॥ **3.55.6** ॥ 1778

హర్మ్యప్రాసాదసంబాధం స్త్రీసహస్రనిషేవితం ।
నానాపక్షిగణైర్జుష్టం నానారత్నసమన్వితం ॥ **3.55.7** ॥ 1779

దాంతకైస్తాపనీయైశ్చ స్ఫాటికై రాజతైస్తథా।
వజ్రవైదూర్యచిత్రైశ్చ స్తంభైర్దృష్టిమనోరమైః ॥ **3.55.8** ॥ 1780

దివ్యదుందుభినిర్ఘోషం తప్తకాంచనభూషణం।
సోపానం కాంచనం చిత్రమారురోహ తయా సహ ॥ **3.55.9** ॥ 1781

దాంతకా రాజతాశ్చైవ గవాక్షాః ప్రియదర్శనాః।
హేమజాలావృతాశ్చాసంస్తత్ర ప్రాసాదపంక్తయః ॥ **3.55.10** ॥ 1782

సుధామణివిచిత్రాణి భూమిభాగాని సర్వశః।
దశగ్రీవః స్వభవనే ప్రాదర్శయత మైథిలీం ॥ **3.55.11** ॥ 1783

దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్యశ్చ నానాపుష్పసమావృతాః।
రావణో దర్శయామాస సీతాం శోకపరాయణాం ॥ **3.55.12** ॥ 1784

దర్శయిత్వా తు వైదేహీం కృత్స్నం తద్భవనోత్తమం।
ఉవాచ వాక్యం పాపాత్మా సీతాం లోభితుమిచ్ఛయా ॥ **3.55.13** ॥ 1785

దశ రాక్షసకోట్యశ్చ ద్వావింశతిరథాపరాః।
వర్జయిత్వా జరావృద్ధాన్ బాలాంశ్చ రజనీచరాన్ ॥ **3.55.14** ॥ 1786

తేషాం ప్రభురహం సీతే సర్వేషాం భీమకర్మణాం।
సహస్రమేకమేకస్య మమ కార్యపురఃసరం ॥ **3.55.15** ॥ 1787

యదిదం రాజ్యతంత్రం మే త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం।
జీవితం చ విశాలాక్షి త్వం మే ప్రాణైర్గరీయసీ ॥ **3.55.16** ॥ 1788

బహ్వీనాముత్తమస్త్రీణాం మమ యోఽసౌ పరిగ్రహః।
తాసాం త్వమీశ్వరీ సీతే మమ భార్యా భవ ప్రియే ॥ **3.55.17** ॥ 1789

సాధు కిం తేఽన్యథాబుద్ధ్యా రోచయస్వ వచో మమ।
భజస్వ మాభితప్తస్య ప్రసాదం కర్తుమర్హసి ॥ **3.55.18** ॥ 1790

పరిక్షిప్తా సముద్రేణ లంకేయం శతయోజనా।
నేయం ధర్షయితుం శక్యా సేంద్రైరపి సురాసురైః ॥ **3.55.19** ॥ 1791

న దేవేషు న యక్షేషు న గంధర్వేషు నర్షిషు।
అహం పశ్యామి లోకేషు యో మే వీర్యసమో భవేత్ ॥ **3.55.20** ॥ 1792

రాజ్యభ్రష్టేన దీనేన తాపసేన పదాతినా।
కిం కరిష్యసి రామేణ మానుషేణాల్పతేజసా ॥ **3.55.21** ॥ 1793

భజస్వ సీతే మామేవ భర్తాహం సదృశస్తవ।
యౌవనం త్వధ్రువం భీరు రమస్వేహ మయా సహ ॥ **3.55.22** ॥ 1794

దర్శనే మా కృథా బుద్ధిం రాఘవస్య వరాననే।
కాస్య శక్తిరిహాగంతుమపి సీతే మనోరథైః ॥ **3.55.23** ॥ 1795

న శక్యో వాయురాకాశే పాశైర్బద్ధం మహాజవః।
దీప్యమానస్య వాప్యగ్నేర్గ్రహీతుం విమలాః శిఖాః ॥ **3.55.24** ॥ 1796

త్రయాణామపి లోకానాం న తం పశ్యామి శోభనే।
విక్రమేణ నయేద్ యస్త్వాం మద్బాహుపరిపాలితాం ॥ **3.55.25** ॥ 1797

లంకాయాః సుమహద్రాజ్యమిదం త్వమనుపాలయ।
త్వత్ప్రేష్యా మద్విధాశ్చైవ దేవాశ్చాపి చరాచరం ॥ **3.55.26** ॥ 1798

అభిషేకజలక్లిన్నా తుష్టా చ రమయస్వ చ।
దుష్కృతం యత్పురా కర్మ వనవాసేన తద్గతం ॥ **3.55.27** ॥ 1799

యచ్చ తే సుకృతం కర్మ తస్యేహ ఫలమాప్నుహి।
ఇహ సర్వాణి మాల్యాని దివ్యగంధాని మైథిలి ॥ **3.55.28** ॥ 1800

భూషణాని చ ముఖ్యాని తాని సేవ మయా సహ।
పుష్పకం నామ సుశ్రోణి భ్రాతుర్వైశ్రవణస్య మే ॥ **3.55.29** ॥ 1801

విమానం సూర్యసంకాశం తరసా నిర్జితం రణే।
విశాలం రమణీయం చ తద్విమానం మనోజవం ॥ **3.55.30** ॥ 1802

తత్ర సీతే మయా సార్ధం విహరస్వ యథాసుఖం।
వదనం పద్మసంకాశం విమలం చారుదర్శనం ॥ **3.55.31** ॥ 1803

శోకార్తం తు వరారోహే న భ్రాజతి వరాననే।
ఏవం వదతి తస్మిన్ సా వస్త్రాంతేన వరాంగనా ॥ **3.55.32** ॥ 1804

పిధాయేందునిభం సీతా మందమశ్రూణ్యవర్తయత్।
ధ్యాయంతీం తామివాస్వస్థాం సీతాం చింతాహతప్రభాం ॥ **3.55.33** ॥ 1805

ఉవాచ వచనం వీరో రావణో రజనీచరః।
అలం వ్రీడేన వైదేహి ధర్మలోపకృతేన తే ॥ **3.55.34** ॥ 1806

ఆర్షోఽయం దేవి నిష్ఠుందో యస్త్వామభిభవిష్యతి।
ఏతౌ పాదౌ మయా స్నిగ్ధౌ శిరోభిః పరిపీడితౌ ॥ **3.55.35** ॥ 1807

ప్రసాదం కురు మే క్షిప్రం వశ్యో దాసోఽహమస్మి తే।
ఇమాః శూన్యా మయా వాచః శుష్యమాణేన భాషితాః ॥ **3.55.36** ॥ 1808

న చాపి రావణః కాంచిన్మూర్ధ్నా స్త్రీం ప్రణమేత హ।
ఏవముక్త్వా దశగ్రీవో మైథిలీం జనకాత్మజాం।
కృతాంతవశమాపన్నో మమేయమితి మన్యతే ॥ **3.55.37** ॥ 1809

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్పంచాశః సర్గః ॥

సీతా శ్రీరామే స్వానురాగం సందర్శ్య రావణం భర్త్సయామాస రావణస్యాజ్ఞయా రాక్షస్యస్తామశోకవాటికాం నీత్వా భీషయామాసుః

సా తథోక్తా తు వైదేహీ నిర్భయా శోకకర్శితా।
తృణమంతరతః కృత్వా రావణం ప్రత్యభాషత ॥ **3.56.1** ॥ 1810

రాజా దశరథో నామ ధర్మసేతురివాచలః।
సత్యసంధః పరిజ్ఞాతో యస్య పుత్రః స రాఘవః ॥ **3.56.2** ॥ 1811

రామో నామ స ధర్మాత్మా త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః।
దీర్ఘబాహుర్విశాలాక్షో దైవతం స పతిర్మమ ॥ **3.56.3** ॥ 1812

ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతః సింహస్కంధో మహాద్యుతిః।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా యస్తే ప్రాణాన్ వధిష్యతి ॥ **3.56.4** ॥ 1813

ప్రత్యక్షం యద్యహం తస్య త్వయా వై ధర్షితా బలాత్।
శయితా త్వం హతః సంఖ్యే జనస్థానే యథా ఖరః ॥ **3.56.5** ॥ 1814

య ఏతే రాక్షసాః ప్రోక్తా ఘోరరూపా మహాబలాః।
రాఘవే నిర్విషాః సర్వే సుపర్ణే పన్నగా యథా ॥ **3.56.6** ॥ 1815

తస్య జ్యావిప్రముక్తాస్తే శరాః కాంచనభూషణాః।
శరీరం విధమిష్యంతి గంగాకూలమివోర్మయః ॥ **3.56.7** ॥ 1816

అసురైర్వా సురైర్వా త్వం యద్యవధ్యోఽసి రావణ।
ఉత్పాద్య సుమహద్ వైరం జీవంస్తస్య న మోక్ష్యసే ॥ **3.56.8** ॥ 1817

స తే జీవితశేషస్య రాఘవోఽంతకరో బలీ।
పశోర్యూపగతస్యేవ జీవితం తవ దుర్లభం ॥ **3.56.9** ॥ 1818

యది పశ్యేత్ స రామస్త్వాం రోషదీప్తేన చక్షుషా।
రక్షస్త్వమద్య నిర్దగ్ధో యథా రుద్రేణ మన్మథః ॥ **3.56.10** ॥ 1819

యశ్చంద్రం నభసో భూమౌ పాతయేన్నాశయేత వా।
సాగరం శోషయేద్ వాపి స సీతాం మోచయేదిహ ॥ **3.56.11** ॥ 1820

గతాసుస్త్వం గతశ్రీకో గతసత్త్వో గతేంద్రియః।
లంకా వైధవ్యసంయుక్తా త్వత్కృతేన భవిష్యతి ॥ **3.56.12** ॥ 1821

న తే పాపమిదం కర్మ సుఖోదర్కం భవిష్యతి।
యాహం నీతా వినాభావం పతిపార్శ్వాత్ త్వయా బలాత్ ॥ **3.56.13** ॥ 1822

స హి దేవరసంయుక్తో మమ భర్తా మహాద్యుతిః।
నిర్భయో వీర్యమాశ్రిత్య శూన్యే వసతి దండకే ॥ **3.56.14** ॥ 1823

స తే వీర్యం బలం దర్పముత్సేకం చ తథావిధం।
అపనేష్యతి గాత్రేభ్యః శరవర్షేణ సంయుగే ॥ **3.56.15** ॥ 1824

యదా వినాశో భూతానాం దృశ్యతే కాలచోదితః।
తదా కార్యే ప్రమాద్యంతి నరాః కాలవశం గతాః ॥ **3.56.16** ॥ 1825

మాం ప్రధృష్య స తే కాలః ప్రాప్తోఽయం రాక్షసాధమ।
ఆత్మనో రాక్షసానాం చ వధాయాంతఃపురస్య చ ॥ **3.56.17** ॥ 1826

న శక్యా యజ్ఞమధ్యస్థా వేదిః స్రుగ్భాండమండితా।
ద్విజాతిమంత్రసంపూతా చండాలేనావమర్దితుం ॥ **3.56.18** ॥ 1827

తథాహం ధర్మనిత్యస్య ధర్మపత్నీ దృఢవ్రతా।
త్వయా స్పృష్టుం న శక్యాహం రాక్షసాధమ పాపినా ॥ **3.56.19** ॥ 1828

క్రీడంతీ రాజహంసేన పద్మషండేషు నిత్యశః।
హంసీ సా తృణమధ్యస్థం కథం ద్రక్ష్యేత మద్గుకం ॥ **3.56.20** ॥ 1829

ఇదం శరీరం నిఃసంజ్ఞం బంధ వా ఘాతయస్వ వా।
నేదం శరీరం రక్ష్యం మే జీవితం వాపి రాక్షస ॥ **3.56.21** ॥ 1830

న తు శక్యమపక్రోశం పృథివ్యాం దాతుమాత్మనః।
ఏవముక్త్వా తు వైదేహీ క్రోధాత్ సుపరుషం వచః ॥ **3.56.22** ॥ 1831

రావణం జానకీ తత్ర పునర్నోవాచ కించన।
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా పరుషం రోమహర్షణం ॥ **3.56.23** ॥ 1832

ప్రత్యువాచ తతః సీతాం భయసందర్శనం వచః।
శృణు మైథిలి మద్వాక్యం మాసాన్ ద్వాదశ భామిని ॥ **3.56.24** ॥ 1833

కాలేనానేన నాభ్యేషి యది మాం చారుహాసిని।
తతస్త్వాం ప్రాతరాశార్థం సూదాశ్ఛేత్స్యంతి లేశశః ॥ **3.56.25** ॥ 1834

ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం రావణః శత్రురావణః।
రాక్షసీశ్చ తతః క్రుద్ధ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.56.26** ॥ 1835

శీఘ్రమేవ హి రాక్షస్యో విరూపా ఘోరదర్శనాః।
దర్పమస్యాపనేష్యంతు మాంసశోణితభోజనాః ॥ **3.56.27** ॥ 1836

వచనాదేవ తాస్తస్య సుఘోరా ఘోరదర్శనాః।
కృతప్రాంజలయో భూత్వా మైథిలీం పర్యవారయన్ ॥ **3.56.28** ॥ 1837

స తాః ప్రోవాచ రాజాసౌ రావణో ఘోరదర్శనాః।
ప్రచల్య చరణోత్కర్షైర్దారయన్నివ మేదినీం ॥ **3.56.29** ॥ 1838

అశోకవనికామధ్యే మైథిలీ నీయతామితి।
తత్రేయం రక్ష్యతాం గూఢం యుష్మాభిః పరివారితా ॥ **3.56.30** ॥ 1839

తత్రైనాం తర్జనైర్ఘోరైః పునః సాంత్వైశ్చ మైథిలీం।
ఆనయధ్వం వశం సర్వా వన్యాం గజవధూమివ ॥ **3.56.31** ॥ 1840

ఇతి ప్రతిసమాదిష్టా రాక్షస్యో రావణేన తాః।
అశోకవనికాం జగ్ముర్మైథిలీం పరిగృహ్య తు ॥ **3.56.32** ॥ 1841

సర్వకామఫలైర్వృక్షైర్నానాపుష్పఫలైర్వృతాం।
సర్వకాలమదైశ్చాపి ద్విజైః సముపసేవితాం ॥ **3.56.33** ॥ 1842

సా తు శోకపరీతాంగీ మైథిలీ జనకాత్మజా।
రాక్షసీవశమాపన్నా వ్యాఘ్రీణాం హరిణీ యథా ॥ **3.56.34** ॥ 1843

శోకేన మహతా గ్రస్తా మైథిలీ జనకాత్మజా।
న శర్మ లభతే భీరుః పాశబద్ధా మృగీ యథా ॥ **3.56.35** ॥ 1844

న విందతే తత్ర తు శర్మ మైథిలీ
విరూపనేత్రాభిరతీవ తర్జితా।
పతిం స్మరంతీ దయితం చ దేవరం
విచేతనాభూద్ భయశోకపీడితా ॥ **3.56.36** ॥ 1845

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్పంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ప్రక్షిప్తః సర్గః ॥

బ్రహ్మణ ఆదేశేనేంద్రస్య నిద్రయా సహ లంకాయాం ప్రవేశస్తేన సీతాయై దివ్యక్షీరస్య దానం తథా విసృష్టస్య తస్య తతో నివర్తనం చ

ప్రవేశితాయాం సీతాయాం లంకాం ప్రతి పితామహః।
తదా ప్రోవాచ దేవేంద్రం పరితుష్టం శతక్రతుం ॥ **1** ॥ 1846

త్రైలోక్యస్య హితార్థాయ రక్షసామహితాయ చ।
లంకాం ప్రవేశితా సీతా రావణేన దురాత్మనా ॥ **2** ॥ 1847

పతివ్రతా మహాభాగా నిత్యం చైవ సుఖైధితా।
అపశ్యంతీ చ భర్తారం పశ్యంతీ రాక్షసీజనం ॥ **3** ॥ 1848

రాక్షసీభిః పరివృతా భర్తృదర్శనలాలసా।
నివిష్టా హి పురీ లంకా తీరే నదనదీపతేః ॥ **4** ॥ 1849

కథం జ్ఞాస్యతి తాం రామస్తత్రస్థాం తామనిందితాం।
దుఃఖం సంచింతయంతీ సా బహుశః పరిదుర్లభా ॥ **5** ॥ 1850

ప్రాణయాత్రామకుర్వాణా ప్రాణాంస్త్యక్ష్యత్యసంశయం।
స భూయః సంశయో జాతః సీతాయాః ప్రాణసంక్షయే ॥ **6** ॥ 1851

స త్వం శీఘ్రమితో గత్వా సీతాం పశ్య శుభాననాం।
ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం ప్రయచ్ఛ హవిరుత్తమం ॥ **7** ॥ 1852

ఏవముక్తోఽథ దేవేంద్రః పురీం రావణపాలితాం।
ఆగచ్ఛన్నిద్రయా సార్ధం భగవాన్ పాకశాసనః ॥ **8** ॥ 1853

నిద్రాం చోవాచ గచ్ఛ త్వం రాక్షసాన్ సంప్రమోహయ।
సా తథోక్తా మఘవతా దేవీ పరమహర్షితా ॥ **9** ॥ 1854

దేవకార్యార్థసిద్ధ్యర్థం ప్రామోహయత రాక్షసాన్।
ఏతస్మిన్నంతరే దేవః సహస్రాక్షః శచీపతిః ॥ **10** ॥ 1855

ఆససాద వనస్థాం తాం వచనం చేదమబ్రవీత్।
దేవరాజోఽస్మి భద్రం తే ఇహ చాస్మి శుచిస్మితే ॥ **11** ॥ 1856

అహం త్వాం కార్యసిద్ధ్యర్థం రాఘవస్య మహాత్మనః।
సాహాయ్యం కల్పయిష్యామి మా శుచో జనకాత్మజే ॥ **12** ॥ 1857

మత్ప్రసాదాత్ సముద్రం స తరిష్యతి బలైః సహ।
మయైవేహ చ రాక్షస్యో మాయయా మోహితాః శుభే ॥ **13** ॥ 1858

తస్మాదన్నమిదం సీతే హవిష్యాన్నమహం స్వయం।
స త్వాం సంగృహ్య వైదేహి ఆగతః సహ నిద్రయా ॥ **14** ॥ 1859

ఏతదత్యసి మద్ధస్తాన్న త్వాం బాధిష్యతే శుభే।
క్షుధా తృషా చ రంభోరు వర్షాణామయుతైరపి ॥ **15** ॥ 1860

ఏవముక్తా తు దేవేంద్రమువాచ పరిశంకితా।
కథం జానామి దేవేంద్రం త్వామిహస్థం శచీపతిం ॥ **16** ॥ 1861

దేవలింగాని దృష్టాని రామలక్ష్మణసన్నిధౌ।
తాని దర్శయ దేవేంద్ర యది త్వం దేవరాట్ స్వయం ॥ **17** ॥ 1862

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా తథా చక్రే శచీపతిః।
పృథివీం నాస్పృశత్ పద్భ్యామనిమేషేక్షణాని చ ॥ **18** ॥ 1863

అరజోఽంబరధారీ చ నమ్లానకుసుమస్తథా।
తం జ్ఞాత్వా లక్షణైః సీతా వాసవం పరిహర్షితా ॥ **19** ॥ 1864

ఉవాచ వాక్యం రుదతీ భగవన్ రాఘవం ప్రతి।
సహ భ్రాత్రా మహాబాహుర్దిష్ట్యా మే శ్రుతిమాగతః ॥ **20** ॥ 1865

యథా మే శ్వశురో రాజా యథా చ మిథిలాధిపః।
తథా త్వామద్య పశ్యామి సనాథో మే పతిస్త్వయా ॥ **21** ॥ 1866

తవాజ్ఞయా చ దేవేంద్ర పయోభూతమిదం హవిః।
అశిష్యామి త్వయా దత్తం రఘూణాం కులవర్ధనం ॥ **22** ॥ 1867

ఇంద్రహస్తాద్ గృహీత్వా తత్ పాయసం సా శుచిస్మితా।
న్యవేదయత భర్త్రే సా లక్ష్మణాయ చ మైథిలీ ॥ **23** ॥ 1868

యది జీవతి మే భర్తా సహ భ్రాత్రా మహాబలః।
ఇదమస్తు తయోర్భక్త్యా తదాశ్నాత్ పాయసం స్వయం ॥ **24** ॥ 1869

ఇతీవ తత్ ప్రాశ్య హవిర్వరాననా జహౌ క్షుధాదుఃఖసముద్భవం చ తం।
ఇంద్రాత్ ప్రవృత్తిముపలభ్య జానకీ కాకుత్స్థయోః ప్రీతమనా బభూవ ॥ **25** ॥ 1870

స చాపి శక్రస్త్రిదివాలయం తదా
ప్రీతో యయౌ రాఘవకార్యసిద్ధయే।
ఆమంత్ర్య సీతాం స తతో మహాత్మా
జగామ నిద్రాసహితః స్వమాలయం ॥ **26** ॥ 1871

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ప్రక్షిప్తః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య మృగం హత్వా నివర్తనం మార్గేఽపశకునం దృష్ట్వా తస్య చింతా తత్ర మిలితం లక్ష్మణముపాలభ్య సీతావిషయకసంకటస్య తేనాశంకనం

రాక్షసం మృగరూపేణ చరంతం కామరూపిణం ।
నిహత్య రామో మారీచం తూర్ణం పథి న్యవర్తత ॥ **3.57.1** ॥ 1872

తస్య సంత్వరమాణస్య ద్రష్టుకామస్య మైథిలీం ।
క్రూరస్వనోఽథ గోమాయుర్విననాదాస్య పృష్ఠతః ॥ **3.57.2** ॥ 1873

స తస్య స్వరమాజ్ఞాయ దారుణం రోమహర్షణం ।
చింతయామాస గోమాయోః స్వరేణ పరిశంకితః ॥ **3.57.3** ॥ 1874

అశుభం బత మన్యేఽహం గోమాయుర్వాశ్యతే యథా ।
స్వస్తి స్యాదపి వైదేహ్యా రాక్షసైర్భక్షణం వినా ॥ **3.57.4** ॥ 1875

మారీచేన తు విజ్ఞాయ స్వరమాలక్ష్య మామకం ।
విక్రుష్టం మృగరూపేణ లక్ష్మణః శృణుయాద్ యది ॥ **3.57.5** ॥ 1876

స సౌమిత్రిః స్వరం శ్రుత్వా తాం చ హిత్వాథ మైథిలీం ।
తయైవ ప్రహితః క్షిప్రం మత్సకాశమిహైష్యతి ॥ **3.57.6** ॥ 1877

రాక్షసైః సహితైర్నూనం సీతాయా ఈప్సితో వధః ।
కాంచనశ్చ మృగో భూత్వా వ్యపనీయాశ్రమాత్తు మాం ॥ **3.57.7** ॥ 1878

దూరం నీత్వాథ మారీచో రాక్షసోఽభూచ్ఛరాహతః।
హా లక్ష్మణ హతోఽస్మీతి యద్వాక్యం వ్యాజహార హ ॥ **3.57.8** ॥ 1879

అపి స్వస్తి భవేద్ ద్వాభ్యాం రహితాభ్యాం మయా వనే।
జనస్థాననిమిత్తం హి కృతవైరోఽస్మి రాక్షసైః ॥ **3.57.9** ॥ 1880

నిమిత్తాని చ ఘోరాణి దృశ్యంతేఽద్య బహూని చ।
ఇత్యేవం చింతయన్ రామః శ్రుత్వా గోమాయునిఃస్వనం ॥ **3.57.10** ॥ 1881

నివర్తమానస్త్వరితో జగామాశ్రమమాత్మవాన్।
ఆత్మనశ్చాపనయనం మృగరూపేణ రక్షసా ॥ **3.57.11** ॥ 1882

ఆజగామ జనస్థానం రాఘవః పరిశంకితః।
తం దీనమానసం దీనమాసేదుర్మృగపక్షిణః ॥ **3.57.12** ॥ 1883

సవ్యం కృత్వా మహాత్మానం ఘోరాంశ్చ ససృజుః స్వరాన్।
తాని దృష్ట్వా నిమిత్తాని మహాఘోరాణి రాఘవః।
న్యవర్తతాథ త్వరితో జవేనాశ్రమమాత్మనః ॥ **3.57.13** ॥ 1884

తతో లక్ష్మణమాయాంతం దదర్శ విగతప్రభం।
తతోఽవిదూరే రామేణ సమీయాయ స లక్ష్మణః ॥ **3.57.14** ॥ 1885

విషణ్ణః సన్ విషణ్ణేన దుఃఖితో దుఃఖభాగినా।
స జగర్హేఽథ తం భ్రాతా దృష్ట్వా లక్ష్మణమాగతం ॥ **3.57.15** ॥ 1886

విహాయ సీతాం విజనే వనే రాక్షససేవితే।
గృహీత్వా చ కరం సవ్యం లక్ష్మణం రఘునందనః ॥ **3.57.16** ॥ 1887

ఉవాచ మధురోదర్కమిదం పరుషమార్తవత్।
అహో లక్ష్మణ గర్హ్యం తే కృతం యత్ త్వం విహాయ తాం ॥ **3.57.17** ॥ 1888

సీతామిహాగతః సౌమ్య కచ్చిత్ స్వస్తి భవేదితి।
న మేఽస్తి సంశయో వీర నర్వథా జనకాత్మజా ॥ **3.57.18** ॥ 1889

వినష్టా భక్షితా వాపి రాక్షసైర్వనచారిభిః।
అశుభాన్యేవ భూయిష్ఠం యథా ప్రాదుర్భవంతి మే ॥ **3.57.19** ॥ 1890

అపి లక్ష్మణ సీతాయాః సామగ్ర్యం ప్రాప్నుయామహే।
జీవంత్యాః పురుషవ్యాఘ్ర సుతాయా జనకస్య వై ॥ **3.57.20** ॥ 1891

యథా వై మృగసంఘాశ్చ గోమాయుశ్చైవ భైరవం।
వాశ్యంతే శకునాశ్చాపి ప్రదీప్తామభితో దిశం।
అపి స్వస్తి భవేత్ తస్యా రాజపుత్ర్యా మహాబల ॥ **3.57.21** ॥ 1892

ఇదం హి రక్షో మృగసన్నికాశం
ప్రలోభ్య మాం దూరమనుప్రయాతం।
హతం కథంచిన్మహతా శ్రమేణ
స రాక్షసోఽభూన్మ్రియమాణ ఏవ ॥ **3.57.22** ॥ 1893

మనశ్చ మే దీనమిహాప్రహృష్టం
చక్షుశ్చ సవ్యం కురుతే వికారం।
అసంశయం లక్ష్మణ నాస్తి సీతా
హృతా మృతా వా పథి వర్తతే వా ॥ **3.57.23** ॥ 1894

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టపంచాశః సర్గః ॥

పథి వివిధామాశంకాం కుర్వతో లక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య స్వాశ్రమే ఆగమనం తత్ర సీతామదృష్ట్వా వ్యథాయాం నిమజ్జనం

స దృష్ట్వా లక్ష్మణం దీనం శూన్యం దశరథాత్మజః।
పర్యపృచ్ఛత ధర్మాత్మా వైదేహీమాగతం వినా ॥ **3.58.1** ॥ 1895

ప్రస్థితం దండకారణ్యం యా మామనుజగామ హ।
క్వ సా లక్ష్మణ వైదేహీ యాం హిత్వా త్వమిహాగతః ॥ **3.58.2** ॥ 1896

రాజ్యభ్రష్టస్య దీనస్య దండకాన్ పరిధావతః।
క్వ సా దుఃఖసహాయా మే వైదేహీ తనుమధ్యమా ॥ **3.58.3** ॥ 1897

యాం వినా నోత్సహే వీర ముహూర్తమపి జీవితుం।
క్వ సా ప్రాణసహాయా మే సీతా సురసుతోపమా ॥ **3.58.4** ॥ 1898

పతిత్వమమరాణాం హి పృథివ్యాశ్చాపి లక్ష్మణ।
వినా తాం తపనీయాభాం నేచ్ఛేయం జనకాత్మజాం ॥ **3.58.5** ॥ 1899

కచ్చిజ్జీవతి వైదేహీ ప్రాణైః ప్రియతరా మమ।
కచ్చిత్ ప్రవ్రాజనం వీర న మే మిథ్యా భవిష్యతి ॥ **3.58.6** ॥ 1900

సీతానిమిత్తం సౌమిత్రే మృతే మయి గతే త్వయి।
కచ్చిత్ సకామా కైకేయీ సుఖితా సా భవిష్యతి ॥ **3.58.7** ॥ 1901

సపుత్రరాజ్యాం సిద్ధార్థాం మృతపుత్రా తపస్వినీ।
ఉపస్థాస్యతి కౌసల్యా కచ్చిత్ సౌమ్యేన కైకయీం ॥ **3.58.8** ॥ 1902

యది జీవతి వైదేహీ గమిష్యామ్యాశ్రమం పునః।
సంవృత్తా యది వృత్తా సా ప్రాణాంస్త్యక్ష్యామి లక్ష్మణ ॥ **3.58.9** ॥ 1903

యది మామాశ్రమగతం వైదేహీ నాభిభాషతే।
పురః ప్రహసితా సీతా వినశిష్యామి లక్ష్మణ ॥ **3.58.10** ॥ 1904

బ్రూహి లక్ష్మణ వైదేహీ యది జీవతి వా న వా।
త్వయి ప్రమత్తే రక్షోభిర్భక్షితా వా తపస్వినీ ॥ **3.58.11** ॥ 1905

సుకుమారీ చ బాలా చ నిత్యం చాదుఃఖభాగినీ।
మద్వియోగేన వైదేహీ వ్యక్తం శోచతి దుర్మనాః ॥ **3.58.12** ॥ 1906

సర్వథా రక్షసా తేన జిహ్మేన సుదురాత్మనా।
వదతా లక్ష్మణేత్యుచ్చైస్తవాపి జనితం భయం ॥ **3.58.13** ॥ 1907

శ్రుతశ్చ మన్యే వైదేహ్యా స స్వరః సదృశో మమ।
త్రస్తయా ప్రేషితస్త్వం చ ద్రష్టుం మాం శీఘ్రమాగతః ॥ **3.58.14** ॥ 1908

సర్వథా తు కృతం కష్టం సీతాముత్సృజతా వనే।
ప్రతికర్తుం నృశంసానాం రక్షసాం దత్తమంతరం ॥ **3.58.15** ॥ 1909

దుఃఖితాః ఖరఘాతేన రాక్షసాః పిశితాశనాః।
తైః సీతా నిహతా ఘోరైర్భవిష్యతి న సంశయః ॥ **3.58.16** ॥ 1910

అహోఽస్మి వ్యసనే మగ్నః సర్వథా రిపునాశన।
కిం త్విదానీం కరిష్యామి శంకే ప్రాప్తవ్యమీదృశం ॥ **3.58.17** ॥ 1911

ఇతి సీతాం వరారోహాం చింతయన్నేవ రాఘవః।
ఆజగామ జనస్థానం త్వరయా సహలక్ష్మణః ॥ **3.58.18** ॥ 1912

విగర్హమాణోఽనుజమార్తరూపం
క్షుధాశ్రమేణైవ పిపాసయా చ।
వినిఃశ్వసఞ్ఛుష్కముఖో విషణ్ణః
ప్రతిశ్రయం ప్రాప్య సమీక్ష్య శూన్యం ॥ **3.58.19** ॥ 1913

స్వమాశ్రమం స ప్రవిగాహ్య వీరో
విహారదేశాననుసృత్య కాంశ్చిత్।
ఏతత్తదిత్యేవ నివాసభూమౌ
ప్రహృష్టరోమా వ్యథితో బభూవ ॥ **3.58.20** ॥ 1914

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణయోర్వార్తాలాపః

అథాశ్రమాదుపావృత్తమంతరా రఘునందనః।
పరిపప్రచ్ఛ సౌమిత్రిం రామో దుఃఖాదిదం వచః ॥ **3.59.1** ॥ 1915

తమువాచ కిమర్థం త్వమాగతోఽపాస్య మైథిలీం।
యదా సా తవ విశ్వాసాద్ వనే విరహితా మయా ॥ **3.59.2** ॥ 1916

దృష్ట్వైవాభ్యాగతం త్వాం మే మైథిలీం త్యజ్య లక్ష్మణ।
శంకమానం మహత్ పాపం యత్సత్యం వ్యథితం మనః ॥ **3.59.3** ॥ 1917

స్ఫురతే నయనం సవ్యం బాహుశ్చ హృదయం చ మే।
దృష్ట్వా లక్ష్మణ దూరే త్వాం సీతావిరహితం పథి ॥ **3.59.4** ॥ 1918

ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రిర్లక్ష్మణః శుభలక్షణః।
భూయో దుఃఖసమావిష్టో దుఖితం రామమబ్రవీత్ ॥ **3.59.5** ॥ 1919

న స్వయం కామకారేణ తాం త్యక్త్వాహమిహాగతః।
ప్రచోదితస్తయైవోగ్రైస్త్వత్సకాశమిహాగతః ॥ **3.59.6** ॥ 1920

ఆర్యేణేవ పరిక్రుష్టం లక్ష్మణేతి సువిస్వరం।
పరిత్రాహీతి యద్వాక్యం మైథిల్యాస్తచ్ఛ్రుతిం గతం ॥ **3.59.7** ॥ 1921

సా తమార్తస్వరం శ్రుత్వా తవ స్నేహేన మైథిలీ।
గచ్ఛ గచ్ఛేతి మామాశు రుదతీ భయవిక్లవా ॥ **3.59.8** ॥ 1922

ప్రచోద్యమానేన మయా గచ్ఛేతి బహుశస్తయా।
ప్రత్యుక్తా మైథిలీ వాక్యమిదం తత్ ప్రత్యయాన్వితం ॥ **3.59.9** ॥ 1923

న తత్ పశ్యామ్యహం రక్షో యదస్య భయమావహేత్।
నిర్వృతా భవ నాస్త్యేతత్ కేనాప్యేతదుదాహృతం ॥ **3.59.10** ॥ 1924

విగర్హితం చ నీచం చ కథమార్యోఽభిధాస్యతి।
త్రాహీతి వచనం సీతే యస్త్రాయేత్ త్రిదశానపి ॥ **3.59.11** ॥ 1925

కిన్నిమిత్తం తు కేనాపి భ్రాతురాలంబ్య మే స్వరం।
విస్వరం వ్యాహృతం వాక్యం లక్ష్మణ త్రాహి మామితి ॥ **3.59.12** ॥ 1926

రాక్షసేనేరితం వాక్యం త్రాసాత్ త్రాహీతి శోభనే।
న భవత్యా వ్యథా కార్యా కునారీజనసేవితా ॥ **3.59.13** ॥ 1927

అలం విక్లవతాం గంతుం స్వస్థా భవ నిరుత్సుకా।
న చాస్తి త్రిషు లోకేషు పుమాన్ యో రాఘవం రణే ॥ **3.59.14** ॥ 1928

జాతో వా జాయమానో వా సంయుగే యః పరాజయేత్।
అజేయో రాఘవో యుద్ధే దేవైః శక్రపురోగమైః ॥ **3.59.15** ॥ 1929

ఏవముక్తా తు వైదేహీ పరిమోహితచేతనా।
ఉవాచాశ్రూణి ముంచంతీ దారుణం మామిదం వచః ॥ **3.59.16** ॥ 1930

భావో మయి తవాత్యర్థపాప ఏవ నివేశితః।
వినష్టే భ్రాతరి ప్రాప్తుం న చ త్వం మామవాప్స్యసే ॥ **3.59.17** ॥ 1931

సంకేతాద్ భరతేన త్వం రామం సమనుగచ్ఛసి।
క్రోశంతం హి యథాత్యర్థం నైనమభ్యవపద్యసే ॥ **3.59.18** ॥ 1932

రిపుః ప్రచ్ఛన్నచారీ త్వం మదర్థమనుగచ్ఛసి।
రాఘవస్యాంతరం ప్రేప్సుస్తథైనం నాభిపద్యసే ॥ **3.59.19** ॥ 1933

ఏవముక్తస్తు వైదేహ్యా సంరబ్ధో రక్తలోచనః।
క్రోధాత్ ప్రస్ఫురమాణోష్ఠ ఆశ్రమాదభినిర్గతః ॥ **3.59.20** ॥ 1934

ఏవం బ్రువాణం సౌమిత్రిం రామః సంతాపమోహితః।
అబ్రవీద్ దుష్కృతం సౌమ్య తాం వినా త్వమిహాగతః ॥ **3.59.21** ॥ 1935

జానన్నపి సమర్థం మాం రక్షసామపవారణే।
అనేన క్రోధవాక్యేన మైథిల్యా నిర్గతో భవాన్ ॥ **3.59.22** ॥ 1936

నహి తే పరితుష్యామి త్యక్త్వా యదసి మైథిలీం।
క్రుద్ధాయాః పరుషం శ్రుత్వా స్త్రియా యత్ త్వమిహాగతః ॥ **3.59.23** ॥ 1937

సర్వథా త్వపనీతం తే సీతయా యత్ ప్రచోదితః।
క్రోధస్య వశమాగమ్య నాకరోః శాసనం మమ ॥ **3.59.24** ॥ 1938

అసౌ హి రాక్షసః శేతే శరేణాభిహతో మయా।
మృగరూపేణ యేనాహమాశ్రమాదపవాహితః ॥ **3.59.25** ॥ 1939

వికృష్య చాపం పరిధాయ సాయకం
సలీలబాణేన చ తాడితో మయా।
మార్గీం తనుం త్యజ్య చ విక్లవస్వరో
బభూవ కేయూరధరః స రాక్షసః ॥ **3.59.26** ॥ 1940

శరాహతేనైవ తదార్తయా గిరా
స్వరం మమాలంబ్య సుదూరసుశ్రవం।
ఉదాహృతం తద్ వచనం సుదారుణం
త్వమాగతో యేన విహాయ మైథిలీం ॥ **3.59.27** ॥ 1941

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షష్టితమః సర్గః ॥

విలపతా శ్రీరామేణ వృక్షాన్ పశూంశ్చ ప్రతి సీతావిషయకవార్తాయా జిజ్ఞాసనం భ్రాంతస్య తస్య రోదనం భూయో భూయస్తేన సీతాయా అన్వేషణం చ

భృశమావ్రజమానస్య తస్యాధో వామలోచనం।
ప్రాస్ఫురచ్చాస్ఖలద్ రామో వేపథుశ్చాస్య జాయతే ॥ **3.60.1** ॥ 1942

ఉపాలక్ష్య నిమిత్తాని సోఽశుభాని ముహుర్ముహుః।
అపి క్షేమం తు సీతాయా ఇతి వై వ్యాజహార హ ॥ **3.60.2** ॥ 1943

త్వరమాణో జగామాథ సీతాదర్శనలాలసః।
శూన్యమావసథం దృష్ట్వా బభూవోద్విగ్నమానసః ॥ **3.60.3** ॥ 1944

ఉద్భ్రమన్నివ వేగేన విక్షిపన్ రఘునందనః।
తత్ర తత్రోటజస్థానమభివీక్ష్య సమంతతః ॥ **3.60.4** ॥ 1945

దదర్శ పర్ణశాలాం చ సీతయా రహితాం తదా।
శ్రియా విరహితాం ధ్వస్తాం హేమంతే పద్మినీమివ ॥ **3.60.5** ॥ 1946

రుదంతమివ వృక్షైశ్చ గ్లానపుష్పమృగద్విజం।
శ్రియా విహీనం విధ్వస్తం సంత్యక్తం వనదైవతైః ॥ **3.60.6** ॥ 1947

విప్రకీర్ణాజినకుశం విప్రవిద్ధబృసీకటం।
దృష్ట్వా శూన్యోటజస్థానం విలలాప పునః పునః ॥ **3.60.7** ॥ 1948

హృతా మృతా వా నష్టా వా భక్షితా వా భవిష్యతి।
నిలీనాప్యథవా భీరురథవా వనమాశ్రితా ॥ **3.60.8** ॥ 1949

గతా విచేతుం పుష్పాణి ఫలాన్యపి చ వా పునః।
అథవా పద్మినీం యాతా జలార్థం వా నదీం గతా ॥ **3.60.9** ॥ 1950

యత్నాన్మృగయమాణస్తు నాససాద వనే ప్రియాం।
శోకరక్తేక్షణః శ్రీమానున్మత్త ఇవ లక్ష్యతే ॥ **3.60.10** ॥ 1951

వృక్షాద్ వృక్షం ప్రధావన్ స గిరీంశ్చాపి నదీనదం।
బభ్రామ విలపన్ రామః శోకపంకార్ణవప్లుతః ॥ **3.60.11** ॥ 1952

అస్తి కచ్చిత్త్వయా దృష్టా సా కదంబప్రియా ప్రియా।
కదంబ యది జానీషే శంస సీతాం శుభాననాం ॥ **3.60.12** ॥ 1953

స్నిగ్ధపల్లవసంకాశాం పీతకౌశేయవాసినీం।
శంసస్వ యది సా దృష్టా బిల్వ బిల్వోపమస్తనీ ॥ **3.60.13** ॥ 1954

అథవార్జున శంస త్వం ప్రియాం తామర్జునప్రియాం।
జనకస్య సుతా తన్వీ యది జీవతి వా న వా ॥ **3.60.14** ॥ 1955

కకుభః కకుభోరుం తాం వ్యక్తం జానాతి మైథిలీం।
లతాపల్లవపుష్పాఢ్యో భాతి హ్యేష వనస్పతిః ॥ **3.60.15** ॥ 1956

భ్రమరైరుపగీతశ్చ యథా ద్రుమవరో హ్యసి।
ఏష వ్యక్తం విజానాతి తిలకస్తిలకప్రియాం ॥ **3.60.16** ॥ 1957

అశోక శోకాపనుద శోకోపహతచేతనం।
త్వన్నామానం కురు క్షిప్రం ప్రియాసందర్శనేన మాం ॥ **3.60.17** ॥ 1958

యది తాల త్వయా దృష్టా పక్వతాలోపమస్తనీ।
కథయస్వ వరారోహాం కారుణ్యం యది తే మయి ॥ **3.60.18** ॥ 1959

యది దృష్టా త్వయా జంబో జాంబూనదసమప్రభా।
ప్రియాం యది విజానాసి నిఃశంక కథయస్వ మే ॥ **3.60.19** ॥ 1960

అహో త్వం కర్ణికారాద్య పుష్పితః శోభసే భృశం।
కర్ణికారప్రియాం సాధ్వీం శంస దృష్టా యది ప్రియా ॥ **3.60.20** ॥ 1961

చూతనీపమహాసాలాన్ పనసాన్ కురవాన్ ధవాన్।
దాడిమానపి తాన్ గత్వా దృష్ట్వా రామో మహాయశాః ॥ **3.60.21** ॥ 1962

బకులానథ పున్నాగాంశ్చందనాన్ కేతకాంస్తథా।
పృచ్ఛన్ రామో వనే భ్రాంత ఉన్మత్త ఇవ లక్ష్యతే ॥ **3.60.22** ॥ 1963

అథవా మృగశావాక్షీం మృగ జానాసి మైథిలీం।
మృగవిప్రేక్షణీ కాంతా మృగీభిః సహితా భవేత్ ॥ **3.60.23** ॥ 1964

గజ సా గజనాసోరుర్యది దృష్టా త్వయా భవేత్।
తాం మన్యే విదితాం తుభ్యమాఖ్యాహి వరవారణ ॥ **3.60.24** ॥ 1965

శార్దూల యది సా దృష్టా ప్రియా చంద్రనిభాననా।
మైథిలీ మమ విస్రబ్ధః కథయస్వ న తే భయం ॥ **3.60.25** ॥ 1966

కిం ధావసి ప్రియే నూనం దృష్టాసి కమలేక్షణే।
వృక్షైరాచ్ఛాద్య చాత్మానం కిం మాం న ప్రతిభాషసే ॥ **3.60.26** ॥ 1967

తిష్ఠ తిష్ఠ వరారోహే న తేఽస్తి కరుణా మయి।
నాత్యర్థం హాస్యశీలాసి కిమర్థం మాముపేక్షసే ॥ **3.60.27** ॥ 1968

పీతకౌశేయకేనాసి సూచితా వరవర్ణిని।
ధావంత్యపి మయా దృష్టా తిష్ఠ యద్యస్తి సౌహృదం ॥ **3.60.28** ॥ 1969

నైవ సా నూనమథవా హింసితా చారుహాసినీ।
కృచ్ఛ్రం ప్రాప్తం న మాం నూనం యథోపేక్షితుమర్హతి ॥ **3.60.29** ॥ 1970

వ్యక్తం సా భక్షితా బాలా రాక్షసైః పిశితాశనైః।
విభజ్యాంగాని సర్వాణి మయా విరహితా ప్రియా ॥ **3.60.30** ॥ 1971

నూనం తచ్ఛుభదంతోష్ఠం సునాసం శుభకుండలం।
పూర్ణచంద్రనిభం గ్రస్తం ముఖం నిష్ప్రభతాం గతం ॥ **3.60.31** ॥ 1972

సా హి చంపకవర్ణాభా గ్రీవా గ్రైవేయకోచితా।
కోమలా విలపంత్యాస్తు కాంతాయా భక్షితా శుభా ॥ **3.60.32** ॥ 1973

నూనం విక్షిప్యమాణౌ తౌ బాహూ పల్లవకోమలౌ।
భక్షితౌ వేపమానాగ్రౌ సహస్తాభరణాంగదౌ ॥ **3.60.33** ॥ 1974

మయా విరహితా బాలా రక్షసాం భక్షణాయ వై।
సార్థేనేవ పరిత్యక్తా భక్షితా బహుబాంధవా ॥ **3.60.34** ॥ 1975

హా లక్ష్మణ మహాబాహో పశ్యసే త్వం ప్రియాం క్వచిత్।
హా ప్రియే క్వ గతా భద్రే హా సీతేతి పునః పునః ॥ **3.60.35** ॥ 1976

ఇత్యేవం విలపన్ రామః పరిధావన్ వనాద్ వనం।
క్వచిదుద్భ్రమతే వేగాత్ క్వచిద్ విభ్రమతే బలాత్ ॥ **3.60.36** ॥ 1977

క్వచిన్మత్త ఇవాభాతి కాంతాన్వేషణతత్పరః।
స వనాని నదీః శైలాన్ గిరిప్రస్రవణాని చ।
కాననాని చ వేగేన భ్రమత్యపరిసంస్థితః ॥ **3.60.37** ॥ 1978

తదా స గత్వా విపులం మహద్ వనం
పరీత్య సర్వం త్వథ మైథిలీం ప్రతి।
అనిష్ఠితాశః స చకార మార్గణే
పునః ప్రియాయాః పరమం పరిశ్రమం ॥ **3.60.38** ॥ 1979

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం సీతాయా అన్వేషణం తస్యా అనధిగమే శ్రీరామస్య విలాపశ్చ

దృష్ట్వాఽఽశ్రమపదం శూన్యం రామో దశరథాత్మజః।
రహితాం పర్ణశాలాం చ ప్రవిద్ధాన్యాసనాని చ ॥ **3.61.1** ॥ 1980

అదృష్ట్వా తత్ర వైదేహీం సన్నిరీక్ష్య చ సర్వశః।
ఉవాచ రామః ప్రాక్రుశ్య ప్రగృహ్య రుచిరౌ భుజౌ ॥ **3.61.2** ॥ 1981

క్వ ను లక్ష్మణ వైదేహీ కం వా దేశమితో గతా।
కేనాహృతా వా సౌమిత్రే భక్షితా కేన వా ప్రియా ॥ **3.61.3** ॥ 1982

వృక్షేణావార్య యది మాం సీతే హసితుమిచ్ఛసి।
అలం తే హసితేనాద్య మాం భజస్వ సుదుఃఖితం ॥ **3.61.4** ॥ 1983

యైః పరిక్రీడసే సీతే విశ్వస్తైర్మృగపోతకైః।
ఏతే హీనాస్త్వయా సౌమ్యే ధ్యాయంత్యస్రావిలేక్షణాః ॥ **3.61.5** ॥ 1984

సీతయా రహితోఽహం వై నహి జీవామి లక్ష్మణ।
వృతం శోకేన మహతా సీతాహరణజేన మాం ॥ **3.61.6** ॥ 1985

పరలోకే మహారాజో నూనం ద్రక్ష్యతి మే పితా।
కథం ప్రతిజ్ఞాం సంశ్రుత్య మయా త్వమభియోజితః ॥ **3.61.7** ॥ 1986

అపూరయిత్వా తం కాలం మత్సకాశమిహాగతః।
కామవృత్తమనార్యం వా మృషావాదినమేవ చ ॥ **3.61.8** ॥ 1987

ధిక్ త్వామితి పరే లోకే వ్యక్తం వక్ష్యతి మే పితా।
వివశం శోకసంతప్తం దీనం భగ్నమనోరథం ॥ **3.61.9** ॥ 1988

మామిహోత్సృజ్య కరుణం కీర్తిర్నరమివానృజుం।
క్వ గచ్ఛసి వరారోహే మా మోత్సృజ సుమధ్యమే ॥ **3.61.10** ॥ 1989

త్వయా విరహితశ్చాహం త్యక్ష్యే జీవితమాత్మనః।
ఇతీవ విలపన్ రామః సీతాదర్శనలాలసః ॥ **3.61.11** ॥ 1990

న దదర్శ సుదుఃఖార్తో రాఘవో జనకాత్మజాం।
అనాసాదయమానం తం సీతాం శోకపరాయణం ॥ **3.61.12** ॥ 1991

పంకమాసాద్య విపులం సీదంతమివ కుంజరం।
లక్ష్మణో రామమత్యర్థమువాచ హితకామ్యయా ॥ **3.61.13** ॥ 1992

మా విషాదం మహాబుద్ధే కురు యత్నం మయా సహ।
ఇదం గిరివరం వీర బహుకందరశోభితం ॥ **3.61.14** ॥ 1993

ప్రియకాననసంచారా వనోన్మత్తా చ మైథిలీ।
సా వనం వా ప్రవిష్టా స్యాన్నలినీం వా సుపుష్పితాం ॥ **3.61.15** ॥ 1994

సరితం వాపి సంప్రాప్తా మీనవంజులసేవితాం।
విత్రాసయితుకామా వా లీనా స్యాత్ కాననే క్వచిత్ ॥ **3.61.16** ॥ 1995

జిజ్ఞాసమానా వైదేహీ త్వాం మాం చ పురుషర్షభ।
తస్యా హ్యన్వేషణే శ్రీమన్ క్షిప్రమేవ యతావహే ॥ **3.61.17** ॥ 1996

వనం సర్వం విచినువో యత్ర సా జనకాత్మజా।
మన్యసే యది కాకుత్స్థ మా స్మ శోకే మనః కృథాః ॥ **3.61.18** ॥ 1997

ఏవముక్తః స సౌహార్దాల్లక్ష్మణేన సమాహితః।
సహ సౌమిత్రిణా రామో విచేతుముపచక్రమే ॥ **3.61.19** ॥ 1998

తౌ వనాని గిరీంశ్చైవ సరితశ్చ సరాంసి చ।
నిఖిలేన విచిన్వంతౌ సీతాం దశరథాత్మజౌ ॥ **3.61.20** ॥ 1999

తస్య శైలస్య సానూని శిలాశ్చ శిఖరాణి చ।
నిఖిలేన విచిన్వంతౌ నైవ తామభిజగ్మతుః ॥ **3.61.21** ॥ 2000

విచిత్య సర్వతః శైలం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్।
నేహ పశ్యామి సౌమిత్రే వైదేహీం పర్వతే శుభాం ॥ **3.61.22** ॥ 2001

తతో దుఃఖాభిసంతప్తో లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్।
విచరన్ దండకారణ్యం భ్రాతరం దీప్తతేజసం ॥ **3.61.23** ॥ 2002

ప్రాప్స్యసే త్వం మహాప్రాజ్ఞ మైథిలీం జనకాత్మజాం।
యథా విష్ణుర్మహాబాహుర్బలిం బద్ధ్వా మహీమిమాం ॥ **3.61.24** ॥ 2003

ఏవముక్తస్తు వీరేణ లక్ష్మణేన స రాఘవః।
ఉవాచ దీనయా వాచా దుఃఖాభిహతచేతనః ॥ **3.61.25** ॥ 2004

వనం సువిచితం సర్వం పద్మిన్యః ఫుల్లపంకజాః।
గిరిశ్చాయం మహాప్రాజ్ఞ బహుకందరనిర్ఝరః।
నహి పశ్యామి వైదేహీం ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీం ॥ **3.61.26** ॥ 2005

ఏవం స విలపన్ రామః సీతాహరణకర్షితః।
దీనః శోకసమావిష్టో ముహూర్తం విహ్వలోఽభవత్ ॥ **3.61.27** ॥ 2006

స విహ్వలితసర్వాంగో గతబుద్ధిర్విచేతనః।
నిషసాదాతురో దీనో నిఃశ్వస్యాశీతమాయతం ॥ **3.61.28** ॥ 2007

బహుశః స తు నిఃశ్వస్య రామో రాజీవలోచనః।
హా ప్రియేతి విచుక్రోశ బహుశో బాష్పగద్గదః ॥ **3.61.29** ॥ 2008

తం సాంత్వయామాస తతో లక్ష్మణః ప్రియబాంధవం।
బహుప్రకారం శోకార్తః ప్రశ్రితః ప్రశ్రితాంజలిః ॥ **3.61.30** ॥ 2009

అనాదృత్య తు తద్ వాక్యం లక్ష్మణోష్ఠపుటచ్యుతం।
అపశ్యంస్తాం ప్రియాం సీతాం ప్రాక్రోశత్ స పునః పునః ॥ **3.61.31** ॥ 2010

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య విలాపః

సీతామపశ్యన్ ధర్మాత్మా శోకోపహతచేతనః।
విలలాప మహాబాహూ రామః కమలలోచనః ॥ **3.62.1** ॥ 2011

పశ్యన్నివ చ తాం సీతామపశ్యన్మన్మథార్దితః।
ఉవాచ రాఘవో వాక్యం విలాపాశ్రయదుర్వచం ॥ **3.62.2** ॥ 2012

త్వమశోకస్య శాఖాభిః పుష్పప్రియతరా ప్రియే।
ఆవృణోషి శరీరం తే మమ శోకవివర్ధనీ ॥ **3.62.3** ॥ 2013

కదలీకాండసదృశౌ కదల్యా సంవృతావుభౌ।
ఊరూ పశ్యామి తే దేవి నాసి శక్తా నిగూహితుం ॥ **3.62.4** ॥ 2014

కర్ణికారవనం భద్రే హసంతీ దేవి సేవసే।
అలం తే పరిహాసేన మమ బాధావహేన వై ॥ **3.62.5** ॥ 2015

విశేషేణాశ్రమస్థానే హాసోఽయం న ప్రశస్యతే।
అవగచ్ఛామి తే శీలం పరిహాసప్రియం ప్రియే ॥ **3.62.6** ॥ 2016

ఆగచ్ఛ త్వం విశాలాక్షి శూన్యోఽయముటజస్తవ।
సువ్యక్తం రాక్షసైః సీతా భక్షితా వా హృతాపి వా ॥ **3.62.7** ॥ 2017

న హి సా విలపంతం మాముపసంప్రైతి లక్ష్మణ।
ఏతాని మృగయూథాని సాశ్రునేత్రాణి లక్ష్మణ ॥ **3.62.8** ॥ 2018

శంసంతీవ హి మే దేవీం భక్షితాం రజనీచరైః।
హా మమార్యే క్వ యాతాసి హా సాధ్వి వరవర్ణిని ॥ **3.62.9** ॥ 2019

హా సకామాద్య కైకేయీ దేవి మేఽద్య భవిష్యతి।
సీతయా సహ నిర్యాతో వినా సీతాముపాగతః ॥ **3.62.10** ॥ 2020

కథం నామ ప్రవేక్ష్యామి శూన్యమంతఃపురం మమ।
నిర్వీర్య ఇతి లోకో మాం నిర్దయశ్చేతి వక్ష్యతి ॥ **3.62.11** ॥ 2021

కాతరత్వం ప్రకాశం హి సీతాపనయనేన మే।
నివృత్తవనవాసశ్చ జనకం మిథిలాధిపం ॥ **3.62.12** ॥ 2022

కుశలం పరిపృచ్ఛంతం కథం శక్ష్యే నిరీక్షితుం।
విదేహరాజో నూనం మాం దృష్ట్వా విరహితం తయా ॥ **3.62.13** ॥ 2023

సుతావినాశసంతప్తో మోహస్య వశమేష్యతి।
అథవా న గమిష్యామి పురీం భరతపాలితాం ॥ **3.62.14** ॥ 2024

స్వర్గోఽపి హి తయా హీనః శూన్య ఏవ మతో మమ।
తన్మాముత్సృజ్య హి వనే గచ్ఛాయోధ్యాపురీం శుభాం ॥ **3.62.15** ॥ 2025

న త్వహం తాం వినా సీతాం జీవేయం హి కథంచన।
గాఢమాశ్లిష్య భరతో వాచ్యో మద్వచనాత్ త్వయా ॥ **3.62.16** ॥ 2026

అనుజ్ఞాతోఽసి రామేణ పాలయేతి వసుంధరాం।
అంబా చ మమ కైకేయీ సుమిత్రా చ త్వయా విభో ॥ **3.62.17** ॥ 2027

కౌసల్యా చ యథాన్యాయమభివాద్యా మమాజ్ఞయా।
రక్షణీయా ప్రయత్నేన భవతా సూక్తచారిణా ॥ **3.62.18** ॥ 2028

సీతాయాశ్చ వినాశోఽయం మమ చామిత్రసూదన।
విస్తరేణ జనన్యా మే వినివేద్యస్త్వయా భవేత్ ॥ **3.62.19** ॥ 2029

ఇతి విలపతి రాఘవే తు దీనే
వనముపగమ్య తయా వినా సుకేశ్యా।
భయవికలముఖస్తు లక్ష్మణోఽపి
వ్యథితమనా భృశమాతురో బభూవ ॥ **3.62.20** ॥ 2030

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య విలాపః

స రాజపుత్రః ప్రియయా విహీనః
శోకేన మోహేన చ పీడ్యమానః।
విషాదయన్ భ్రాతరమార్తరూపో
భూయో విషాదం ప్రవివేశ తీవ్రం ॥ **3.63.1** ॥ 2031

స లక్ష్మణం శోకవశాభిపన్నం
శోకే నిమగ్నో విపులే తు రామః।
ఉవాచ వాక్యం వ్యసనానురూప -
ముష్ణం వినిఃశ్వస్య రుదన్ సశోకం ॥ **3.63.2** ॥ 2032

న మద్విధో దుష్కృతకర్మకారీ
మన్యే ద్వితీయోఽస్తి వసుంధరాయాం।
శోకానుశోకో హి పరంపరాయా
మామేతి భిందన్ హృదయం మనశ్చ ॥ **3.63.3** ॥ 2033

పూర్వం మయా నూనమభీప్సితాని
పాపాని కర్మాణ్యసకృత్కృతాని।
తత్రాయమద్యాపతితో విపాకో
దుఃఖేన దుఃఖం యదహం విశామి ॥ **3.63.4** ॥ 2034

రాజ్యప్రణాశః స్వజనైర్వియోగః
పితుర్వినాశో జననీవియోగః।
సర్వాణి మే లక్ష్మణ శోకవేగ-
మాపూరయంతి ప్రవిచింతితాని ॥ **3.63.5** ॥ 2035

సర్వం తు దుఃఖం మమ లక్ష్మణేదం
శాంతం శరీరే వనమేత్య శూన్యం।
సీతావియోగాత్ పునరప్యుదీర్ణం
కాష్ఠైరివాగ్నిః సహసోపదీప్తః ॥ **3.63.6** ॥ 2036

సా నూనమార్యా మమ రాక్షసేన
హ్యభ్యాహృతా ఖం సముపేత్య భీరుః।
అపస్వరం సుస్వరవిప్రలాపా
భయేన విక్రందితవత్యభీక్ష్ణం ॥ **3.63.7** ॥ 2037

తౌ లోహితస్య ప్రియదర్శనస్య
సదోచితావుత్తమచందనస్య।
వృత్తౌ స్తనౌ శోణితపంకదిగ్ధౌ
నూనం ప్రియాయా మమ నాభిపాతః ॥ **3.63.8** ॥ 2038

తచ్చ్లక్ష్ణసువ్యక్తమృదుప్రలాపం
తస్యా ముఖం కుంచితకేశభారం।
రక్షోవశం నూనముపాగతాయా
న భ్రాజతే రాహుముఖే యథేందుః ॥ **3.63.9** ॥ 2039

తాం హారపాశస్య సదోచితాంతాం
గ్రీవాం ప్రియాయా మమ సువ్రతాయాః।
రక్షాంసి నూనం పరిపీతవంతి
శూన్యే హి భిత్త్వా రుధిరాశనాని ॥ **3.63.10** ॥ 2040

మయా విహీనా విజనే వనే సా
రక్షోభిరాహృత్య వికృష్యమాణా।
నూనం వినాదం కురరీవ దీనా
సా ముక్తవత్యాయతకాంతనేత్రా ॥ **3.63.11** ॥ 2041

అస్మిన్ మయా సార్ధముదారశీలా
శిలాతలే పూర్వముపోపవిష్టా।
కాంతస్మితా లక్ష్మణ జాతహాసా
త్వామాహ సీతా బహువాక్యజాతం ॥ **3.63.12** ॥ 2042

గోదావరీయం సరితాం వరిష్ఠా
ప్రియా ప్రియాయా మమ నిత్యకాలం।
అప్యత్ర గచ్ఛేదితి చింతయామి
నైకాకినీ యాతి హి సా కదాచిత్ ॥ **3.63.13** ॥ 2043

పద్మాననా పద్మపలాశనేత్రా
పద్మాని వానేతుమభిప్రయాతా।
తదప్యయుక్తం నహి సా కదాచి -
న్మయా వినా గచ్ఛతి పంకజాని ॥ **3.63.14** ॥ 2044

కామం త్విదం పుష్పితవృక్షషండం
నానావిధైః పక్షిగణైరుపేతం।
వనం ప్రయాతా ను తదప్యయుక్త -
మేకాకినీ సాతిబిభేతి భీరుః ॥ **3.63.15** ॥ 2045

ఆదిత్య భో లోకకృతాకృతజ్ఞ
లోకస్య సత్యానృతకర్మసాక్షిన్।
మమ ప్రియా సా క్వ గతా హృతా వా
శంసస్వ మే శోకహతస్య సర్వం ॥ **3.63.16** ॥ 2046

లోకేషు సర్వేషు న నాస్తి కించిద్
యత్ తే న నిత్యం విదితం భవేత్ తత్।
శంసస్వ వాయో కులపాలినీం తాం
మృతా హతా వా పథి వర్తతే వా ॥ **3.63.17** ॥ 2047

ఇతీవ తం శోకవిధేయదేహం
రామం విసంజ్ఞం విలపంతమేవ।
ఉవాచ సౌమిత్రిరదీనసత్త్వో
న్యాయ్యే స్థితః కాలయుతం చ వాక్యం ॥ **3.63.18** ॥ 2048

శోకం విసృజ్యాద్య ధృతిం భజస్వ
సోత్సాహతా చాస్తు విమార్గణేఽస్యాః।
ఉత్సాహవంతో హి నరా న లోకే
సీదంతి కర్మస్వతిదుష్కరేషు ॥ **3.63.19** ॥ 2049

ఇతీవ సౌమిత్రిముదగ్రపౌరుషం
బ్రువంతమార్తో రఘువంశవర్ధనః।
న చింతయామాస ధృతిం విముక్తవాన్
పునశ్చ దుఃఖం మహదభ్యుపాగమత్ ॥ **3.63.20** ॥ 2050

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుఃషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం భూయః సీతాయా అన్వేషణం శ్రీరామస్య శోకోద్గారో మృగేభ్యః సంకేతం ప్రాప్య ద్వయోర్భ్రాత్రోర్దక్షిణదిశాం ప్రతి గమనం, పర్వతాయ క్రోధః, సీతాయా వికీర్ణాని పుష్పాణి భూషణానాం కణాన్ యుద్ధస్య చిహ్నాని చావలోక్య శ్రీరామేణ దేవాదిసహితాం త్రిలోకీం ప్రతి స్వస్య రోషస్య ప్రకటనం

స దీనో దీనయా వాచా లక్ష్మణం వాక్యమబ్రవీత్ ।
శీఘ్రం లక్ష్మణ జానీహి గత్వా గోదావరీం నదీం ॥ **3.64.1** ॥ 2051

అపి గోదావరీం సీతా పద్మాన్యానయితుం గతా ।
ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః పునరేవ హి ॥ **3.64.2** ॥ 2052

నదీం గోదావరీం రమ్యాం జగామ లఘువిక్రమః ।
తాం లక్ష్మణస్తీర్థవతీం విచిత్వా రామమబ్రవీత్ ॥ **3.64.3** ॥ 2053

నైనాం పశ్యామి తీర్థేషు క్రోశతో న శృణోతి మే ।
కం ను సా దేశమాపన్నా వైదేహీ క్లేశనాశినీ ॥ **3.64.4** ॥ 2054

నహి తం వేద్మి వై రామ యత్ర సా తనుమధ్యమా ।
లక్ష్మణస్య వచః శ్రుత్వా దీనః సంతాపమోహితః ॥ **3.64.5** ॥ 2055

రామః సమభిచక్రామ స్వయం గోదావరీం నదీం ।
స తాముపస్థితో రామః క్వ సీతేత్యేవమబ్రవీత్ ॥ **3.64.6** ॥ 2056

భూతాని రాక్షసేంద్రేణ వధార్హేణ హృతామపి।
న తాం శశంసూ రామాయ తథా గోదావరీ నదీ ॥ **3.64.7** ॥ 2057

తతః ప్రచోదితా భూతైః శంస చాస్మై ప్రియామితి।
న చ సా హ్యవదత్ సీతాం పృష్టా రామేణ శోచతా ॥ **3.64.8** ॥ 2058

రావణస్య చ తద్రూపం కర్మాపి చ దురాత్మనః।
ధ్యాత్వా భయాత్ తు వైదేహీం సా నదీ న శశంస హ ॥ **3.64.9** ॥ 2059

నిరాశస్తు తయా నద్యా సీతాయా దర్శనే కృతః।
ఉవాచ రామః సౌమిత్రిం సీతాదర్శనకర్శితః ॥ **3.64.10** ॥ 2060

ఏషా గోదావరీ సౌమ్య కించిన్న ప్రతిభాషతే।
కిం ను లక్ష్మణ వక్ష్యామి సమేత్య జనకం వచః ॥ **3.64.11** ॥ 2061

మాతరం చైవ వైదేహ్యా వినా తామహమప్రియం।
యా మే రాజ్యవిహీనస్య వనే వన్యేన జీవతః ॥ **3.64.12** ॥ 2062

సర్వం వ్యపానయచ్ఛోకం వైదేహీ క్వ ను సా గతా।
జ్ఞాతివర్గవిహీనస్య వైదేహీమప్యపశ్యతః ॥ **3.64.13** ॥ 2063

మన్యే దీర్ఘా భవిష్యంతి రాత్రయో మమ జాగ్రతః।
మందాకినీం జనస్థానమిమం ప్రస్రవణం గిరిం ॥ **3.64.14** ॥ 2064

సర్వాణ్యనుచరిష్యామి యది సీతా హి లభ్యతే।
ఏతే మహామృగా వీర మామీక్షంతే పునః పునః ॥ **3.64.15** ॥ 2065

వక్తుకామా ఇహ హి మే ఇంగితాన్యుపలక్షయే।
తాంస్తు దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రో రాఘవః ప్రత్యువాచ హ ॥ **3.64.16** ॥ 2066

క్వ సీతేతి నిరీక్షన్ వై బాష్పసంరుద్ధయా గిరా।
ఏవముక్తా నరేంద్రేణ తే మృగాః సహసోత్థితాః ॥ **3.64.17** ॥ 2067

దక్షిణాభిముఖాః సర్వే దర్శయంతో నభఃస్థలం।
మైథిలీ హ్రియమాణా సా దిశం యామభ్యపద్యత ॥ **3.64.18** ॥ 2068

తేన మార్గేణ గచ్ఛంతో నిరీక్షంతే నరాధిపం।
యేన మార్గం చ భూమిం చ నిరీక్షంతే స్మ తే మృగాః ॥ **3.64.19** ॥ 2069

పునర్నదంతో గచ్ఛంతి లక్ష్మణేనోపలక్షితాః।
తేషాం వచనసర్వస్వం లక్షయామాస చేంగితం ॥ **3.64.20** ॥ 2070

ఉవాచ లక్ష్మణో ధీమాంజ్యేష్ఠం భ్రాతరమార్తవత్।
క్వ సీతేతి త్వయా పృష్టా యథేమే సహ సోత్థితాః ॥ **3.64.21** ॥ 2071

దర్శయంతి క్షితిం చైవ దక్షిణాం చ దిశం మృగాః।
సాధు గచ్ఛావహే దేవ దిశమేతాం చ నైరృతీం ॥ **3.64.22** ॥ 2072

యది తస్యాగమః కశ్చిదార్యా వా సాథ లక్ష్యతే।
బాఢమిత్యేవ కాకుత్స్థః ప్రస్థితో దక్షిణాం దిశం ॥ **3.64.23** ॥ 2073

లక్ష్మణానుగతః శ్రీమాన్ వీక్షమాణో వసుంధరాం।
ఏవం సంభాషమాణౌ తావన్యోన్యం భ్రాతరావుభౌ ॥ **3.64.24** ॥ 2074

వసుంధరాయాం పతితపుష్పమార్గమపశ్యతాం।
పుష్పవృష్టిం నిపతితాం దృష్ట్వా రామో మహీతలే ॥ **3.64.25** ॥ 2075

ఉవాచ లక్ష్మణం వీరో దుఃఖితో దుఃఖితం వచః।
అభిజానామి పుష్పాణి తానీమానీహ లక్ష్మణ ॥ **3.64.26** ॥ 2076

అపినద్ధాని వైదేహ్యా మయా దత్తాని కాననే।
మన్యే సూర్యశ్చ వాయుశ్చ మేదినీ చ యశస్వినీ ॥ **3.64.27** ॥ 2077

అభిరక్షంతి పుష్పాణి ప్రకుర్వంతో మమ ప్రియం।
ఏవముక్త్వా మహాబాహుర్లక్ష్మణం పురుషర్షభం ॥ **3.64.28** ॥ 2078

ఉవాచ రామో ధర్మాత్మా గిరిం ప్రస్రవణాకులం।
కచ్చిత్ క్షితిభృతాం నాథ దృష్టా సర్వాంగసుందరీ ॥ **3.64.29** ॥ 2079

రామా రమ్యే వనోద్దేశే మయా విరహితా త్వయా।
క్రుద్ధోఽబ్రవీద్ గిరిం తత్ర సింహః క్షుద్రమృగం యథా ॥ **3.64.30** ॥ 2080

తాం హేమవర్ణాం హేమాంగీం సీతాం దర్శయ పర్వత।
యావత్ సానూని సర్వాణి న తే విధ్వంసయామ్యహం ॥ **3.64.31** ॥ 2081

ఏవముక్తస్తు రామేణ పర్వతో మైథిలీం ప్రతి।
దర్శయన్నివ తాం సీతాం నాదర్శయత రాఘవే ॥ **3.64.32** ॥ 2082

తతో దాశరథీ రామ ఉవాచ చ శిలోచ్చయం।
మమ బాణాగ్నినిర్దగ్ధో భస్మీభూతో భవిష్యసి ॥ **3.64.33** ॥ 2083

అసేవ్యః సర్వతశ్చైవ నిస్తృణద్రుమపల్లవః।
ఇమాం వా సరితం చాద్య శోషయిష్యామి లక్ష్మణ ॥ **3.64.34** ॥ 2084

యది నాఖ్యాతి మే సీతామద్య చంద్రనిభాననాం।
ఏవం ప్రరుషితో రామో దిధక్షన్నివ చక్షుషా ॥ **3.64.35** ॥ 2085

దదర్శ భూమౌ నిష్క్రాంతం రాక్షసస్య పదం మహత్।
త్రస్తాయా రామకాంక్షిణ్యాః ప్రధావంత్యా ఇతస్తతః ॥ **3.64.36** ॥ 2086

రాక్షసేనానుసృప్తాయా వైదేహ్యాశ్చ పదాని తు।
స సమీక్ష్య పరిక్రాంతం సీతాయా రాక్షసస్య చ ॥ **3.64.37** ॥ 2087

భగ్నం ధనుశ్చ తూణీ చ వికీర్ణం బహుధా రథం।
సంభ్రాంతహృదయో రామః శశంస భ్రాతరం ప్రియం ॥ **3.64.38** ॥ 2088

పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యా కీర్ణాః కనకబిందవః।
భూషణానాం హి సౌమిత్రే మాల్యాని వివిధాని చ ॥ **3.64.39** ॥ 2089

తప్తబిందునికాశైశ్చ చిత్రైః క్షతజబిందుభిః।
ఆవృతం పశ్య సౌమిత్రే సర్వతో ధరణీతలం ॥ **3.64.40** ॥ 2090

మన్యే లక్ష్మణ వైదేహీ రాక్షసైః కామరూపిభిః।
భిత్త్వా భిత్త్వా విభక్తా వా భక్షితా వా భవిష్యతి ॥ **3.64.41** ॥ 2091

తస్యా నిమిత్తం సీతాయా ద్వయోర్వివదమానయోః।
బభూవ యుద్ధం సౌమిత్రే ఘోరం రాక్షసయోరిహ ॥ **3.64.42** ॥ 2092

ముక్తామణిచితం చేదం రమణీయం విభూషితం।
ధరణ్యాం పతితం సౌమ్య కస్య భగ్నం మహద్ ధనుః ॥ **3.64.43** ॥ 2093

రాక్షసానామిదం వత్స సురాణామథవాపి వా।
తరుణాదిత్యసంకాశం వైదూర్యగులికాచితం ॥ **3.64.44** ॥ 2094

విశీర్ణం పతితం భూమౌ కవచం కస్య కాంచనం।
ఛత్రం శతశలాకం చ దివ్యమాల్యోపశోభితం ॥ **3.64.45** ॥ 2095

భగ్నదండమిదం సౌమ్య భూమౌ కస్య నిపాతితం।
కాంచనోరశ్ఛదాశ్చేమే పిశాచవదనాః ఖరాః ॥ **3.64.46** ॥ 2096

భీమరూపా మహాకాయాః కస్య వా నిహతా రణే।
దీప్తపావకసంకాశో ద్యుతిమాన్ సమరధ్వజః ॥ **3.64.47** ॥ 2097

అపవిద్ధశ్చ భగ్నశ్చ కస్య సాంగ్రామికో రథః।
రథాక్షమాత్రా విశిఖాస్తపనీయవిభూషణాః ॥ **3.64.48** ॥ 2098

కస్యేమే నిహతా బాణాః ప్రకీర్ణా ఘోరదర్శనాః।
శరావరౌ శరైః పూర్ణౌ విధ్వస్తౌ పశ్య లక్ష్మణ ॥ **3.64.49** ॥ 2099

ప్రతోదాభీషుహస్తోఽయం కస్య వా సారథిర్హతః।
పదవీ పురుషస్యైషా వ్యక్తం కస్యాపి రక్షసః ॥ **3.64.50** ॥ 2100

వైరం శతగుణం పశ్య మమ తైర్జీవితాంతకం।
సుఘోరహృదయైః సౌమ్య రాక్షసైః కామరూపిభిః ॥ **3.64.51** ॥ 2101

హృతా మృతా వా వైదేహీ భక్షితా వా తపస్వినీ।
న ధర్మస్త్యాయతే సీతాం హ్రియమాణాం మహావనే ॥ **3.64.52** ॥ 2102

భక్షితాయాం హి వైదేహ్యాం హృతాయామపి లక్ష్మణ।
కే హి లోకే ప్రియం కర్తుం శక్తాః సౌమ్య మమేశ్వరాః ॥ **3.64.53** ॥ 2103

కర్తారమపి లోకానాం శూరం కరుణవేదినం।
అజ్ఞానాదవమన్యేరన్ సర్వభూతాని లక్ష్మణ ॥ **3.64.54** ॥ 2104

మృదుం లోకహితే యుక్తం దాంతం కరుణవేదినం।
నిర్వీర్య ఇతి మన్యంతే నూనం మాం త్రిదశేశ్వరాః ॥ **3.64.55** ॥ 2105

మాం ప్రాప్య హి గుణో దోషః సంవృత్తః పశ్య లక్ష్మణ।
అద్యైవ సర్వభూతానాం రక్షసామభవాయ చ ॥ **3.64.56** ॥ 2106

సంహృత్యైవ శశిజ్యోత్స్నాం మహాన్ సూర్య ఇవోదితః।
సంహృత్యైవ గుణాన్ సర్వాన్ మమ తేజః ప్రకాశతే ॥ **3.64.57** ॥ 2107

నైవ యక్షా న గంధర్వా న పిశాచా న రాక్షసాః।
కిన్నరా వా మనుష్యా వా సుఖం ప్రాప్స్యంతి లక్ష్మణ ॥ **3.64.58** ॥ 2108

మమాస్త్రబాణసంపూర్ణమాకాశం పశ్య లక్ష్మణ।
అసంపాతం కరిష్యామి హ్యద్య త్రైలోక్యచారిణాం ॥ **3.64.59** ॥ 2109

సన్నిరుద్ధగ్రహగణమావారితనిశాకరం।
విప్రణష్టానలమరుద్భాస్కరద్యుతిసంవృతం ॥ **3.64.60** ॥ 2110

వినిర్మథితశైలాగ్రం శుష్యమాణజలాశయం।
ధ్వస్తద్రుమలతాగుల్మం విప్రణాశితసాగరం ॥ **3.64.61** ॥ 2111

త్రైలోక్యం తు కరిష్యామి సంయుక్తం కాలకర్మణా।
న తే కుశలినీం సీతాం ప్రదాస్యంతి మమేశ్వరాః ॥ **3.64.62** ॥ 2112

అస్మిన్ ముహూర్తే సౌమిత్రే మమ ద్రక్ష్యంతి విక్రమం।
నాకాశముత్పతిష్యంతి సర్వభూతాని లక్ష్మణ ॥ **3.64.63** ॥ 2113

మమ చాపగుణోన్ముక్తైర్బాణజాలైర్నిరంతరం।
మర్దితం మమ నారాచైర్ధ్వస్తభ్రాంతమృగద్విజం ॥ **3.64.64** ॥ 2114

సమాకులమమర్యాదం జగత్ పశ్యాద్య లక్ష్మణ।
ఆకర్ణపూర్ణైరిషుభిర్జీవలోకదురావరైః ॥ **3.64.65** ॥ 2115

కరిష్యే మైథిలీహేతోరపిశాచమరాక్షసం।
మమ రోషప్రయుక్తానాం విశిఖానాం బలం సురాః ॥ **3.64.66** ॥ 2116

ద్రక్ష్యంత్యద్య విముక్తానామమర్షాద్ దూరగామినాం।
నైవ దేవా న దైతేయా న పిశాచా న రాక్షసాః ॥ **3.64.67** ॥ 2117

భవిష్యంతి మమ క్రోధాత్ త్రైలోక్యే విప్రణాశితే।
దేవదానవయక్షాణాం లోకా యే రక్షసామపి ॥ **3.64.68** ॥ 2118

బహుధా నిపతిష్యంతి బాణౌఘైః శకలీకృతాః।
నిర్మర్యాదానిమాన్ లోకాన్ కరిష్యామ్యద్య సాయకైః ॥ **3.64.69** ॥ 2119

హృతాం మృతాం వా సౌమిత్రే న దాస్యంతి మమేశ్వరాః।
తథారూపాం హి వైదేహీం న దాస్యంతి యది ప్రియాం ॥ **3.64.70** ॥ 2120

నాశయామి జగత్ సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరం।
యావద్ దర్శనమస్యా వై తాపయామి చ సాయకైః ॥ **3.64.71** ॥ 2121

ఇత్యుక్త్వా క్రోధతామ్రాక్షః స్ఫురమాణోష్ఠసంపుటః।
వల్కలాజినమాబద్ధ్య జటాభారమబంధయత్ ॥ **3.64.72** ॥ 2122

తస్య క్రుద్ధస్య రామస్య తథాభూతస్య ధీమతః।
త్రిపురం జఘ్నుషః పూర్వం రుద్రస్యేవ బభౌ తనుః ॥ **3.64.73** ॥ 2123

లక్ష్మణాదథ చాదాయ రామో నిష్పీడ్య కార్ముకం।
శరమాదాయ సందీప్తం ఘోరమాశీవిషోపమం ॥ **3.64.74** ॥ 2124

సందధే ధనుషి శ్రీమాన్ రామః పరపురంజయః।
యుగాంతాగ్నిరివ క్రుద్ధ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.64.75** ॥ 2125

యథా జరా యథా మృత్యుర్యథా కాలో యథా విధిః।
నిత్యం న ప్రతిహన్యంతే సర్వభూతేషు లక్ష్మణ।
తథాహం క్రోధసంయుక్తో న నివార్యోఽస్మ్యసంశయం ॥ **3.64.76** ॥ 2126

పురేవ మే చారుదతీమనిందితాం
దిశంతి సీతాం యది నాద్య మైథిలీం।
సదేవగంధర్వమనుష్యపన్నగం
జగత్ సశైలం పరివర్తయామ్యహం ॥ **3.64.77** ॥ 2127

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుఃషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచషష్టితమః సర్గః ॥

లక్ష్మణేన శ్రీరామస్య ప్రబోధనం తదీయశోకస్య ప్రశమనం చ

తప్యమానం తదా రామం సీతాహరణకర్శితం ।
లోకానామభవే యుక్తం సాంవర్తకమివానలం ॥ **3.65.1** ॥ 2128

వీక్షమాణం ధనుః సజ్యం నిఃశ్వసంతం పునః పునః ।
దగ్ధుకామం జగత్ సర్వం యుగాంతే చ యథా హరం ॥ **3.65.2** ॥ 2129

అదృష్టపూర్వం సంక్రుద్ధం దృష్ట్వా రామం స లక్ష్మణః ।
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం ముఖేన పరిశుష్యతా ॥ **3.65.3** ॥ 2130

పురా భూత్వా మృదుర్దాంతః సర్వభూతహితే రతః ।
న క్రోధవశమాపన్నః ప్రకృతిం హాతుమర్హసి ॥ **3.65.4** ॥ 2131

చంద్రే లక్ష్మీః ప్రభా సూర్యే గతిర్వాయౌ భువి క్షమా ।
ఏతచ్చ నియతం నిత్యం త్వయి చానుత్తమం యశః ॥ **3.65.5** ॥ 2132

ఏకస్య నాపరాధేన లోకాన్ హంతుం త్వమర్హసి ।
నను జానామి కస్యాయం భగ్నః సాంగ్రామికో రథః ॥ **3.65.6** ॥ 2133

కేన వా కస్య వా హేతోః సయుగః సపరిచ్ఛదః ।
ఖురనేమిక్షతశ్చాయం సిక్తో రుధిరబిందుభిః ॥ **3.65.7** ॥ 2134

దేశో నిర్వృత్తసంగ్రామః సుఘోరః పార్థివాత్మజ ।
ఏకస్య తు విమర్దోఽయం న ద్వయోర్వదతాం వర ॥ **3.65.8** ॥ 2135

నహి వృత్తం హి పశ్యామి బలస్య మహతః పదం।
నైకస్య తు కృతే లోకాన్ వినాశయితుమర్హసి ॥ **3.65.9** ॥ 2136

యుక్తదండా హి మృదవః ప్రశాంతా వసుధాధిపాః।
సదా త్వం సర్వభూతానాం శరణ్యః పరమా గతిః ॥ **3.65.10** ॥ 2137

కో ను దారప్రణాశం తే సాధు మన్యేత రాఘవ।
సరితః సాగరాః శైలా దేవగంధర్వదానవాః ॥ **3.65.11** ॥ 2138

నాలం తే విప్రియం కర్తుం దీక్షితస్యేవ సాధవః।
యేన రాజన్ హృతా సీతా తమన్వేషితుమర్హసి ॥ **3.65.12** ॥ 2139

మద్ద్వితీయో ధనుష్పాణిః సహాయైః పరమర్షిభిః।
సముద్రం వా విచేష్యామః పర్వతాంశ్చ వనాని చ ॥ **3.65.13** ॥ 2140

గుహాశ్చ వివిధా ఘోరాః పద్మిన్యో వివిధాస్తథా।
దేవగంధర్వలోకాంశ్చ విచేష్యామః సమాహితాః ॥ **3.65.14** ॥ 2141

యావన్నాధిగమిష్యామస్తవ భార్యాపహారిణం।
న చేత్ సామ్నా ప్రదాస్యంతి పత్నీం తే త్రిదశేశ్వరాః।
కోసలేంద్ర తతః పశ్చాత్ ప్రాప్తకాలం కరిష్యసి ॥ **3.65.15** ॥ 2142

శీలేన సామ్నా వినయేన సీతాం
నయేన న ప్రాప్స్యసి చేన్నరేంద్ర।
తతః సముత్సాదయ హేమపుంఖై -
ర్మహేంద్రవజ్రప్రతిమైః శరౌఘైః ॥ **3.65.16** ॥ 2143

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్షష్టితమః సర్గః ॥

లక్ష్మణేన శ్రీరామస్య ప్రబోధనం

తం తథా శోకసంతప్తం విలపంతమనాథవత్ ।
మోహేన మహతా యుక్తం పరిద్యూనమచేతసం ॥ **3.66.1** ॥ 2144

తతః సౌమిత్రిరాశ్వాస్య ముహూర్తాదివ లక్ష్మణః ।
రామం సంబోధయామాస చరణౌ చాభిపీడయన్ ॥ **3.66.2** ॥ 2145

మహతా తపసా చాపి మహతా చాపి కర్మణా ।
రాజ్ఞా దశరథేనాసీల్లబ్ధోఽమృతమివామరైః ॥ **3.66.3** ॥ 2146

తవ చైవ గుణైర్బద్ధస్త్వద్వియోగాన్మహీపతిః ।
రాజా దేవత్వమాపన్నో భరతస్య యథా శ్రుతం ॥ **3.66.4** ॥ 2147

యది దుఃఖమిదం ప్రాప్తం కాకుత్స్థ న సహిష్యసే ।
ప్రాకృతశ్చాల్పసత్త్వశ్చ ఇతరః కః సహిష్యతి ॥ **3.66.5** ॥ 2148

ఆశ్వసిహి నరశ్రేష్ఠ ప్రాణినః కస్య నాపదః ।
సంస్పృశంత్యగ్నివద్ రాజన్ క్షణేన వ్యపయాంతి చ ॥ **3.66.6** ॥ 2149

దుఃఖితో హి భవాన్ లోకాంస్తేజసా యది ధక్ష్యతే ।
ఆర్తాః ప్రజా నరవ్యాఘ్ర క్వ ను యాస్యంతి నిర్వృతిం ॥ **3.66.7** ॥ 2150

లోకస్వభావ ఏవైష యయాతిర్నహుషాత్మజః।
గతః శక్రేణ సాలోక్యమనయస్తం సమస్పృశత్ ॥ **3.66.8** ॥ 2151

మహర్షిర్యో వసిష్ఠస్తు యః పితుర్నః పురోహితః।
అహ్నా పుత్రశతం జజ్ఞే తథైవాస్య పునర్హతం ॥ **3.66.9** ॥ 2152

యా చేయం జగతో మాతా సర్వలోకనమస్కృతా।
అస్యాశ్చ చలనం భూమేర్దృశ్యతే కోసలేశ్వర ॥ **3.66.10** ॥ 2153

యౌ ధర్మౌ జగతో నేత్రౌ యత్ర సర్వం ప్రతిష్ఠితం।
ఆదిత్యచంద్రౌ గ్రహణమభ్యుపేతౌ మహాబలౌ ॥ **3.66.11** ॥ 2154

సుమహాంత్యపి భూతాని దేవాశ్చ పురుషర్షభ।
న దైవస్య ప్రముంచంతి సర్వభూతాని దేహినః ॥ **3.66.12** ॥ 2155

శక్రాదిష్వపి దేవేషు వర్తమానౌ నయానయౌ।
శ్రూయేతే నరశార్దూల న త్వం శోచితుమర్హసి ॥ **3.66.13** ॥ 2156

మృతాయామపి వైదేహ్యాం నష్టాయామపి రాఘవ।
శోచితుం నార్హసే వీర యథాన్యః ప్రాకృతస్తథా ॥ **3.66.14** ॥ 2157

త్వద్విధా నహి శోచంతి సతతం సర్వదర్శనాః।
సుమహత్స్వపి కృచ్ఛ్రేషు రామానిర్విణ్ణదర్శనాః ॥ **3.66.15** ॥ 2158

తత్త్వతో హి నరశ్రేష్ఠ బుద్ధ్యా సమనుచింతయ।
బుద్ధ్యా యుక్తా మహాప్రాజ్ఞా విజానంతి శుభాశుభే ॥ **3.66.16** ॥ 2159

అదృష్టగుణదోషాణామధ్రువాణాం తు కర్మణాం।
నాంతరేణ క్రియాం తేషాం ఫలమిష్టం చ వర్తతే ॥ **3.66.17** ॥ 2160

మామేవం హి పురా వీర త్వమేవ బహుశోక్తవాన్।
అనుశిష్యాద్ధి కో ను త్వామపి సాక్షాద్ బృహస్పతిః ॥ **3.66.18** ॥ 2161

బుద్ధిశ్చ తే మహాప్రాజ్ఞ దేవైరపి దురన్వయా।
శోకేనాభిప్రసుప్తం తే జ్ఞానం సంబోధయామ్యహం ॥ **3.66.19** ॥ 2162

దివ్యం చ మానుషం చైవమాత్మనశ్చ పరాక్రమం।
ఇక్ష్వాకువృషభావేక్ష్య యతస్వ ద్విషతాం వధే ॥ **3.66.20** ॥ 2163

కిం తే సర్వవినాశేన కృతేన పురుషర్షభ।
తమేవ తు రిపుం పాపం విజ్ఞాయోద్ధర్తుమర్హసి ॥ **3.66.21** ॥ 2164

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్షష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణకర్తృకం జటాయుషో దర్శనం శ్రీరామస్య తమాశ్లిష్య రోదనం

పూర్వజోఽప్యుక్తమాత్రస్తు లక్ష్మణేన సుభాషితం।
సారగ్రాహీ మహాసారం ప్రతిజగ్రాహ రాఘవః ॥ **3.67.1** ॥ 2165

స నిగృహ్య మహాబాహుః ప్రవృద్ధం రోషమాత్మనః।
అవష్టభ్య ధనుశ్చిత్రం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ **3.67.2** ॥ 2166

కిం కరిష్యావహే వత్స క్వ వా గచ్ఛావ లక్ష్మణ।
కేనోపాయేన పశ్యావః సీతామిహ విచింతయ ॥ **3.67.3** ॥ 2167

తం తథా పరితాపార్తం లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్।
ఇదమేవ జనస్థానం త్వమన్వేషితుమర్హసి ॥ **3.67.4** ॥ 2168

రాక్షసైర్బహుభిః కీర్ణం నానాద్రుమలతాయుతం।
సంతీహ గిరిదుర్గాణి నిర్దరాః కందరాణి చ ॥ **3.67.5** ॥ 2169

గుహాశ్చ వివిధా ఘోరా నానామృగగణాకులాః।
ఆవాసాః కిన్నరాణాం చ గంధర్వభవనాని చ ॥ **3.67.6** ॥ 2170

తాని యుక్తో మయా సార్ధం సమన్వేషితుమర్హసి।
త్వద్విధా బుద్ధిసంపన్నా మహాత్మానో నరర్షభాః ॥ **3.67.7** ॥ 2171

ఆపత్సు న ప్రకంపంతే వాయువేగైరివాచలాః।
ఇత్యుక్తస్తద్ వనం సర్వం విచచార సలక్ష్మణః ॥ **3.67.8** ॥ 2172

క్రుద్ధో రామః శరం ఘోరం సంధాయ ధనుషి క్షురం।
తతః పర్వతకూటాభం మహాభాగం ద్విజోత్తమం ॥ **3.67.9** ॥ 2173

దదర్శ పతితం భూమౌ క్షతజార్ద్రం జటాయుషం।
తం దృష్ట్వా గిరిశృంగాభం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ **3.67.10** ॥ 2174

అనేన సీతా వైదేహీ భక్షితా నాత్ర సంశయః।
గృధ్రరూపమిదం వ్యక్తం రక్షో భ్రమతి కాననం ॥ **3.67.11** ॥ 2175

భక్షయిత్వా విశాలాక్షీమాస్తే సీతాం యథాసుఖం।
ఏనం వధిష్యే దీప్తాగ్రైః శరైర్ఘోరైరజిహ్మగైః ॥ **3.67.12** ॥ 2176

ఇత్యుక్త్వాభ్యపతద్ ద్రష్టుం సంధాయ ధనుషి క్షురం।
క్రుద్ధో రామః సముద్రాంతాం చాలయన్నివ మేదినీం ॥ **3.67.13** ॥ 2177

తం దీనదీనయా వాచా సఫేనం రుధిరం వమన్।
అభ్యభాషత పక్షీ స రామం దశరథాత్మజం ॥ **3.67.14** ॥ 2178

యామోషధీమివాయుష్మన్నన్వేషసి మహావనే।
సా దేవీ మమ చ ప్రాణా రావణేనోభయం హృతం ॥ **3.67.15** ॥ 2179

త్వయా విరహితా దేవీ లక్ష్మణేన చ రాఘవ।
హ్రియమాణా మయా దృష్టా రావణేన బలీయసా ॥ **3.67.16** ॥ 2180

సీతామభ్యవపన్నోఽహం రావణశ్చ రణే ప్రభో।
విధ్వంసితరథచ్ఛత్రః పతితో ధరణీతలే ॥ **3.67.17** ॥ 2181

ఏతదస్య ధనుర్భగ్నమేతే చాస్య శరాస్తథా।
అయమస్య రణే రామ భగ్నః సాంగ్రామికో రథః ॥ **3.67.18** ॥ 2182

అయం తు సారథిస్తస్య మత్పక్షనిహతో భువి।
పరిశ్రాంతస్య మే పక్షౌ ఛిత్త్వా ఖడ్గేన రావణః ॥ **3.67.19** ॥ 2183

సీతామాదాయ వైదేహీముత్పపాత విహాయసం।
రక్షసా నిహతం పూర్వం మాం న హంతుం త్వమర్హసి ॥ **3.67.20** ॥ 2184

రామస్తస్య తు విజ్ఞాయ సీతాసక్తాం ప్రియాం కథాం।
గృధ్రరాజం పరిష్వజ్య పరిత్యజ్య మహద్ ధనుః ॥ **3.67.21** ॥ 2185

నిపపాతావశో భూమౌ రురోద సహలక్ష్మణః।
ద్విగుణీకృతతాపార్తో రామో ధీరతరోఽపి సన్ ॥ **3.67.22** ॥ 2186

ఏకమేకాయనే కృచ్ఛ్రే నిఃశ్వసంతం ముహుర్ముహుః।
సమీక్ష్య దుఃఖితో రామః సౌమిత్రిమిదమబ్రవీత్ ॥ **3.67.23** ॥ 2187

రాజ్యం భ్రష్టం వనే వాసః సీతా నష్టా మృతో ద్విజః।
ఈదృశీయం మమాలక్ష్మీర్దహేదపి హి పావకం ॥ **3.67.24** ॥ 2188

సంపూర్ణమపి చేదద్య ప్రతరేయం మహోదధిం।
సోఽపి నూనం మమాలక్ష్మ్యా విశుష్యేత్ సరితాం పతిః ॥ **3.67.25** ॥ 2189

నాస్త్యభాగ్యతరో లోకే మత్తోఽస్మిన్ స చరాచరే।
యేనేయం మహతీ ప్రాప్తా మయా వ్యసనవాగురా ॥ **3.67.26** ॥ 2190

అయం పితుర్వయస్యో మే గృధ్రరాజో మహాబలః।
శేతే వినిహతో భూమౌ మమ భాగ్యవిపర్యయాత్ ॥ **3.67.27** ॥ 2191

ఇత్యేవముక్త్వా బహుశో రాఘవః సహలక్ష్మణః।
జటాయుషం చ పస్పర్శ పితృస్నేహం నిదర్శయన్ ॥ **3.67.28** ॥ 2192

నికృత్తపక్షం రుధిరావసిక్తం
తం గృధ్రరాజం పరిగృహ్య రామః।

క్వ మైథిలీ ప్రాణసమా గతేతి
విముచ్య వాచం నిపపాత భూమౌ ॥ **3.67.29** ॥ 2193

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టషష్టితమః సర్గః ॥

జటాయుషా ప్రాణానాం పరిత్యాగః శ్రీరామకర్తృకస్తస్య దాహసంస్కారశ్చ

రామః ప్రేక్ష్య తు తం గృధ్రం భువి రౌద్రేణ పాతితం।
సౌమిత్రిం మిత్రసంపన్నమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.68.1** ॥ 2194

మమాయం నూనమర్థేషు యతమానో విహంగమః।
రాక్షసేన హతః సంఖ్యే ప్రాణాంస్త్యజతి మత్కృతే ॥ **3.68.2** ॥ 2195

అతిఖిన్నః శరీరేఽస్మిన్ ప్రాణో లక్ష్మణ విద్యతే।
తథా స్వరవిహీనోఽయం విక్లవం సముదీక్షతే ॥ **3.68.3** ॥ 2196

జటాయో యది శక్నోషి వాక్యం వ్యాహరితుం పునః।
సీతామాఖ్యాహి భద్రం తే వధమాఖ్యాహి చాత్మనః ॥ **3.68.4** ॥ 2197

కిన్నిమిత్తో జహారార్యాం రావణస్తస్య కిం మయా।
అపరాధం తు యం దృష్ట్వా రావణేన హృతా ప్రియా ॥ **3.68.5** ॥ 2198

కథం తచ్చంద్రసంకాశం ముఖమాసీన్మనోహరం।
సీతయా కాని చోక్తాని తస్మిన్ కాలే ద్విజోత్తమ ॥ **3.68.6** ॥ 2199

కథంవీర్యః కథంరూపః కింకర్మా స చ రాక్షసః।
క్వ చాస్య భవనం తాత బ్రూహి మే పరిపృచ్ఛతః ॥ **3.68.7** ॥ 2200

తముద్వీక్ష్య స ధర్మాత్మా విలపంతమనాథవత్।
వాచా విక్లవయా రామమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3.68.8** ॥ 2201

సా హృతా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా।
మాయామాస్థాయ విపులాం వాతదుర్దినసంకులాం ॥ **3.68.9** ॥ 2202

పరిక్లాంతస్య మే తాత పక్షౌ ఛిత్త్వా నిశాచరః।
సీతామాదాయ వైదేహీం ప్రయాతో దక్షిణాముఖః ॥ **3.68.10** ॥ 2203

ఉపరుధ్యంతి మే ప్రాణా దృష్టిర్భ్రమతి రాఘవ।
పశ్యామి వృక్షాన్ సౌవర్ణానుశీరకృతమూర్ధజాన్ ॥ **3.68.11** ॥ 2204

యేన యాతి ముహూర్తేన సీతామాదాయ రావణః।
విప్రణష్టం ధనం క్షిప్రం తత్స్వామీ ప్రతిపద్యతే ॥ **3.68.12** ॥ 2205

విందో నామ ముహూర్తోఽసౌ న చ కాకుత్స్థ సోఽబుధత్।
త్వత్ప్రియాం జానకీం హత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః।
ఋషవద్ బడిశం గృహ్య క్షిప్రమేవ వినశ్యతి ॥ **3.68.13** ॥ 2206

న చ త్వయా వ్యథా కార్యా జనకస్య సుతాం ప్రతి।
వైదేహ్యా రంస్యసే క్షిప్రం హత్వా తం రణమూర్ధని ॥ **3.68.14** ॥ 2207

అసమ్మూఢస్య గృధ్రస్య రామం ప్రత్యనుభాషతః।
ఆస్యాత్ సుస్రావ రుధిరం మ్రియమాణస్య సామిషం ॥ **3.68.15** ॥ 2208

పుత్రో విశ్రవసః సాక్షాద్ భ్రాతా వైశ్రవణస్య చ।
ఇత్యుక్త్వా దుర్లభాన్ ప్రాణాన్ ముమోచ పతగేశ్వరః ॥ **3.68.16** ॥ 2209

బ్రూహి బ్రూహీతి రామస్య బ్రువాణస్య కృతాంజలేః।
త్యక్త్వా శరీరం గృధ్రస్య ప్రాణా జగ్ముర్విహాయసం ॥ **3.68.17** ॥ 2210

స నిక్షిప్య శిరో భూమౌ ప్రసార్య చరణౌ తథా।
విక్షిప్య చ శరీరం స్వం పపాత ధరణీతలే ॥ **3.68.18** ॥ 2211

తం గృధ్రం ప్రేక్ష్య తామ్రాక్షం గతాసుమచలోపమం।
రామః సుబహుభిర్దుఃఖైర్దీనః సౌమిత్రిమబ్రవీత్ ॥ **3.68.19** ॥ 2212

బహూని రక్షసాం వాసే వర్షాణి వసతా సుఖం।
అనేన దండకారణ్యే విశీర్ణమిహ పక్షిణా ॥ **3.68.20** ॥ 2213

అనేకవార్షికో యస్తు చిరకాలసముత్థితః।
సోఽయమద్య హతః శేతే కాలో హి దురతిక్రమః ॥ **3.68.21** ॥ 2214

పశ్య లక్ష్మణ గృధ్రోఽయముపకారీ హతశ్చ మే।
సీతామభ్యవపన్నో హి రావణేన బలీయసా ॥ **3.68.22** ॥ 2215

గృధ్రరాజ్యం పరిత్యజ్య పితృపైతామహం మహత్।
మమ హేతోరయం ప్రాణాన్ ముమోచ పతగేశ్వరః ॥ **3.68.23** ॥ 2216

సర్వత్ర ఖలు దృశ్యంతే సాధవో ధర్మచారిణః।
శూరాః శరణ్యాః సౌమిత్రే తిర్యగ్యోనిగతేష్వపి ॥ **3.68.24** ॥ 2217

సీతాహరణజం దుఃఖం న మే సౌమ్య తథాగతం।
యథా వినాశో గృధ్రస్య మత్కృతే చ పరంతప ॥ **3.68.25** ॥ 2218

రాజా దశరథః శ్రీమాన్ యథా మమ మహాయశాః।
పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ తథాయం పతగేశ్వరః ॥ **3.68.26** ॥ 2219

సౌమిత్రే హర కాష్ఠాని నిర్మథిష్యామి పావకం।
గృధ్రరాజం దిధక్ష్యామి మత్కృతే నిధనం గతం ॥ **3.68.27** ॥ 2220

నాథం పతగలోకస్య చితిమారోపయామ్యహం।
ఇమం ధక్ష్యామి సౌమిత్రే హతం రౌద్రేణ రక్షసా ॥ **3.68.28** ॥ 2221

యా గతిర్యజ్ఞశీలానామాహితాగ్నేశ్చ యా గతిః।
అపరావర్తినాం యా చ యా చ భూమిప్రదాయినాం ॥ **3.68.29** ॥ 2222

మయా త్వం సమనుజ్ఞాతో గచ్ఛ లోకాననుత్తమాన్ ।
గృధ్రరాజ మహాసత్త్వ సంస్కృతశ్చ మయా వ్రజ ॥ **3.68.30** ॥ 2223

ఏవముక్త్వా చితాం దీప్తామారోప్య పతగేశ్వరం ।
దదాహ రామో ధర్మాత్మా స్వబంధుమివ దుఃఖితః ॥ **3.68.31** ॥ 2224

రామోఽథ సహసౌమిత్రిర్వనం గత్వా స వీర్యవాన్ ।
స్థూలాన్ హత్వా మహారోహాననుతస్తార తం ద్విజం ॥ **3.68.32** ॥ 2225

రోహిమాంసాని చోద్ధృత్య పేశీకృత్వా మహాయశాః ।
శకునాయ దదౌ రామో రమ్యే హరితశాద్వలే ॥ **3.68.33** ॥ 2226

యత్ తత్ ప్రేతస్య మర్త్యస్య కథయంతి ద్విజాతయః ।
తత్ స్వర్గగమనం పిత్ర్యం తస్య రామో జజాప హ ॥ **3.68.34** ॥ 2227

తతో గోదావరీం గత్వా నదీం నరవరాత్మజౌ ।
ఉదకం చక్రతుస్తస్మై గృధ్రరాజాయ తావుభౌ ॥ **3.68.35** ॥ 2228

శాస్త్రదృష్టేన విధినా జలం గృధ్రాయ రాఘవౌ ।
స్నాత్వా తౌ గృధ్రరాజాయ ఉదకం చక్రతుస్తదా ॥ **3.68.36** ॥ 2229

స గృధ్రరాజః కృతవాన్ యశస్కరం
సుదుష్కరం కర్మ రణే నిపాతితః ।
మహర్షికల్పేన చ సంస్కృతస్తదా
జగామ పుణ్యాం గతిమాత్మనః శుభాం ॥ **3.68.37** ॥ 2230

కృతోదకో తావపి పక్షిసత్తమే
స్థిరాం చ బుద్ధిం ప్రణిధాయ జగ్మతుః ।
ప్రవేశ్య సీతాధిగమే తతో మనో
వనం సురేంద్రావివ విష్ణువాసవౌ ॥ **3.68.38** ॥ 2231

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనసప్తతితమః సర్గః ॥

లక్ష్మణేనాయోముఖ్యై దండదానం కబంధస్య బాహుబంధే ప్రవిష్టయోః శ్రీరామలక్ష్మణయోశ్చింతా

కృత్వైవముదకం తస్మై ప్రస్థితౌ రాఘవౌ తదా।
అవేక్షంతౌ వనే సీతాం జగ్మతుః పశ్చిమాం దిశం ॥ **3.69.1** ॥ 2232

తాం దిశం దక్షిణాం గత్వా శరచాపాసిధారిణౌ।
అవిప్రహతమైక్ష్వాకౌ పంథానం ప్రతిపేదతుః ॥ **3.69.2** ॥ 2233

గుల్మైర్వృక్షైశ్చ బహుభిర్లతాభిశ్చ ప్రవేష్టితం।
ఆవృతం సర్వతో దుర్గం గహనం ఘోరదర్శనం ॥ **3.69.3** ॥ 2234

వ్యతిక్రమ్య తు వేగేన గృహీత్వా దక్షిణాం దిశం।
సుభీమం తన్మహారణ్యం వ్యతియాతౌ మహాబలౌ ॥ **3.69.4** ॥ 2235

తతః పరం జనస్థానాత్ త్రికోశం గమ్య రాఘవౌ।
క్రౌంచారణ్యం వివిశతుర్గహనం తౌ మహౌజసౌ ॥ **3.69.5** ॥ 2236

నానామేఘఘనప్రఖ్యం ప్రహృష్టమివ సర్వతః।
నానావర్ణైః శుభైః పుష్పైర్మృగపక్షిగణైర్యుతం ॥ **3.69.6** ॥ 2237

దిదృక్షమాణౌ వైదేహీం తద్ వనం తౌ విచిక్యతుః।
తత్ర తత్రావతిష్ఠంతౌ సీతాహరణదుఃఖితౌ ॥ **3.69.7** ॥ 2238

తతః పూర్వేణ తౌ గత్వా త్రిక్రోశం భ్రాతరౌ తదా।
క్రౌంచారణ్యమతిక్రమ్య మతంగాశ్రమమంతరే ॥ **3.69.8** ॥ 2239

దృష్ట్వా తు తద్ వనం ఘోరం బహుభీమమృగద్విజం।
నానావృక్షసమాకీర్ణం సర్వం గహనపాదపం ॥ **3.69.9** ॥ 2240

దదృశాతే గిరౌ తత్ర దరీం దశరథాత్మజౌ।
పాతాలసమగంభీరాం తమసా నిత్యసంవృతాం ॥ **3.69.10** ॥ 2241

ఆసాద్య చ నరవ్యాఘ్రౌ దర్యాస్తస్యావిదూరతః।
దదర్శతుర్మహారూపాం రాక్షసీం వికృతాననాం ॥ **3.69.11** ॥ 2242

భయదామల్పసత్త్వానాం బీభత్సాం రౌద్రదర్శనాం।
లంబోదరీం తీక్ష్ణదంష్ట్రాం కరాలీం పరుషత్వచం ॥ **3.69.12** ॥ 2243

భక్షయంతీం మృగాన్ భీమాన్ వికటాం ముక్తమూర్ధజాం।
అవైక్షతాం తు తౌ తత్ర భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.69.13** ॥ 2244

సా సమాసాద్య తౌ వీరౌ వ్రజంతం భ్రాతురగ్రతః।
ఏహి రంస్యావహేత్యుక్త్వా సమాలంభత లక్ష్మణం ॥ **3.69.14** ॥ 2245

ఉవాచ చైనం వచనం సౌమిత్రిముపగుహ్య చ।
అహం త్వయోముఖీ నామ లాభస్తే త్వమసి ప్రియః ॥ **3.69.15** ॥ 2246

నాథ పర్వతదుర్గేషు నదీనాం పులినేషు చ।
ఆయుశ్చిరమిదం వీర త్వం మయా సహ రంస్యసే ॥ **3.69.16** ॥ 2247

ఏవముక్తస్తు కుపితః ఖడ్గముద్ధృత్య లక్ష్మణః।
కర్ణనాసస్తనం తస్యా నిచకర్తారిసూదనః ॥ **3.69.17** ॥ 2248

కర్ణనాసే నికృత్తే తు విస్వరం విననాద సా।
యథాగతం ప్రదుద్రావ రాక్షసీ ఘోరదర్శనా ॥ **3.69.18** ॥ 2249

తస్యాం గతాయాం గహనం వ్రజంతౌ వనమోజసా।
ఆసేదతురమిత్రఘ్నౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.69.19** ॥ 2250

లక్ష్మణస్తు మహాతేజాః సత్త్వవాంఛీలవాంఛుచిః।
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం భ్రాతరం దీప్తతేజసం ॥ **3.69.20** ॥ 2251

స్పందతే మే దృఢం బాహురుద్విగ్నమివ మే మనః।
ప్రాయశశ్చాప్యనిష్టాని నిమిత్తాన్యుపలక్షయే ॥ **3.69.21** ॥ 2252

తస్మాత్ సజ్జీభవార్య త్వం కురుష్వ వచనం మమ।
మమైవ హి నిమిత్తాని సద్యః శంసంతి సంభ్రమం ॥ **3.69.22** ॥ 2253

ఏష వంజులకో నామ పక్షీ పరమదారుణః।
ఆవయోర్విజయం యుద్ధే శంసన్నివ వినర్దతి ॥ **3.69.23** ॥ 2254

తయోరన్వేషతోరేవం సర్వం తద్ వనమోజసా।
సంజజ్ఞే విపులః శబ్దః ప్రభంజన్నివ తద్ వనం ॥ **3.69.24** ॥ 2255

సంవేష్టితమివాత్యర్థం గహనం మాతరిశ్వనా।
వనస్య తస్య శబ్దోఽభూద్ వనమాపూరయన్నివ ॥ **3.69.25** ॥ 2256

తం శబ్దం కాంక్షమాణస్తు రామః ఖడ్గీ సహానుజః।
దదర్శ సుమహాకాయం రాక్షసం విపులోరసం ॥ **3.69.26** ॥ 2257

ఆసేదతుశ్చ తద్రక్షస్తావుభౌ ప్రముఖే స్థితం।
వివృద్ధమశిరోగ్రీవం కబంధముదరేముఖం ॥ **3.69.27** ॥ 2258

రోమభిర్నిశితైస్తీక్ష్ణైర్మహాగిరిమివోచ్ఛ్రితం।
నీలమేఘనిభం రౌద్రం మేఘస్తనితనిఃస్వనం ॥ **3.69.28** ॥ 2259

అగ్నిజ్వాలానికాశేన లలాటస్థేన దీప్యతా।
మహాపక్షేణ పింగేన విపులేనాయతేన చ ॥ **3.69.29** ॥ 2260

ఏకేనోరసి ఘోరేణ నయనేన సుదర్శినా।
మహాదంష్ట్రోపపన్నం తం లేలిహానం మహాముఖం ॥ **3.69.30** ॥ 2261

భక్షయంతం మహాఘోరానృక్షసింహమృగద్విజాన్।
ఘోరౌ భుజౌ వికుర్వాణముభౌ యోజనమాయతౌ ॥ **3.69.31** ॥ 2262

కరాభ్యాం వివిధాన్ గృహ్య ఋక్షాన్ పక్షిగణాన్ మృగాన్।
ఆకర్షంతం వికర్షంతమనేకాన్ మృగయూథపాన్ ॥ **3.69.32** ॥ 2263

స్థితమావృత్య పంథానం తయోర్భ్రాత్రోః ప్రపన్నయోః।
అథ తం సమతిక్రమ్య క్రోశమాత్రం దదర్శతుః ॥ **3.69.33** ॥ 2264

మహాంతం దారుణం భీమం కబంధం భుజసంవృతం।
కబంధమివ సంస్థానాదతిఘోరప్రదర్శనం ॥ **3.69.34** ॥ 2265

స మహాబాహురత్యర్థం ప్రసార్య విపులౌ భుజౌ।
జగ్రాహ సహితావేవ రాఘవౌ పీడయన్ బలాత్ ॥ **3.69.35** ॥ 2266

ఖడ్గినౌ దృఢధన్వానౌ తిగ్మతేజౌ మహాభుజౌ।
భ్రాతరౌ వివశం ప్రాప్తౌ కృష్యమాణౌ మహాబలౌ ॥ **3.69.36** ॥ 2267

తత్ర ధైర్యాచ్చ శూరస్తు రాఘవౌ నైవ వివ్యథే।
బాల్యాదనాశ్రయాచ్చైవ లక్ష్మణస్త్వభివివ్యథే ॥ **3.69.37** ॥ 2268

ఉవాచ చ విషణ్ణః సన్ రాఘవం రాఘవానుజః।
పశ్య మాం వివశం వీర రాక్షసస్య వశంగతం ॥ **3.69.38** ॥ 2269

మయైకేన తు నిర్యుక్తః పరిముచ్యస్వ రాఘవ।
మాం హి భూతబలిం దత్త్వా పలాయస్వ యథాసుఖం ॥ **3.69.39** ॥ 2270

అధిగంతాసి వైదేహీమచిరేణేతి మే మతిః।
ప్రతిలభ్య చ కాకుత్స్థ పితృపైతామహీం మహీం ॥ **3.69.40** ॥ 2271

తత్ర మాం రామ రాజ్యస్థః స్మర్తుమర్హసి సర్వదా।
లక్ష్మణేనైవముక్తస్తు రామః సౌమిత్రిమబ్రవీత్ ॥ **3.69.41** ॥ 2272

మా స్మ త్రాసం వృథా వీర నహి త్వాదృగ్ విషీదతి।
ఏతస్మిన్నంతరే క్రూరో భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.69.42** ॥ 2273

తావువాచ మహాబాహుః కబంధో దానవోత్తమః।
కౌ యువాం వృషభస్కంధౌ మహాఖడ్గధనుర్ధరౌ ॥ **3.69.43** ॥ 2274

ఘోరం దేశమిమం ప్రాప్తౌ దైవేన మమ చాక్షుషౌ।
వదతం కార్యమిహ వాం కిమర్థం చాగతౌ యువాం ॥ **3.69.44** ॥ 2275

ఇమం దేశమనుప్రాప్తౌ క్షుధార్తస్యేహ తిష్ఠతః।
సబాణచాపఖడ్గౌ చ తీక్ష్ణశృంగావివర్షభౌ ॥ **3.69.45** ॥ 2276

మాం తూర్ణమనుసంప్రాప్తౌ దుర్లభం జీవితం హి వాం।
తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా కబంధస్య దురాత్మనః ॥ **3.69.46** ॥ 2277

ఉవాచ లక్ష్మణం రామో ముఖేన పరిశుష్యతా।
కృచ్ఛ్రాత్ కృచ్ఛ్రతరం ప్రాప్య దారుణం సత్యవిక్రమ ॥ **3.69.47** ॥ 2278

వ్యసనం జీవితాంతాయ ప్రాప్తమప్రాప్య తాం ప్రియాం।
కాలస్య సుమహద్ వీర్యం సర్వభూతేషు లక్ష్మణ ॥ **3.69.48** ॥ 2279

త్వాం చ మాం చ నరవ్యాఘ్ర వ్యసనైః పశ్య మోహితౌ।
నహి భారోఽస్తి దైవస్య సర్వభూతేషు లక్ష్మణ ॥ **3.69.49** ॥ 2280

శూరాశ్చ బలవంతశ్చ కృతాస్త్రాశ్చ రణాజిరే।
కాలాభిపన్నాః సీదంతి యథా వాలుకసేతవః ॥ **3.69.50** ॥ 2281

ఇతి బ్రువాణో దృఢసత్యవిక్రమో
మహాయశా దాశరథిః ప్రతాపవాన్।

అవేక్ష్య సౌమిత్రిముదగ్రవిక్రమః
స్థిరాం తదా స్వాం మతిమాత్మనాకరోత్ ॥ **3.69.51** ॥ 2282

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తతితమః సర్గః ॥

మిథో విచార్య శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం కబంధభుజయోశ్ఛేదనం కబంధేన తయోః సత్కారశ్చ

తౌ తు తత్ర స్థితౌ దృష్ట్వా భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ।
బాహుపాశపరిక్షిప్తో కబంధో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **3.70.1** ॥ 2283

తిష్ఠతః కిం ను మాం దృష్ట్వా క్షుధార్తం క్షత్రియర్షభౌ ।
ఆహారార్థం తు సందిష్టో దైవేన హతచేతనౌ ॥ **3.70.2** ॥ 2284

తచ్ఛ్రుత్వా లక్ష్మణో వాక్యం ప్రాప్తకాలం హితం తదా ।
ఉవాచార్తిసమాపన్నో విక్రమే కృతనిశ్చయః ॥ **3.70.3** ॥ 2285

త్వాం చ మాం చ పురా తూర్ణమాదత్తే రాక్షసాధమః ।
తస్మాదసిభ్యామస్యాశు బాహూ ఛిందావహే గురూ ॥ **3.70.4** ॥ 2286

భీషణోఽయం మహాకాయో రాక్షసో భుజవిక్రమః ।
లోకం హ్యతిజితం కృత్వా హ్యావాం హంతుమిహేచ్ఛతి ॥ **3.70.5** ॥ 2287

నిశ్చేష్టానాం వధో రాజన్ కుత్సితో జగతీపతేః ।
క్రతుమధ్యోపనీతానాం పశూనామివ రాఘవ ॥ **3.70.6** ॥ 2288

ఏతత్ సంజల్పితం శ్రుత్వా తయోః క్రుద్ధస్తు రాక్షసః ।
విదార్యాస్యం తతో రౌద్రం తౌ భక్షయితుమారభత్ ॥ **3.70.7** ॥ 2289

తతస్తౌ దేశకాలజ్ఞౌ ఖడ్గాభ్యామేవ రాఘవౌ।
అచ్ఛిందంతాం సుసంహృష్టౌ బాహూ తస్యాంసదేశతః ॥ **3.70.8** ॥ 2290

దక్షిణో దక్షిణం బాహుమసక్తమసినా తతః।
చిచ్ఛేద రామో వేగేన సవ్యం వీరస్తు లక్ష్మణః ॥ **3.70.9** ॥ 2291

స పపాత మహాబాహుశ్ఛిన్నబాహుర్మహాస్వనః।
ఖం చ గాం చ దిశశ్చైవ నాదయంజలదో యథా ॥ **3.70.10** ॥ 2292

స నికృత్తౌ భుజౌ దృష్ట్వా శోణితౌఘపరిప్లుతః।
దీనః పప్రచ్ఛ తౌ వీరౌ కౌ యువామితి దానవః ॥ **3.70.11** ॥ 2293

ఇతి తస్య బ్రువాణస్య లక్ష్మణః శుభలక్షణః।
శశంస తస్య కాకుస్స్థం కబంధస్య మహాబలః ॥ **3.70.12** ॥ 2294

అయమిక్ష్వాకుదాయాదో రామో నామ జనైః శ్రుతః।
తస్యైవావరజం విద్ధి భ్రాతరం మాం చ లక్ష్మణం ॥ **3.70.13** ॥ 2295

మాత్రా ప్రతిహతే రాజ్యే రామః ప్రవ్రాజితో వనం।
మయా సహ చరత్యేష భార్యయా చ మహద్ వనం ॥ **3.70.14** ॥ 2296

అస్య దేవప్రభావస్య వసతో విజనే వనే।
రక్షసాపహృతా భార్యా యామిచ్ఛంతావిహాగతౌ ॥ **3.70.15** ॥ 2297

త్వం తు కో వా కిమర్థం వా కబంధసదృశో వనే।
ఆస్యేనోరసి దీప్తేన భగ్నజంఘో విచేష్టసే ॥ **3.70.16** ॥ 2298

ఏవముక్తః కబంధస్తు లక్ష్మణేనోత్తరం వచః।
ఉవాచ వచనం ప్రీతస్తదింద్రవచనం స్మరన్ ॥ **3.70.17** ॥ 2299

స్వాగతం వాం నరవ్యాఘ్రౌ దిష్ట్యా పశ్యామి వామహం।
దిష్ట్యా చేమౌ నికృత్తౌ మే యువాభ్యాం బాహుబంధనౌ ॥ **3.70.18** ॥ 2300

విరూపం యచ్చ మే రూపం ప్రాప్తం హ్యవినయాద్ యథా।
తన్మే శృణు నరవ్యాఘ్ర తత్త్వతః శంసతస్తవ ॥ **3.70.19** ॥ 2301

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకసప్తతితమః సర్గః ॥

కబంధస్యాత్మకథా స్వశరీరస్య దాహానంతరం తేన సీతాన్వేషణే శ్రీరామాయ సాహాయ్యం దాతుమాశ్వాసనం

పురా రామ మహాబాహో మహాబలపరాక్రమం।
రూపమాసీన్మమాచింత్యం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతం ॥ **3.71.1** ॥ 2302

యథా సూర్యస్య సోమస్య శక్రస్య చ యథా వపుః।
సోఽహం రూపమిదం కృత్వా లోకవిత్రాసనం మహత్ ॥ **3.71.2** ॥ 2303

ఋషీన్ వనగతాన్ రామ త్రాసయామి తతస్తతః।
తతః స్థూలశిరా నామ మహర్షిః కోపితో మయా ॥ **3.71.3** ॥ 2304

స చిన్వన్ వివిధం వన్యం రూపేణానేన ధర్షితః।
తేనాహముక్తః ప్రేక్ష్యైవం ఘోరశాపాభిధాయినా ॥ **3.71.4** ॥ 2305

ఏతదేవం నృశంసం తే రూపమస్తు విగర్హితం।
స మయా యాచితః క్రుద్ధః శాపస్యాంతో భవేదితి ॥ **3.71.5** ॥ 2306

అభిశాపకృతస్యేతి తేనేదం భాషితం వచః।
యదా ఛిత్త్వా భుజౌ రామస్త్వాం దహేద్ విజనే వనే ॥ **3.71.6** ॥ 2307

తదా త్వం ప్రాప్స్యసే రూపం స్వమేవ విపులం శుభం।
శ్రియా విరాజితం పుత్రం దనోస్త్వం విద్ధి లక్ష్మణ ॥ **3.71.7** ॥ 2308

ఇంద్రకోపాదిదం రూపం ప్రాప్తమేవం రణాజిరే।
అహం హి తపసోగ్రేణ పితామహమతోషయం ॥ **3.71.8** ॥ 2309

దీర్ఘమాయుః స మే ప్రాదాత్ తతో మాం విభ్రమోఽస్పృశత్।
దీర్ఘమాయుర్మయా ప్రాప్తం కిం మాం శక్రః కరిష్యతి ॥ **3.71.9** ॥ 2310

ఇత్యేవం బుద్ధిమాస్థాయ రణే శక్రమధర్షయం।
తస్య బాహుప్రముక్తేన వజ్రేణ శతపర్వణా ॥ **3.71.10** ॥ 2311

సక్థినీ చ శిరశ్చైవ శరీరే సంప్రవేశితం।
స మయా యాచ్యమానః సన్ నానయద్ యమసాదనం ॥ **3.71.11** ॥ 2312

పితామహవచః సత్యం తదస్త్వితి మమాబ్రవీత్।
అనాహారః కథం శక్తో భగ్నసక్థిశిరోముఖః ॥ **3.71.12** ॥ 2313

వజ్రేణాభిహతః కాలం సుదీర్ఘమపి జీవితుం।
స ఏవముక్తః శక్రో మే బాహూ యోజనమాయతౌ ॥ **3.71.13** ॥ 2314

తదా చాస్యం చ మే కుక్షౌ తీక్ష్ణదంష్ట్రమకల్పయత్।
సోఽహం భుజాభ్యాం దీర్ఘాభ్యాం సంక్షిప్యాస్మిన్ వనేచరాన్ ॥ **3.71.14** ॥ 2315

సింహద్వీపిమృగవ్యాఘ్రాన్ భక్షయామి సమంతతః।
స తు మామబ్రవీదింద్రో యదా రామః సలక్ష్మణః ॥ **3.71.15** ॥ 2316

ఛేత్స్యతే సమరే బాహూ తదా స్వర్గం గమిష్యసి।
అనేన వపుషా తాత వనేఽస్మిన్ రాజసత్తమ ॥ **3.71.16** ॥ 2317

యద్ యత్ పశ్యామి సర్వస్య గ్రహణం సాధు రోచయే।
అవశ్యం గ్రహణం రామో మన్యేఽహం సముపైష్యతి ॥ **3.71.17** ॥ 2318

ఇమాం బుద్ధిం పురస్కృత్య దేహన్యాసకృతశ్రమః।
స త్వం రామోఽసి భద్రం తే నాహమన్యేన రాఘవ ॥ **3.71.18** ॥ 2319

శక్యో హంతుం యథా తత్త్వమేవముక్తం మహర్షిణా।
అహం హి మతిసాచివ్యం కరిష్యామి నరర్షభ ॥ **3.71.19** ॥ 2320

మిత్రం చైవోపదేక్ష్యామి యువాభ్యాం సంస్కృతోఽగ్నినా।
ఏవముక్తస్తు ధర్మాత్మా దనునా తేన రాఘవః ॥ **3.71.20** ॥ 2321

ఇదం జగాద వచనం లక్ష్మణస్య చ పశ్యతః।
రావణేన హృతా భార్యా సీతా మమ యశస్వినీ ॥ **3.71.21** ॥ 2322

నిష్క్రాంతస్య జనస్థానాత్ సహ భ్రాత్రా యథాసుఖం।
నామమాత్రం తు జానామి న రూపం తస్య రక్షసః ॥ **3.71.22** ॥ 2323

నివాసం వా ప్రభావం వా వయం తస్య న విద్మహే।
శోకార్తానామనాథానామేవం విపరిధావతాం ॥ **3.71.23** ॥ 2324

కారుణ్యం సదృశం కర్తుముపకారేణ వర్తతాం।
కాష్ఠాన్యానీయ భగ్నాని కాలే శుష్కాణి కుంజరైః ॥ **3.71.24** ॥ 2325

ధక్ష్యామస్త్వాం వయం వీర శ్వభ్రే మహతి కల్పితే।
స త్వం సీతాం సమాచక్ష్వ యేన వా యత్ర వా హృతా ॥ **3.71.25** ॥ 2326

కురు కల్యాణమత్యర్థం యది జానాసి తత్త్వతః।
ఏవముక్తస్తు రామేణ వాక్యం దనురనుత్తమం ॥ **3.71.26** ॥ 2327

ప్రోవాచ కుశలో వక్తా వక్తారమపి రాఘవం।
దివ్యమస్తి న మే జ్ఞానం నాభిజానామి మైథిలీం ॥ **3.71.27** ॥ 2328

యస్తాం వక్ష్యతి తం వక్ష్యే దగ్ధః స్వం రూపమాస్థితః।
యోఽభిజానాతి తద్రక్షస్తద్ వక్ష్యే రామ తత్పరం ॥ **3.71.28** ॥ 2329

అదగ్ధస్య హి విజ్ఞాతుం శక్తిరస్తి న మే ప్రభో।
రాక్షసం తు మహావీర్యం సీతా యేన హృతా తవ ॥ **3.71.29** ॥ 2330

విజ్ఞానం హి మహద్ భ్రష్టం శాపదోషేణ రాఘవ।
స్వకృతేన మయా ప్రాప్తం రూపం లోకవిగర్హితం ॥ **3.71.30** ॥ 2331

కిం తు యావన్న యాత్యస్తం సవితా శ్రాంతవాహనః।
తావన్మామవటే క్షిప్త్వా దహ రామ యథావిధి ॥ **3.71.31** ॥ 2332

దగ్ధస్త్వయాహమవటే న్యాయేన రఘునందన।
వక్ష్యామి తం మహావీర యస్తం వేత్స్యతి రాక్షసం ॥ **3.71.32** ॥ 2333

తేన సఖ్యం చ కర్తవ్యం న్యాయ్యవృత్తేన రాఘవ।
కల్పయిష్యతి తే వీర సాహాయ్యం లఘువిక్రమ ॥ **3.71.33** ॥ 2334

నహి తస్యాస్త్యవిజ్ఞాతం త్రిషు లోకేషు రాఘవ।
సర్వాన్ పరివృతో లోకాన్ పురా వై కారణాంతరే ॥ **3.71.34** ॥ 2335

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం చితాగ్నినా కబంధస్య దాహో దివ్యరూపం ధృత్వా తేన శ్రీరామాయ సుగ్రీవేణ సహ మైత్రీం కర్తుం సంమతిదానం

ఏవముక్తౌ తు తౌ వీరౌ కబంధేన నరేశ్వరౌ।
గిరిప్రదరమాసాద్య పావకం విససర్జతుః ॥ **3.72.1** ॥ 2336

లక్ష్మణస్తు మహోల్కాభిర్జ్వలితాభిః సమంతతః।
చితామాదీపయామాస సా ప్రజజ్వాల సర్వతః ॥ **3.72.2** ॥ 2337

తచ్ఛరీరం కబంధస్య ఘృతపిండోపమం మహత్।
మేదసా పచ్యమానస్య మందం దహత పావకః ॥ **3.72.3** ॥ 2338

సవిధూయ చితామాశు విధూమోఽగ్నిరివోత్థితః।
అరజే వాససీ బిభ్రన్మాల్యం దివ్యం మహాబలః ॥ **3.72.4** ॥ 2339

తతశ్చితాయా వేగేన భాస్వరో విరజాంబరః।
ఉత్పపాతాశు సంహృష్టః సర్వప్రత్యంగభూషణః ॥ **3.72.5** ॥ 2340

విమానే భాస్వరే తిష్ఠన్ హంసయుక్తే యశస్కరే।
ప్రభయా చ మహాతేజా దిశో దశ విరాజయన్ ॥ **3.72.6** ॥ 2341

సోఽంతరిక్షగతో వాక్యం కబంధో రామమబ్రవీత్।
శృణు రాఘవ తత్త్వేన యథా సీతామవాప్స్యసి ॥ **3.72.7** ॥ 2342

రామ షడ్ యుక్తయో లోకే యాభిః సర్వం విమృశ్యతే।
పరిమృష్టో దశాంతేన దశాభాగేన సేవ్యతే ॥ **3.72.8** ॥ 2343

దశాభాగగతో హీనస్త్వం హి రామ సలక్ష్మణః।
యత్కృతే వ్యసనం ప్రాప్తం త్వయా దారప్రధర్షణం ॥ **3.72.9** ॥ 2344

తదవశ్యం త్వయా కార్యః స సుహృత్ సుహృదాం వర।
అకృత్వా నహి తే సిద్ధిమహం పశ్యామి చింతయన్ ॥ **3.72.10** ॥ 2345

శ్రూయతాం రామ వక్ష్యామి సుగ్రీవో నామ వానరః।
భ్రాత్రా నిరస్తః క్రుద్ధేన వాలినా శక్రసూనునా ॥ **3.72.11** ॥ 2346

ఋష్యమూకే గిరివరే పంపాపర్యంతశోభితే।
నివసత్యాత్మవాన్ వీరశ్చతుర్భిః సహ వానరైః ॥ **3.72.12** ॥ 2347

వానరేంద్రో మహావీర్యస్తేజోవానమితప్రభః।
సత్యసంధో వినీతశ్చ ధృతిమాన్ మతిమాన్ మహాన్ ॥ **3.72.13** ॥ 2348

దక్షః ప్రగల్భో ద్యుతిమాన్ మహాబలపరాక్రమః।
భ్రాత్రా వివాసితో వీర రాజ్యహేతోర్మహాత్మనా ॥ **3.72.14** ॥ 2349

స తే సహాయో మిత్రం చ సీతాయాః పరిమార్గణే।
భవిష్యతి హి తే రామ మా చ శోకే మనః కృథాః ॥ **3.72.15** ॥ 2350

భవితవ్యం హి తచ్చాపి న తచ్ఛక్యమిహాన్యథా।
కర్తుమిక్ష్వాకుశార్దూల కాలో హి దురతిక్రమః ॥ **3.72.16** ॥ 2351

గచ్ఛ శీఘ్రమితో వీర సుగ్రీవం తం మహాబలం।
వయస్యం తం కురు క్షిప్రమితో గత్వాద్య రాఘవ ॥ **3.72.17** ॥ 2352

అద్రోహాయ సమాగమ్య దీప్యమానే విభావసౌ।
న చ తే సోఽవమంతవ్యః సుగ్రీవో వానరాధిపః ॥ **3.72.18** ॥ 2353

కృతజ్ఞః కామరూపీ చ సహాయార్థీ చ వీర్యవాన్।
శక్తౌ హ్యద్య యువాం కర్తుం కార్యం తస్య చికీర్షితం ॥ **3.72.19** ॥ 2354

కృతార్థో వాకృతార్థో వా తవ కృత్యం కరిష్యతి।
స ఋక్షరజసః పుత్రః పంపామటతి శంకితః ॥ **3.72.20** ॥ 2355

భాస్కరస్యోరసః పుత్రో వాలినా కృతకిల్బిషః।
సన్నిధాయాయుధం క్షిప్రమృష్యమూకాలయం కపిం ॥ **3.72.21** ॥ 2356

కురు రాఘవ సత్యేన వయస్యం వనచారిణం।
స హి స్థానాని కార్త్స్న్యేన సర్వాణి కపికుంజరః ॥ **3.72.22** ॥ 2357

నరమాంసాశినాం లోకే నైపుణ్యాదధిగచ్ఛతి।
న తస్యావిదితం లోకే కించిదస్తి హి రాఘవ ॥ **3.72.23** ॥ 2358

యావత్ సూర్యః ప్రతపతి సహస్రాంశుః పరంతప।
స నదీర్విపులాన్ శైలాన్ గిరిదుర్గాణి కందరాన్ ॥ **3.72.24** ॥ 2359

అన్విష్య వానరైః సార్ధం పత్నీం తేఽధిగమిష్యతి।
వానరాంశ్చ మహాకాయాన్ ప్రేషయిష్యతి రాఘవ ॥ **3.72.25** ॥ 2360

దిశో విచేతుం తాం సీతాం త్వద్వియోగేన శోచతీం।
అన్వేష్యతి వరారోహాం మైథిలీం రావణాలయే ॥ **3.72.26** ॥ 2361

స మేరుశృంగాగ్రగతామనిందితాం
ప్రవిశ్య పాతాలతలేఽపి వాశ్రితాం।
ప్లవంగమానామృషభస్తవ ప్రియాం
నిహత్య రక్షాంసి పునః ప్రదాస్యతి ॥ **3.72.27** ॥ 2362

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణౌ ప్రతి ఋష్యమూకపంపాసరోవరయోర్మార్గం వర్ణయిత్వా మతంగమునేర్వనస్యాశ్రమస్య పరిచయం దత్త్వా దివ్యరూపస్య కబంధస్య తతః ప్రస్థానం

దర్శయిత్వా తు రామాయ సీతాయాః పరిమార్గణే।
వాక్యమన్వర్థమర్థజ్ఞః కబంధః పునరబ్రవీత్ ॥ **3.73.1** ॥ 2363

ఏష రామ శివః పంథా యత్రైతే పుష్పితా ద్రుమాః।
ప్రతీచీం దిశమాశ్రిత్య ప్రకాశంతే మనోరమాః ॥ **3.73.2** ॥ 2364

జంబూప్రియాలపనసా న్యగ్రోధప్లక్షతిందుకాః।
అశ్వత్థాః కర్ణికారాశ్చ చూతాశ్చాన్యే చ పాదపాః ॥ **3.73.3** ॥ 2365

ధన్వనా నాగవృక్షాశ్చ తిలకా నక్తమాలకాః।
నీలాశోకాః కదంబాశ్చ కరవీరాశ్చ పుష్పితాః ॥ **3.73.4** ॥ 2366

అగ్నిముఖ్యా అశోకాశ్చ సురక్తాః పారిభద్రకాః।
తానారుహ్యథవా భూమౌ పాతయిత్వా చ తాన్ బలాత్ ॥ **3.73.5** ॥ 2367

ఫలాన్యమృతకల్పాని భక్షయిత్వా గమిష్యథః।
తదతిక్రమ్య కాకుత్స్థ వనం పుష్పితపాదపం ॥ **3.73.6** ॥ 2368

నందనప్రతిమం త్వాన్యత్ కురవస్తూత్తరా ఇవ।
సర్వకాలఫలా యత్ర పాదపా మధురస్రవాః ॥ **3.73.7** ॥ 2369

సర్వే చ ఋతవస్తత్ర వనే చైత్రరథే యథా।
ఫలభారనతాస్తత్ర మహావిటపధారిణః ॥ **3.73.8** ॥ 2370

శోభంతే సర్వతస్తత్ర మేఘపర్వతసన్నిభాః।
తానారుహ్యాథవా భూమౌ పాతయిత్వాథవా సుఖం ॥ **3.73.9** ॥ 2371

ఫలాన్యమృతకల్పాని లక్ష్మణస్తే ప్రదాస్యతి।
చంక్రమంతౌ వరాఙ్ఘ్రిలాఙ్ఘ్రిలాచ్ఛైలం వనాద్ వనం ॥ **3.73.10** ॥ 2372

తతః పుష్కరిణీం వీరౌ పంపాం నామ గమిష్యథః।
అశర్కరామవిభ్రంశాం సమతీర్థామశైవలాం ॥ **3.73.11** ॥ 2373

రామ సంజాతవాలూకాం కమలోత్పలశోభితాం।
తత్ర హంసాః ప్లవాః క్రౌంచాః కురరాశ్చైవ రాఘవ ॥ **3.73.12** ॥ 2374

వల్గుస్వరా నికూజంతి పంపాసలిలగోచరాః।
నోద్విజంతే నరాన్ దృష్ట్వా వధస్యాకోవిదాః శుభాః ॥ **3.73.13** ॥ 2375

ఘృతపిండోపమాన్ స్థూలాంస్తాన్ ద్విజాన్ భక్షయిష్యథః।
రోహితాన్ వక్రతుండాంశ్చ నలమీనాంశ్చ రాఘవ ॥ **3.73.14** ॥ 2376

పంపాయామిషుభిర్మత్స్యాంస్తత్ర రామ వరాన్ హతాన్।
నిస్త్వక్పక్షానయస్తప్తానకృశానైకకంటకాన్ ॥ **3.73.15** ॥ 2377

తవ భక్త్యా సమాయుక్తో లక్ష్మణః సంప్రదాస్యతి।
భృశం తాన్ ఖాదతో మత్స్యాన్ పంపాయాః పుష్పసంచయే ॥ **3.73.16** ॥ 2378

పద్మగంధి శివం వారి సుఖశీతమనామయం।
ఉద్ధృత్య స తదాక్లిష్టం రూప్యస్ఫటికసన్నిభం ॥ **3.73.17** ॥ 2379

అథ పుష్కరపర్ణేన లక్ష్మణః పాయయిష్యతి।
స్థూలాన్ గిరిగుహాశయ్యాన్ వానరాన్ వనచారిణః ॥ **3.73.18** ॥ 2380

సాయాహ్నే విచరన్ రామ దర్శయిష్యతి లక్ష్మణః।
అపాం లోభాదుపావృత్తాన్ వృషభానివ నర్దతః ॥ **3.73.19** ॥ 2381

స్థూలాన్ పీతాంశ్చ పంపాయాం ద్రక్ష్యసి త్వం నరోత్తమ।
సాయాహ్నే విచరన్ రామ విటపీ మాల్యధారిణః ॥ **3.73.20** ॥ 2382

శివోదకం చ పంపాయాం దృష్ట్వా శోకం విహాస్యసి।
సుమనోభిశ్చితాస్తత్ర తిలకా నక్తమాలకాః ॥ **3.73.21** ॥ 2383

ఉత్పలాని చ ఫుల్లాని పంకజాని చ రాఘవ।
న తాని కశ్చిన్మాల్యాని తత్రారోపయితా నరః ॥ **3.73.22** ॥ 2384

న చ వై మ్లానతాం యాంతి న చ శీర్యంతి రాఘవ।
మతంగశిష్యాస్తత్రాసన్మృషయః సుసమాహితాః ॥ **3.73.23** ॥ 2385

తేషాం భారాభితప్తానాం వన్యమాహరతాం గురోః।
యే ప్రపేతుర్మహీం తూర్ణం శరీరాత్ స్వేదబిందవః ॥ **3.73.24** ॥ 2386

తాని మాల్యాని జాతాని మునీనాం తపసా తదా।
స్వేదబిందుసముత్థాని న వినశ్యంతి రాఘవ ॥ **3.73.25** ॥ 2387

తేషాం గతానామద్యాపి దృశ్యతే పరిచారిణీ।
శ్రమణీ శబరీ నామ కాకుత్స్థ చిరజీవినీ ॥ **3.73.26** ॥ 2388

త్వాం తు ధర్మే స్థితా నిత్యం సర్వభూతనమస్కృతం।
దృష్ట్వా దేవోపమం రామ స్వర్గలోకం గమిష్యతి ॥ **3.73.27** ॥ 2389

తతస్తద్రామ పంపాయాస్తీరమాశ్రిత్య పశ్చిమం।
ఆశ్రమస్థానమతులం గుహ్యం కాకుత్స్థ పశ్యసి ॥ **3.73.28** ॥ 2390

న తత్రాక్రమితుం నాగాః శక్నువంతి తదాశ్రమే।
ఋషేస్తస్య మతంగస్య విధానాత్ తచ్చ కాననం ॥ **3.73.29** ॥ 2391

మతంగవనమిత్యేవ విశ్రుతం రఘునందన।
తస్మిన్ నందనసంకాశే దేవారణ్యోపమే వనే ॥ **3.73.30** ॥ 2392

నానావిహగసంకీర్ణే రంస్యసే రామ నిర్వృతః।
ఋష్యమూకస్తు పంపాయాః పురస్తాత్ పుష్పితద్రుమః ॥ **3.73.31** ॥ 2393

సుదుఃఖారోహణశ్చైవ శిశునాగాభిరక్షితః।
ఉదారో బ్రహ్మణా చైవ పూర్వకాలేఽభినిర్మితః ॥ **3.73.32** ॥ 2394

శయానః పురుషో రామ తస్య శైలస్య మూర్ధని।
యత్ స్వప్నం లభతే విత్తం తత్ ప్రబుద్ధోఽధిగచ్ఛతి ॥ **3.73.33** ॥ 2395

యస్త్వేనం విషమాచారః పాపకర్మాధిరోహతి।
తత్రైవ ప్రహరంత్యేనం సుప్తమాదాయ రాక్షసాః ॥ **3.73.34** ॥ 2396

తత్రాపి శిశునాగానామాక్రందః శ్రూయతే మహాన్।
క్రీడతాం రామ పంపాయాం మతంగాశ్రమవాసినాం ॥ **3.73.35** ॥ 2397

సక్తా రుధిరధారాభిః సంహత్య పరమద్విపాః।
ప్రచరంతి పృథక్కీర్ణా మేఘవర్ణాస్తరస్వినః ॥ **3.73.36** ॥ 2398

తే తత్ర పీత్వా పానీయం విమలం చారు శోభనం।
అత్యంతసుఖసంస్పర్శ సర్వగంధసమన్వితం ॥ **3.73.37** ॥ 2399

నిర్వృత్తాః సంవిగాహంతే వనాని వనగోచరాః।
ఋక్షాంశ్చ ద్వీపినశ్చైవ నీలకోమలకప్రభాన్ ॥ **3.73.38** ॥ 2400

రురూనపేతానజయాన్ దృష్ట్వా శోకం ప్రహాస్యసి।
రామ తస్య తు శైలస్య మహతీ శోభతే గుహా ॥ **3.73.39** ॥ 2401

శిలాపిధానా కాకుత్స్థ దుఃఖం చాస్యాః ప్రవేశనం।
తస్యా గుహాయాః ప్రాగ్ద్వారే మహాఞ్ఛీతోదకో హ్రదః ॥ **3.73.40** ॥ 2402

బహుమూలఫలో రమ్యో నానానగసమాకులః।
తస్యాం వసతి ధర్మాత్మా సుగ్రీవః సహ వానరైః ॥ **3.73.41** ॥ 2403

కదాచిచ్ఛిఖరే తస్య పర్వతస్యాపి తిష్ఠతి।
కబంధస్త్వనుశాస్యైవం తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.73.42** ॥ 2404

సుగ్రీవ భాస్కరవర్ణాభః ఖే వ్యరోచత వీర్యవాన్।
తం తు ఖస్థం మహాభాగం తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.73.43** ॥ 2405

ప్రస్థితౌ త్వం వ్రజస్వేతి వాక్యమూచతురంతికే।
గమ్యతాం కార్యసిద్ధ్యర్థమితి తావబ్రవీత్ స చ ॥ **3.73.44** ॥ 2406

సుప్రీతౌ తావనుజ్ఞాప్య కబంధః ప్రస్థితస్తదా ॥ **3.73.45** ॥ 2407

స తత్ కబంధః ప్రతిపద్య రూపం
వృతః శ్రియా భాస్వరసర్వదేహః।
నిదర్శయన్ రామమవేక్ష్య ఖస్థః
సఖ్యం కురుష్వేతి తదాభ్యువాచ ॥ **3.73.46** ॥ 2408

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుఃసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం పంపాతటే మతంగవనే శబర్యా ఆశ్రమం గత్వా తస్యాః సత్కారస్య గ్రహణం తయా సహ మతంగవనస్య నిరీక్షణం శబర్యా స్వశరీరస్యాహుతిం దత్త్వా తతో దివ్యధామ్ని గమనం

తౌ కబంధేన తం మార్గం పంపాయా దర్శితం వనే।
ఆతస్థతుర్దిశం గృహ్య ప్రతీచీం నృవరాత్మజౌ ॥ **3.74.1** ॥ 2409

తౌ శైలేష్వాచితానేకాన్ క్షౌద్రపుష్పఫలద్రుమాన్।
వీక్షంతౌ జగ్మతుర్దృష్టుం సుగ్రీవం రామలక్ష్మణౌ ॥ **3.74.2** ॥ 2410

కృత్వా తు శైలపృష్ఠే తు తౌ వాసం రఘునందనౌ।
పంపాయాః పశ్చిమం తీరం రాఘవావుపతస్థతుః ॥ **3.74.3** ॥ 2411

తౌ పుష్కరిణ్యాః పంపాయాస్తీరమాసాద్య పశ్చిమం।
అపశ్యతాం తతస్తత్ర శబర్యా రమ్యమాశ్రమం ॥ **3.74.4** ॥ 2412

తౌ తమాశ్రమమాసాద్య ద్రుమైర్బహుభిరావృతం।
సురమ్యమభివీక్షంతౌ శబరీమభ్యుపేయతుః ॥ **3.74.5** ॥ 2413

తౌ దృష్ట్వా తు తదా సిద్ధా సముత్థాయ కృతాంజలిః।
పాదౌ జగ్రాహ రామస్య లక్ష్మణస్య చ ధీమతః ॥ **3.74.6** ॥ 2414

పాద్యమాచమనీయం చ సర్వం ప్రాదాద్ యథావిధి।
తామువాచ తతో రామః శ్రమణీం ధర్మసంస్థితాం ॥ **3.74.7** ॥ 2415

కచ్చిత్తే నిర్జితా విఘ్నాః కచ్చిత్తే వర్ధతే తపః।
కచ్చిత్తే నియతః కోప ఆహారశ్చ తపోధనే ॥ **3.74.8** ॥ 2416

కచ్చిత్తే నియమాః ప్రాప్తాః కచ్చిత్తే మనసః సుఖం।
కచిత్తే గురుశుశ్రూషా సఫలా చారుభాషిణి ॥ **3.74.9** ॥ 2417

రామేణ తాపసీ పృష్టా సా సిద్ధా సిద్ధసమ్మతా।
శశంస శబరీ వృద్ధా రామాయ ప్రత్యవస్థితా ॥ **3.74.10** ॥ 2418

అద్య ప్రాప్తా తపఃసిద్ధిస్తవ సందర్శనాన్మయా।
అద్య మే సఫలం జన్మ గురవశ్చ సుపూజితాః ॥ **3.74.11** ॥ 2419

అద్య మే సఫలం తప్తం స్వర్గశ్చైవ భవిష్యతి।
త్వయి దేవవరే రామ పూజితే పురుషర్షభ ॥ **3.74.12** ॥ 2420

తవాహం చక్షుషా సౌమ్య పూతా సౌమ్యేన మానద।
గమిష్యామ్యక్షయాంల్లోకాంస్త్వత్ప్రసాదాదరిందమ ॥ **3.74.13** ॥ 2421

చిత్రకూటం త్వయి ప్రాప్తే విమానైరతులప్రభైః।
ఇతస్తే దివమారూఢా యానహం పర్యచారిషం ॥ **3.74.14** ॥ 2422

తైశ్చాహముక్తా ధర్మజ్ఞైర్మహాభాగైర్మహర్షిభిః।
ఆగమిష్యతి తే రామః సుపుణ్యమిమమాశ్రమం ॥ **3.74.15** ॥ 2423

స తే ప్రతిగ్రహీతవ్యః సౌమిత్రిసహితోఽతిథిః।
తం చ దృష్ట్వా వరాంల్లోకానక్షయాంస్త్వం గమిష్యసి ॥ **3.74.16** ॥ 2424

ఏవముక్తా మహాభాగైస్తదాహం పురుషర్షభ।
మయా తు సంచితం వన్యం వివిధం పురుషర్షభ ॥ **3.74.17** ॥ 2425

తవార్థే పురుషవ్యాఘ్ర పంపాయాస్తీరసంభవం।
ఏవముక్తః స ధర్మాత్మా శబర్యా శబరీమిదం ॥ **3.74.18** ॥ 2426

రాఘవః ప్రాహ విజ్ఞానే తాం నిత్యమబహిష్కృతాం।
దనోః సకాశాత్ తత్త్వేన ప్రభావం తే మహాత్మనాం ॥ **3.74.19** ॥ 2427

శ్రుతం ప్రత్యక్షమిచ్ఛామి సంద్రష్టుం యది మన్యసే।
ఏతత్తు వచనం శ్రుత్వా రామవక్త్రవినిఃసృతం ॥ **3.74.20** ॥ 2428

శబరీ దర్శయామాస తావుభౌ తద్వనం మహత్।
పశ్య మేఘఘనప్రఖ్యం మృగపక్షిసమాకులం ॥ **3.74.21** ॥ 2429

మతంగవనమిత్యేవ విశ్రుతం రఘునందన।
ఇహ తే భావితాత్మానో గురవో మే మహాద్యుతే।
జుహవాంచక్రిరే నీడం మంత్రవన్మంత్రపూజితం ॥ **3.74.22** ॥ 2430

ఇయం ప్రత్యక్స్థలీ వేదీ యత్ర తే మే సుసత్కృతాః।
పుష్పోపహారం కుర్వంతి శ్రమాదుద్వేపిభిః కరైః ॥ **3.74.23** ॥ 2431

తేషాం తపఃప్రభావేణ పశ్యాద్యాపి రఘూత్తమ।
ద్యోతయంతీ దిశః సర్వాః శ్రియా వేద్యతులప్రభా ॥ **3.74.24** ॥ 2432

అశక్నువద్భిస్తైర్గంతుముపవాసశ్రమాలసైః।
చింతితేనాగతాన్ పశ్య సమేతాన్ సప్త సాగరాన్ ॥ **3.74.25** ॥ 2433

కృతాభిషేకైస్తైర్న్యస్తా వల్కలాః పాదపేష్విహ।
అద్యాపి న విశుష్యంతి ప్రదేశే రఘునందన ॥ **3.74.26** ॥ 2434

దేవకార్యాణి కుర్వద్భిర్యానీమాని కృతాని వై।
పుష్పైః కువలయైః సార్ధం మ్లానత్వం న తు యాంతి వై ॥ **3.74.27** ॥ 2435

కృత్స్నం వనమిదం దృష్టం శ్రోతవ్యం చ శ్రుతం త్వయా।
తదిచ్ఛామ్యభ్యనుజ్ఞాతా త్యక్ష్యామ్యేతత్ కలేవరం ॥ **3.74.28** ॥ 2436

తేషామిచ్ఛామ్యహం గంతుం సమీపం భావితాత్మనాం।
మునీనామాశ్రమో యేషామహం చ పరిచారిణీ ॥ **3.74.29** ॥ 2437

ధర్మిష్ఠం తు వచః శ్రుత్వా రాఘవః సహలక్ష్మణః।
ప్రహర్షమతులం లేభే ఆశ్చర్యమితి చాబ్రవీత్ ॥ **3.74.30** ॥ 2438

తామువాచ తతో రామః శబరీం సంశితవ్రతాం।
అర్చితోఽహం త్వయా భద్రే గచ్ఛ కామం యథాసుఖం ॥ **3.74.31** ॥ 2439

ఇత్యేవముక్తా జటిలా చీరకృష్ణాజినాంబరా।
అనుజ్ఞాతా తు రామేణ హుత్వాఽఽత్మానం హుతాశనే ॥ **3.74.32** ॥ 2440

జ్వలత్పావకసంకాశా స్వర్గమేవ జగామ హ।
దివ్యాభరణసంయుక్తా దివ్యమాల్యానులేపనా ॥ **3.74.33** ॥ 2441

దివ్యాంబరధరా తత్ర బభూవ ప్రియదర్శనా।
విరాజయంతీ తం దేశం విద్యుత్సౌదామనీ యథా ॥ **3.74.34** ॥ 2442

యత్ర తే సుకృతాత్మానో విహరంతి మహర్షయః।
తత్ పుణ్యం శబరీ స్థానం జగామాత్మసమాధినా ॥ **3.74.35** ॥ 2443

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుఃసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణయోర్వార్తాలాపస్తయోః పంపాతటే గమనం

దివం తు తస్యాం యాతాయాం శబర్యాం స్వేన తేజసా।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా చింతయామాస రాఘవః ॥ **3.75.1** ॥ 2444

చింతయిత్వా తు ధర్మాత్మా ప్రభావం తం మహాత్మనాం।
హితకారిణమేకాగ్రం లక్ష్మణం రాఘవోఽబ్రవీత్ ॥ **3.75.2** ॥ 2445

దృష్టో మయాఽఽశ్రమః సౌమ్య బహ్వాశ్చర్యః కృతాత్మనాం।
విశ్వస్తమృగశార్దూలో నానావిహగసేవితః ॥ **3.75.3** ॥ 2446

సప్తానాం చ సముద్రాణాం తేషాం తీర్థేషు లక్ష్మణ।
ఉపస్పృష్టం చ విధివత్ పితరశ్చాపి తర్పితాః ॥ **3.75.4** ॥ 2447

ప్రణష్టమశుభం యన్నః కల్యాణం సముపస్థితం।
తేన త్వేతత్ ప్రహృష్టం మే మనో లక్ష్మణ సంప్రతి ॥ **3.75.5** ॥ 2448

హృదయే మే నరవ్యాఘ్ర శుభమావిర్భవిష్యతి।
తదాగచ్ఛ గమిష్యావః పంపాం తాం ప్రియదర్శనాం ॥ **3.75.6** ॥ 2449

ఋష్యమూకో గిరిర్యత్ర నాతిదూరే ప్రకాశతే।
యస్మిన్ వసతి ధర్మాత్మా సుగ్రీవోఽంశుమతః సుతః ॥ **3.75.7** ॥ 2450

నిత్యం వాలిభయాత్ త్రస్తశ్చతుర్భిః సహ వానరైః।
అహం త్వరే చ తం ద్రష్టుం సుగ్రీవం వానరర్షభం ॥ **3.75.8** ॥ 2451

తదధీనం హి మే కార్యం సీతాయాః పరిమార్గణం।
ఇతి బ్రువాణం తం వీరం సౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్ ॥ **3.75.9** ॥ 2452

గచ్ఛావస్త్వరితం తత్ర మమాపి త్వరతే మనః।
ఆశ్రమాత్తు తతస్తస్మాన్నిష్క్రమ్య స విశాంపతిః ॥ **3.75.10** ॥ 2453

ఆజగామ తతః పంపాం లక్ష్మణేన సహ ప్రభుః।
సమీక్షమాణః పుష్పాఢ్యం సర్వతో విపులద్రుమం ॥ **3.75.11** ॥ 2454

కోయష్టిభిశ్చార్జునకైః శతపత్త్రైశ్చ కీరకైః।
ఏతైశ్చాన్యైశ్చ బహుభిర్నాదితం తద్ వనం మహత్ ॥ **3.75.12** ॥ 2455

స రామో వివిధాన్ వృక్షాన్ సరాంసి వివిధాని చ।
పశ్యన్ కామాభిసంతప్తో జగామ పరమం హ్రదం ॥ **3.75.13** ॥ 2456

స తామాసాద్య వై రామో దూరాత్ పానీయవాహినీం।
మతంగసరసం నామ హ్రదం సమవగాహత ॥ **3.75.14** ॥ 2457

తత్ర జగ్మతురవ్యగ్రౌ రాఘవౌ హి సమాహితౌ।
స తు శోకసమావిష్టో రామో దశరథాత్మజః ॥ **3.75.15** ॥ 2458

వివేశ నలినీం రమ్యాం పంకజైశ్చ సమావృతాం।
తిలకాశోకపున్నాగబకులోద్దాలకాశినీం ॥ **3.75.16** ॥ 2459

రమ్యోపవనసంబాధాం పద్మసంపీడితోదకాం।
స్ఫటికోపమతోయాం తాం శ్లక్ష్ణవాలుకసంతతాం ॥ **3.75.17** ॥ 2460

మత్స్యకచ్ఛపసంబాధాం తీరస్థద్రుమశోభితాం।
సఖీభిరివ సంయుక్తాం లతాభిరనువేష్టితాం ॥ **3.75.18** ॥ 2461

కిన్నరోరగగంధర్వయక్షరాక్షససేవితాం।
నానాద్రుమలతాకీర్ణాం శీతవారినిధిం శుభాం ॥ **3.75.19** ॥ 2462

పద్మసౌగంధికైస్తామ్రాం శుక్లాం కుముదమండలైః।
నీలాం కువలయోద్ఘాటైర్బహువర్ణాం కుథామివ ॥ **3.75.20** ॥ 2463

అరవిందోత్పలవతీం పద్మసౌగంధికాయుతాం।
పుష్పితామ్రవణోపేతాం బర్హిణోద్ఘుష్టనాదితాం ॥ **3.75.21** ॥ 2464

స తాం దృష్ట్వా తతః పంపాం రామః సౌమిత్రిణా సహ।
విలలాప చ తేజస్వీ రామో దశరథాత్మజః ॥ **3.75.22** ॥ 2465

తిలకైర్బీజపూరైశ్చ వటైః శుక్లద్రుమైస్తథా।
పుష్పితైః కరవీరైశ్చ పున్నాగైశ్చ సుపుష్పితైః ॥ **3.75.23** ॥ 2466

మాలతీకుందగుల్మైశ్చ భండీరైర్నిచులైస్తథా।
అశోకైః సప్తపర్ణైశ్చ కేతకైరతిముక్తకైః ॥ **3.75.24** ॥ 2467

అన్యైశ్చ వివిధైర్వృక్షైః ప్రమదామివ శోభితాం।
అస్యాస్తీరే తు పూర్వోక్తః పర్వతో ధాతుమండితః ॥ **3.75.25** ॥ 2468

ఋష్యమూక ఇతి ఖ్యాతశ్చిత్రపుష్పితపాదపః।
హరిరృక్షరజోనామ్నః పుత్రస్తస్య మహాత్మనః ॥ **3.75.26** ॥ 2469

అధ్యాస్తే తు మహావీర్యః సుగ్రీవ ఇతి విశ్రుతః।
సుగ్రీవమభిగచ్ఛ త్వం వానరేంద్రం నరర్షభ ॥ **3.75.27** ॥ 2470

ఇత్యువాచ పునర్వాక్యం లక్ష్మణం సత్యవిక్రమః।
కథం మయా వినా సీతాం శక్యం లక్ష్మణ జీవితుం ॥ **3.75.28** ॥ 2471

ఇత్యేవముక్త్వా మదనాభిపీడితః
స లక్ష్మణం వాక్యమనన్యచేతసం।

వివేశ పంపాం నలినీం మనోహరాం
రఘూత్తమః శోకవిషాదయంత్రితః ॥ **3.75.29** ॥ 2472

తతో మహద్వర్త్మ సుదూరసంక్రమః
క్రమేణ గత్వా ప్రవిలోకయన్ వనం ।
దదర్శ పంపాం శుభదర్శకాననాం
అనేకనానావిధపక్షిసంకులాం ॥ **3.75.30** ॥ 2473

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచసప్తతితమః సర్గః ॥